

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

***Da
Danmark
kaldte-***

BOGEN OM MODSTANDSBEVÆGELSEN

BREMERS BOG-FORLAG 1/3 ODENSE

DA DANMARK KALDTE -

Da Danmark kaldte-

BOGEN OM MODSTANDSBEVÆGELSEN
SKREVET AF AKTIVISTER

INDLEDNING AF
UDENRIGSMINISTER CHRISTMAS MØLLER

REDAKTION:

POUL JUNG-JENSEN
(DÆKNAVN »TYKKE«)

NÆRMESTE MEDARBEJDERE:

KAJ CHRISTIANSEN (»NICK«)

JØRGEN DRACHMANN (»DRAGSTED«)

LYRISK OPTAKT VED
SIGFRED PEDERSEN

BREMERS BOG-FORLAG A/S
ODENSE 1945

**Copyright
Bremers Bog-Forlag, A/S
Odense**

Mammens Bogtrykkeri, Odense

DA DANMARK KALDTE -

Af Sigfred Pedersen

*Et Land staar nyfødt frem i Morgengryet,
og Lærken kimer Arbejdsdagen ind.
Endnu i Gaar var Himlen overskyet,
og Angsten knugede det danske Sind.
Men vi gav aldrig tabt trods Nød og Fare.
Vort Land vi vilde frit og frelst bevare.
Ak, det laa hærget under Støvlers Trampen.
Og Blod og Sved og Taarer kosted Kampen!*

*Hvorhen vi saa, stod Nazis Millioner.
Og Sorg og Sult og Savn drog over Jord.
De ænsed ikke Plovjern, kun Kanoner.
Europas Bærme gik i deres Spor.
Hvorhen de kom, blev rige Byer lagt øde.
De saaede Skræk, de høsted Hadets Grøde.
Men den, der kun paa Had vil Verden skabe,
har ingen Grokraft. Han maa altid tabe!*

*Fra Helgoland, fra Rhinens Røverborge
gled Dødens Lejesvende ud paa Rov.
I Modstand flammede det stolte Norge.
Selv blev vi overrumplet, mens vi sov.
Men det skal alle gode Nordmænd vide:
Hos jer vi lærte, hvordan man bør stride.
Vort Uffe-Sind blier kun med Møje ægget.
Men det har Fasthed, naar det først blier vækket!*

Tekst:
Sigfred Pedersen

Da Danmark kaldte -

Musik:
Carl F. Gormsen

Andante con moto.

mf

Et Land staur ny-født frem i morgen - gry et -

og Løfteen ki-møet Arbejdsdagen ind Endnu i Gavn - var

Himlen over sky - et - og Angsten berugede det dum ske

Land Men rig og aldrig tabt trods Fjod og Fa - re - Vert Land vi

f

vilde frit og fæstet be - væ - re Ak det laa harget under

Høvlers Trampen - og Blod og Gred og Tæver herstul Kom - par

*Ja, Modet vaagned. Styrken til at kæmpe
og Evnen til at trodse og staa fast.
Et indre Oprør, ikke til at dæmpe,
sløg ud og bredte sig med Ildens Hast.
Et splittet Folk med et blev svejset sammen.
Os nærede den samme Hadets Flammen.
Partiskel faldt. Her spurgtes ej om Stænder.
Vi blev et Folk. I Nøden blev vi Venner.*

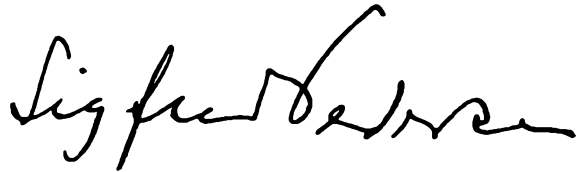
*En underjordisk Hær blev daglig prøvet
og sendte vore Voldsmænd Danmarks Svar.
Stilfærdigt blev hver Heltegerning øvet.
Vi vidste: Lønnen i sig selv den bar.
Vi lod os hverken købe eller kue.
Vi lod os hverken skræmme eller true.
Vi viste hverken Vaklen eller Tøven.
Vort Værd blev vejet. Alle klared Prøven!*

*- - Vi husker endnu Vagterne i Skoven.
Vi stod der, ventende paa et Signal.
Snart bruste Royal Airforce frem foroven,
Containers faldt fra Kvæld til Hanegal.
Hvor var de tunge. Uhaandterlig tunge,
hver enkelt vægtig som en Mælkejunge.
Men de blev alle velbeholdent bjerget,
og om fornødent blev de mandigt værget.*

*Og Broer sprængtes, Banespor blev splittet,
hvor tavse Sabotører gik til Daad.
Smaa spredte Grupper, til en Enhed nittet,
drog ud til Kamp for Danmarks Frihedsraad.
Det tog sit Ansvar, da saa mange svigted.
Thi Kærlighed og Frihedstrang forpligted.
I Dag forstaar vi fuldt, hvad det vil sige:
Befriet smiler atter Danmarks Rige.*

*Ak, alt for mange Venner saa vi falde.
De gav det bedste: Deres eget Liv.
Men lad dem fortsat leve i os alle.
Da først faar Frihedskampen Perspektiv.
De leved kort. Men ikke helt forgæves.
De lærte os at ofre, hvad der kræves.
Til dem, der faldt, skal Danmarks Tak da bringes.
- - De kunde dø, de kunde ej betvinges!*

*Et Land staar nyfødt frem i Morgengryet.
Hør Lærken jubler over Nazis Grav.
I Frihedskampen blev vor Sjæl fornyet.
Fremtiden venter os med stærke Krav.
En Fællesskabets Aand besjæler Verden.
Lad den da præge os og al vor Færden.
Saa vi, det nye Kuld i Lærkereden,
igen tør tro paa Livet, tro paa Freden.*

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Sigfred Bertram". The script is cursive and somewhat stylized, with a large initial 'S' and 'B'.

Kan man skrive Forord til en Bog, man ikke kender? Jeg har ment at kunne det i dette Tilfælde, fordi Redaktør Quist, paa hvis Dom jeg her mener fuldkommen at kunne stole, har sagt, at Forfatteren var allright, og som han skulde være. Og jeg kan i hvert Fald med megen stor Tryghed til en Bog om den danske Modstandsbevægelse skrive et Par enkelte Ord om Modstandsbevægelsens Betydning for Danmark og Danmarks Position blandt de allierede Nationer.

Det er ikke for meget sagt, at Danmarks Stilling i de første Par Okkupationsaar ude i Verden, i den angelsaksiske saavel som den russiske, ikke var altfor god. Det var Tidsrummet, hvor det var nødvendigt for os at „forklare og forsvare“, men alene det at man skulde „forklare og forsvare“, var naturligvis et Minus. Vi havde Kauffman i Washington og Reventlow i London; de gjorde deres bedste alt ud fra deres Forudsætninger, og som Forholdene

var for dem, og de faa forstod os, men ude omkring i den store brede Befolkning var Stillingen selvsagt svag. Vort største, næsten eneste Aktiv var de danske Sømænd, og havde vi ikke haft Handelsmarinens Kaptajner, Officerer og Sømænd, ved jeg egentlig slet ikke, hvad vi skulde have gjort. Vi forklarede naturligvis, at der skulde Tid til i et Land som Danmark, inden man kunde faa taget rigtigt fat, og vi havde ogsaa Ret til at sige, at i de første Par Aar lød der saa at sige ingen Opfordring til os om aktiv Handling fra de kæmpende Nationers Side. Hvad de vestlige og østlige Allierede virkelig ønskede af os, om vi skulde ligge stille et Stykke Tid endnu, eller hvad vi skulde, fik vi ingen Besked om.

Det er ogsaa berettiget at sige, at i samme Øjeblik der viste sig de spædste Spor paa, at man ønskede en anden og kraftigere Linie i dansk Modstand mod Tyskerne, saa sluttede meget hurtigt meget store Dele af Befolkningen sig til den Modstandsbevægelse, som allerede var begyndt uden Opfordring, simpelthen fordi den havde til Maal at føre Danmark ind i Krigen paa de Allieredes Side.

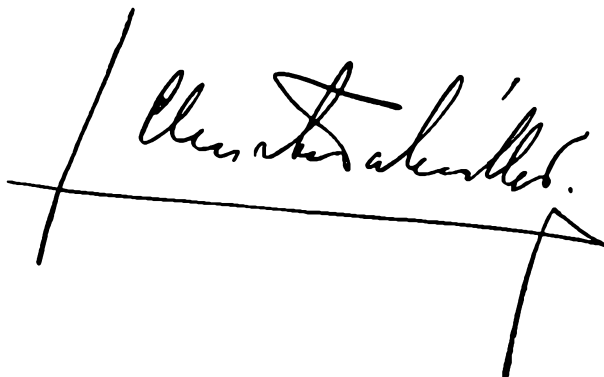
Og da Modstandsbevægelsen først rigtig tog fat fra Efteraaret 1942 med Sabotage til den stærkere og stærkere aktive Modstand i 1943, som atter førte til den største nationale Dag i Danmarks Historie, nemlig den 29. August, saa kan jeg, som allerede paa det Tidspunkt havde været et Stykke Tid i London, stærkt bevidne, hvorledes Respekten voksede for det danske Folk, hvorledes Interessen for os tog Form, og hvorledes man lidt efter lidt forstod, at der virkelig førtes Krig i Danmark.

Den danske Modstandsbevægelse, de danske Sabotører, hele den aktive Modstand, som baade førtes ved direkte næsten Krig, ved Sabotage, ved at Administration og mange andre arbejdede mod Fjenden i Landet, gengav lidt efter lidt Danmark hele dets Position ude i den frie Verden.

Det danske Folk skylder den danske Modstandsbevægelse og det danske Frihedsraad, at Danmark fik denne Position, og det var en stor Lykke for Danmark, at Forholdene efterhaanden formede sig saaledes, at vi, der var ude, med Rette kunde sige, at der ikke var et Skel mellem kæmpende Danmark og andre Dele af Danmark, men at efterhaanden som Tiden gik efter den 29. August og Folkestrejken i 1944, blev hele Danmark et kæmpende Danmark, et Modstandens og Modstandsbevægelsens Danmark.

Lad dette aldrig blive glemt!

København, den 14. August 1945.

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style. The signature appears to be 'Ole Thorsen'. The signature is written on a horizontal line that extends across the width of the text.

BAGGRUNDEN FOR MODSTANDSKAMPEN

Som en pludselig Torden brød 9. April 1940 ind over Danmark, skønt en regelret afsluttet Ikke-Angrebstraktat med Tyskland havde vundet naturlig Tiltro som politisk Lynafleder under det optrækkende europæiske Uvejr. Herrefolkets Hitler brød imidlertid sit Ord med den senere saa velkendte „Planmæssighed“, og i en tidlig Morgentime holdt Nazi-vældets Stødtropper deres Indtog i Danmark til Akkompagnement af drønende Bombemaskiner og raslende Panservogne. Vore Soldater, som saaledes uden ringeste Forberedelse pludselig stod overfor en overvældende militær Opgave, skabte imidlertid paa staaende Fod og trods uendelig Haabløshed øjeblikkelig Kontakt med vore bedste nationale Traditioner. De satte Livet ind og adlød kun nølende Ordren til Retræte, da den kom.

Det enkle Vidnesbyrd om en dansk Soldats Indsats paa Kampens første Dag.

Oberst Mikkelsen siger paa 6. Kompagnis Vegne „Goddag igen“ til Invalider og saarede fra den blodige Morgen.

Fra „Augustdagene“s Generalstrejker og Uroligheder: En tysk Officer paa Motorcykletur gennem en stor dansk By med den flittigt anvendte Magasinpistol idyllisk hængende skudklar i højre Haand.

Tysk Infanterist retter midt paa aaben Gade sin skudklare Karabin mod tilfældige Civilpersoner. I næste Sekund var en dansk Borgerkone saaret dødeligt!

Augustdagens borgerlige Repressalier: Demonstranter har væltet en stor Bil og „forfølges“ særdeles lempeligt af Politiet.

Dansk Nazist har faaet den første lille Paamindelse i Form af knust Indbo, kastet ud fra Lejlighedens Vinduer.

Ligesindet „Danser“'s Butiksinventar fuldstændig smadret og ødelagt.

Gestapo ankommer: Den sørgeligt berømte „Poul Tysker“, symbolsk anbragt ved Skæftet af en nihalet Gestapo-„Kat“, der bl. a. i den bevægede Augusttid efterlod sig Vidnesbyrd som det, der ses paa næste Billede.

Manden blev efter endt Tortur fundet bevidstløs paa Fortovet, brutalt slængt hen ad Brostenene af Nazi-Sadisterne.

Da „Frikorps Danmark“ for første Gang kom hjem paa Orlov efter Korpsets særdeles tvivlsomme Triumfer paa den russiske Front, var Medlemmernes Opgave Nr. 1 regulær Provokation. Her ses ved et københavnsk Stoppested et Par ualmindeligt udfordrende Eksemplarer af denne Landsforræder-Race. Den ene har allerede (i Cirklen!) rettet sin Mauserpistol mod fredelige forbipasserende, og en dansk Betjent søger i sidste Øjeblik at afværge de yderste Konsekvenser af Slynglens Provokation.

Uniformerede „danske“ Landsforrædere eksekverer Dødsdommen over en dansk Patriot. Billedet er senere fundet blandt en af de deltagende Forræderes personlige Ejendele.

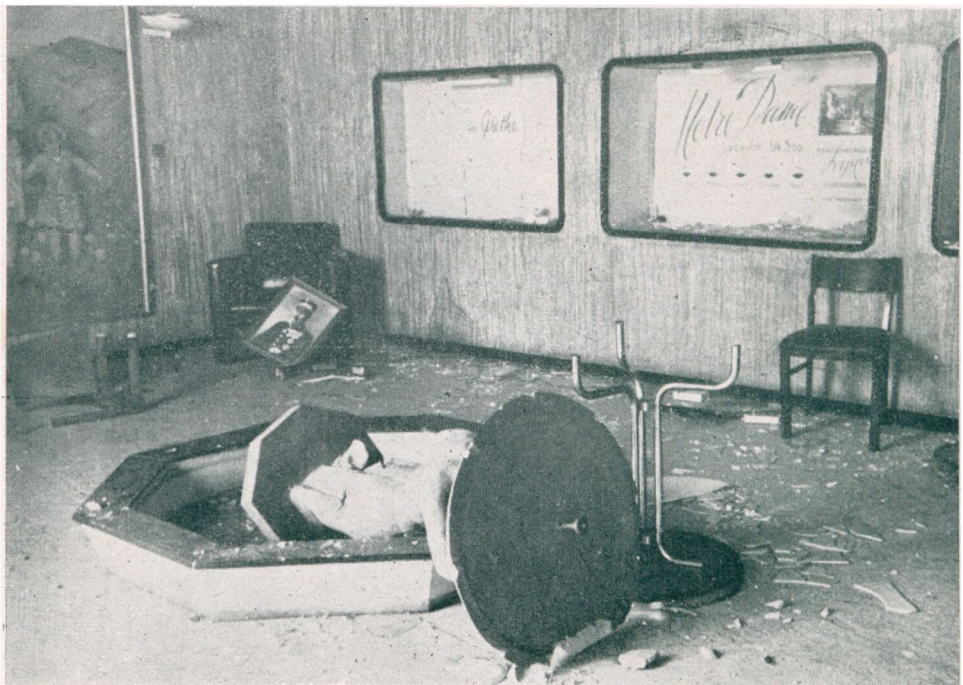
De raa tyske Mord-Gengældelser indledes 31. August 1943 med Drabet paa Journalisten Carl Henrik Clemmensen, der som man ser blev fundet myrdet paa en øde Villavej i den københavnske Periferi.

Danmarks Digterpræst Kaj Munk faldt 4. Januar 1944 for brutale tysk-engagerede Clearing-morderes Kugler. Det uhyggelige Billede taler for sig selv.

Eksempler paa Schalburgtage: Fyns Tidendes landskendte Bladbygning eksploderer og brænder.

En Storrestaurant raseret og fuldstændig ødelagt som Følge af hjemvendte Frikorpsfolks tilfældige Søndags-Lune. Kong Christians Billede ses demonstrativt kastet hen i en Krog.

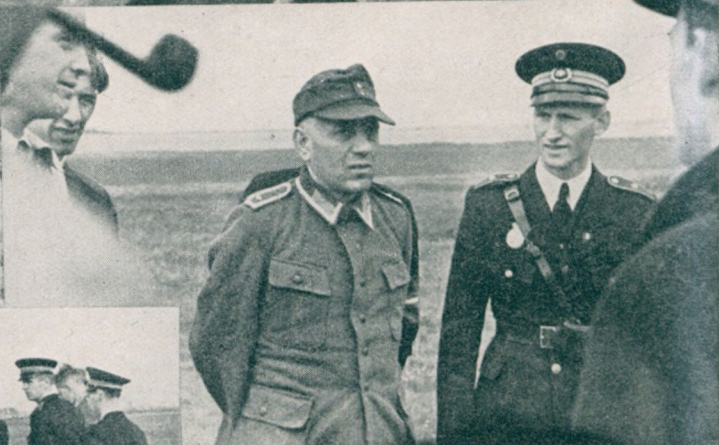

Ruinerne af Fyns Stiftstidendes Bladbygning, der ogsaa blev Offer for Schalburgtage.

Vort Militær og Politi blev overrumplet paa en grim og lumsk Maade, og store Dele af Politistyrken gik under ubeskrivelige Rædsler til Grunde i tyske Konzentrationslejre. Her blot et Billede af den landskendte fynske Fodboldspiller, Betjent Børge Rasmussen, som 19. September blev regulært myrdet, da et Kompagni syngende Tyskere pludselig kastede sig ned foran hans Station og begyndte at fyre løs. Serie-Henrettelser blev efterhaanden normalt Dagbladstof, og paa følgende Side ses en Montage, der vil blive staaende som et af de stærkeste Beviser paa Nazismens paafaldende Ringagt og Hensynsløshed over for Mænd, der satte Livet ind for en anden Mening. — Man ser et af de mange Tilfælde, hvor danske Frihedskæmpere, Politi- og Redningsfolk i Dagene efter Kapitulationen maatte opgrave Ligene af myrdede danske Patrioter, hver for sig tavse Vidnesbyrd om bestialsk Tortur eller regulære Mord og begravet som Dyr i — eller uden — almindelige raa Trækasser. Som et lille Lyspunkt midt i Dysterheden ses nederst tilhøjre en af det danskstationerede Gestapos

mest usandsynlige Bødler, Nazi-Sadisten Sieg, der i sidste Øjeblik før 5. Maj havde iklædt

sig Værnemagtsuniform og var blevet indlagt som „Patient“ paa et Militærlazaret her i Landet. Under en Razzia blev Hr. Sieg imidlertid paa det hjerteligste genkendt af to Frihedskæmpere, paa hvem han i Embeds Medfør henholdsvis havde knust Næseroden og et Ribben under „Forhørene“ i lykkeligere Dage. Læg Mærke til Bødlens tænderklaprende Udseende her paa Gerningsstedet for et Faatal af hans utallige Ugeringer.

DEN AFGØRENDE „GNIST“ KOM FRA LUFTEN

Et Helheds-Udsyn over den aktive danske Undergrunds
Start, Opbygning og Udvikling til regulær Modstandshær.

Af Poul Jung-Jensen

De fleste danske Skribenter vilde utvivlsomt føle Udleveringen af Emnet „Vor Modstandsbevægelses Start og Udvikling“ som noget i Retning af det velkendte behagelige lille Chock under Læsningen af Klasse-lotteriets Gevinstliste. Men ogsaa kun et Øjeblik! Trods nok saa stor Indbildskhed om egne Førstehaandserfaringer opdager man nemlig hurtigt, at der af denne Lotterigevinst maa svares usædvanlig klækkelig Skat i Form af uanet Besvær og Ulejlighed. Appelsinen i Turbanen skal kort sagt skrælles Masser af Gange, før man kan byde Publikum et blot nogenlunde klart fremtonende Helhedsindtryk. Danmarks Modstandskamp var jo opbygget paa saa helt igennem ubrydelig, ligefrem cementeret Tavshed, at en almindelig lille Sabotør end ikke nu kan fortælle stort mere om sit Foretagendes Helhed end den netop engagerede Fundamentstøber om en kommende Rockefeller-Skyskraber. Stoffet er den Dag i Dag lige saa interessant som uoverskueligt.

Naturligvis maa det med Klang helt ned gennem Historien fastslaas, at Danmarks første Modstandskamp allerede fandt Sted en ganske bestemt Aprilmorgen 1940. Derefter fik Folket en stille Tid til at forvinde Kæmpechocket fra 9. April. Men saa klang Skræp ogsaa ret omgaaende — selv om Sværdet maaske lige straks maatte minde mest om en trodsigt trukket Legetøjssabel. Dramaet begyndte spagt som smaa isolerede Sketches med uforfærdede unge Patrioter i Hovedrollerne. Ørneprydede tyske Konsulatsskilte forsvandt paa mystisk Vis, mens Stedets Nazipersonale fejrede Voldsherredømmets første Triumfer til Akkompagnement af champagnebrusende Bægres Klang. Det skete ogsaa, at særligt udfordrende tyske Officerer blev fundet regulært knockout'ede og frarøvet deres fremragende Mauserpistoler, og i Nordjylland dannedes desuden en første hasarderet „Churchill-Klub“. Altsammen hjerte-

betvingende sympatisk og ubetinget beundringsværdigt. Men hvad denne charmerende Pionertid ellers bød paa af „Grupper“, arbejdede alligevel fuldstændig uden Baggrund og Forbindelse med noget som helst andet end de sammensvorne Gutters eget forstaaelige og fanatiske Had til Herrefolket fra Syd.

Først efter den tysk-erklærede Fredløshed over alle danske Kommuner fik Publikum nogle første smaa friske Hilsener fra Danmarks aktive Undergrund. Uden mindste Knude paa Bogens snorlige, upolitiske Linie maa det saaledes erkendes, hvem der var de første Mænd i Ringen herhjemme. Men Bragene og Virkningen svarede naturligvis til Bombernes amatør-mæssigt tilrettelagte Indhold af lidt stjaalet tysk Sprængstof eller paa anden Vis „organiserede“ Ingredienser fra almindelige Grusgrave eller Depoter for Stødsprængninger. Rigtig System i Modstandskampen kom der afgjort først i Begyndelsen af 1943 med Initiativet fra London, altsaa fra „*Special Forces*“ ...!

Hvad „*Special Forces*“ egentlig er, og hvad danske Faldskærmsfolk her paa særlige Skoler fik af Forberedelse før det store Eventyr, kan ikke røbes detaljeret, uden at tre-fire Æresord — nogle endda afgivet skriftligt i London — kommer alvorligt i Klemme. Saa meget bør imidlertid fastslaaes, at Springbrættet til vore Modstandsstyrkers afgørende Indsats, selv om det kom fra London, alligevel ikke udelukkende var af engelsk Fabrikat. Da Danmark kaldte, følte den nationale Forpligtelse nemlig mindst lige saa stærkt af Danskere, som havde søgt en ny Tilværelse uden for Landets Grænser. Lad endelig det være slaaet fast med Hukommelsens største Syvtommersøm! Fremtidige Rebildfester og enhver nok saa dollar- og guld tandsglimtende Udlandsdanser maa efter denne Indsats ses i helt ny Belysning. Det var de Mænd, der paa afgørende Vis skabte Uro i Skindpelsen, som saa mange andre hjemmeboende Landsmænd ellers desværre hyggede sig svært i til det allersidste.

Næppe havde Radioen spredt Verdensnyheden om den forsmædelige Dato i April, før langt de fleste danske Emigranter følte alle teoretiske Begreber om „et andet Fædreland“ fordufte. Det gamle Land mod Nord trængte til Landsmænds Hjælp. Uden Tanke paa hverken Liv eller Lemmer, Otte-Gallons-Hat, social Position, Formue eller Guldtænder strømmede de til fra alle Verdenhjørner. Der var Opvartere fra Liberia og canadiske Direktører. Men jeg ved, at de allesammen forenedes af en og samme Mening om Tingene. Vejen til Fanerne var lige let. Det var jo gamle Danmark, der kaldte —!

I Starten tog næsten alle den allierede Infanteriuniforms Kaar. Men

Mistænkelig »Lægebil« sprænges i Luften paa Nicolaj Plads faa Dage før Kapitulationen.

Billedet taget paa under 10 Meters Afstand af Tyskernes velbeskyttede Vagt ved Shellhuset, hvor store Plakater ellers forbød Ophold og Fotografering af nogen Slags og opfordrede til hurtig Passage.

en Del kom altsaa senere denne Bogs Emne nærmere — som smaa Faldskærms-Prikker, der en mørk Nat dalede ned over et eller andet meget øde jydsk Landskab. De tog Chancen for deres Livs hidtil største Eventyr, og de gjorde det for gamle Danmarks Skyld. — Husker De Avisernes Telegrammer om en mystisk, fuldskægget Mand, som blev fundet nedstyrtet og dræbt med sin gennemblødte Faldskærm i 1943's Foraarsmaaneder? Det var dengang, det begyndte! Ialt nedkastedes vistnok kun ca. 25—30 udvalgte Mænd, men adskillige tog en eller flere Gange Returbilletten til London via Stockholm og vendte ubekymrede og frygtelige tilbage enten med betydningsfulde Meldinger eller friske Instruktioner i Brugen af netop nedkastede, helt ny Vaaben og Sprængstoffer. Intet Under, at der blandt disse Krigens største danske Eventyrere uddeltes mere end en „D. S. O.“ — Englands næsthøjeste militære Udmærkelse. Enkelte kom ned sammen med fuldt uddannede Radiotelegrafister, andre udstyret med en særlig traadløs Telefon, som kunde „ringe en Flyvemaskine op“ paa 50 km's Afstand. Alle havde de ved Nedkastningen ca. 3000 danske Kroner paa sig.

Faldskærmsfolkene faar senere deres eget Kapitel, men Emnet strejfer uundgaaeligt dette Afsnits Hovedopgave: Et første fuldstændigt Overblik.

De første nedkastede tre Mænds rent forberedende Arbejde var hurtigt endt. De kom ned ved Køge og tog kort Tid efter en Omstigning til London via Stockholm. Derefter fulgte atter tre, bl. a. Ole Geisler, som senere blev Leder af Jyllands Modstandskamp, et dansk Telegrafist-Geni ved Navn Christiansen og — vistnok netop ved denne Lejlighed — hele Faldskærms-Flokkens eneste sorte Faar, en Mand, der viste sig ikke at kunne bære en saa kolossal Tillid og derfor senere faldt for alle aktive Sabotørers jernhaarde Lov. Likvideringen fandt vistnok Sted ved Sjælssø. Saa nedkastedes den senere illegale Stor-Berømthed „Jørgen“. Hans virkelige Navn og Titel var Major *Flemming Muus*, en nær Slægtning af Storkøbmanden i Odense, der kom direkte fra en stor administrativ Stilling ved en afrikansk Skibslinie. „Jørgen“'s dramatiske illegale Karriere kronedes forøvrigt romantisk med hans Vielse til Varinka Wichfeld, udgaaet fra den særdeles aktivt arbejdende Godsejerfamilie paa „Engtofte“, hvis kvindelige Overhoved, Fru Monica Wichfeld, bukkede under for Tyskernes brutale Behandling som Fange i en berygtet Koncentrationslejr.

De fleste danske Faldskærmsfolk landede i Nordjylland. Deroppe ventede dem altid et første forfriskende Ophold paa Hvidsten Kro, senere som bekendt Skuepladsen for en af Gestapos mest djævelsk iværk-

satte Tragedier. Hovedopgaven var iøvrigt gennem gamle danske Bekendtskabskredse at søge frem til Danskere, der kunde stoles paa. Senere sørgede Faldskærmsmændene ogsaa for Organisationernes Forgrening til andre Byer, og alle Grupperne instrueredes hurtigt, omend grundigt i Brugen af de nu ret omgaaende nedkastede engelske Vaaben og Sprængstoffer. Længe varede det paa denne Maade saaledes ikke, før Tyskerne opskræmtes af de første Sabotagebrag og Knaldene fra Likvidationer af deres forræderiske danske Venner.

Kommunisterne arbejdede stadig selvstændigt, men kom ganske naturligt ogsaa i Forbindelse med „Special Forces“ nedkastede Folk, som udstyrede dem med samme Vaaben og Sprængstoffer som de „borgerlige“ Grupper. De bevarede dog deres organisationsmæssige Selvstændighed, selv om hele Arbejdet naturligvis foregik fuldstændig parallelt.

„Jørgen“ blev med Sæde i København lige til sin første Afrejse ved Nytaaret 1944—45 øverste Chef for samtlige danske borgerlige Sabotageenheder, altsaa dem, Faldskærmsfolkene fik sat i Sving. Som „Sekretær“ for ham nedkastedes den senere saa illegalt berømte „Lille Peter“ alias Danskeren *Lock Lindblad*. Ca. fjorten Dage efter landede den ikke mindre navnkundige Captain *J. P. Carlsen*, en Hotelmand fra Canadian Pasific Railways, der som „Ingeniør Knud Larsen“ gennem 13 Maaneder blev illegal Konge over Fyn. Hans Næstkommanderende, den kun 21-aarige „Stumpen“, maatte efter to Maaneders „aktivt“ Ophold i Odense flygte til København. Baade han og „Knud Larsen“ blev nødt til at skifte Kvarter i Løbet af 10 Minutter. Lille, elskelige „Stumpen“ var blevet „kompromitteret“ i Anledning af et Sabotagekup i Bogense, der optrevledes af Gestapo. Han døde i en Nyhavn-Lejlighed med en L-Tablet i Munden, mens Gestapofolkene buldrede paa Døren...

Jeg skal vende tilbage til mit senere uddybede Bekendtskab med „Knud Larsen“ og her blot for Overblikkets Skyld nævne to betydningsfulde Ting, han engang røbede over for mig ved en Gin-og-Vermouth i en odenseansk Bar. Bl. a. erklærede „Ingeniøren“, at det var ham, som selvstændigt havde udpeget Medlemmerne af Danmarks Frihedsraad, samt at *hele 21. engelske Armé, hvis Tyskerne ikke havde kapituleret 4. Maj 1945, skulde være gaaet offensivt op gennem Jylland i nøjeste militære Samarbejde med Danmarks egne krigsberedte Modstandsstyrker*. „Knud Larsen“ havde selv Ordre til som „Laison-Officer“ at udgøre det dansk-engelske Forbindelsesled.

Imidlertid blev Sabotagebragene stadig hyppigere og voldsommere, og en spontan dansk Reaktion gav sig Udslag i Generalstrejker og en

Under en illegal Razzia paa et Nazikontor før 5. Maj kikked Skufferne meget nøje efter. En Masse kompromitterende Materiale blev ved denne Lejlighed erobret af de to Sabotører, der ikke anede, at disse Originalbilleder blev taget i „Gerningsøjeblikket“.

skæbnesvanger Folkerejsning mod Tyskernes danske Haandlangere. — Tyskerne og deres landsforræderiske danske Venner svarede med Indførelse af Gestapo-Terror, Ophidselseskampagner i Forræderbladet „Fædrelandet“, Overrumpling af Militær og senere Politi, stadig frygteligere „Schalburgtage“ og Masser af regulære Mord paa fremtrædende, fredelige danske Borgere, Massedeporteringer til Horserød, Frøslev og tyske Koncentrationslejres hidtil uanede Rædsler, ligesom man efterhaanden fandt frem til tyske Øverstkommanderende, der kunde gøre Meddelelser om Serier af Patriot-Henrettelser til Hverdagskost i Dagbladene.

Intet kunde imidlertid knække Modstands-Modet i den danske Undergrund. Tværtimod luede Eksplosioner og Sabotagebrande som Valmuer i en høstmoden Kornmark, udstraktes efterhaanden ogsaa i stor Stil til Jernbanelinierne, og tilsidst havde hverken Tyskere eller Landsforrædere ret mange rolige Øjeblikke.

Ved Nytaarstid 1943—44 fandt den første store Samling Sted af Danmarks underjordiske nationale Kraftindsats.

Ganske vist eksisterede ikke nogen egentlig Landsorganisation, selv om enkelte Sammenslutninger vistnok stadig hævder det modsatte. Men i hvert Fald skabtes paa dette Tidspunkt afgørende og frugtbar Kontakt mellem Organisationerne „Ringene“ (Studeringen), den illegale Bladorganisation „Frit Danmark“ — Partiet Dansk Samling og Kommunisterne. Resultatet blev Danmarks Frihedsraad. Dette Raad blev iormelt placeret som øverste hjemlige danske Myndighed for Modstandsstyrkerne, suppleret med Flemming Muus som Repræsentant for Englands Indsats i den danske Modstandskamp. Raadsmedlemmerne var fremtrædende Mænd over hele Landet, hyppigt samlet til Møder i København.

Man kan diskutere Frihedsraadets rent praktisk-positive Indflydelse, men dets politiske Betydning maa staa fast som en urørlig Kendsgerning. Nogen Finger med i Undergrundskampens spændende Spil har Raadet aldrig direkte haft, skønt der dannedes Lokalkomiteer i mange større Byer. Direkte praktisk — om man saa maa sige — „militær“ Indflydelse havde derimod ubetinget „Frihedsraadets Kommandoudvalg“, der blandt sine Medlemmer havde General Johansen (Svend Vagner) og Folk, som satte Livet til ved Mosquito-Maskinernes Bombardement af Shellhuset. Kommandoudvalget kunde f. Eks. udstede Ordre til almindelig Landsaktion. Saaledes huskes vel bl. a. Sabotagen mod Benzinen, der som bekendt brændte og eksploderede næsten samtidig over hele Danmark.

Imidlertid skærpedes Samlingen af Modstandsstyrkerne yderligere i de første Maaneder af 1944, idet der skabtes langt nærmere Kontakt

mellem Kommunisterne og de „borgerlige Grupper“, Faldskærmsfolkene havde sat i Gang. Ved denne Lejlighed inddeltes Styrkerne saaledes i syv Regioner, et Begreb uindviede nu nævner med en Autoritet, som dog i Reglen ikke dækker nogen som helst Viden om, at der her blot er Tale om en rent geografisk Inddeling. Fyn og Bornholm udgjorde saaledes hver en Region, og nedefter inddeltes videre i Kompagnier, Delinger og Grupper.

Hver Landsdel fik desuden sin egen fastboende og aktive Ledelse. En Landsdelsledelse bestod f. Eks. af fem Mand, som udvalgtes udelukkende paa Baggrund af de paagældendes Duelighed i aktiv illegal Indsats og slet ikke efter politisk Tilhørsforhold. Endvidere valgtes i alle større Byer en Byledelse, bestaaende af en Sabotagechef, en saakaldt M-Mand, som forestod Grupper, udelukkende til soldatermæssig Indsats ved eventuel allieret Invasion, samt en T-Mand, Lederen af Enhedens „tekniske“ Afdeling, som omfattede alt lige fra Køretøjer til militært Brug, Højtalervogne, Telegrafister og Læge- og Sanitetsgrupper.

Som et sidste betydningsfuldt Hjul i Maskineriet tilsluttedes endelig i Juni Maaned Militærets aktive Folk. Straks efter deres Frigivelse i Efteraaret 1943 var de gaaet ud i Kampen paa egen Haand, men fik nu som Hovedopgave Varetagelsen af V-Dagens danske militære Opgaver. Befrielsen trak imidlertid ud, og ogsaa Militærkompagnierne fordrev derfor Tiden paa bedste Maade med aktiv Sabotageindsats. Omtrent samtidig nedkastedes forøvrigt en London-Kurér med en Filmsrulle, der efter Fremkaldelsen viste sig at indeholde en personlig underskrevet Ordre om, at General Eisenhower direkte overtog Kommandoen over Danmarks Undergrundshær.

Naar det siden ofte ved Whisky-og-Soda-Konversationen efter privat Selskabelighed fra mange Lænestole er blevet hævdet, at hele Danmarks Undergrund havde en eneste stor, meget mystisk Chef i København, er der saaledes kun Tale om et Udslag af konverserende Middagsherrers aldrig svigtende Forkærlighed for den mest romantiske Forklaring paa Tingene. Den danske Sabotørhærs virkelige Centralledelse laa i en engelsk Generalstab. Nærmest Begrebet „illegal Landsleder“ kommer utvivlsomt Flemming „Jørgen“ Muus, men iøvrigt var saavel Ansvar som Opgaver paa det mest demokratiske udspreedt over samtlige Regioner, der hver for sig virkede selvstændigt og organisationsmæssigt uden Sidestykke i Europa.

Til Støtte for Aktivisternes Indsats havde man hvert Sted en eller flere Radiofolk, som til Stadighed stod i betydningsfuld Forbindelse med

Ung Sabotør, som faldt under Aktionen mod det tyske Hovedtankstelle i København, føres til sit sidste Hvilested. (Originaloptagelse fra Besættelsestiden).

Daarligt, men alligevel ikke uinteressant Originalbillede fra Besættelsestiden. Man overværer her en illegal Øvelsesskydning med et nyt Rekylgevær fra de underjordiske Vaabenværksteder. Skydningen foregaar paa Klampenborg Væddeløbsbane en Lørdag Eftermiddag ved 14-Tiden længe før Kapitulationen.

London. Endvidere støttedes Undergrunden af Hærens Efterretningsvæsen, ofte forøvrigt selvstændigt udbygget med egne E.F.-Afdelinger, der bl. a. regelmæssigt aflyttede Gestapos Telefonsamtaler. Men ogsaa med Storbritanniens egen „Secret Service“ skabtes varig Kontakt. I Virkeligheden havde „Secret Service“ i al Hemmelighed hele Tiden aktive Repræsentanter blandt næsten alle større danske Byers Bedsteborgere, og mange af dem søgte Forbindelse med Modstandsbevægelsen, skønt Hemmelighedsfuldheden var saa fantastisk, at der f. Eks. i en stor fynsk By maatte søges og vedligeholdes traadløs Forbindelse via London med en Secret Service-Dansker, skønt Manden notorisk kun boede to Huse fra Afsenderen af Telegrammerne!! Mange betydningsfulde Meddelelser gik imidlertid til London via Landsledelsernes illegale Sendere. Kun i en ganske særlig Forbindelse maa Hemmelighedsfuldheden siges at have været lidt for fuldendt. Det drejer sig om Royal Air Forces Aktioner mod danske Gestapo-Hovedkvarterer, som trods mange Henstillinger fra Special Forces i London konsekvent hemmeligholdtes, lige til Flyverne var startet. Resultatet blev, at f. Eks. Bombardementet af Husmandsskolen i Odense blev lidt af en Fiasko. Effektiviteten var utvivlsomt blevet langt større, hvis underrettede Patrioter i Tide havde kunnet være paa Stedet og beskyde de flygtende Gestapofolk. . . .

Som Helhed gik det omfattende Maskineri imidlertid glimrende, stadig drevet fremad af Hestekræfter af skærpet Had til Voldsherredømmet og en Frygtløshed, som efterhaanden bredte sig til saa mange, at 43.000 Landsmænd stod under Vaaben og udstyrede med det trefarvede Armbind, da Danmark kaldte 5. Maj 1945.

Originaloptagelse fra københavnske Sabotørers Aktion mod det tyskkontrollerede „Skandinavisk Telegram Bureau“. Aktionens Leder læser de sidst indløbne tyske Propagandatelegrammer, inden Fjernskriveren blev ødelagt.

ET KAPLØB PAA LIV OG DØD MED GESTAPO

Om „Modtagelse“, Transport og Opbevaring af Vaaben og Sprængstoffer, og hvad Indsatsen paa dette Omraade virkelig betød.

Af Poul Jung-Jensen.

Baade før og efter Befrielsesdagen har „Vaabenmodtagelse“ som illegalt Job betragtet ligesom staaet lidt i Skygge af f. Eks. Sabotørernes Bedrifter. Maalscoreren har jo altid haft lettere ved at blive Midtpunktet for Publikums Klapsalver end Halfbacken, som maaske alligevel gjorde det forberedende Arbejde før Spillets afsluttende Triumf. Saadan var det ogsaa med Landets mange „Modtagelseshold“.

Det var imidlertid i høj Grad ikke noget 2. Linie-Job. Hvad havde selv den tapreste, mest dumdristige Sabotør været værd uden førsteklasses Udrustning med Sprængstof og alle Slags moderne Vaaben, eller altsaa uden „Modtagernes“ saare trælse, selvudslettende anonyme og farefulde Indsats? Farefuldt, nærmest højrisikabelt var Jobbet nemlig ogsaa. Hovedpersonerne i senere Kapitlers mest spændende Afsnit er saaledes netop Vaabenmodtagere. Her skal kun fremdrages, hvad en enkelt illegal Personlighed engang fortalte mig i denne Forbindelse. Under den planmæssige Døgnaflytning af alle Gestapos Telefonsamtaler kimedede hans hemmelige Apparat pludselig uden Ophør i flere Timer. Det viste sig at være hele Serie-Opringninger til Stedets Gestapokvarter om indflyvende engelske Maskiner, hvis Ærinde man øjensynlig meget vel kendte. De kom med Vaaben og Sprængstoffer og blev med faa Minutters Mellemrum rapporteret i Telefonen lige fra Indflyvningen over Vestkysten. Tyskerne sad aabenbart og kikkede netop paa det Koordinat-Kort, som selv samme Aften laa udbredt foran en Mand i London og en dansk „Modtagelseschef“, ligesom det i saadanne Tilfælde maatte staa enhver illegal Aflytter uhyggelig klart, hvad Nazisternes „Luftmeldetjeneste“ i Virkeligheden tilsidst havde som Hovedopgave. Nu var Flyveren der og der, rapporterede Telefonen, nu svævede han over et bestemt Punkt og — nu! — blinkedes der hemmelighedsfuldt op til ham fra Jorden. Hvad det sidste var Signalet til, forstod Tyskerne fuldtud. I næste Øjeblik afgik nærmeste Gestapo-Stations smaa gule Biler med Speederen i Bund!

Vaabenmodtagelser foregik temmelig regelmæssigt lige fra Tiden efter de først nedsendte Faldskærmsfolks Ankomst i 1943, og Tyskernes rutinemæssige Maade at tage Tingene paa kunde kun tyde paa en gennem

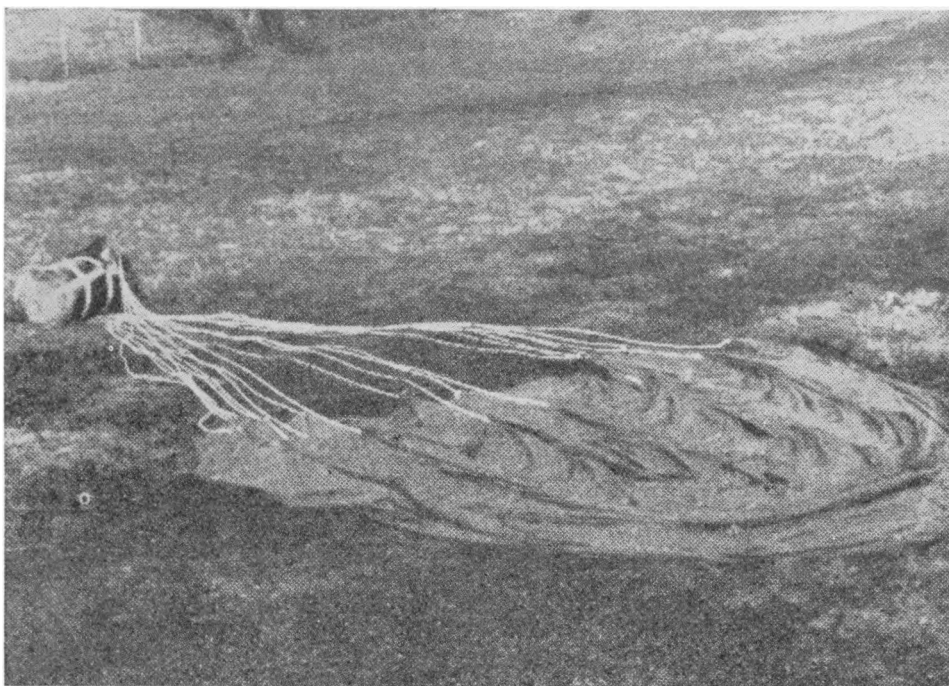
Engelsk Maskine nedkaster Faldskærme med „Containers“.

De smaa Beholdere lander paa Modtagelsespladsen og hilses Velkommen af Bæreholdet.

Nærbilleder af „Containers“, der i Eksprestempo anbringes paa startklare Lastvogne. (Alle tre Billeder er hentet fra en engelsk-dansk Opvisning ved København efter Kapitulationen).

Originalbillede af netop landet Container med Colt Revolvere, taget under virkelig Vaaben-
nedkastning i Nordjylland.

lang Tid tilvænnet, fortrolig Indlevelse i den Slags Situationer. En saadan Aften kimedede Gestapos Telefoner Gang paa Gang, til Aflytterne tilsidst nærmest havde Fornemmelsen af at overvære en af vor egen Gunnar-Nu-Hansens Lynreportager. „Modtagerne“ var næsten hver Gang ude i regulært Kapløb paa Liv og Død med Gestapos Blodhunde.

Nej Tak — til Whisky og Wirginia!

De har sikkert efter at have læst visse Dagbladsnotitser faaet en overfladisk Fornemmelse af, at vaabenedkastende engelske Flyveres Ankomst stod i Forbindelse med den engelske Radios velkendte „Hilsener“ til en lang Række mystiske Navne. Her er imidlertid fuld Besked!

Det passer godt nok, at „Modtagelses“-Organisationernes særlige dansk-engelske Efterretningstjeneste tildels udfoldedes bogstavelig talt for aaben Højttaler. Hvert Landsdelsafsnit havde en saakaldt „Modtagelseschef“, i Jylland saaledes den berømte Tholstrup, hvis illegale Kongerige var af en saadan Størrelse, at han desuden kommanderede bl. a. en særlig „Transportleder“. Disse Chef-Gutter telegraferede illegalt deres „Varebestillinger“ til London med tilsluttende Oplysninger om Styrkernes Antal etc. I Reglen ankom derefter en „Standardladning“, ialt 24 Beholdere eller saakaldte „containers“, det vil sige mindre eller større kakkelovns-lignende Hylstre af tynd Jernplade, som efter Ønske kunde indeholde enten Sprængstoffer, Vaaben eller en Blanding af begge Dele og — til allersidst — Masser af Ammunition. Desuden kunde ad illegal telegrafisk Vej bestilles f. Eks. elektrisk Ledning eller andre tiltrængte Specialiteter, hvorimod den folkelige Konversations mange Paastande om nedkastede Champagnelagre og andre personlige Opmuntringer til Undergrunden ikke har saa meget paa sig. Det drejede sig kun om enkelte Flasker Whisky og en Del Tobak, som væsentligst kom ved hele Foretagendets Start. Senere bad man nemlig selv telegrafisk — med Tak — om at blive fri for disse Behageligheder. Røgen fra en god Wirginia-Cigaret havde hurtigt vist sig at være en altfor farlig Sensation i de Dage!

5 Tons i hver „Stand-by-time“.

Med stor Grundighed udvalgte Modtagercheferne deres „Pladser“ i hver sin Landsdel. Mindstekravet var 400 × 400 Meter med tydelig Terrænmarkering fra Luften, understreget f. Eks. ved en nærliggende Jernbanelinie. Bl. a. for Modtagerne var det bedst, om selve Centrum for Vaabenedkastningen var en Græsmark. Hver „container“ vejede nemlig ca. 200 Kilo og kom saa „hardt ned“, at mindre fordelagtigt pla-

ceret Modtagelsesmandskab meget vel kunde udsættes for Livsfare. Hver Maskine udkastede jo 24 Beholdere, ca. 5 Tons! Der var i det hele taget Format over disse Foretagender. Rent bortset fra Sprængstoffer udrustedes saaledes faktisk 90 Procent af Modstandsstyrkerne med moderne Partisanvaaben!

Naar Modtagelseschefen telegrafisk havde afgivet Bestilling paa sit Behov til saa og saa store Styrker, indløb traadløst ved hvert Maanedskifte fra London Meldingen om en saakaldt „Stand-by-time“, det vil sige et Interval paa f. Eks. 10 Dage, hvor den nedkastende Maskines Ankomst eksempelvis kunde ventes hver Dag i Tidsrummet Kl. 23 Aften til 3 Morgen. Under en saadan „Stand-by-time“ maatte hele Modtagelsesmandskabet holde sig klar i Timen efter Kl. 18,30. Selve Udrykningsordren forplantedes lynhurtigt via Delingsfører og Grøppeførere til Mandskabet.

— *Paa Genhør Kl. 21,15!*

Naar Chefen havde modtaget Melding om en „Stand-by-time“, var hans næste Skridt — i Tal og Bogstaver fra Koordinatkortet — telegrafisk at meddele London den ønskede Position for Nedkastningen samt et „Navn“ for Pladsen som afgørende engelsk Signal i Radioen og desuden et bestemt Bogstav eller Ord, hvormed Maskinen med Lommelygte blev morset ned over Stedet.

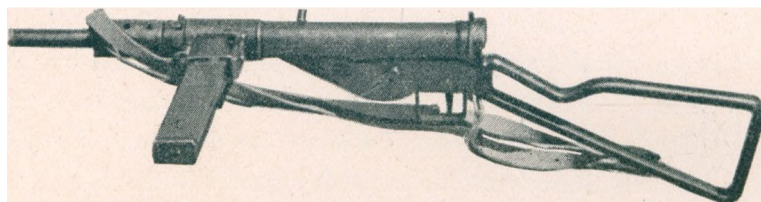
Og saa husker De maaske fra de engelske 18,15-Udsendelser, at Speakeren af og til med særligt Tonefald (tænk nu bare efter!) afsluttende udtalte sit „Paa Genhør Kl. 21,15“ eller „Vi kommer igen Kl. 21,15“. Den Slags særligt pointerede Afslutninger betød langt mere, end man kunde slutte af det selvfølgelig Indhold. Det var — alt efter vekslende Ordlyd — særlige Meldinger til forskellige danske Modtagelsescentre. De kom alle i en eller anden forud indforstaaet „Stand-by-time“ og betød for det paagældende Omraade simpelthen, at Nedkastningen nu kunde ventes samme Nat inden for et nærmere fastsat Tidsrum. Plads og Blinksignal var der jo forud traadløst truffet Aftale om.

Efterhaanden blev Nedkastningerne imidlertid saa hyppige og omfattende, at denne snævre Kode ikke mere slog til. Saa fandt man paa det med Hilsen til „Benjamin“, „Carola“, „Carla“, „Halvor“ etc. Hver Modtagelseschef fik en Liste paa ca. 30 eller flere Navne, han i hvert enkelt Tilfælde kunde vælge imellem og før hver „Stand-by-time“ telegraferede til London som Betegnelse i Radioen for den øjeblikkeligt aktuelle Modtagelsesplads. Pladser, Navne og Blinksignaler skiftede iøv-

UDRUSTNINGEN FRA LUFTEN

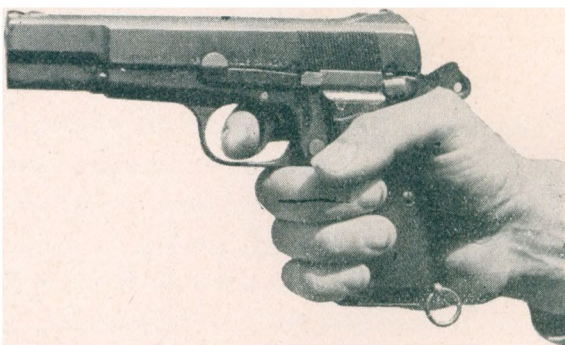

Halvautomatisk amerikansk 7,5 mm-Karabin. som vel nok udgjorde Hovedparten af Indholdet i Vaaben-Containerne. Et typisk og yderst fremragende Partisanvaaben, kort, af ringe Vægt, og i Stand til at affyre Magasinets 15 Skud næsten lige saa hurtigt, Frihedskæmperens Pegefinger kunde arbejde paa Aftrækkeren. Som næsten alle andre nedkastede Vaaben ankom Automat-Karabinen indsmurt i Vaseline og pakket i et Hylster af særligt Stof. Før den kunde meldes klar til Skud, forestod et omhyggeligt og ofte meget besværligt Rensningsarbejde.

Engelsk Maskinpistol (den velkendte og populære „Sten-Gun“) med ca. 32 Skud i hvert Magasin og i hvert Fald en teoretisk Kapacitet paa ca. 350 Skud i Minuttet. I vid Udstrækning og med stor Effektivitet benyttet i selve Undergrundskampen før 5. Maj.

Pistoler var faktisk en sjældent forekommende Vare i Containerne. Her er „Canadieren“, utvivlsomt det Haandvaaben, som hyppigst fandtes i Sabotør-Inderlommerne under illegale Aktionen. Som de øvrige nedkastede Pistoler havde ogsaa „Canadieren“ den Skavank, at den var et drøjt forarbejdet Armévaaben, som fyldte mistænkeligt op i et Sæt civil Tøj. Formatet var 9 mm, hvilket her gav den indlysende Fordel, at man kunde bruge Maskinpistol-Ammunition.

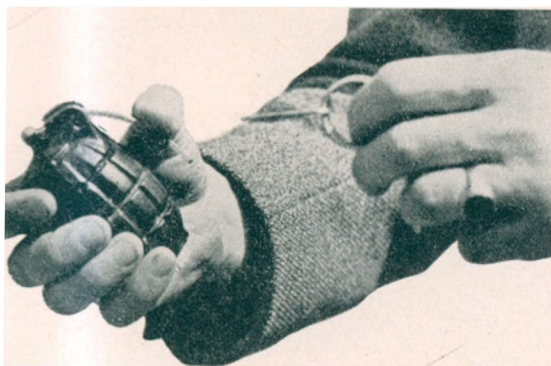

„Canadieren“'s Magasin rummede langt flere Skud end Tyskernes tilsvarende „P. 38“ og „Parabellum“, nemlig i hvert Fald 12 Patroner. Den var udstyret med udvendig Hane og bød derfor paa meget faa „Klemmere“ og andre Funktions-Skuffelser.

Trods sin uhyre enkle Konstruktion var „Tromlen“ dog faktisk endnu sikrere. Skulde det nemlig sige „Klik“ i første Forsøg, var det jo bare at dreje videre rundt. Før eller senere skulde det naturligvis give Gevinst. De nedkastede „Tromler“ hørte forøvrigt ikke i den Grad hjemme paa et Wild-West-Museum, som et første Indtryk kunde tyde paa. Ved Hjælp af faa Greb og en kraftig Ejektor udkastedes — som vist paa Billedet — alle seks tomme Patronhylstre samtidig. Tilmed forekom en amerikansk Type, der kunde „knækkes over“ paa Midten og samtidig foretog almindelig Udsmidning af Hylstrene. Begge Typer havde to skarpt adskilte Lejer af lige begejstrede Tilhængere.

„Elveren“, en temmelig kolossal amerikansk Armépistol af vekslende Popularitet. Der krævedes jo baade Format og Vægt for en forsvarelig Affyrelse af saa store „Bolsjer“. 11 mm-Pistolen var udstyret med „udendørs Baghammer“ og havde desuden Skæftesikring. Iøvrigt havde selve Mundingens gruopvækkende Omfang ofte en stærk øjeblikkelig Virkning paa Stikkere og andet Forræder-Kram. De blev omgaaende medgørlige.

„Ananas“, „Æg“ eller kort sagt engelske Haandgranater nedkastedes i stort Tal. Billedet viser Afsikringen af saadan et rigtig sundt lille „Æg“. Venstre Haand har netop udtaget Splitten foroven, hvorved der gives fri for den opfjedrende Bøjle, højre Haand i Øjeblikket sikrer med Tommelfingeren, før Kastets afgørende Sekund. Naar Bøjlen var svippet helt ud, havde Kasteren nøjagtig fire Sekunder at regne med, før Braget lød Saa maatte han

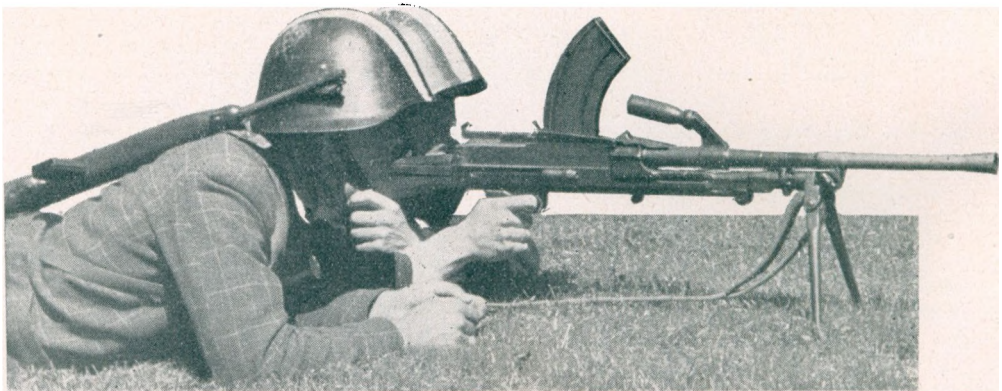
selv om Resten. Ved Eksplosionen spredtes Støbejernsbeholderen i Masser af smaa dræbende Splinter. Virkningen kunde være forfærdende.

Engelsk „Gammon“, en Kastebombe med stor Virkning. Især anvendelig mod Panservogne eller ved Murgennembrydning. — „Gammon“-Bombens Hovedbestanddel var en forsvarelig Ladning „Plastic“, anbragt, som man ser, i et Tøjhylster med Elastik forneden. Afsikringen foregik i selve Kastet, idet et lille Lærredsbændel med et Blylod i Enden (ses helt foroven) ganske naturligt rullede sig ud. Og derefter skete Eksplosionen ved saa ringe Berøring, at endog de underjordiske Demonstrationer af „Gammon“ krævede Kolblodighed og stærke Nerver hos saavel Lærere som Elever.

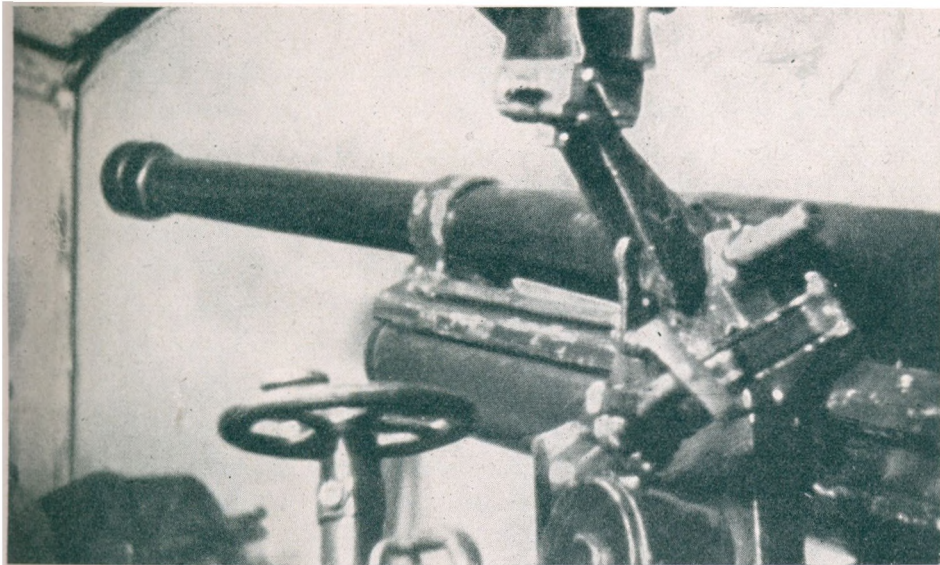

Bazooka-Raketkanonen blev mig bekendt ogsaa først taget i Brug 5. Maj, hvor dette forbløffende amerikanske Vaaben imidlertid ogsaa viste sig at svare til de annoncerede Forventninger, nemlig en Effektivitet, der fuldtud svarede til Skud fra en 75 mm-Kanon. Selve Bazooka-Kanonrøret var saa let, at det kunde bæres over Skulderen som et almindelig, svært Jagtgevær. Raketgranaten affyredes elektrisk ved Hjælp af Smaaelementer, der var anbragt ved Aftrækkeren, og før Granatens Indføring bagfra (se Billedet) kunde Elementernes Effektivitet afprøves ved Hjælp af en lille rød Kontrollampe. Saa fjernede Hjælperen sig. Skytten trykkede løs, og i samme Nu stod en vældig lysende Raket-Hale bagud fra Vaabnet. Det varede kun et Sekund — Ilden forsvandt, og Granaten hvinede mod Maalet, der blev Midtpunkt for en øredøvende Eksplosion. Dog hændte det forøvrigt ogsaa ret tit, at Granaten havde en Del af Ildhalen med sig, men det forringede ikke Virkningen.

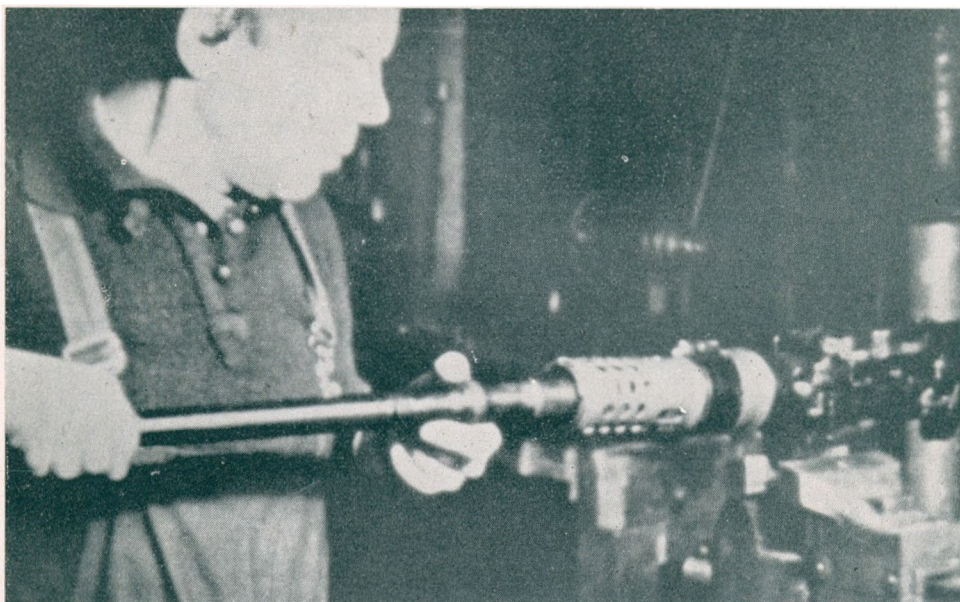

Let engelsk Maskingevær, som ligeledes 5. Maj næsten overalt kom i Brug, hvor der forekom Ildkamp. Kunde med faa Greb skilles ad i mange Smaastykker, hvilket selvsagt lettede Transporten i den Tid, Gader og Veje var fyldte med Gestapofolk og Stikkere.

**OGSAA „UNDER-
JORDISK“ DANSK
VAABEN-
FABRIKATION**

Men ogsaa „under Jordan“
fabrikeredes der under Be-
sættelsen Vaaben af alle Ka-
libre til den danske Under-
grundshær. Her er en Række
enestaaende Originalfoto-
grafier fra Besættelsesaa-
rene. Først ses en 37 mm
Kanon i et illegalt Vaaben-
værksted.

Maskingeværet fra en ned-
skudt allieret Flyvemaskine
— bjerget af Sabotører —
gøres skudklart igen.

Maskinpistol af det under-
jordiske Værkstedets eget Fa-
brikat ses nøjere efter i Sø-
mene, før den udleveres til
illegalt dansk Aktion.

rigt uophørligt, selv om enkelte ideelle Modtagelsessteder naturligvis hyppigt fik Navneforandring og benyttedes igen.

End ikke Landsdelsledelsen kendte forøvrigt Dagens Kodeord. Kun Modtagelseschefen og endnu en Mand kunde med virkelig Udbytte høre Radio i den afgørende Tid. Men to maatte man ogsaa være i denne Forbindelse. En Aften med særlig heldigt gennemført tysk Støj-Sabotage kunde det jo eksempelvis knibe med at høre den afgørende Forskel paa „August“ og „Augustus“, to Pladser, som laa i hver sin Landsdel. Havde man endelig faaet en „Hilsen“ Kl. 18,15, maatte ogsaa den engelske Udsendelse Kl. 21,15 aflyttes. Blev det overtelegraferede Kendeord for Pladsen nemlig ikke nævnt endnu en Gang i denne Udsendelses Særmelding, betød det, at Flyverne af en eller anden Grund havde aflyst Turen.

„Beklager Gutternes forspildte Ulejlighed“

Lad os imidlertid forudsætte, at begge „Hilsener“ gik lige hjerteligt igennem. I saa Fald var hele Modtagelsesholdet, i Reglen ca. et halvt Hundrede Mand, gennem Delingsfører og Gruppeledere hurtigt alarmeret. Oftest var der Tale om regulære Modstandsgrupper, altsaa Enheder, der gennemgaaende ikke omfattede altfor mange fremtrædende, eventuelt eftersøgte Sabotører, som kunde blive taget i anden Anledning og røbe hele Foretagendet. Det var en ren og skær Forsigtighedsforholdsregel, der endelig ikke maa misforstaas. Opgaven var indlysende nok yderst betydningsfuld og meget risikabel.

Ingen af Gutterne kendte Adressen, før Flokken ud paa Aftenen startede, altid to-og-to og fuldstændig uden Vaaben eller andet kompromitterende Materiale. De blev nemlig med ligefrem Regelmæssighed visiteret paa Landevejen og altsaa altid uden Resultat. Den natlige Cykeltur kunde Tur-Retur strække sig op over 50 Kilometer, og Resultatet stod langt fra altid i Forhold til Strabadserne. Saaledes maatte over 50 Mand en stormfuld, bidende kold Januarnat i 1945 cykle mere end 60 Kilometer uden saa meget som at høre Motorstøj fra en eneste af de syv annoncerede Maskiner. Dagen efter hver „Modtagelse“ aflagde Engländerne telegrafisk Rapport til det paagældende Undergrundsafsnit. Den var altid meget formfuldendt og udtrykte ved denne Lejlighed en Beklagelse af „Gutternes forspildte Ulejlighed“. En Maskine var sporløst forsvundet, medens Resten paa Grund af Stormen havde maattet vende om.

Lille lysende Plets store Hemmelighed

Ankommet til Modtagelsesstedet blev Mandskabet imidlertid bevæbnet til Tænderne. Vaabnene var i Forvejen bragt frem paa Lastbil og udleveredes af særlige „Vagtchefer“. Kun forblev selve det uddannede Modtagelseshold ubevæbnet. Disse Folk opholdt sig jo paa Pladsen, og da hele Dramaet i Reglen udspillede i rugende Mørke, var Muligheden for „Fejltagelser“ ved et eventuelt Ildoverfald altfor nærliggende. Resten af de udkommanderede ca. 50 Mand bevogtede alle Udfaldsveje med Revolvere, Haandgranater, Maskinpistoler og — tilsidst — lette Maskingeværer. Udenom Pladsen færdedes desuden vagtsomt specielle, skarpt bevæbnede Cyklepatruljer.

Aktionens Chef medbragte altid et ganske særligt Pejleapparat, hvis nærmere Teknik endnu er en militær Hemmelighed. Det kan dog røbes, at der var Tale om en vis Kortbølgesender, som paa meget lang Afstand „tændte“ en lille lysende Plet paa en særlig Skala i den ankommende Flyvemaskine. I Begyndelsen svingede Pletten voldsomt, men dog ikke mere, end at Piloten kunde styre efter den.

Saa snart Faldskærmene var landet efter Nedkastningen, gik — eller rettere løb — Mandskabet i Aktion. Der var fire Mand om hver „container“, som hurtigst muligt transporteredes til en eller flere ventende Lastbiler, idet Bærerne for Nemheds Skyld stak Kæppe ind i Beholderens særligt indrettede Haandtag.

Alle nedkastede „containers“ blev derefter kørt ud i øde Omgivelser eller store Skove, hvor dristige Modtagelsesfolk ved Daggry foretog en Omladning af Indholdet til mindre kompromitterende Emballage saasom Trækasser og Sække, især det sidste.

Faa Timer senere begyndte noget, som egentlig fotjente sit helt selvstændige, meget ærefulde Kapitel.

Stilfærdig Indsats, som aldrig maa glemmes

Lad os koldblodigt betragte det som en Sag for sig, at Folk, der havde Mod i Brystet og Revolver i Jakkelommen, ved højlys Dag gennemkørte store Strækninger med hele Lastvognlæs af Vaaben og Sprængstoffer. Det var glimrende, straalende, helt igennem fremragende gjort. Men paa en vis Maade fortjener det lige saa stor Anerkendelse, at det farlige Gods i Reglen — inden Fordelingen til aktive illegale „Fæstninger“ i Byerne — sammen med en kolossal Risiko kunde læsses af hos brave Landmænd, hvis nationale Sindelag var solidt nok til at bære denne en af den illegale danske Krigs allerstørste personlige Byrder. Hvad det

vilde sige at have Vaaben og Sprængstoffer i sit eget Hus under Besættelsen, forestiller sig kun den, der har prøvet det.

Lad os med Rette begejstres over Sabotørernes straalende Resultater, men naar de efter Aktionerne var gaaet hjem til rolige, hyggelige Omgivelser, fortsatte Risikoen ganske stille — Minut for Minut, Maaned efter Maaned — for den, der havde fyldt sit eget Hus med Vaaben og Sprængstoffer. Ved et eventuelt Gestapobesøg havde der ikke været meget at tale om. Lagre af engelske Vaaben og Sprængstoffer var et yderst slet Grundlag for en Diskussion med Nazi-Repræsentanterne. Dødsstraf var det eneste sikre. Der fandtes ikke andet Kompromis end det, man i dumdrstig Kamp kunde skabe med en Revolver eller eventuelt paa anden Maade komme overens med Vorherre om.

Ved enhver Hjemkomst, enhver uventet Lyd udefra maatte disse brave Mennesker være forberedt paa et afgørende Møde med Gestapo og dermed et endeligt Punktum. I det stille løb de en umaadelig konstant Risiko. Lad os aldrig glemme deres Indsats, da Danmark kaldte —!

VI EROBREDE EUROPAMESTERSKABET I SABOTAGE

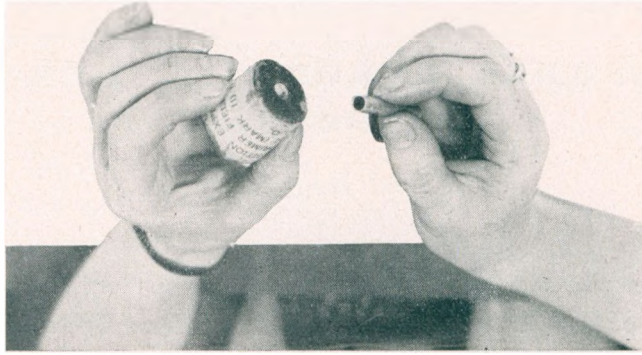
Af Poul Jung-Jensen

De fleste „almindelige Mennesker“ har stadig svært ved at tænke nærmere over Begrebet „Sabotør“ uden samtidig at føle en lidt kuldegysende Bifornemmelse af rygende Revolvere og brændende Fanatiker-Øjne under skummelt nedtrukne Sixpenceskygger. Ingen af disse mærkelige Besættelsesaars mange folkelige Misforstaaelser turde være større.

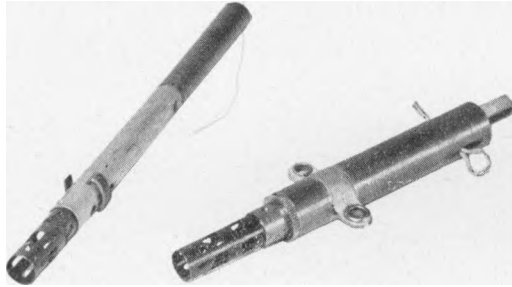
Blomkaalsørerne var i absolut Mindretal i disse underjordiske Geled-der. Tværtimod var det overalt ærefuldt udvalgte Folk, og jeg har i hvert Fald ikke truffet en eneste, som man ikke i største Tryghed kunde bede veksle en Hundrekroneseddel paa den mørkeste Aftenvej. De kom fra alle Samfundets Etager, disse uforfærdede Gutter, som rask væk satte Livet ind for Løsningen af den illegale danske Krigs ubetingede Hovedopgave før Befrielsesdagen. Ellers var de ganske almindelige Men-nesker.

Blandt mine kæreste Sabotørbekendtskaber er saaledes eksempelvis en tatoveret Sømand paa 25 og en pilskallet Fabriksejer, der forlængst har set sit gode Rygte som afholdt velsitueret Borger fastslaaet under den efterhaanden ikke helt ukendte Overskrift „Det skarpe Hjørne“. Flokken talte notorisk alt lige fra arbejdsløse Daglejere til Grever og Baroner. Men „Gutter“ var de alle. Et usynligt Armbind udslettede Alder, Position og alt andet end netop den ubrydelige kammeratlige For-ening om Løsningen af Besættelsesaarenes illegale Opgave Nr. 1. Des-værre var Tyskernes Modindsats tilsvarende, og Sabotørernes Tabspro-cent blev meget høj, ligesom adskillige stiftede smerteligt Bekendtskab med Begrebet „under Jorden“. Det var et af Undergrundskrigens haarde-ste, helt igennem mest krævende Job.

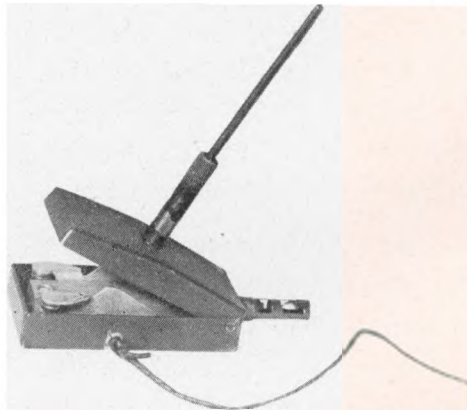
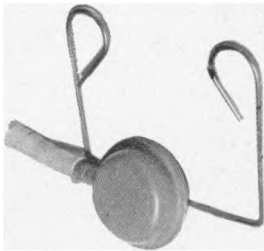
I Forhold til Besættelsesaarenes Hundreder af chokerende natlige Bombebrag maa Antallet af Sabotører imidlertid forbløffe enhver. Det vår imponerende ringe — i en eksempelvis livligt saboteret dansk Storby næppe mere end ca. 100 mod de over 2000 Mand, som paa V-Dagen traadte an sammesteds med Armbind og Vaaben. Brøkdelen er vistnok et ganske godt Helhedsindtryk ogsaa for det øvrige Lands Vedkommende.

Forladning (til venstre) og lille Detonator af Blyacid eller Knaldkviksølv. Se Hullet i Forladningen, der tillader bekvem og hurtig Indsættelse.

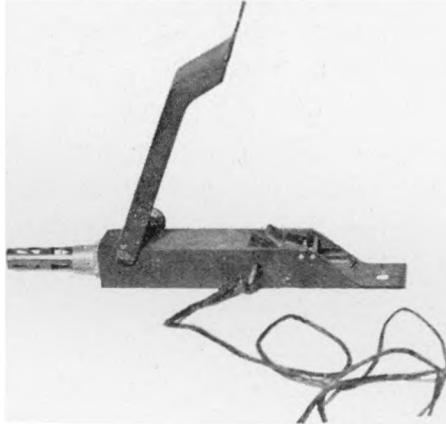
Til venstre den overalt saa hyppigt anvendte „Blyant“, til højre det nærmere omtalte Tændmiddel „Trækkeren“. Splitten, som afsikrer, ses i Enden af Apparatet.

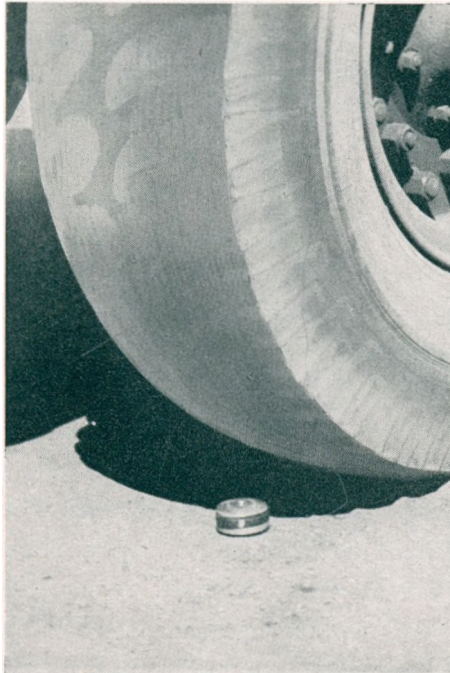
„Taagebombe“ og „Trykker“, begge meget brugte Tændmidler ved Jernbanesabotage.

Elektrisk Detonator.

Den navnkundige „Slipper“, som udgjorde Hovedbestanddelen i Sabotørernes „Gavepakker“ til farlige Stikkere. Naar Pakken aabnedes, svippede „Slipperen“ (se Billedet) op, og i samme Nu havde man en Landsforræder mindre at gaa og være bange for.

Saakaldt „Tyreburste“, et af de sidst nedkastede Sprængmidler, som mod Krigens Slutning spolerede Dæk paa tilintetgørende og uerstattelig Vis for adskillige Værnemager-Vognmænd.

Første Gang var værst — og afgørende!

Men over hele Linien var der jo ogsaa kun Tale om særligt udvalgte Folk. Havde en aktivt indstillet Patriot tilsyneladende Stof i sig til Sabotørens farefulde Gerning, blev han — under skarp kammeratlig Iagttagelse — sendt ud paa et forholdsvis urisikabelt Begynderjob, f. Eks. „Afhentning“ af nogle Benzindunke hos en eller anden fordømt Værnemager. Første Gang var afgørende! Den var nemlig altid værst. Selv for Sabotører gør Vanens Magt sig gældende, men før en relativt betryggende Fornemmelse af gode Kammeraters Nærværelse og egen Duelighed rigtig havde meldt sig, kunde Nervøsiteten faktisk ikke være større, om Debut'en havde fundet Sted paa Nationalscenen for fuldt besat Kongeloge. Saadan var det altsaa.

Tænk Dem, at De en Aften under Besættelsen gaar hjemmefra, ud paa Gaden, som vrimler med tyske Soldater og mere eller mindre „tydelige“ Gestapofolk, der kun brænder efter at se enhver god Danskers Navn mellem Dødsannoncerne. — Kom atter ud af samme Gadedør, men dennegang med en besynderlig Pakke paa Cyklens Bagagebærer, som De føler maa virke paa Tyskerne som en Neon-Lysreklame. Desuden med en lige saa mistænkelig Udbuling i den Jakkeseide, hvor Sabotørerne i Reglen bar Revolveren, eller med stadige smaa Mindelser om Maskinpistolens iskolde Nærværelse under Overfrakken. Hvis De overhovedet blev anraabt eller stoppet — hvad Sandsynligheden meget vel kunde tale for — var Deres Fremtidsudsigter øjeblikkelig reduceret til en grøn Begynders Chance i rystende Ildkamp paa Liv og Død. Tilmed skulde De maaske om faa Minutter trods Nazivældets højt udviklede Gestapo- og Stikkermaskineri sammen med Kammeraterne gaa lige hen til en skarpt tyskbevogtet Fabrik og sørge for, at hele Foretagendet Dagen efter kunde sælges som Souvenirs i Pulverform . . .

Efter denne lille Indlevelse i Sabotørens Hverdag indser De forhaabentlig, at der i Besættelsesaarene var to Maader at komme ud af en Gadedør paa.

Og saa har vi endda slet ikke talt om Timerne og Dagene efter saadan en lille Udflugt. Hver eneste Bil paa Gaden, den mindste Lyd paa Trappen betød højst sandsynligt, at De var blevet „fulgt hjem“ af Gestapo eller forbandede Stikkere, eller at en Kammerat allerede sad bag Tremmerne og var blevet pint til at røbe Deres Navn og Andel i Foretagendet. Faldt De endelig i Søvn, var Eksekutionskommandoens otte Riffelmundinger hyppigste Nummer paa Programmet ved Drømme-Underholdningen. Nej, saadan rigtig Fred i hele Verden og hyggeligt

blafrende Sovekammer-Gardiner ud mod et herligt, blikstille Hav er ubetinget at foretrække. Man sover bedre!

Folkestemningen maa heller ikke glemmes. Der er faktisk et meget stort Spring fra den første Tids frygtssomme borgerlige Misfornøjelse til det langt senere indtrufne Øjeblik, da en kendt københavnsk Kunstner lige efter et Bombebrag sprang op paa sit Restaurationsbord og under populær Stemning udraabte et „S-a-b-o-t-a-g-e — den store M-o-d-e!“ Det var saamænd ikke saa sjovt dengang, og hvis De har været Sabotør og i den Anledning ønsker at opfatte Dem selv som noget i Retning af en Filmshelt, skal De i hvert Fald næppe tænke paa den første Tids værste Øjeblikke. Vanens Magt over alt menneskeligt er imidlertid forunderlig. Den gjaldt som sagt ogsaa Sabotørarbejdet.

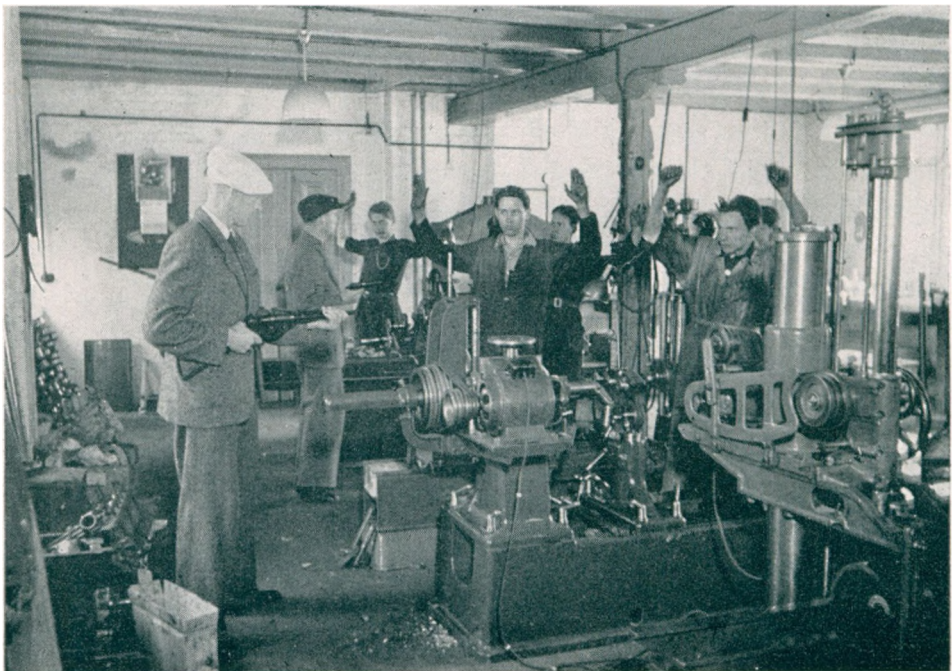
Koldblodighed, Dristighed, Snarraadighed — og en god Kone!

Begynderen var altsaa under skarp Observation, naar han efter et Par Ugers Vaaben- og Sprængstofinstruktion kom med i Legen. Hans mere erfarne Kammerater kikkede ham godt ud. Det var ganske bestemte personlige Egenskaber, man spejdede efter. Sagt af en kendt Sabotagechef gjaldt Observationerne først og fremmest alle Tegn paa *Koldblodighed, Dristighed, Snarraadighed* eller i hvert Fald kvik Omtanke, *god fysisk Form* samt i Privatlivet hans Kones eller øvrige Husfællers Valg af Emner for den daglige Konversation med udenforstaaende. Mere end en Gang er duelige Mænds illegale Karriere nemlig blevet brat afbrudt, fordi Efterretningsvæsenet opfangede Ekkoet af Konens snakkesalige Uddybning af interessante Emner. Forsigtighed var fremfor meget andet en paakrævet Dyd for Mændene i Undergrundskrigens første Linie — derfor ogsaa det forholdsviis ringe Antal Sabotører! Ikke alene skete det jo nemlig, at tyskanholdte Sabotører mod Løsladelse maatte love Gestapo at røbe Kammeraterne — og holdt deres Løfte! Men selv over alle Grænserne til Landets intimeste illegale Inderkreds lykkedes det regulære Stikkere at bane sig Vej. En enkelt opnaede endog fantastisk nok at blive præsenteret for selveste Landschefen „Jørgen“, alias Major Flemming Muus! Stikkeren blev opdaget, havde selv øjeblikkelig Fornemmelsen af Afsløringen og var altsaa farligere end nogen Sinde. Ikke desto mindre fik den kompromitterede Sabotørenhed, som havde introduceret ham, Ordre til straks at træde uden for Rækkerne, hvis Stikker-Geniet ikke var likvideret i Løbet af højst en Uge. Slynglen blev aflivet til fastsat Tid!

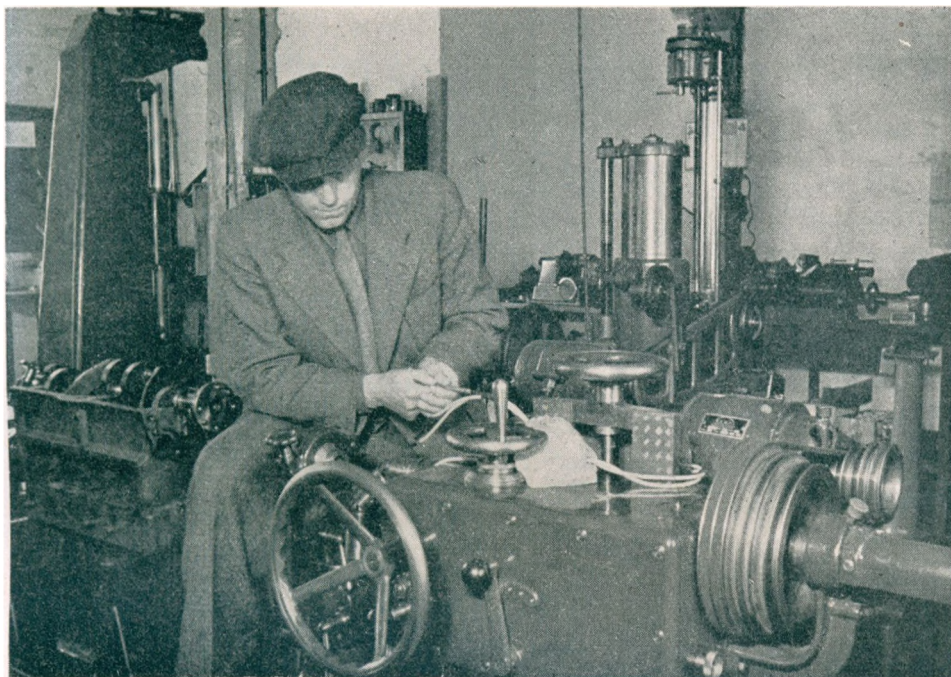
REKONSTRUERET FABRIKSSABOTAGE

Sabotagevagten holdes op med Maskinpistol.

Arbejderne bliver klar over, hvad det drejer sig om, og bringes derefter i Sikkerhed.

Stor Plastic-Bombe med detonerende „Cortex“-Lunte anbragt paa Virksomhedens vigtigste Drejebænk. Sabotøren er ved at „klemme Blyanten“.

Saaledes kunde Maskinpistolen forholdsvis ubemærket transporteres under Sabotørens Overfrakke.

LYNKURSUS I REGULÆR SABOTAGE

Efter dette lille Ophold i Kulisserne vender vi tilbage til Hovedlinierne, som i det følgende maaske vil forekomme enkelte temmelig snørkede. Men hvad vilde et Kapitel med denne Overskrift være værd, hvis man ikke i Tilgift fik et lille Kursus i virkelig Sabotage. Det skal blive saa populært som muligt.

Vi har allerede berørt de første Forsøg paa Sabotage med stjaalet tysk Sprængstof og Krudt fra Stødbændesprængninger. Desuden maa nævnes smaa dristige, men mindre effektivt virkende Eksperimenter med en Hjemmeblanding af Sukker, Kaliumklorat og Svovlsyre. Bedre var absolut det dansk fremstillede „Trotyl“, stjaalet fra Hærens Fabriker i Frederiksværk og spredt illegalt ud over Landet — desværre kun som Pulver og i støbt Form. Rigtig Gang i Foretagendet og Knald i Bomberne kom der først efter Special Forces første Nedkastning af plastiske Sprængstoffer.

Marcipanduftten satte Gestapo paa Sporet

I Starten var det dels „Nobels Nr. 808“ og „Plastic“ samt enkelte Steder det amerikanske „C. 2“. Baade „808“ og „C. 2“ var udmærkede Sprængstoffer, som imidlertid skulde have Opvarmning før Formningen og begge let gav Sprækker. Desuden duftede „808“ i den Grad af Julemarcipan, at det dels tit gav Sabotørerne stærk Hovedpine, dels ligefrem kunde røbe baade sin og Undergrundsfolkenes Tilstedeværelse. Det sidste skete f. Eks. i Nordjylland, hvor Gestapo via et Kældervindue bogstavelig talt snusede sig frem til et helt Sprængstoflager.

Bedst af alt var utvivlsomt „Plastic“, selv om det i Modsætning til de to andre Typer ikke med fuld Paalidelighed lod sig anbringe under Vand. „Plastic“ har Farve og samme letformelige Konsistens som almindeligt Ler. Det kan uden ringeste Risiko antændes eller endog gennemskydes med en Geværkugle. Sprængning sker først i samme Sekundbrøkdæl, en anden mindre Eksplosion finder Sted inde i Sprængstoffet. Men saa sker det ogsaa! Mage til Bombevirkning finder man ikke ved at blade tilbage i Verdenshistorien.

Hvordan man laver en Sabotagebombe.

Sprængningen af „Plastic“ foregik i Princippet paa samme Maade, blot med forskellige Tændmidler. Ganske enkelt kunde man forme Sprængstoffet uden om en lille Forladning, hvis Eksplosion altsaa skulde afsted-

komme det store Brag. Forladningen var en lille sjov Tingest med Hul i, tilsyneladende nærmest noget i Retning af en Gummiprop. Den pressedes helt ned i Sprængstoffet, saaledes at Forladningens Hul saas i Yderkanten af „Plastic“en. I Hullet anbragtes som Regel en saakaldt „Detonator“, en lille rund Beholder nærmest af Form og Størrelse som dem, man køber med Pencil-Stifter i. Den indeholdt det meget følsomme Blyacid eller Knaldkviksølv, der skaber Risiko for Sprængning allerede ved ca. 40 Graders Varme. Forsigtighed var altsaa tilraadelig. Som tredje Led kunde saa, fastgjort til Detonatoren, følge den berømte „Blyant“, der virkelig lignede en almindelig Pencil, men altsaa i Virkeligheden var noget ganske andet og mere betydningsfuldt. Ved Hjælp af „Blyanten“ kunde Spængningen tidsindstilles fra 10 Minutter til 24 Timer. „Blyanten“s ene Ende blev af Sabotørerne klemt sammen, hvorved man knuste en lille Glaskolbe med Syre. Den ætsende Væske løb saa — med indstillig Hastighed — videre og angreb en spændt Straaltraad, som, naar Ætsningen var fuldbragt, slog ud og satte en Slagstift i Funktion. Virkningen forplantedes øjeblikkelig til Detonator, Forladning og Bombe. Det var ikke et Eksperiment, man skulde hygge sig med i privat Boudoir!

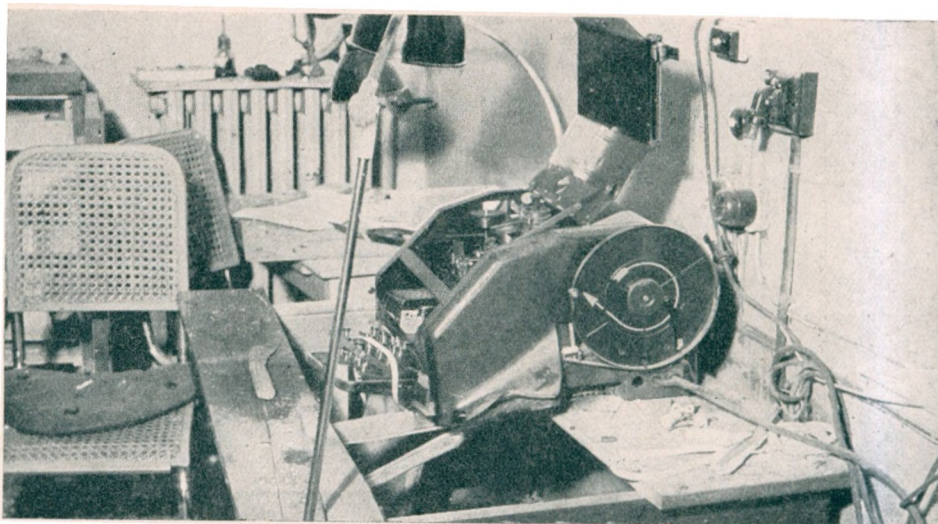
Hurtigere end Lyden!

Endvidere havde Sabotørerne til yderligere Udbygning af Bombe-Arrangementet to Slags Lunte, nemlig Sortkrudtslunte og detonerende Lunte („Cortex“). Den første brændte ca. 2 cm i Sekundet, altsaa temmelig langsomt, mens Cortex-Lunten, hvis Fremstilling forøvrigt skal have været umaadelig kostbar, eksploderede med en Hastighed, der overgik Lydens. Ellers vilde Lufttrykket fra første Eksplosion ved Seriearrangementer simpelthen have kunnet ødelægge de næste Bombers Tilrettelægning.

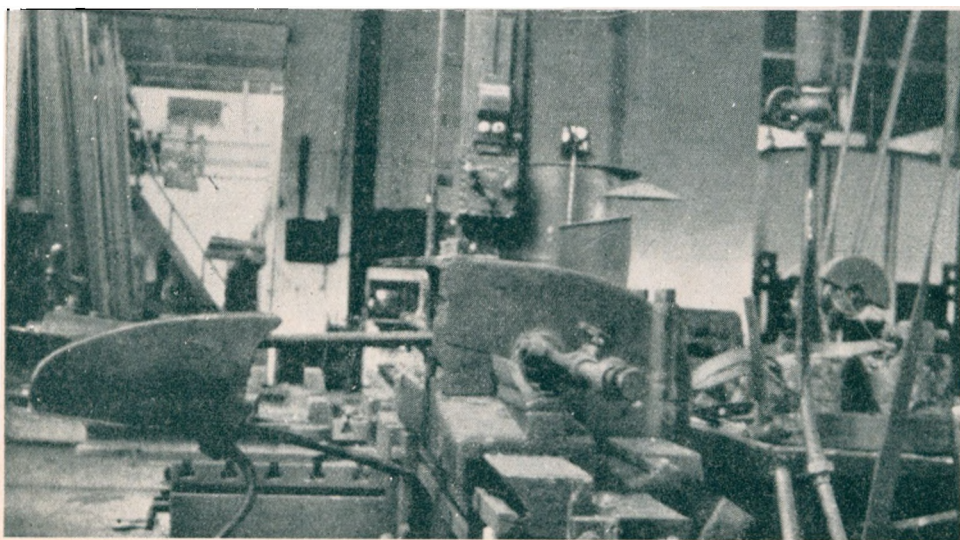
Sortkrudtslunten var almindeligt anvendt som Forsats i Tilslutning til Detonatoren. Enden af Lunten var et Kæmpe-Tændstikhoved, som kunde tændes direkte paa Tændstikæsken. Nogle Centimeter indsattes ogsaa lejlighedsvis som Sikkerhedsforanstaltning mod „Blyanterne“s kendte Upaalidelighed.

Den detonerende Cortex-Lunte var en lige saa hurtigtvirkende som paa-lidelig og letbøjelig Forbindelse til „Plastic“en. Desuden var „Cortex“-Lunten et ideelt Forbindelsesled ved Anbringelse af Seriebomber (Jernbanesabotage!). I saadanne Tilfælde trak man simpelthen den hvide „Cortex“ helt gennem Forladningen (Gummiproppen), anbragte denne i Plastic, lod den ene Ende af Cortex'en løbe gennem ny Forladninger

**ENTEN PRÆCIS-
SIONSARBEJDE —
eller**
„hele Huset lagt ned“.

**Vellykket Sabotage over for
betydningsfuldt tysk Fjern-
skriveranlæg.**

**Jydsk Værnemager-
virksomhed efter
Præcisionspræng-
ning af de vigtigste
Maskiner.**

**Det jydsk Gestapos Ho-
vedkvarter, Højskolehotel-
let i Esbjerg, har ogsaa faaet
det helt store „Pulver“.**

og ny Plastic og fastgjorde i Luntens modsatte Ende ved Hjælp af Isolerbaand en „Blyant“ med Detonator. Derefter blev Sprængblyanten klempt sammen, og til fastsat Tid vilde Detonatoren forplante sin lille Eksplosion gennem den detonerende Lunte til alle Forladninger og Plasticbomber.

Danske Lokomotiver kunde tages ud af Farezonen.

Ved Skinnesabotagen anvendtes iøvrigt som Tændmiddel ogsaa saakaldte „Taagebomber“ i Forbindelse med detonerende Lunte. De blev i god gammeldags Fredstid i England lagt ud paa Jernbaneskinnerne i Taage som en sidste effektiv Advarsel for Lokomotivføreren før farlige Kurver etc. De er temmelig uskadelige — undtagen naturligvis som her i Forbindelse med detonerende Lunte. Saa snart Lokomotivet rullede ind over Taagebomberne, antændte disse „Cortex“en, der øjeblikkelig bragte Eksplosionen videre til Plastic-Ladningerne i Skinnernes Hulrum. Dog kunde selve Lokomotivet og dets danske Personale ogsaa pilles ud af Farezonen. Midlerne hertil var f. Eks. Indsættelse af et lille Stykke langsomt brændende Sortkrudtslunte lige efter „Taagebomberne“ paa Skinnerne og stærk Forlængelse af den udlagte detonerende „Cortex“, helt op til 15—20 Meter. I saa Fald naaede Maskinen at passere uantastet, og Tyskerne fik hele „Pulveret“. „Taagebomber“ blev imidlertid for iøjnefaldende paa de efterhaanden med typisk tysk Grundighed afpatruljerede Hovedlinier, hvorimod de stadig paa Privatbanerne tit var den effektfulde Aarsag til mange heldigt gennemførte Afsporinger. Ved Afsporing er ogsaa anvendt hurtig Afrivning foran frembrusende Tysker-tog af passende Længder Sortkrudtslunte.

„Blyanterne“ holdt Hovedlinien et helt Døgn.

Tidsindstillede „Blyanter“ havde forøvrigt ogsaa deres Berettigelse paa Jernbanen. En lang Række Bomber i Tilslutning til højst forskelligt tidsindstillede „Blyanter“ har saaledes holdt en betydningsfuld Hovedlinie spærret i over et Døgn. Næppe havde man ganske vist hørt det første Drøn, før en autoritativt udseende tysk Sprængningskommando indfandt sig. Efter et nyt Brag fik d’Hr. fra Heltenationen imidlertid paafaldende travlt og fjernede sig saa let og luftigt som dansende Alfe-piger — dog først efter naturligvis at have sendt et Hold solide danske Arbejdere ud paa Linien. Mandskabet fik det næste Bombesus lige i Nakken! Og saa var det ogsaa Slut med Tyskertransporter de første 24 Timer. Sabotørerne havde atter naaet deres Maal.

Varm Modtagelse for ankommende Tyskerbiler.

Endvidere nedkastedes og brugtes endnu tre Tændmidler, nemlig Tryk — Træk — og Slipkontakter. Trykkontakten var en lille, flad eksplosiv Æske med en opretstaaende Pind, der ved et vist Tryk medførte øjeblikkelig Eksplosion. Den laa naturligvis fordelagtigst under Jernbaneskinnerne. Trækkontakten var en lille Messingcylinder, udstyret med en Ring, som man — med eller uden en tilsluttet længere Snor — kunde trække i, hvorved Eksplosionsgnisten udløstes. Den kunde ogsaa fungere som Hovedpoint i et fikst lille System, specielt beregnet paa Sabotage mod tyske Tanks eller Lastvogne. Forbundet mellem to Vejtræer udspændtes tværs over Vejbanen et Staalto, der stod i Forbindelse med Ringen i Trækkontakten, som igen via en detonerende Lunte kunde bringe en tilsluttet Mine i Kørebanen til Eksplosion. Naar Tyskerbilerne kørte mod Forhindringer af denne Slags, maa det staa enhver klart, at hverken Bil eller Personale kom ret meget længere ved egen Hjælp den Aften.

Flotte Gavepakker af bemærkelsesværdigt Indhold.

Endelig virkede „Slipkontakten“ helt modsat de to andre, nemlig saa snart en i Forvejen spændt Fjeder („Slipperen“) blev sluppet løs. „Slipperen“ var bl. a. Hovedbestanddelen i en lang Række smaa velbetænkte „Gavepakker“, der som særlig Hyldest fra Modstandsbevægelsens Side sendtes til Stikkerkrapylets værste Udskud af begge Køn. Naar den glædeligt overraskede Modtager af Godterne løste Pakkens festlige Gave-Baad og rask aabnede Laaget til „Chokoladen“, udløstes „Slipperen“ lynhurtigt. Og saa fik Stikkeren øjeblikkelig andet at tænke paa — hvis han eller hun da overhovedet mere havde noget at tænke med. Virkningen var altid prompte og førsteklasses, desværre ogsaa i et enkelt beklageligt Tilfælde. Til en farlig Tyskerpige ankom en Æske af særdeles lovende, chokoladeagtigt Udseende, pakket og afsendt af fremragende Sabotører. Pigen var imidlertid ikke hjemme, men hendes danskfødte, tilfældigt tilstedeværende og i og for sig gennem-uskyldige Kæreste fattede øjeblikkelig Jalousi til den flotte Chokoladeæske. Rask rev han Baandet og Laaget af — og var i samme Sekund alle Bekymringer kvit for stedse. Han laa stendød paa Gulvet.

Ligeledes husker man maaske visse tyskcensurerede Dagbladsnotitser om mærkelige Eksplosioner i en Lejlighed paa C. F. Richsvej. De skyldtes efter den intelligente tyske Pressecensurs Opfattelse udelukkende unge kemikalie-interesserende Menneskers overspændte Forsøg. De

ORIGINALOPTAGELSER AF VIRKELIG SABOTAGE

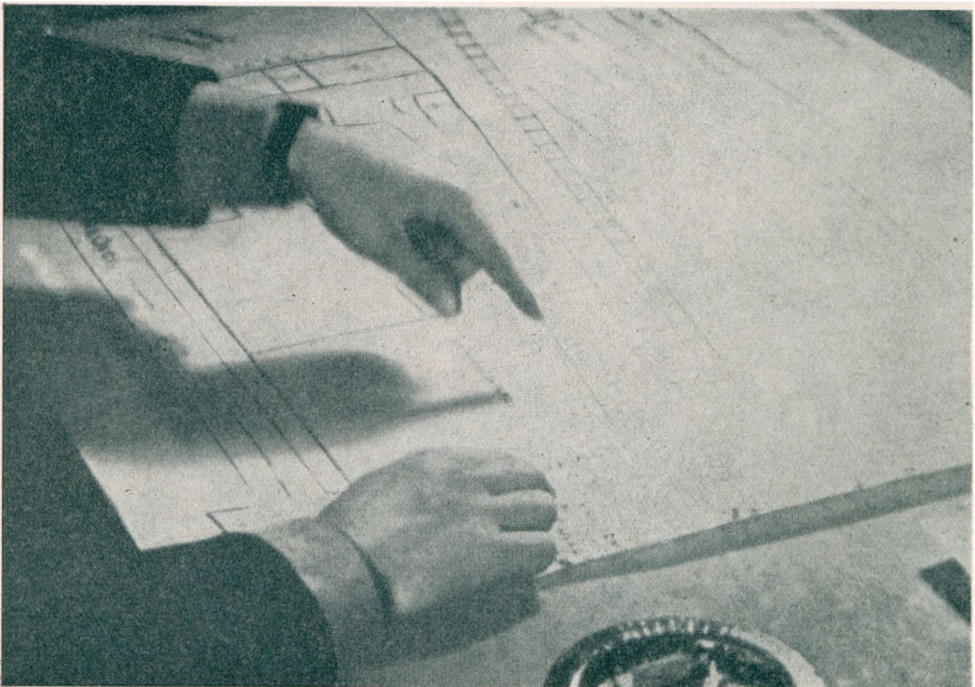
Alle Billeder er taget under københavnske „Bopa“-Sabotørers Aktioner
længe før Kapitulationen.)

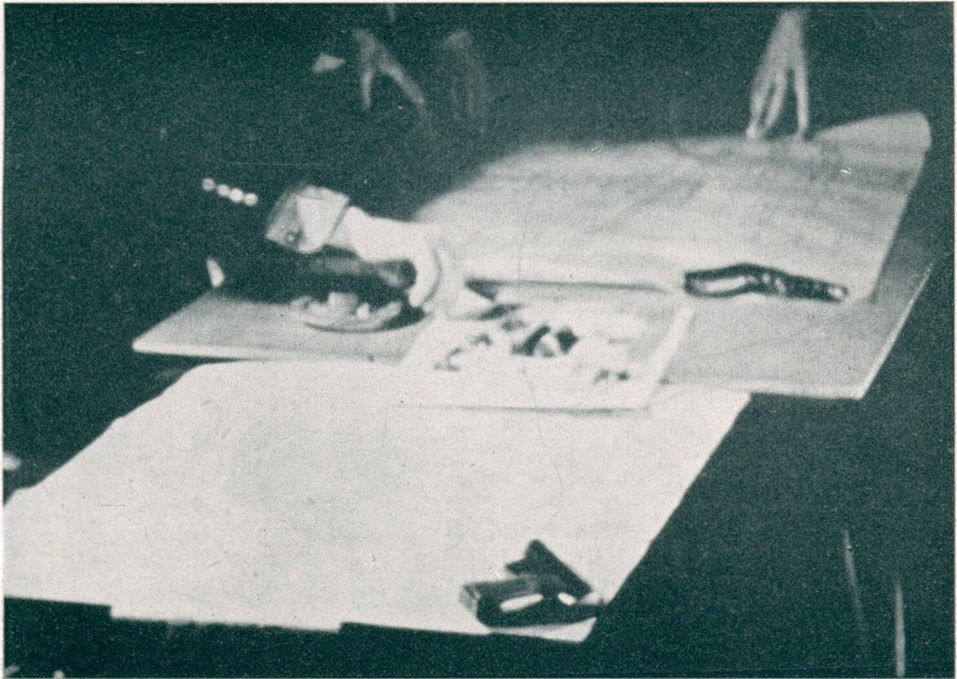
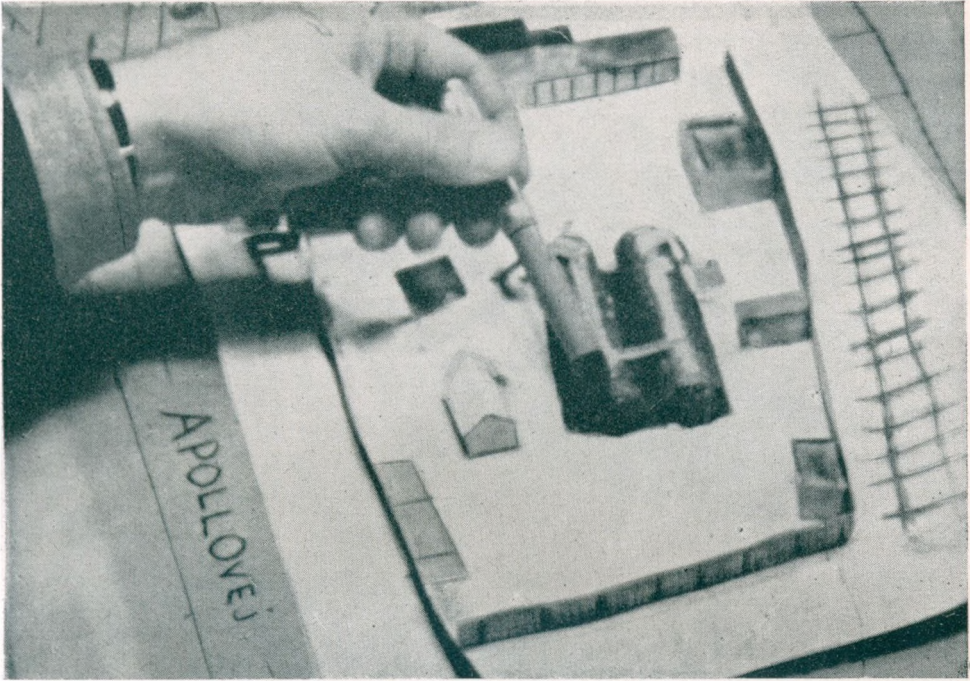
En Bombe af plastisk Sprængstof formes hjemmefra -- saa let, som var den af Marcipan.
(Billedet er taget lige før en københavnsk Sabotage.)

Frihedskæmperne undslap, men Bilen blev taget. Bemærk, hvor hurtigt Folk har forstaaet at søge Dækning.

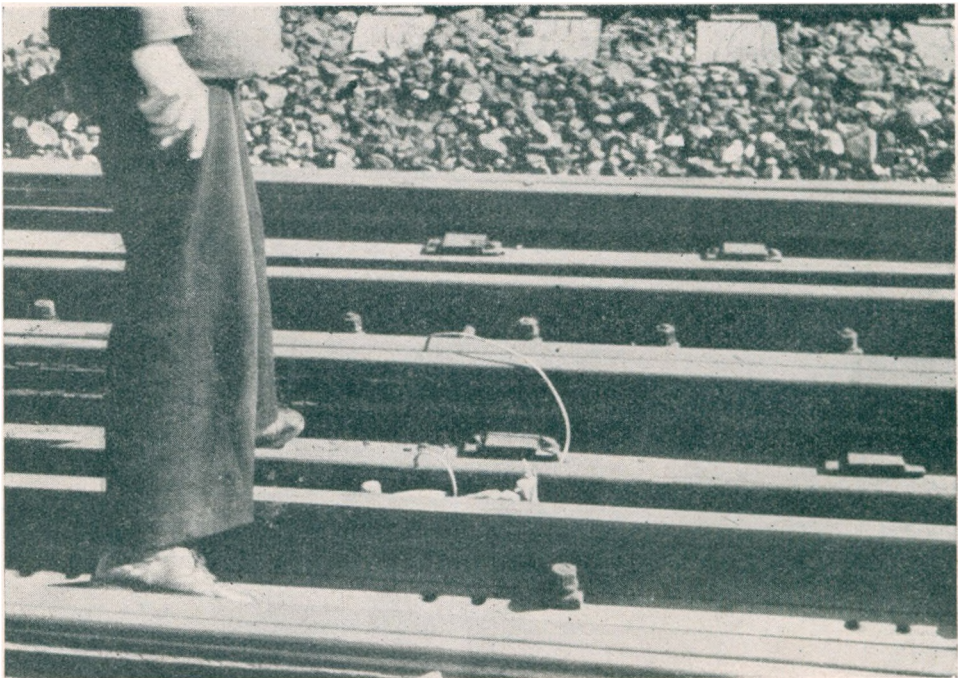
Dette og de to paa næste Side er Originalbilleder, der viser, hvor grundigt en stor Sabotage forberedtes. Alle Billeder stammer fra et illegalt Hovedkvarter og illustrerer, hvorledes en anonym Sabotagechef ved Hjælp af Kort og en hel Miniature-Fremstilling af Gerningsstedet giver sine Folk den omhyggeligste Instruksion før Aktionen. Hele Fabriksanlægget med nærliggende Jernbaneskiner o. s. v. er rekonstrueret i Miniatureformat.

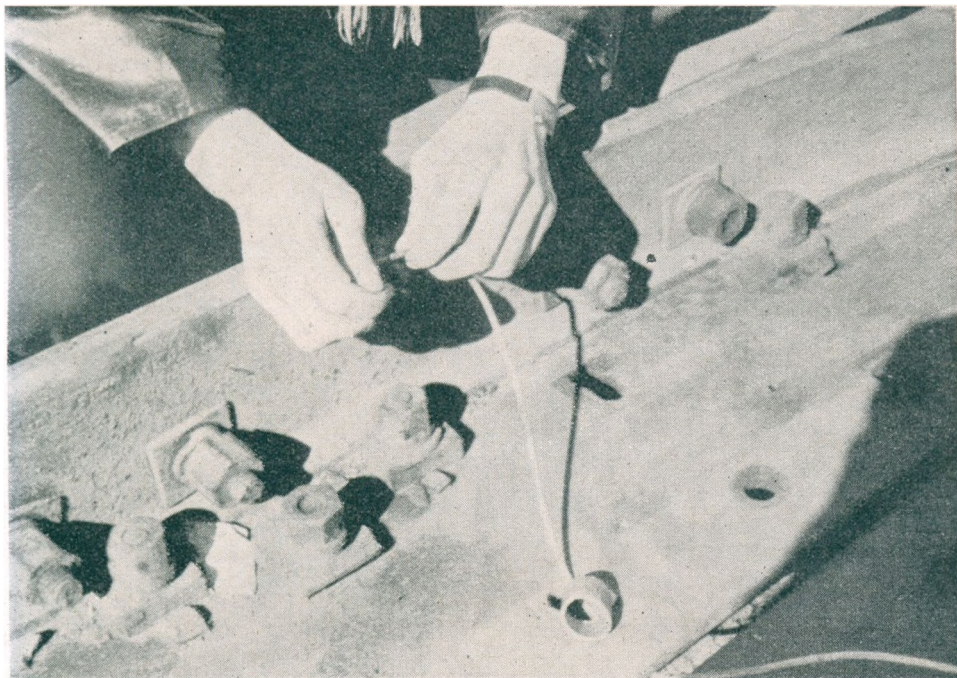
„BOPA“-SABOTØRER SPRÆNGER EN HOVEDLINIE

Forbindelse etableres med et fjernere Sprængningsled.

Saa lidt saa man, naar alt var klart.

Hele Rækken af Bomber antændes paa en Gang. Sabotøren er netop ved at stryge Sortkrudtsluntens Svovl-Munding mod en Tændstikæske.

— og saa røg Skinnerne og Sporskifterne ved Hellerup Station i Luften med et mægtigt Brag.

(Hele Serien Originalfotos fra „Bopa“'s Arkiver.)

„overspændte“ unge Kemikere havde imidlertid faktisk været i Færd med at tilberede en større Sending „Gavepakker“, da uindviede Gæster desværre et Øjeblik blev alene i Stuen og vilde kikke Forsendelserne nærmere efter

Brand- og Magnetbomber m. m.

Især i den første Sabotagetid benyttedes ogsaa mange Brandbomber, Termitenheder, der udviklede ca. 3000 Graders Varme og med Lethed gennemsmeltede selv meget tykke Staalplader. De fandtes forøvrigt ogsaa i Lommeformat.

Endelig skabtes glimrende Resultater med særlige Magnetbomber i Gummiophængning, udstyret med en indstillelig Skrue, der kunde regulere en Ætsemekanisme over Tidsindstillinger fra en $\frac{1}{2}$ til 24 Timer. De brugtes mod Skibe og blev ofte anbragt af dygtige Svømmere. Mindst lige saa tit foretrak man dog til Skibssabotage almindelige Plasticladninger, anbragt om Bord med „Blyant“ som yderste Led og indstillet paa f. Eks. tolv Timer, saaledes at Sprængningen overraskede i rum Sø.

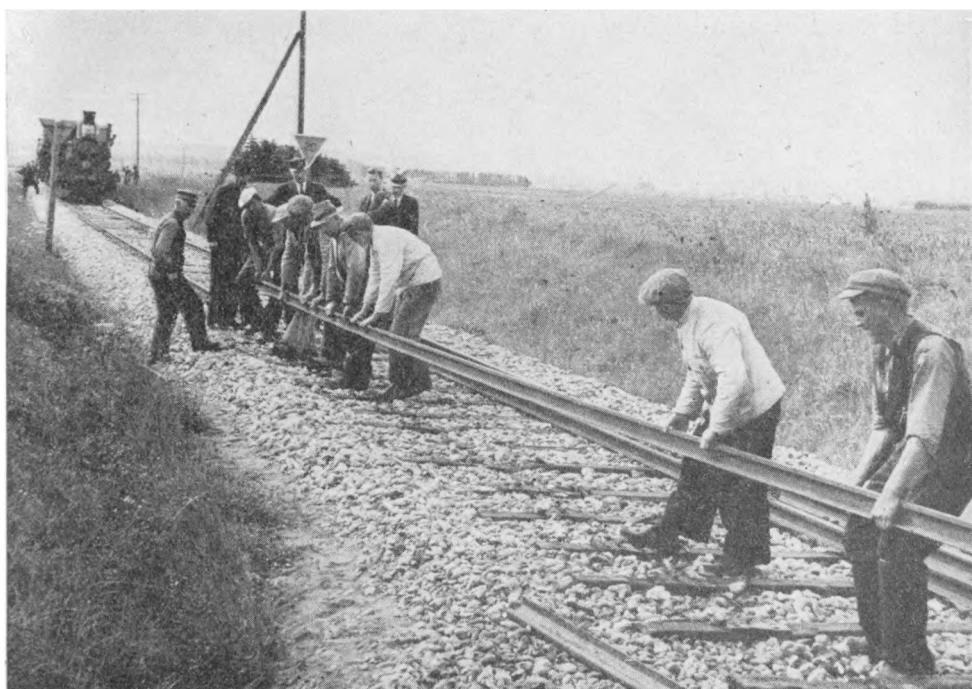
Ved Aarsskiftet 1944—45 kom sluttelig det sidst nedsendte Sprængmiddel, de saakaldte „Tyreburster“. De lignede fuldstændig Skosværteæsker og indeholdt en lettere Ladning Sprængstof, der antændtes ved Hjælp af indbygget Slagstift. Et Tryk fra oven paa 40 Kilo var nok, og Æsken var saaledes ideel til Anbringelse under Hjulene paa Tysker- og Værnemagerbiler. Gummiene flænsedes fuldstændig op, hvilket tilsidst viste sig at være en langt mere uovervindelig Skade end de tidligere saa hyppigt sprængte Foraksler og Motortoppe.

Lige ved Rekord-„Vaadeskud“.

Saa er vi færdige med Teknikken! Maaske har den forekommet enkelte saa indviklet, at Formodninger om „Vaadeskud“ ogsaa paa denne Maade skulde synes nærliggende. De blev imidlertid lykkeligt undgaaet, selv om Tilfældet tit først kom til Hjælp i yderste Øjeblik. En fynsk Sabotør-Berømthed maatte saaledes engang under en Aktion vove sig tilbage til Gerningsstedet for at reparere en Sprængladning, der trods nok saa nøjagtigt tidsindstillede Forventninger ikke lod høre fra sig. Han skilte det meget svære Bombearrangement ad og havde netop faaet Fingre i Detonatoren, da denne følsomme lille Tingest pludselig eksploderede med en saadan Kraft, at selve Plasticladningen spaltedes i to lige store Dele — uden at der skete det mindstest Sabotøren glattede møjsommeligt Chock-Rynkerne ud i sit skrækslagne Ansigt og sendte Strømme

Nærbillede af mindre Skinnesprængning. Der krævedes ikke meget Sprængstof hertil. Det var Antallet af Bomber og Sprængninger, som gjorde Udslaget.

Tyskertogene maatte taalmodigt vente til Skaderne var udbedret. Og saa, kaldede det ofte 100 Meter længere fremme — og man kunde begynde forfra.

af taknemlige Tanker til Opfinderen af det gode, altid paalidelige Sprængstof „Plastic“

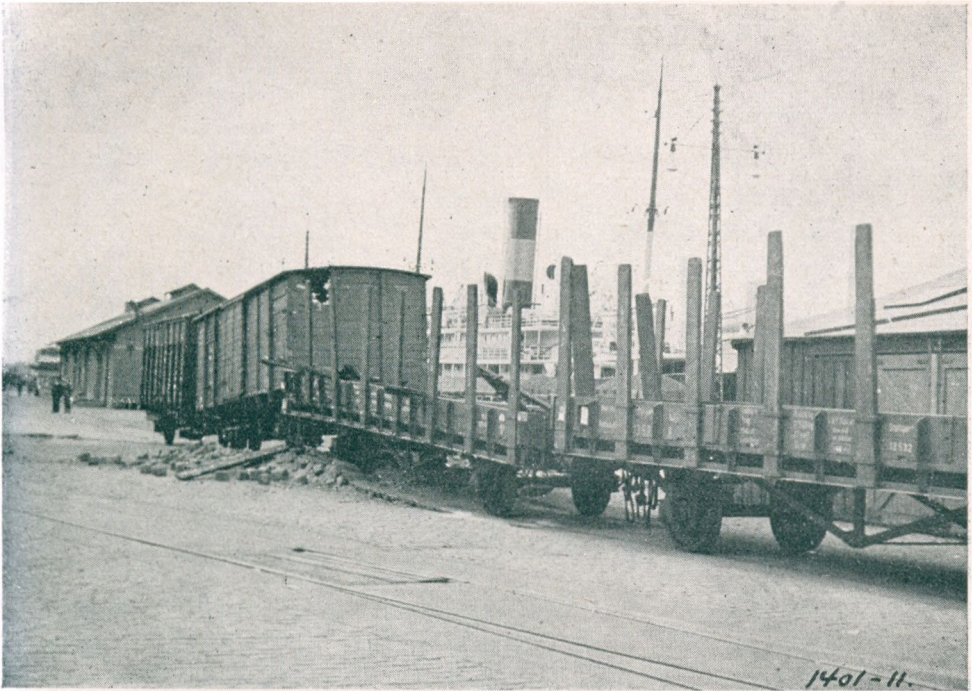
Hellere selv i Fare end Risiko for andre.

Forøvrigt skete der heller ikke andre Danskere noget ved Sabotagen — i Modsætning til Tyskernes bestialske tilrettelagte Schalburg- og Hipotage, som utvivlsomt helst hver Gang skulde kræve saa megen Død og Ødelæggelse paa saa frygtelig en Maade som overhovedet muligt. Vore Sabotagegrupper gik ikke i Aktion efter eget Forgodtbefindende. Begyndelsen var næsten altid en Melding f. Eks. fra „Støverafdelingerne“ om, at den eller den Værnemager producerede i den Grad til Fjenden, at omgaaende Aktion var paakrævet. Var det en mindre Virksomhed, kunde Byledelsen træffe Afgørelse. Men alle større Sabotager maatte højere op til nøje Overvejelse.

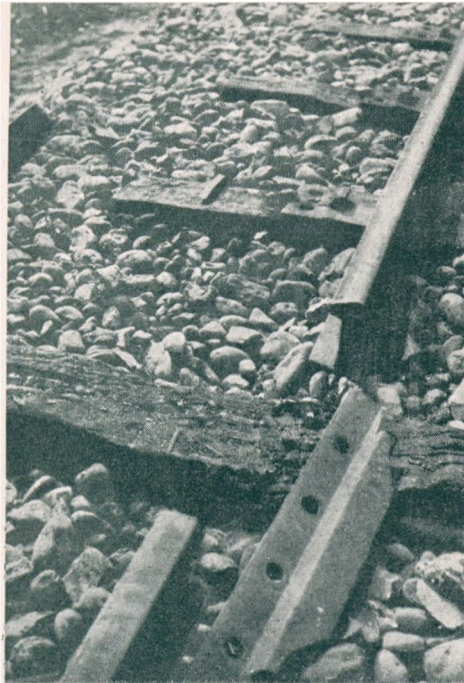
Blev Afgørelsen „Knald“, trådte Sabotagegruppernes Ledelse omgaaende sammen til yderligere grundig Forberedelse. Naar alt var klar til Aktion, kørte man — som Hovedregel paa Cykle, yderst sjældent i Bil — til „Gerningsstedet“. Hver Mand medbragte i et særligt Bælte eller paa Bagagebæreren lidt Plastic, som derefter klaskedes sammen til en Hovedladning. Var der Sabotagevagter, blev de øjeblikkelig „pacificeret“ af Revolvermænd. Derefter holdt man Arbejderne op med Revolvere og Maskinpistoler og fik særlige Folk til at dirigere Personalet i Beskyttelsesrum, mens Sabotører anbragte Sprængladningerne. Forøvrigt var danske Arbejdere i Værnemagervirksomheder gennemgaaende absolut velvilligt indstillet, med andre Ord i høj Grad „med paa den“, og det maa ogsaa siges, at danske Sabotører altid hellere selv løb en Risiko fremfor at lade de saboterede Virksomheders Personale tage den. Først naar alle var i Beskyttelsesrum, lød det afgørende „Klar!“. Og saa kom Braget . . . ! Under hele Aktionen var der altid posteret fast Vagt til „Opdækning“ for Sabotørerne ved Udgangen, hos Arbejderne og ved de overmandede Sabotagevagter.

To Fremgangsmaader ved Fabrikssabotage

Overalt benyttedes ved Fabrikssabotage to bestemte Fremgangsmaader. Den foretrukne, hvis det overhovedet var muligt, bestod i at anbringe Sprængladninger paa alle Virksomhedens vigtigste Maskiner. Den anden var at betragte som en sidste Nødudgang paa Problemet. Saa maatte nemlig „hele Huset lægges ned“. I Reglen foregik det sidste paa den Maade, at en stor Plastic-Ladning anbragtes sprængklar centralt

Virkningen af Sporsprængning i jydsk Havn.

Ingen Tog paa Linie X i Aften.

i Fabriksbygningen. Naar det hele skulde „ryge“, beregnedes vistnok ca. $\frac{1}{4}$ Kilo Plastic pr. Kubikmeter Luftrum, og Masser af denne Bogs Billeder vil vise, at man i hvert Fald ikke regnede med for lidt.

Til sidst udviklede Industrisabotagen sig forøvrigt som bekendt til regulær Partisanrig. I fuldt Dagslys og paa aaben Gade nedkæmpedes københavnske Rekord-Værnemageres tyske Militærbeskyttelse af store Sabotørstyrker, aabenlyst udstyret med Kanoner og svære Maskinvaaben. Man husker i denne Forbindelse Navne som „Globus“, „Allways“ og Riffelsyndikatet, hvor der — som ved flere andre Lejligheder i Provin- sen — anvendtes Sprængladninger paa ca. 100 Kilo.

Mange Værnemagere blev advaret

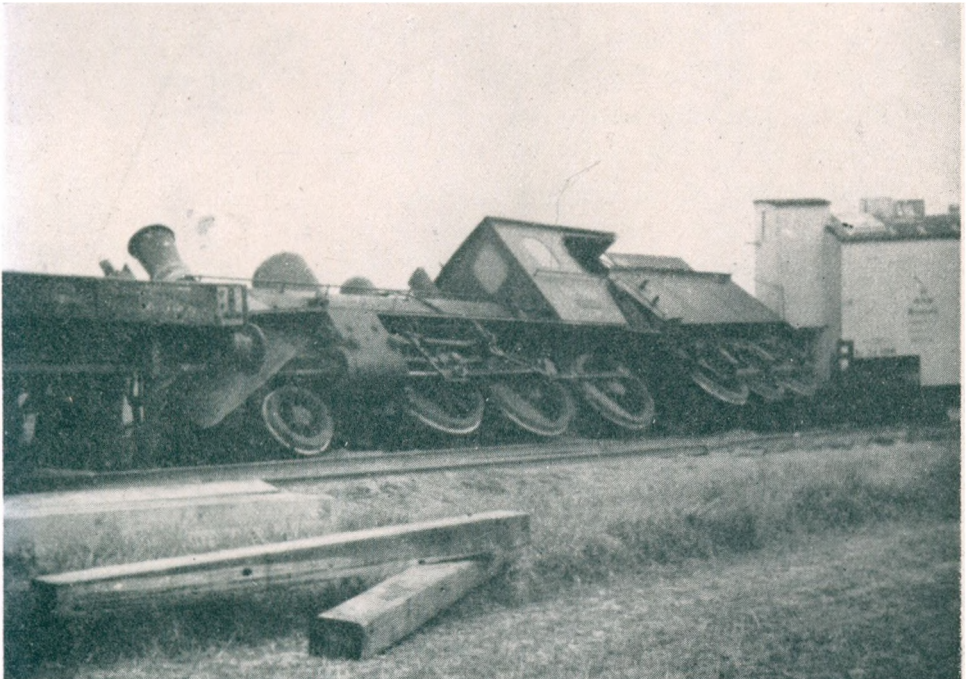
Med Henblik paa Værnemagere modtog Sabotørerne iøvrigt adskil- lige Tips fra Personalet i Banker og hos Revisorer, hvor man jo i Em- beds Medfør fik Indblik i, hvilke Danskere, der „tjente for meget“. Mange Indehavere af Værnemagervirksomheder modtog forøvrigt kort før Aktionerne en sidste Advarsel i Form af et høfligt Brev fra Mod- standsbevægelsen, der paa en pæn Maade gjorde d'Herrer bekendt med, at Tiden var inde til at slaa ind paa bedre Veje. I modsat Fald efterlod Brevet ingen Tvivl om, hvad der vilde ske. — Ved „Fejltagelser“ har man endvidere udbedret sket Skade ved baade at fremsende Erstatning og skriftligt udtrykt Oprejsning.

Ildoverfald eller „Lumskemetode“

Ogsaa Jernbanesabotagen havde naturligvis sin særlige Taktik. Ved større Aktioner afgik tre Grupper, nemlig en Midtergruppe med al Sprængningsmateriellet, der var dækket op foran og bagved af cyklende, stærkt armerede Grupper. Aller forrest kørte imidlertid en ubevæbnet Blænker-Mand, en Sabotør, som hele Tiden lyste direkte mod Jorden med en skarp Lommelygte. Ved mindste mistænkelige Tegn i Fortærrenet slukkede Blænkeren sin Lommelygte. Det blev naturligvis straks set bag- ude, og hele Styrken gik saa afventende i Stilling i Landejevsgrøften. Ad- skillige af den sidste illegale Kamptids Jernbanesabotager maatte dog gennemføres ved Hjælp af regulære Ildoverfald paa tyske Vagtposter, der jo som Regel stod posteret med 50—75 Meters Mellemrum. Blot et enkelt Skud kunde tilkalde Vagtposterne fra Kilometers Afstand, og Hovedopgaven blev derfor at snige sig saa nær og saa ubemærket som muligt op mod Jernbanelinien. Desuden benyttedes „Lumskemeto- den“, udført i adskillige Tilfælde med stor Sukces af blot tre—fire fint samarbejdende Ekspertes, der krøb og sneg sig frem mod Operations-

**Situation under den store Jernbanesabotage:
Tyske Tropper maatte efter de dristigt gennemførte Skinnesprængninger døje time- og dag-
lange Forsinkelser, før DSB kunde klare Transporterne.**

Lokomotiv og Vogne afsporet under Skinnesprængning uden for Sæby 2. Marts 1945.

feltet. Bl. a. har nogle ganske faa af disse „Solister“ præsteret at vælte et helt Tyskertog, mens det holdt ved en lille Landstation!

Forøvrigt er det vel endelig ogsaa værd at bemærke, at mens tyske Jernbanevagter ved mindste Fært af Jernbanesabotører straks gik i Stilling og lod Bøsserne knalde, flygtede deres ungarske Kolleger med stor Beredvillighed. Det var, som om hele Foretagendet ikke rigtigt interesserede

Schalburgtagen fik stik modsat Virkning

Spørger man en dansk Sabotageleder om hans Stilling til Schalburgtagen, svarer han øjeblikkelig, at den kunde man naturligvis ikke tage Hensyn til. Dog foraarsagede Schalburgtage-Truslen, at vore aktive Folk saavidt muligt undgik alle mindre unødvendige Smaabrag, mens de til Gengæld koncentrerede sig om saa mange flere store. Tyskernes Bombeterror fik altsaa en stik modsat Virkning af den tiltænkte.

Alle de illegale Blade gik desuden efterhaanden med „Information“ i Spidsen ind for aktiv dansk Indsats, og i September 1942 lød over B. B. C. Christmas Møllers første klangfulde Opfordring til Sabotage i Danmark. Næste Foraar stod Sabotagen i fuldt Flor herhjemme med mange daglige Aktioner. Bedsteborgernes Mening om Tingene ændredes langsomt, men sikkert med Tyskernes Overrumpling af Politiet og Nazisternes stadig tydeligere fjendtlige Holdning overfor alt dansk. I 1943 forekom saaledes skønmæssigt op mod 2500 Aktioner i Danmark, heraf de fleste i Hovedstaden, og trods en vis Stilstand under den sammenluttende Omorganisation af Undergrundshæren naaede Antallet af Sabotageaktioner i 1944 op paa ca. 4000 i hele Landet.

Og saa lød det iøvrigt straks efter Befrielsen med autoritativ allieret Røst:

— *Danskerne organiserede og gennemførte Sabotagen bedre end noget andet Land i Europa*

Saadan ser det ud! — Bomben anbringes af en kendt Sabotagechef paa Jernbaneskinnerne. I Baggrunden vagthavende Sabotører med Maskinpistoler.

BETYDNINGSFULD T KAPITEL UDEN NAVNE

Af Poul Jung-Jensen.

Undergrundskrigens uhyggeligste Knald skal ikke sensationelt give Genlyd i denne Bog. De udgør et Afsnit, som maa kræve særlig Takt. Lyden af Skud fra en Ildkamp kunde ramme Manden paa Gaden som et Chock, en pludselig Vished om Dødens Nærhed i de fløjtende Kuglers tilfældige, skæbnsvangre Spil omkring næste Gadehjørne. Men det var dog Kamp! Knaldene fra en Henrettelse rummer kun kold, gysende Uhygge. Ikke mindst, naar Lyn-Dramaet foregaar for aabent Tæppe, og man faa Meter længere fremme ser Fortovet farves rødt af den Mands Blod, som netop for et Sekund siden faldt livløs af Cyklen eller tumlede døende ud fra en Bil.

Borgerskabet og Likvidationerne.

Efter en saadan Oplevelse har Hundreder af brave Danskere i Besættelsens onde Aar utvivlsomt spurgt sig selv, om Modstandskampens Mænd nu alligevel ikke drev Spillet for vidt. At tænke sig, at der i ens egen fredelige By skulde udspilles Ting, som maatte forarge det gamle Chikago! Og Spørgsmaalets Brod af mere eller mindre direkte Anklage blev vel ikke mindre skarp, naar de samme chokerede Øjenvidner kort Tid efter maatte læse om tyske Revanche-Mord paa andre fredelige Medborgere. Kunde alt dette simpelthen ikke stoppes?.... Nej, det kunde ikke! Det skal bl. a. være disse hurtigt udarbejdede Afsnits Opgave at skabe ikke blot forsonende, men ligefrem anerkennende Forstaaelse af visse opofrende Landsmænd, som for Samfundets Skyld belastede Nervesystemet med det at tage et andet Menneskes Liv paa Samvittigheden. Deres Offer i Frihedskampen var saa stort som nogens.

Alle maa forstaa, at Stikker-Likvideringerne hver og en var og blev uomgængeligt nødvendige Eksekveringer af reelle Henrettelsesdomme, og at Tyskernes „Clearing“ lige saa paalideligt var et blodigt Kølvand af planløse, raa Mord, begaaet af Psykopater og Sadister — „efter Ordre og som Soldater“, som Banditterne senere forklarede Domstolene, men dog altid med en Vellyst, der var iøjnefaldende til det modbydelige.

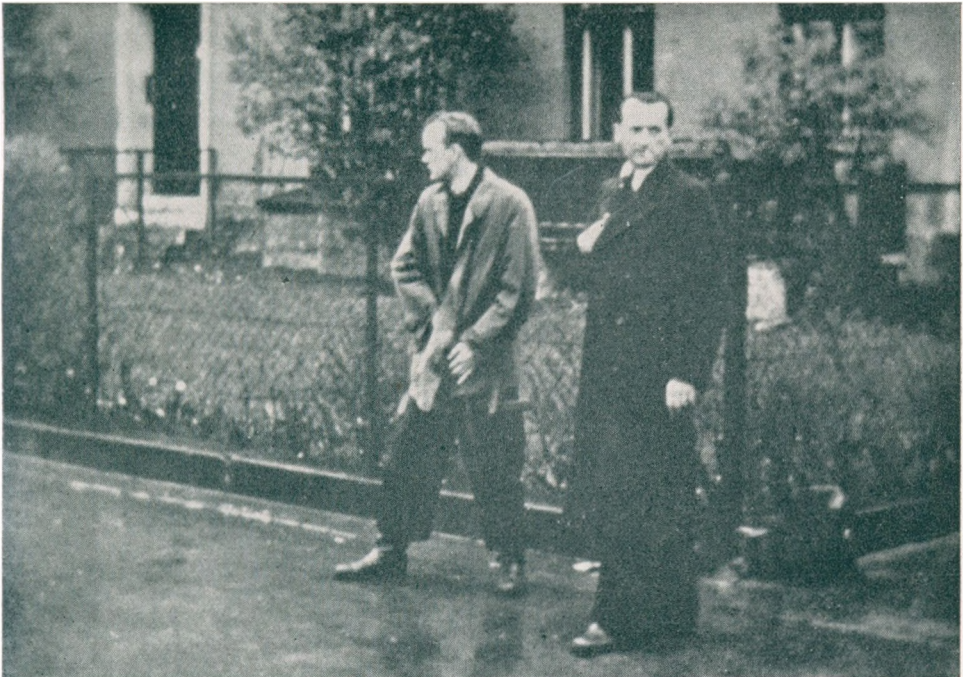
Uden at ødelægge den gode Stemning maa det være tilladt at fastslaa, at en altfor stor Del af Befolkningen i Landets sværeste Tid

fortsat levede uden virkelig aktiv Interesse for andet end egen Karriere og Privatlivets større eller mindre Behageligheder. Kampen lige under Overfladen kunde for deres Skyld godt foregaa, bare det blev i Stilhed og uden ringeste generende Indflydelse paa ens egen stadig ganske komfortable Tilværelse. Og efter Befrielsen: „Hvor vilde jeg dog gerne have været med. Bare man for længe siden havde sendt Bud til mig“ eller „Bravo! Men vi kunde jo ikke være med allesammen“. Det er den Slags Folk, der i Dag saavel som i Kampaarene stærkest føler sig kaldet til at kritisere danske Sabotører, Modstandsstyrker og — ikke mindst — Likvidatorer. De begreb ikke dengang, at Stikkerne desværre *maatte* skydes, hvis Tyskernes Lister over henrettede Patrioter ikke skulde fylde hele Avisen hver Dag — hvis hele den underjordiske danske Front ikke skulde rulles tilintetgørende op. Men den Tale forstod man ikke, da Danmark kaldte, og saa at sige enhver fremstaaende Borger af og til følte sin saa uantastelige personlige Sikkerhed lettere truet. Følelsen af paa denne Maade at *maatte* falde som Soldater for Danmark kunde kun faa vænne sig til. Derimod filosoferedes der egoistisk og ubekymret om, at Sabotørernes Stikkerlikvideringer simpelthen betød „fredelige danske Borgere“s Tvangsindlæggelse paa et Skakbrædt, hvor Døden naar som helst i Skikkelse af tyske Revanchebøddler kunde foretage blodige Modtræk. Saa nødvendigt var det vel heller ikke! Og mon der alligevel ikke brændte lidt Sandhed bag den tyske Propagandas megen Røg om, at danske Sabotører vist alligevel af og til var nogle sadistiske gangsteragtige Elementer? Herregud, vi havde det dog ganske godt og fredeligt lige til Augustdagene!

Udviklingen har forlængst udleveret disse Teorier til en fortjent Skæbne. Jeg skal overhovedet ikke bruge stærke Ord. For Likvidatorerne var der imidlertid hverken Tale om Sadisme eller Gangsterinstinkter, tværtimod om en personlig Overvindelse efter langvarig indre Forberedelse. Et senere Kapitel vil endog godtgøre, at enkelte *maatte* hente Styrken foran Alteret. De var allesammen fremragende, storartede Kammerater — Maskinmestre, Ingeniører og Arbejdsmænd, et Udsnit af hele den sociale Lagkage. Naar netop de lettere end saa mange andre overvandt en Gentlemans naturlige Afstandtagen fra Bøddelrollen, var Grunden ubetinget kun stærkere Følelse af Faren for Kammeraterne og hele Modstandskampen. De tog den yderste Konsekvens af ægte national Idealisme, fulgte muligvis ligefrem et vist indre Kald. Under alle Omstændigheder blev Lønnen for hver enkelt en fuldstændig frigjort Samvittighed.

Stikkerforhør »under« Jorden før Kapitulationen. I et illegalt Kælderlokale ser man den københavnske Stikker og Restauratør Valting med ligblegt Ansigt og knugede Hænder berette om sine Ugerninger som Souschef for den berygtede Svend Staal-Gruppe. Knap en halv Time efter dette Billede var taget, blev dets Hovedperson henrettet af Frihedsbevægelsen.

Københavnske Sabotører uden for en Villa, hvor der foretages illegal Razzia. Man bemærker, at d'Hrr. begge har Højrehaanden parat ved Aftrækkeren paa henholdsvis Revolveren bag Frakkeopslaget og Maskinpistolen, hvis Munding og Magasin stikker frem under Vindjakken. Billedet er en Originaloptagelse, og ingen af Sabotørerne vidste noget om, at de blev fotograferet.

110 Procents Sikkerhed, før Dødsstraffen kunde genindføres paa aaben Gade.

Dødsstraffen genindførtes i Danmark paa aaben Gade engang i 1943. Den danske Kontraspionage, som i Virkeligheden i første Omgang fældede alle Stikkere, havde dengang et temmelig let Job. I Starten var vore Landsforrædere nemlig uhyre overbeviste om at gøre et aldeles sikkert kommende „nyt Europa“ en stor Tjeneste ved at angive Landsmænd til det nyankomne Gestapo. De pralede i Omgangskredsen af Bedriften og tog tilmed i Reglen selv med Gestapofolkene ud og arresterede. Selvoptagne, sejrbevidste tyske Soldater kunde heller ikke holde tæt, naar de var i Alarmberedskab med Henblik paa en kommende natlig Razzia eller anden Aktion. Men mange Forretningsfolk havde Ordre til at „pumpe“ det dengang Gudskelov yderst snakkesalige Herrefolk læns for alle Hemmeligheder. Et vældigt underjordisk Efterretningsvæsen forgrendes allerede da som kæmpemæssige Net over de fleste større Byer. Regionerne havde ogsaa faaet hver sin Filial af den senere saa kendte „Registratur“, og kolossale Kartoteker fyldtes af „Skyggere“ og „Snusere“ med Navne og Oplysninger paa formodede Stikkere og Værnemagere. Det var, som naar Støvsugere tømmes for Snavs. I en enkelt større By havde man f. Eks. flere Hundrede mistænkelige Stikker-Emner.

Ny Oplysninger indløb stadig ad særlige Kanaler fra Efterretningsvæsenets yderste Forgreninger og registreredes omgaaende paa Kartotekskortene. Og desværre blev altsaa adskillige Kort tilsidst „overtegnet“. Nu var Manden farlig! Hans Kendskab til underjordiske Forhold var saa foruroligende, at han naar som helst for et rundeligt Judas-Honorar kunde give Gestapo et Signal, der vilde betyde en eller flere Kammeraters Død og muligvis Udsejelse at en majsommeligt oparbejdet dansk Kamporganisation. Ofte var Efterretningens Oplysninger desuden suppleret med Aflytteres Referater af Landsforræderens afslørende Telefonsamtaler med Gestapo.

Og saa var Sagen parat til Behandling i Regionsledelsen, der i særlige Møder tog Spørgsmaalet op til moden Overvejelse. Alligevel faldt Dødsdommen først, naar Sikkerheden var 100, maaske snarere 110 Procent. Næste Stadium var det afgørende „Klar“ til Likvidationsgrupperne.

250 Kroner om Maanedet!

I Reglen var det kun en enkelt Mand, der skød. Men Udviklingen medførte efterhaanden Dannelsen af særlige Sabotage- og Likvidationsgrupper, som Døgnet igennem stod til Regionsledelsens og Efterretningens

Raadighed. Det i sin Tid illegalt udsendte og saare vittige lille Reklamekort „De ringer og kalder, vi kommer og knalder! — X-købing Sabotagevagt“ var saaledes ikke saa løssluppet et Paafund som antaget. En større By kunde f. Eks. have tre saadanne Grupper, der laa i fast Døgnvagt fra 7—13, 13—18 og 18—23. De to Opgaver, Sabotage og Likvidation, kunde Grupperne skifte med efter eget Skøn.

Ren Fantasi er derimod Publikums Formodninger om disse Himmelhundes Luksustilværelse og Kæmpegager. Hver Mand fik lidt Tobak og maanedlig — 250 Kr.! — udredet af Statskassen, men unægtelig en temmelig lav Pris at sætte paa sit eget Hoved!

„Fagfolk“ og „honorarlønnede“.

Stikkeri er naturligvis under enhver Form noget omtrent lige hæsligt. Alligevel maa Modbydeligheden inddeles i Grader. For det første og værste var der „Fagfolkene“. Det var alle Slags Folk indenfor store Virksomheder og Institutioner saasom Fabriker, Politiet m. m. m. De viste sig aldrig hos eller sammen med Gestapo, men kunde i en Haandevending paa Forlangende oplyse, at der f. Eks. inden for deres Omraade fandtes illegale Grupper, Forberedelse af Sabotage etc. „Fagfolkene“ fik maanedlig Afregning. De stod fast tilknyttet Gestapos specielle „N-4“, et nydeligt lille landsomfattende Nachrichtenbureau, der f. Eks. alene paa Fyn havde faste maanedlige Stikkerudbetalinger paa omkring 30.000 Kroner! Kartoteket over „Fagfolkene“ blev over hele Landet brændt af Tyskerne selv paa et bestemt Tidspunkt i 1944, da man ventede engelsk Invasion. I Øjeblikket er der vistnok kun to Mænd, som erindrer lidt om Kartotekets interessante Personalia.

Stikkerkvinderne skal vi senere vende tilbage til, og saa var der endelig de „honorarlønnede“ Stikkere, altsaa Folk, der faldt for Fristelsen f. Eks. ved at læse om, at Prisen paa Landslederen Flemming Muus' Hoved var steget til 1 Million. Bare et almindeligt Landsledelsesmedlem kunde desuden indbringe 20.000 Kr., og man vidste jo aldrig ...! Men den Slags Folk respekterede Gestapo iøvrigt ikke mere, end at man kunde forblive tro mod Institutionens hævdivundne Principper. Økonomiske Aftaler blev brudt med haanlig Tilkastning af en enkelt Hundredlap, tilmed ledsaget af truende Profetier om snarlig Skydning eller anden Form for personligt Ubehag, hvis Meddeleren ikke fortsatte Samarbejdet. Saadan organiseres alt Stikkeri ...!

Lille Svar paa Tiltale.

Naar det, især i visse meget sydlige danske Kredse, er blevet fremhævet, at Modstandsstyrkernes Kamp kun gjaldt Bekæmpelse af Nationens egne Landsforrædere, og at „Værnemagten“ saadan set derimod var helt allright, kan det her passende afsløres, at Tyskernes Trang til velhonoreret Stikkeri ikke lod noget tilbage at ønske. Undergrunden har her i Landet haft varig Forbindelse med tyske Officerer, mens kun et forsvindende Faatal kom som antinazistiske Idealister. Reglen var regulært kontant Salg af Oplysninger. Begge Kategorier svarede dog kun paa, hvad de blev spurgt om og fik Kontanter for. Men uvillige var de ikke! Det vides ogsaa, at Englænderne f. Eks. i Frankrig har nedkastet særlige Ladninger engelsk Tobak — udelukkende anvendt til Bestikkelse af tobakshungrende Gestapomænd.

Lad det endelig i denne Forbindelse være sagt, at danske Kriminalfolks Respekt for Krigsforbryderne heller ikke er vokset under de legale Afhøringer efter d'Herrers Fængsling 5. Maj. Kendte Repræsentanter for Gestapo, tidligere varme Tilhængere af Nazivældets højt paaberaabte staalsatte Mandfolkemoral, „føler sig bedraget af Hitler“ og angiver nu af Hjertens Lyst baade hinanden og Masser af danske Hjælpere

OVER DEN RØDE GRÆNSE

Til sidst naaede hele den „illegale“ danske Bekæmpelse af Stikkeruvæsenet en saa høj Udvikling, at en Mængde Stikkere oplevede at komme i regulært, omend underjordisk Forhør, før Skuddene faldt. Det lyder jo unægtelig interessant. Blot er der den lille Hage ved Sagen, at det i Dag vilde være lettere at slaa et Kraftspring tværs over Lillebælt end komme i personlig Kontakt med en Likvidator. Man maa tænke paa, at flere f. Eks. har udslukt op til en halv Snes Menneskeliv. De er med ren og god Samvittighed, men ta v s e dukket op og gaaet ind i almindeligt borgerligt Arbejde. Men den atter frigivne, fordummende danske Sladder har jo ubetinget altid foretrukket Sensationen fremfor fin Forstaaelse. Man forstaa saa godt, at Sandheden om „dengang“ maa forblive en personlig Hemmelighed for Livstid.

Alligevel lykkedes det mig en solbeskinnet Sommereftermiddag at trænge lidt ind over Tavshedens røde Grænse. Der saa dejligt, yderst borgerligt ud! Et hyggeligt, komfortabelt Bungalow-Interiør et eller andet Sted i Danmark — og overfor mig en ung Kriminalbetjent af en Længde og et Væsen, der kom lige frejdigt til Udtryk henholdsvis gennem yderst ugenert henkastet Legemspragt og en egen smilende Oprigtighed.

En Stikker er netop blevet likvideret i en jydsk By. Liget er kørt bort og med en Skovl strøs der Sand over Blodpølen.

Hurtigt ankom Tyskerne med Blomster og Kranse, som i de følgende Dage bevogtedes Dag og Nat af stadig skiftende Vagtposter.

Fængslet Stikkere illegalt i Kældre, Arrester og Statsfængsler!

— Ja, det er rigtigt, at jeg i hvert Fald indirekte har kostet adskillige Medborgere Livet, siger han, men de var Stikkere, og jeg kunde udmærket selv have trykket paa Aftrækkeren. Nu sad jeg imidlertid i Efterretningsvæsenets Ledelse. Jeg pillede de Kort ud, der senere kom tilbage fra Regionsledelsen som Dødsdomme.

— De holdt ogsaa underjordiske Stikkerforhør?

— Ja, der skulde jo helst være en Kriminalmand til Stede ved selve Afhøringen.

— Var Stikkerforhørene Reglen eller Undtagelsen?

— De kom kort sagt tilsidst ved Efterretningsvæsenets fulde Udfoldelse, og jeg tillader mig at tro, at Kriminalfolkene „under Jorden“ her har haft en afgørende Indflydelse. I hvert Fald rettede vor lokale Gestapochef flere Gange Henvendelse til den „højere“ Hr. Pancke om at faa ryddet skarpere op blandt de illegalt levende Politifolk. Han var nemlig klar over, at der maatte være Fagfolk bag en saadan Efterretningsorganisation. Pancke turde imidlertid ikke. Den højere SS- und Polizeigeneral fortrød i Virkeligheden bittert sin stort anlagte Aktion mod Politiet herhjemme. Den var beregnet paa at kalde Undergrunden frem til letsindig Kamp. I Stedet fik „den højere“ og hans Haandlangere bare meget mere at bestille selv.

— Hvor foregik et Stikkerforhør i den illegale Tid?

— Hvis De kan holde tæt med Tid og Sted, skal jeg undtagelsesvis gerne fortælle nærmere. Men saadan set foregik Afhøringerne efter almindelig dansk Retsskik.

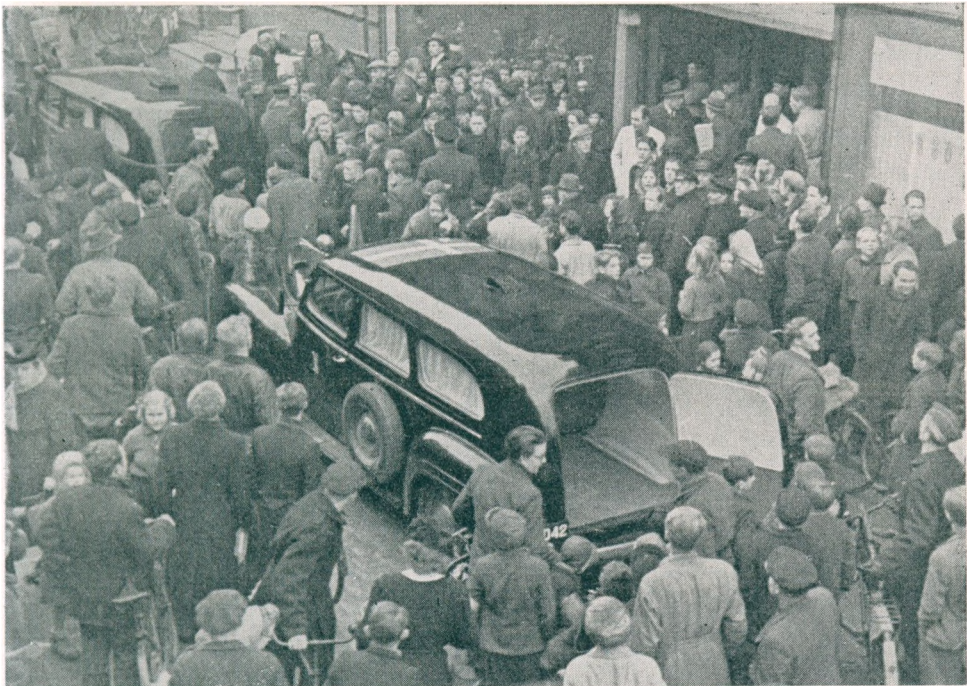
— Blev det altid Dødsdom?

— Nej, hør nu her. Vi lod f. Eks. Sabotør-Kammeraterne staa Vagt omkring Gestapokvartererne. Derefter blev Efterretningsens kvindelige Agenter — saadanne fandtes ogsaa — dirigeret til Observationsposter nærmere Hovedindgangen. Kvinder vækker nu i saadanne Situationer mindre Opsigt og Mistanke end Mænd — de ligner jo nærmest bare Forberedelsen til et Stævnemøde. Saa snart en Stikker forlod Gestapoborgen, fulgte hun ham i Hælene, og naar Parret passerede den første posterede Sabotør, var en diskret lille Haandbevægelse altid nok. Resten blev Stikkerne forbløffende hurtigt klar over. De forstod saa udmærket den lille kolde Revolvermundings tavse Tale — og saa gik Turen til vort private Fængsel...!

..... Ja, jeg forstaar godt, at det sikkert vil forbavse, fortsætter Manden i Lænestolen med et lille Smil, men private Fængsler maatte vi

En god dansk Mand er blevet clearing-myrdet af Tyskerne paa dette Sted.
Befolkningen lagde Blomster paa Fortovet og fornyede dem lige saa
hurtigt som Tyskerne fjernede Buketterne.

En af de blodigste Likvidationer fandt Sted i Odense straks efter Nytaaret 1945. Stikker-
ægteparret Hartkjær Simonsen blev dræbt, men begge besvarede Ilden, og den kendte fynske
Sabotør, Sergent Harry Cecil Hansen blev dræbt, mens hans Kammerat, Politibetjent Kaj
Gunnæs, saaredes alvorligt. Her ser man Ambulancernes Ankomst til Skuepladsen for det
blodige Drama. Redningsfolkene var, da Billedet blev taget, inde i den Slagterforretning,
hvortil den dødeligt saarede Harry Cecil Hansen havde slæbt sig. Han udaandede kort efter.

skam have trods Risikoen. *Det kunde være en Kælder midt i Byen eller en diskret beliggende Landejendom, i begge Tilfælde naturligvis skarpt bevogtet Døgnet rundt. Utroligt nok skete det desuden ikke sjældent, at vi endnu før Befrielsen gennem Vagtværnet fik Stikkere indsat i Arresten som almindelige Varetægtsfanger.... hvis man da ikke ligefrem valgte et Statsfængsel. Begge Dele er skam forekommet...!*

— Men der var altsaa nogle, der slap med Livet?

— Det var der, ja. Med Hensyn til Forhøret drejede det sig aldrig saa meget om den paagældende Stikker selv som om hans Omgivelser, Forbindelser og øvrige Viden. Manden eller Kvinden selv havde Efterretningsvæsenets forskellige Afdelinger, ikke mindst Telefonaflytningen, jo paa Forhaand skaffet tilstrækkelige Beviser imod. Enten stod han til Dødsstraf, eller ogsaa gjaldt Arrestationen betydningsfulde Oplysninger. Slippe den sidste Slags løs bagefter vilde imidlertid give for stor Risiko. De maatte sættes illegalt fast til Befrielsens og Regnskabets Dag kom. Og det blev de!

Sidste Samtale før Henrettelsen!

— Og saa dem, der skulde henrettes efter Forhøret?

Spørqsmaalet kommer som et lille aandeligt Hold-up, Kriminalmanden længe har søgt at slippe udenom. Nu bliver han meget alvorlig, men tager pludselig fast om Nælden:

— Allright, siger han, hvorfor ikke...? — det var jo nødvendigt og fuldtud forsvarligt. Lad mig illustrere med et enkelt alvorligt Eksempel..... Han var en farlig Stikker. Kartotekskortet var overtegnet, og Regionsledelsen havde ikke haft Betæneligheder ved at fælde Dødsdom. Men desuden skulde og maatte vi først have visse Oplysninger ud af Manden. Nu er Stikkere ikke saadan at træffe bare ved at ringe paa og sige Goddag. Men ham her narrede vi altsaa! Vi fik nemlig oplyst, at Manden handlede paa Norge, og en af os satte sig ad Omveje i „forretningsmæssig“ Forbindelse med ham — i Rollen som Køberen med det meget fristende Tilbud. Penge havde jo en umaadelig Magt over disse syge Sjæle, og det endte med, at Stikkeren faldt for „Køberen“s meget fine Tilbud og efter Aftale indfandt sig paa et ganske bestemt Gadehjørne. Et Sekund efter blev Stikkeren pludselig pinligt klar over, at Revolvermundingen, han kikkede ind i, ved mindste uoverlagte Bevægelse vilde udspy Ild og Bly. Ligbleg gik han med ind i Bilen og blev kørt til „Fængslet“, altsaa det bevogtede Kælderlokale.

..... Nede i det lille raakolde Forhørsrum saa jeg straks paa Man-

den, at han var færdig med alle Illusioner. Han forstod fuldtud, hvad der maatte forestaa en Mand, der havde tjent sine Penge paa hans Maade, og indrømmede beredvilligt alle Sigtelsers Rigtighed.

Med Svedperler paa den blege Pande bad han blot saa mindeligt om bare et Øjeblik endnu en Gang at maatte se sin Hustru. Bare et sidste Farvel for stedse.

..... Lempeligt forklarede jeg, at vi umuligt kunde tage en saadan Risiko, og med et sidste Skuldertræk forstod han ogsaa det og faldt hen i altopgivende Sløvhed, tragisk indforstaaet med sin velfortjente Skæbne.

..... Andre har ment, at man selv under det afsluttende Forhør skulde holde et vist Haab oppe hos Stikkerne. Blot med en lille Chance i Behold fortæller en Mand altid ligesom lidt villigere for eventuelt at kunne gavne sin Sag. Jeg indledede nu altid — ogsaa over for denne Mand — med regulært at sige, at hans Henrettelse vilde finde Sted umiddelbart efter vor Samtale. Jeg har min Barnetro i Behold, og jeg mener, at selv en Stikker skal have Lejlighed til at gøre op med sin Gud.... Efter Forhøret gav jeg ham to Cigaretter og lod ham være alene med sine Tanker, til Likvidatorgrupperne ankom. En Bil startede, og ganske kort efter lød en Række Skud ude fra et øde Anlæg i Byens Periferi. Først i samme Øjeblik, Manden faldt, opdagede Sabotørerne, at Henrettelsen var sket midt paa en Legeplads med Sandkasse, Vippegynge o.s.v. Naar som helst kunde Børn komme forbi. Saa bar de tavst Stikkerens Lig op til en nærliggende Landevej, hvor det hurtigt vilde blive fundet....

En Prøvelse at likvidere Stikkerkvinder.

— Hvordan med de kvindelige Stikkere?

— Jeg tør sige, at de fleste utvivlsomt kom ind i Uføret ad erotisk Vej. De gjorde simpelthen efterhaanden deres tyske Kærester lidt for store Tjenester. Den Slags Damer skylder jeg forresten Tak for megen Underholdning under Telefonaflytningen. Med ægte kvindelig Forsigtighed undlod de at bruge almindelige Telefontelefoner, men kørte ud til en Kaserne og ringede op fra Værnemagtskontorerne — naturligvis uden at vide, at vort hemmelige Apparat optog *alle* den Slags Samtaler, baade til og fra. Og saa glødede Ledningerne under deres Udfoldelser over for Gestapokæresten. Det kunde være henrivende...

..... Selve Likvideringen af Kvindestikkerne var dog altid særdeles vanskelig. Her havde man nemlig aabenbart naaet Grænsen for, hvad selv

den tapreste Sabotør kunde tænke sig at være med til. Men fuldbyrdet blev Dommen naturligvis altid alligevel, selv om Uhyggen kunde være stor. Jeg husker et bestemt Tilfælde... en yngre, meget virksom og farligt stikkende Dame. Da Sabotørerne trængte op i hendes Lejlighed, startede hun omgaaende en fuldstændig Rekordopvisning i Hysteri med Hyl og Skrig, vældige Armsving o. s. v. Tilsidst faldt hun paa Knæ for dem, klamrede sig til dem og tilbød det utroligste, bl. a. vistnok en øjeblikkelig à Contoudbetaling paa 5000 Kr. Saa gik de ogsaa... men lige i Døren drejede Likvidatoren pludselig lynhurtigt omkring! Et Sekund efter havde et eneste Skud sendt Stikkerkvinden op til den store Afhøring...

FALDSKÆRMSFOLKENE – IKKE AGENTER, MEN HJÆLPERE

Af Kaj Christiansen

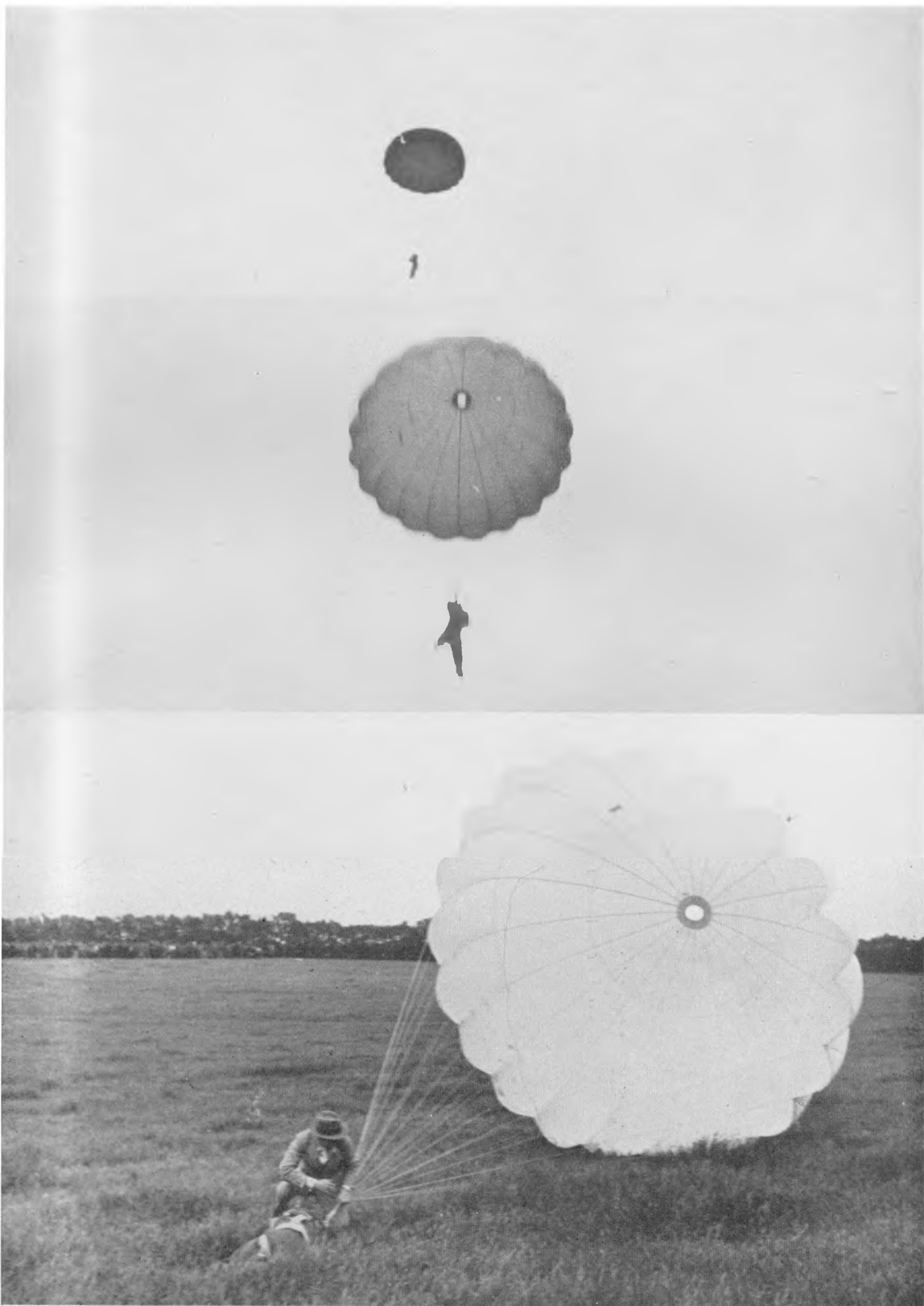
Man skal lede længe for at finde en Samling Mandfolk med en større Rigdom af Oplevelser bag sig end det danske Kontingent af engelske Faldskærmsfolk. Ikke blot gennem deres Indsats under Krigen med de farlige Faldskærmslandinger og den stadige Kispus med Gestapo har disse Danskere i engelsk Tjeneste oplevet mere end de fleste — Hovedparten af dem havde ogsaa en broget og spændende Løbebane bag sig, inden de gik ind i Faldskærmsfolkernes Rækker. Mange af disse Mænd var jo Folk, som den 9. April 1940 befandt sig udenfor Spærringen efter at have krydset rundt i Verden for at se sig om og opleve noget. Derfor finder man i Styrken Mænd, som har arbejdet de mærkeligste Steder i alle Verdensdele og oplevet saa meget inden Krigens Udbrud, at man skulde synes, de havde faaet nok, men sammen med dem staar dog ogsaa unge Danske, som har oplevet en Del af Danmarks Besættelse og først senere er flygtet ud af Landet for at melde sig som Soldater i den allierede Hær. Special Forces havde ialtfald ingen Vanskeligheder ved at skaffe tilstrækkelig Tilgang til det farefulde Job, selv om Ledelsen af den danske Sektion stadig hævdede, at de Faldskærmsmænd, som blev sat ned i Danmark, helst skulde være Danskere. I mange andre Lande blev der sendt engelske Faldskærmsfolk ned, men man fastholdt den Opfattelse, at der i Danmark ikke skulde indsættes egentlige Agenter, men Folk, som kunde optræde i Hjælperens Rolle overfor den danske Undergrundsbevægelse, uden at den derved fik Præg af at være et udenlandsk inspireret Foretagende. Ved Fastholdelsen af denne Politik blev Forbindelsen mellem Danmark og den frie Verden varetaget af Folk, som foruden at være Bindeled paa deres rent faglige Omraade gjorde en Indsats for Danmark ved at skildre vore Ønsker og Maal paa en saa god Maade, at Udlændinge næppe kunde have gjort det saa godt, hvor velvilligt indstillet overfor Danmark, de saa ellers maatte være. De Rapporter, Special Forces egne Folk sendte hjem, var naturligvis et overmaade vigtigt Træk i det Billede, den allierede Hærledelse dannede sig af Forholdene i de enkelte Lande, og Rapporterne fra Danmark har vist en ikke uvæsentlig Andel i, at Danmark fra at blive opfattet som „Lyst-

morderens Kanariefugl" rykkede frem til den fine Placering, vi ved Krigens Slutning indtog i den allierede Hærledelses Øjne.

Hvor meget Faldskærmsfolkene har betydet ved Organiseringen af den danske Modstandsbevægelse, er vanskeligere at sige, saavist som det altid er svært at afgøre, hvor meget en Raadgiver, en Forbindelsesmand eller en Instruktør betyder. Og det var i disse Roller, „Kaninerne“ optraadte. For den menige Mand indenfor Modstandsbevægelsens aktive Styrker var det naturligvis dobbelt svært at skønne over Faldskærmsfolkernes Betydning, og heri ligger nok en Del af Forklaringen paa den ikke ubetinget rosende Klang i „Kanin“-Tilnavnet.

„Jørgen“s store Indsats for det gamle Land

Men Tyskerne vurderede dem til Gengæld højt, og store Styrker blev sat ind paa at sprænge den engelske Organisation her i Landet. En Overgang havde Tyskerne f. Eks. sat 40 Gestapomænd ud paa den specielle Opgave at opspore og uskadeliggøre den daværende Chef for de engelske Faldskærmsfolk i Danmark, den navnkundige „Jørgen“, Major Muus. Tyskerne havde sikret sig et Billede af ham, og det blev hver Morgen forevist for de tyske Politifolk, for at ogsaa et tilfældigt Møde med Chefen kunde blive udnyttet. De fik ham ikke, men efter halvandet Aars Arbejde herovre, var Situationen dog alligevel saa vanskelig for „Jørgen“, at han maatte forlade Posten i Danmark og tage tilbage til England. Alle, som har fulgt ham, beundrer det store grundlæggende Arbejde, han udførte, fra han kom til Danmark i Marts 1943 og til den Dag, Gestapos vilde Jagt gjorde det umuligt for ham at fortsætte. Da han kom hertil, var alle de tidligere nedsatte Faldskærmsfolk enten dræbt, fanget eller tvunget til at flygte, saa Major Muus startede faktisk det hele fra Bunden af. Tilmed var Situationen væsentlig forandret, idet den danske Modstandsbevægelse netop nu i 1943 var ved at vokse op til den samlede, landsomspændende Organisation. I denne Periode krævedes først og fremmest større Forsyninger af Vaaben, Sprængstoffer og Ammunition til den intensiverede danske Modstandskamp. Det sørgede Major Muus for. Han organiserede Modtagelsestjenesten over hele Landet, saaledes at der blev en Modtagelseschef i Jylland, en paa Fyn og en paa Sjælland, alle tre med en omfattende Skare Hjælpere bag sig. Det viste sig ogsaa, at de Vaaben og Sprængstoffer, som kom ned, blev anvendt paa rette Maade, og Sendingerne fra England forøgedes stadig. Det var efterhaanden saadan, at de engelske Repræsentanter fik praktisk talt alt, hvad de bad om af Forsyninger til Danmark. Ialt fik vi Vaaben

En Faldskærmsmands illegale Nedkomst paa Fyn i Besættelsestiden. Billederne er taget i Ankomstens 3 afgørende Tempi under stor personlig Risiko af Pressefotograf Eduard Christoffersen, Fyns Tidende, der siden opbevarede Filmen under Linoleumstæppet i sit Laboratorium, hvor den brændte ved Stor-Schalburgtagen mod Bladet.

til saadan noget som 30,000 Mand kastet ned fra allierede Flyvemaskiner, og hvor velorganiseret Modtagelsen var, fremgaar egentlig af en Oplysning, et af Frihedsraadets Medlemmer engang fremsatte: Kun ca. 20 pCt. af de nedkastede Forsyninger gik tabt. Samtidig indtraadte Major Muus som Kontaktmand i Frihedsraadet, og de Informationer, han herfra bragte med tilbage til London, da han tog over for at aflægge Rapport, har utvivlsomt bidraget stærkt til den Vending i de frie Landes Opfattelse af Danmark, som netop var ved at gøre sig gældende.

Dobbelt-Knockout i Luften.

Farefri var disse Rejser ingenlunde. I første Omgang blev Major Muus smidt ned i Nordjylland sammen med tre andre, og det gik glat nok, men allerede paa den første Tilbagerejse var det med Nød og Næppe, at Moskitomaskinen slap fra en forfølgende tysk Jager, og da „Jørgen“ vendte tilbage, gik det galt. Han skulde have været kastet ned i det skrovrige Distrikt omkring Hvalsø paa Sjælland, men netop som Maskinen nærmede sig Maalet, blev den angrebet af en tysk Jager. En kort Luftkamp endte med, at baade Angriberen og den angrebne blev skudt ned, men det lykkedes dog den engelske Fører at faa sin Maskine landet saa blidt, at de 8 Mand om Bord slap med nogle Knubs. Det var Englændere allesammen bortset fra „Jørgen“. Situationen var faretruende nok, eftersom der var udbrudt Ild i den molesterede Maskine, og man hvert Øjeblik kunde vente, at den vilde springe i Luften. Men da skete det fantastiske, at de ombordværende ikke kunde blive enige om, hvem der skulde kravle først ud. Alle holdt sig nemlig tilbage. Det endte med, at Føreren maatte beordre dem ud af Maskinen efter Rang — de laveste Grader først.

Romantik trods alt —.

„Jørgen“s britiske Flegma var dog ikke større, end at han under sit Ophold herovre gik hen og giftede sig med sin Sekretær „Kirsten“ — en Datter af Fru Monica Wichfeld, som blev dømt til Døden af Tyskerne, benaadedes, men mistede Livet i Fangelejren. Det var en meget romantisk Historie med dette Bryllup, og da Jørgen maatte vende tilbage til London, tog „Kirsten“ med ham og lod sig uddanne som Faldskærmspige. Antagelig den eneste danske Kvinde, som gennemgik Skolen.

Specialundervisning i at vove Livet.

Denne engelske Undervisning af Faldskærmsfolk foregik ganske syste-

matisk paa en Skole, hvor et særligt udvalgt Mandskab blev undervist i de Specialopgaver, hver enkelt var udset til. Her mødtes Repræsentanter for saa at sige alle europæiske Nationer for at træne — ofte i Aarevis — til en Indsats, om hvilken det i hvert Fald var ganske oplagt, at den vilde koste mange af dem Livet. Kun faa af „Eleverne“ kunde regne med saa god en Støtte som de, der havde Danmark til Arbejdsfelt. De Agenter, som skulde sættes ned i Tyskland f. Eks. maatte regne med at operere fuldstændig „single“, og for dem var det næsten et Selvmordsjob, de havde paataget sig. Fra engelsk Side blev der imidlertid gjort alt for at skabe Faldskærmsfolkene saa gode Chancer som muligt. Man nøjedes ikke med en Undervisning bygget op paa Teori eller rent militære Erfaringer, men indsamlede systematisk Materiale fra de besatte Lande for deraf at udvinde Erfaringer, som kunde komme næste Hold Faldskærmsfolk til Gode. Ogsaa danske Sabotørers Rapporter indgik i dette Materiale, hvad der maaske vil trøste en og anden dansk Sabotør. Det var jo ikke alle Frihedskæmpere, som i lige høj Grad havde Pennen i sin Magt, og for nogle Gruppeledere har Rapporterne utvivlsomt været et større Arbejde end selve Aktionen. Her paa Skolen lærte Mandskabet saaledes de Tricks, som tidligere havde vist sig at være gangbar Mønt overfor Nazipolitiet, og her vænnedes de af med de Unoder, som Erfaring og Omtanke viste var livsfarlige, lærte at lade engelske Cigaretter blive i England, lærte at Lommebogen var et farligere Vaaben for Indehaveren end en halv Snes fjendtlige Maskinpistoler o. s. v. o. s. v. Det eneste, man ikke spildte særlig megen Tid paa, var at lære Faldskærmsudspring! Det er jo ikke særlig indviklet at svinge sig ud af Maskinen, naar Øjeblikket er inde, og da Udløsningen af Faldskærmene sker automatisk, er der heller ikke meget at tage Vare paa under Nedturen. Visse Regler for, hvordan man skal klare Anslaget mod Jorden, blev dog naturligvis nøje indprentet Folkene. En Faldskærmsudspringer lander omtrent med samme Fart som den, hvormed man støder mod en Mur, hvis man kommer cyklende i jævn god Fart, men det blev forklaret, at man skulde fjedre i Knæene og rulle sig rundt, idet Benene tog Jorden, og det var egentlig forbavsende faa Faldskærmsfolk, som kom til Skade i Nedspringet. Hele denne Udspringsundervisning plejede da ogsaa at blive overstaaet paa en Ugestid for Medlemmerne af Special Forces — noget helt andet er naturligvis Undervisningen for Faldskærmsoldater, som skal ned og kæmpe i Formation. Man kan træffe Special Force-Folk, som har sprunget to Gange, men alligevel anses for uddannede og har Ret til at bære Faldskærmen paa deres Uniform.

Manden, der bad Radioen hilse Dorthe, Sokrates o. s. v.

Lederen af alle de danske Faldskærmsfolk, som opererede i Danmark efter engelske Ordre, var en Englænder, Commander R. C. Hollingworth, og naar Lederen af denne Sektion skulde være en engelsk Statsborger — hvilket var en saa fast forankret britisk Coutyme, at det slet ikke var til at tænke paa at ændre den — kunde man næppe finde en Mand, som bedre forstod danske Forhold og dansk Psyke end Commander Hollingworth. Han var før Krigen Forretningsmand, opholdt sig i længere Perioder her i Landet og taler Dansk saa at sige uden Akcent. Han var i Danmark, da Tyskerne brød ind i Landet, men slap bort sammen med det engelske Gesandtskabspersonale, og i Oktober 1940 blev han inddraget i det organiserede engelske Arbejde for at skaffe Forbindelse med de okkuperede Lande. Siden den Tid er det Hollingworth, som har sendt Faldskærmsmændene til Danmark, som har skaffet Forsyninger frem til Nedkastningen og som har været Manden bag B. B. C.s Hilsener til Sokrates, Isobel, Dorthe og mange andre mærkelige Personer: Kodemeddelelser til de forskellige Grupper i Danmark om, hvor de kunde vente nedkastet Vaaben og Sprængstoffer. Han lægger ikke Skjul paa, at det i Begyndelsen var meget svært at interessere den allierede Hærledelse for Modstandsbevægelsen i Danmark, og det var først sent paa Aaret 1941, at den direkte Kontakt via Faldskærmsfolk blev etableret mellem Hærledelsen og den danske Modstandsbevægelse.

Dramatisk Optakt.

Ved de to første Faldskærmsfolks Nedspring skete det tragiske, at den ene blev dræbt ved Nedspringet, fordi hans Faldskærm svigtede. Det var Kaptajn Bruhn, som blev kastet ned i Østsjælland sammen med Kaptajn Hammer. Det lykkedes Hammer at slippe bort fra Nedspringstedet, men han maatte naturligvis efterlade Liget af Bruhn, og da han blev fundet med Faldskærm og forskelligt Materiale til det Arbejde, han skulde optage, var det klart for baade det danske og tyske Politie, at Faldskærmsfolk var gaaet i Arbejde herhjemme, og et større Efterforskningsarbejde blev sat ind. Hammer rapporterede sin Ankomst til Hollingworth via en Kodeannonce i en dansk Avis, og derefter begyndte han at organisere Arbejdet. Han var uddannet som Radiotelegrafist og havde en Radiosender med sig, saa fra nu af forbedredes den engelske Efterretningstjeneste i Danmark væsentligt. Hammer blev afløst af den unge Løjtnant Rottbøll, som fik en saa tragisk Død, da han blev opsporet i en københavnsk Lejlighed og dræbt med et Pistolskud af en dansk

Politimand. Hammer var kun lige naaet tilbage til England, da Budskabet om Rottbølls Død forelaa i London, men alligevel paatog han sig straks at vende tilbage for at føre Arbejdet videre. For Hammer var disse Nedspring endda særlig farlige, fordi han vejede lige saa meget som et Par almindelige Faldskærmsfolk tilsammen. Ved sit første Nedspring havde han maattet benytte en specialbygget Faldskærm, og i anden Omgang valgte man at kaste ham ned i Vandet ud for Nordsjællands Kyst. Det var første Gang, Englænderne overhovedet prøvede det inden for Faldskærmstjenesten, men ogsaa det gik godt. Hammer kom ned iført en vandtæt Gummidragt, svømmede ind til Kysten ved Gilleleje og fik ikke en Draabe Vand indenfor Gummidragten.

Kedelig Fejltagelse af det danske Politi.

Nu udvidedes Antallet af Faldskærmsfolk i Danmark i hurtigt Tempo. Den værste Fare for dem var endnu ikke Gestapo, men det danske Politi, og sent paa Aaret 1942 anholdtes paa een Gang ikke mindre end 3 af Commander Hollingworths Gutter — endda netop som de stod i Begreb med at forlade deres farlige Arbejdsmark for via Sverige at vende tilbage til England. De skulde om Aftenen den 3. December over Sundet i en lille Baad, som laa paa Stranden ved Høje Skodsborg Nord for København, men det viste sig, at de ikke var i Stand til at faa Baaden løs fra den Pæl, den var lænket til, og de tyede saa op i en Lejlighed i Nabolaget, tilhørende Konsulinde Valentin, som allerede paa Forhaand havde hjulpet dem. Imidlertid var det danske Kystpoliti blevet alarmeret. Politiet troede, at der muligvis var Tale om nogle Juveltyve, som lige havde gjort et stort Kup i København, og da der lige var faldet et tyndt Lag Sne, var det ikke vanskeligt at følge Sporene op til den Karré, hvor Konsulinde Valentin havde sin Lejlighed. Hele Husblokken blev omringet og de tre Faldskærmsfolk arresteret. Ganske vist var Anholdelsen foretaget af det danske Politi, men Tyskerne forlangte de tre Mand udleveret, og de blev derefter ført til Tyskland. Konsulinde Valentin reddede sig sammen med Redaktør Kiilerich, som i længere Tid havde bistaet Faldskærmsfolkene. Han og Konsulinden gik ganske simpelt hen til Politivagten, hvor Kiilerich viste sin Legitimation som Pressemand, og paa den Konto slap begge igennem Afspærringen. Ogsaa andre Steder i Landet — saaledes i Frederikshavn — blev der i denne Periode foretaget Anholdelser af Faldskærmsfolk, men Special Forces havde stadig Afløsning for dem alle.

„Lange Axel“ ankommer.

Blandt de nye Folk, som kom ned i Vinteren 1942—43, var to af de Mænd, som kom til at betyde mest paa dette Felt: Major Muus samt Captain Geisler, senere kendt inden for Modstandsbevægelsen som „Lange Axel“. Ingen af dem var professionelle Militære før Krigen. „Jørgen“ havde været ansat i et engelsk Shippingfirma med Station i Liberia, Ole Geisler, som han rettelig hedder, havde bl. a. arbejdet i et Ingeniørfirma i Chungkingkina, men var iøvrigt „falleret“ Polytekniker-studerende fra København. Udlængslen blev ham for stærk under Studierne, og han stak til Søs som Kokkedreng med en af Ø. K.s Baade, men da Danmark blev besat i 1940, meldte han sig straks for at komme til Europa og kæmpe for Danmarks Sag. Han traadte ind i de norske Styrker, som jo havde Træningslejr i Canada, „Lille Norge“, og herfra blev han udtaget til Tjeneste i Special Forces. Geisler trænede ikke mindre end 2 Aar til sine Opgaver, og saa havde han endda nær aldrig naaet til Danmark. Tre Gange var han med i en Maskine over Danmark, inden det lykkedes for ham at slippe ned. Han sprang sammen med tre Kammerater, og alle fire kom velbeholdne ned i Nærheden af Furesøen. Geisler paastaar, at deres Landing totalt lammede et Øjevidne, en Mand, som laa ved Bredden i en Baad og fiskede. Først efter nogle Minutters Forløb fik han taget sig saa meget sammen, at han kunde sige Velkommen, men dermed var hans Talegaver ogsaa udtømt. De 4 Faldskærmsfolk gik straks i Gang med Arbejdet, der for Geislers Vedkommende bestod i at organisere Kontakten mellem de allierede og Modstandsbevægelsen i Jylland. Saaledes kom han i Forbindelse med Fiil-Familien paa Hvidsten Kro, som senere maatte betale saa dyrt for den Hjælp, de havde ydet Geisler og hans Organisation. Tyskerne havde imidlertid faaet Nys om Geislers Virksomhed og formelig jagede ham gennem hele Jylland. En Række af hans Værter blev taget, de tre Kammerater, han var kommet ned sammen med, faldt alle i Gestapos Klør — den ene blev skudt, de to andre sendt til en Koncentrationslejr — men Geisler klarede sig paa et hængende Haar fra den ene spændende Situation til den næste. Da Jorden omsider brændte for voldsomt, tog han til København, hvor „Jørgen“ imens havde organiseret Arbejdet og nok havde Brug for en Højrehaand. Geisler fik navnlig med Sabotagen at gøre, og Ordrene til en Række af de største Sabotageaktioner er gaaet igennem ham.

Vellykket Flugt over Plankeværket.

„Lange Axel“ holdt sig paa sin Post i Danmark i over 2 Aar, saa han er den Faldskærmsmand, som har Rekorden i langvarigt Ophold herovre. Nærmest ved at gaa galt for Geisler var det ved den meget omtalte Razzia mod det illegale Postkontor hos Robert Jensen paa Forchhammervej — den navnkundige „Tom“, som blev dræbt ved denne Lejlighed. Geisler var netop paa Vej ud af Huset, da han blev holdt op af en Gruppe Gestapofolk, som havde omringet Huset. Geisler blev tvunget til at lægge sig fladt ned i Rendestenen, og herfra overværede han den korte Kamp, som endte med, at Tyskerne kastede en Haandgranat ind i Lejligheden, hvor „Tom“ og en ung Medarbejder blev dødeligt saaret. Da Kampen var forbi, førte Tyskerne Geisler ind i Huset — aabenbart uden at tænke over, at det kunde være netop den Mand, de saa ivrigt eftersøgte mange andre Steder. Geisler fik Lov at staa alene i en Stue med een bevæbnet Vagtmand. Et Øjeblikks Aandsfraværelse hos Vagten blev øjeblikkelig udnyttet af Geisler. Han kastede sig ud gennem Vinduet, som vendte til Gaarden, og i Kraft af sin Højde lykkedes det ham at svinge sig over et højt Plankeværk og slippe bort, medens Vagten forgæves tømte sin Maskinpistol efter ham.

Tyskerne blev antagelig klar over, hvad det var for en sjælden Fisk, de havde haft i Nettet, og deres Anstrengelser for at faa fat i Geisler blev stadig større, hvad mange Fanger paa Shellhuset desværre har faaet at føle. Men „Lange Axel“ lod sig ikke afskrække. Han blev paa sin Post, mens „Jørgen“ afløstes af Major Lund — en kun 29-aarig Københavner, Ole Lippmann, som var flygtet til England efter Generalstrejken i 1944 og havde gjort en Lynkarriere inden for Styrken.

Samtidig arbejdede naturligvis en Række Faldskærmsmænd Landet over. Der var i den sidste Periode af Krigen gennemgaaende en 16—20 Mand herovre, og selv om Tabsprocenten ikke var særlig stor, maatte der dog stadig Fornyelse til, saa meget mere, som det nu var de egentlige militære Planer for Danmarks eventuelle Deltagelse i Slutkampen, man var ved at udarbejde. Derfor blev der nu knyttet Faldskærmsfolk til Ledelsen af Modstandsbevægelsen i Hovedlandsdelen.

„a few weeks“

Den største Opgave tilfaldt den engelske Repræsentant i Københavnsledelsen i den enkelske Hær, Captain Rawby, i den danske Hær Premierløjtnant Borch-Andersen, og i den illegale Tilværelse som oftest „a few weeks“ — saaledes benævnt, fordi England inden hans Ankomst saa mange

Gange havde anmeldt, at han vilde indfinde sig „in a few weeks“, at man slet ikke kunde skille dette Udtryk fra Manden selv, da han endelig arriverede. „a few weeks“ maatte gøre hele Københavnsledelsen Følgeskab, da den blev arresteret i Begyndelsen af 1945. Han sad paa Shellhuset, da det blev bombarderet, slap ud og naede til England, inden Tyskland brød sammen. Dagen efter Kapitulationen ankom han til Kastrup Lufthavn som Leder af en lille Gruppe danske Faldskærmsfolk. De har sikkert nydt, at de for en Gangs Skyld ikke var nødt til at staa ud af Maskinen i 2—300 Meters Højde ...

En Faldskærmsmand gaar ned! Billedet er taget i selve Maskinen, og man ser „næste Mand“ stirre eftertænksomt ned gennem Hullet, som om faa Sekunder vil danne Indgangen til hans i hvert Fald øjeblikkelig temmelig uvisse Fremtid.

SABOTAGE PAA 3 GRAMMOFONPLADE

Af Kaj Christiansen

„Det kæmpende Danmarks Radiostudie“ var vistnok den mindste Organisation, som paa noget Tidspunkt var repræsenteret i Kontaktudvalget i Stockholm. Den bestod af ialt 5 Medlemmer, et Par Teknikere, en Speaker, en Repræsentant i Stockholm og endelig en Leder, som var Gruppens eneste kvindelige Medlem.

Hvem der fik Idéen til Gruppens Oprettelse, er lidt vanskeligt at udrede, men egentlig laa Tanken jo snublende nær. Naar man i Radioen kunde høre Bulderet fra Østfronten og Kanonilden, da de Allierede drog ind i Paris, skulde det jo ligge lige for at lave en Lydreportage fra en af Kamphandlerne i Danmark, saa Lytterne ogsaa kunde danne sig et Lydindtryk af denne Form for Krigsførelse. Tanken var imidlertid ikke saa nem at realisere, som den var nærliggende. Alene Fremskaffelsen af et tilstrækkeligt stabilt og haandterligt Lydoptagelsesapparat viste sig at byde paa betydelige Vanskeligheder. Herhjemme fandtes kun ganske enkelte transportable Anlæg. Et af dem sad i den danske Statsradiofonis „Lakvogn“, men den var altfor stor og let genkendelig til, at man rigtig kunde faa noget ud af den, og de andre hjemlige Muligheder maatte ogsaa hurtigt opgives. At skaffe et Apparat fra England var temmelig haabløst.

Englands politiske Krigsførelse i Danmark havde i Begyndelsen af 1944 opnaaet omtrent, hvad man maatte formode, den overhovedet kunde opnaa i Danmark under Krigen, saa de Allierede var ikke særlig begejstrede for at sætte Penge i et saa usikkert Foretagende. Da Finland gik ud af Krigen, fik man fat i et af de Apparater, den finske Hærs Lydreportere havde brugt under Kampene i Karelen, men det dueede slet ikke til de danske Forhold, hvor man ikke kunde regne med at have et Kompagni Soldater og ubegrænset Tid til Raadighed under Aktionerne. Gruppens Leder, Rigmor Schou, maatte gøre adskillige Ture over Sundet og til Stockholm, inden det lykkedes at faa skaffet Apparatet. Det blev bygget paa et Værksted i Stockholm, hvor man havde en større Forretning med „illegalt Radiomateriel, f. Eks. Sendere til den norske Hjemmefront. Pudsigt nok bestod en hel Del af „Indmaden“ i det nybyggede Lydapparat af Dele fra den danske Radiofabrik „Allways“, den Fabrik, ved hvis Ødelæggelse Apparatet fejrede sin største Triumf.

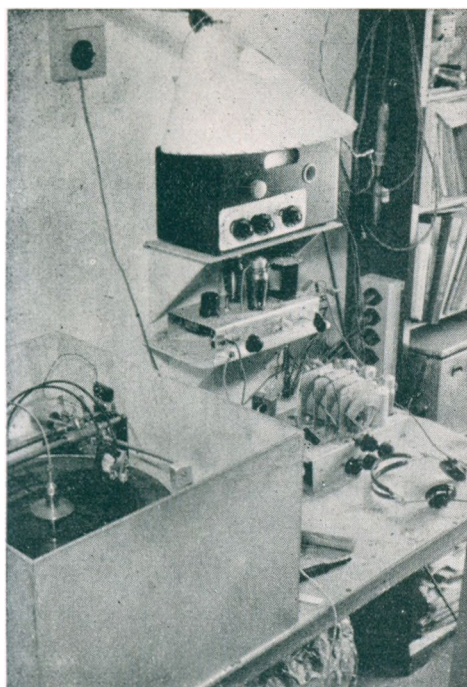
„Allways“-Pladen var den første autentiske Lydgengivelse af en Sabotageaktion og antagelig dermed overhovedet den første Lydreportage fra Modstandskampen i et besat Land. Man har da ogsaa hørt de mærkeligste Teorier om, hvordan Pladen var blevet til — en ung Polytekniker mente saaledes at have fastslaaet, at Skæreapparatet havde været kamoufleret som en almindelig Rejsegrammofon baaret rundt af en „blind“ Spillemand. I Virkeligheden var Optagelsen saa lige til, at man vanskeligt forstaar, Forsøget ikke er blevet gjort langt tidligere. Da „Bopa“-Ledelsen først havde planlagt selve Aktionen og fastsat Tidspunktet, var der egentlig ikke andet for Lydfolkene at gøre end at udvælge sig en Lejlighed med saa godt Overblik over Aktionsstedet som muligt og derefter rigge Apparatet op i god Tid. Selve Fabriksbygningen laa i Boyesgade, og Angrebsplanen var som alle gode Angrebsplaner yderst enkel: En Mand med 10 Kilo Sprængstof i en Papirpakke skulde roligt spadserere ned gennem Gaden mod Fabriken. I samme Nu, han var ud for Porten, skulde han kaste Bomben ind mod den og sætte i Løb.

Fra Huset lige overfor vilde et Par Karabinskytter samtidig skyde Projektør anlæget i Stykker, og Skudene skulde være Signalet til en halv Snes Maskinpistolmænd, som derefter vilde tage hvert Vindue i Fabriken under Ild og paa denne Maade dække Sprængningsgruppen, naar den styrtede over Gaden og anbragte en Bombe paa 75 Kilo lige inden for Porten. Angrebet, der blev ledet af en tidligere Lærling fra B & W, „Ib“, forløb med eksemplarisk Præcision. Fire Minuter efter at Projektøren var skudt ud, flammede et mægtigt Baal i Ruinerne af „Allways“-Bygningen, og mens Hipofolkene fo'r skydende rundt i Gaden og gennemsøgte tilfældige Lejligheder, pakkede de to Radiofolk roligt deres Grejer sammen og sneg sig over skumle Lofter og Gaarde ud paa en helt anden Gade. Et Par Timer senere, midt om Natten, blev der stor Opstandelse i det Kompleks paa Amager, hvor Radiohuset var installeret. Maskinpistolsalver og voldsomme Drøn skraldede gennem Huset, som var en Ildkamp i Gang. Flere Beboere gik faktisk i Tilflugtsrum, fordi de frygtede vildfarende Kugler, og de færreste af dem fik nogen Sinde at vide, at den natlige Ildkamp kun udspilledes paa en Grammofonplade!

Denne Optagelse blev Radiohusets største Sukces til Trods for de Mangler, som naturligvis knyttede sig til en Optagelse under disse Forhold. Dansk, engelsk, svensk og amerikansk Radio har gengivet Lydbilledet af Angrebet paa den københavnske Fabrik. Englænderne brugte Pladen i deres Udsendelser til alle Imperiets Egne, og man har paastaet, at det var den mest spillede Reportageplade under Krigen. Ihvertfald har

Hele Gruppen foran Højtaleren for at afprøve Resultatet af en Optagelse. I Billedets Midte ses Gruppens kvindelige Leder, Rigmor Schou.

En Grammofonplade med Sabotageoptagelse er ved at blive „skaaret“ i Kassen tilvenstre. Tilhøjre Forstærkerapparatet.

Speakeren (denne Artikels Forfatter) under Optagelse af en Ildkamp i Nyhavn.

den over store Dele af Verden været et Vidnesbyrd om, at Kampen mod Nazisterne ogsaa var Danmarks Kamp.

Det var vel nok denne Optagelse, som mere end noget andet slog Navnet „Det kæmpende Danmarks Radiostudie“ fast, men allerede inden Angrebet paa „Allways“ havde Studiet i en Række Udsendelser fra B. B. C. efter Evne bidraget til Propagandaen for Sabotagen og andre Former for illegalt Arbejde.

Russiske Grammofonplader fra Studiet i København.

Men Optagelsen af Reportageplader var kun een af Gruppens Opgaver. En anden var Optagelser fra det faste Studie, Interviews med Folk fra Modstandsbevægelsen etc. Det var med den Slags Plader, Gruppen begyndte sin Virksomhed, og de engelske Modtagere i Stockholm, som med nogen Skepsis havde hørt, at der fandtes et underjordisk Grammofonstudie i Danmark, lod straks de to første Plader underkaste en nøje Eksamination af et Par Eksperter, som skulde udtale sig om Pladernes rent tekniske Kvalitet. De to Eksperter spillede Pladerne igennem tre Gange og erklærede derpaa, at de ikke kunde laves saa godt i Sverige. Dermed var Forbindelsen i Orden, og i de følgende Maaneder gik en stadig Strøm af kendte og ukendte Sabotører, Bladfolk, Militærgruppledere og mange flere gennem Studiet paa Amager, hvor deres Stemme blev konserveret til Brug for B. B. C.s danske Udsendelse nogle Uger senere. Engelske og russiske Plader indgik ogsaa i Produktionen. Faa Dage efter, at de første danske Politifolk var sluppet hjem fra Buchenwalde, afgik en Plade fra Studiet med en af de hjemvendtes personlige Beretning om de Lidelser, Betjentene havde gennemgaaet, men Studiets Rekord i Retning af Aktualitet blev dog sat, da man engang interviewede en Sabotør om en større Aktion i Tidsrummet mellem Bombens Udlægning og det beregnede Sprængningstidspunkt...!

Gestapo paa Besøg i Studiet.

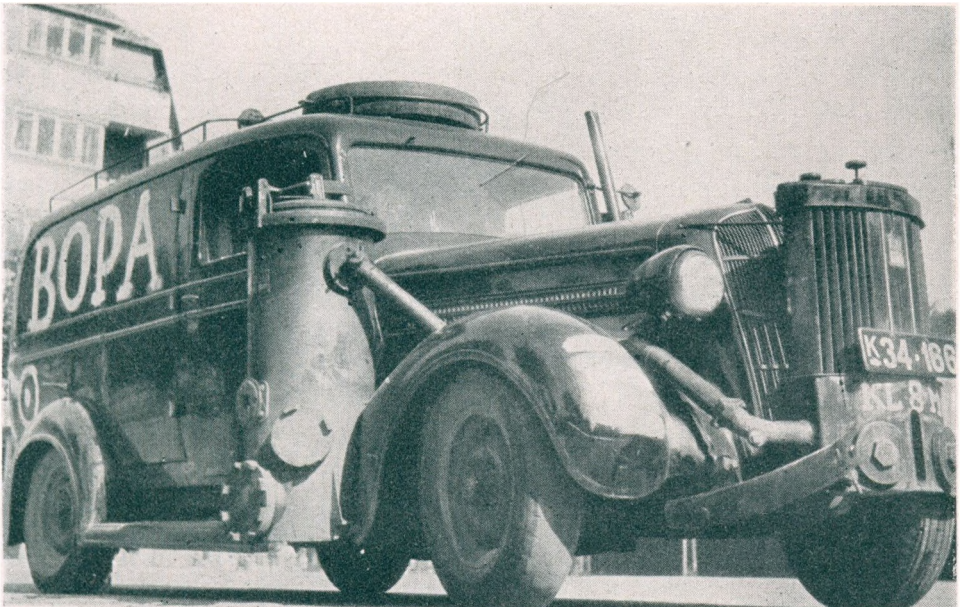
Faren ved Studiet var dels, at Gestapo kunde faa Interesse for det for derigennem at komme paa Sporet af f. Eks. den Sabotageorganisation, som leverede en meget stor Del af Stoffet til Optagelserne, og dels laa Faren i, at en af Studiets Gæster eller Medarbejdere skulde blive anholdt af andre Grunde og komme til at røbe Studiets Beliggenhed. Det sidste var meget nær ved at ske i Starten. Den anden Plade, som overhovedet blev optaget, var en Beretning om et Vaabenkup, hvorved Frihedskæmperne tilvendte sig 1200 Maskinpistoler i Hærens Vaabenarsenal paa Amager.

Studiets ledende Tekniker, Ingeniør Holger Lauritzen fra Statsradiofonien.

I næstøverste Etage foregik det hele!

Radiogruppens „Pølsebil“, fotograferet under Udrykning paa V-Dagen.

Faa Dage efter, at Pladen var indtalt og ekspederet over Sundet, blev den Mand, som havde indtalt Pladen, anholdt af Gestapo paa et illegalt Vaabendepot. Han blev mishandlet saa voldsomt, at han maatte rykke ud med en Række Adresser, men til alt Held snakkede han ikke om, at han havde indtalt en Grammofonplade til B. B. C. Pladen var imidlertid paa Vej, og da Tyskerne lod alle de danske Udsendelser fra London optage paa Staalbaand, kunde de næppe undgaa at høre deres egen Fanges Beretning. . . . Studiet lod sig kun flytte med stort Besvær, og Gruppen valgte derfor at løbe Risikoen saa længe som muligt. Men Pladen kom aldrig. Det var vistnok den eneste af Studiets Optagelser, som blev stoppet af B. B. C.s Sikkerhedstjeneste — og det skete egentlig af Vanvare.

Antagelig var det den eneste Gang, „Det kæmpende Danmarks“ Radiostudie udtrykte nogen større Taknemmelighed mod den engelske Censur. Forholdet var nemlig det, at der gik længere Tid med at faa Pladerne gennem B. B. C.s forskellige Afdelinger, end der gik med at faa dem produceret, sendt over Øresund, op gennem Sverige til Stockholm og videre til London. Men een Gang gjorde Censuren altsaa sin Nytte, selv om den naturligvis ikke anede det fjerneste om, at den ukendte danske Sabotør var blevet anholdt.

Endnu nærmere ved at blive standset var Studiet engang, da tre Gestapomænd indfandt sig i den 3. Salslejlighed paa Amager, hvor det var installeret. Manden, som havde opbygget alle Apparaterne med sine egne Hænder, græd allerede indvendig — ikke saa meget ved at tænke paa sig selv som Arbejdsslave i Neuengamme som ved at tænke paa den Behandling, Tyskerne vilde udsætte hans kære Apparater for. Tyskerne troede imidlertid, det var en hemmelig Sender, og da de havde forvisset sig om, at Apparaterne ikke var anvendelige til det Brug, mistede de ganske Interessen for dem.

En Pølsebil som Lydvogn.

Det var Meningen, at Studiet skulde have afsluttet sin Tilværelse med en Række Reportageoptagelser fra de Kampe, man havde forudset i Forbindelse med Krigens Afslutning. Til det Brug var en tidligere Pølsebil blevet omdannet til et transportabelt Radiostudie. Set udefra var det en almindelig 1-Tons Varebil med en hostende Generator, men et nærmere Eftersyn afslørede forskellige Særheder. F. Eks. gik Vognen naturligvis paa Benzin, saa Generatoren kun fungerede som Attrap. Dernæst var Vognen indvendigt forsynet med 3 mm Panserplader, og et endnu nærmere Eftersyn vilde afsløre, at der laa 80 Kilo Sprængstof

i Benzintanken. Dette Sprængstof var dog ikke anbragt der for at gøre Vognen mere „interessant“. Det stammede ganske simpelt fra en tidligere Lejlighed, hvor Bilen blev benyttet af nogle Sabotører, som skjulte deres Sprængstoflager saa godt, at det ikke var til at fjerne igen, med mindre man vilde skille Bilen halvt ad.

Med denne Vogn i Garagen afventede Gruppen som Tusindvis af andre Grupper den Ordre, som vilde starte Kampen. Paa Forhaand havde man truffet Aftale med en Række af Modstandsbevægelsens Kommandører om Lydreportager fra Aktionerne i deres Afsnit. Nu kom det jo heldigvis paa en helt anden Maade, og i Løbet af Natten mellem 4. og 5. Maj viste det sig, at det ikke mere var pansrede Radiobiler, man havde Brug for. Studiet havde dog den Glæde, at et Par af dets Produkter var med i den danske Statsradiofonis Program den første Dag, Radioen genaabnede som fri Institution. En endnu større Triumf for Gruppen var det dog, da Dahlerup og hans svenske Kollega Sven Jerring skulde forklare de danske og svenske Lyttere, hvor varmt det var gaet til i København. Begge havde været ude med Statsradiofoniens store og dyre „Lakvogn“, men da de skulde anskueliggøre Kampene i Københavns Gader, maatte de begge anvende en af de Plader, som var optaget fra en forhenværende Pølsebil.

Det Indre af „Pølsebil“.

DEN ILLEGALE PRESSE

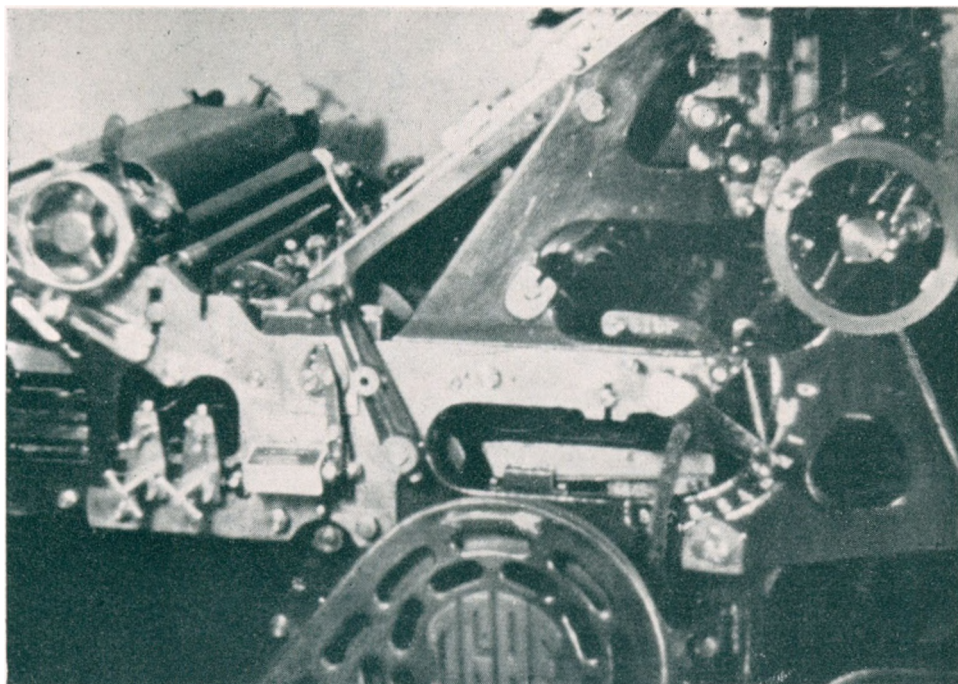
Af Kaj Christiansen

Arbejdet med den illegale Presse var forsaavidt et rigt Arbejde, som det altid er en stor Ting at være med til at vise Vejen fremad og kunne sige sin Mening ligeud, hvor Munden er lukket paa de fleste. Men samtidig var der noget „utaknemligt“ ved denne Form for illegal Virksomhed, der for de fleste betød et farligt, slidsomt Arbejde Maaned efter Maaned uden de dramatiske Højdepunkter, som krydrede Tilværelsen for de aktive Grupper. Derfor vilde den helt sande Skildring af den illegale danske Bladverden for 90 pCt.s Vedkommende blive en Beretning om stadige Vanskeligheder med at skaffe Papir og Sværte, med at finde Husrum til Fremstillingen, med at holde Fordelingsapparatet intakt — Besværligheder, som kunde være større end Vanskelighederne ved at sprænge en Fabrik eller et Jernbanespor i Luften, men som hverken i Øjeblikket eller set paa Afstand virker nær saa inciterende som Maskinpistolsalver og Bombesprængninger. Derfor er der dobbelt Grund til at sige Tak til den uhyre Medarbejderstab, som holdt disse Blade oppe.

I Forhold til Landets Størrelse havde den illegale danske Presse sikkert Rekord baade med Hensyn til Udbredelse og Indflydelse. Man regner med, at omkring 150 Blade har set Dagens Lys under Besættelsen, og selv om adskillige af dem bukkede under i Løbet af kortere eller længere Tid, var der dog igennem Krigens sidste Aar et lille Hundrede Blade, som udkom mere eller mindre regelmæssigt. Deres samlede Oplag har selv efter en meget nøgtern Beregning ligget et godt Stykke paa den anden Side de 300.000 fordelt med over 100.000 til det største af Bladene og nogle faa Hundrede til de smaa Organer, som henvendte sig til ganske bestemte Kredse.

„Avisen“ i Vestre Fængsel.

Selv i Vestre Fængsel udkom der i længere Tid en daglig Nyhedstjeneste, samlet, skrevet og fordelt af Fanger, som med stor Opfindsomhed havde organiseret dette „Blad“foretagende. Oplaget var naturligvis lille, ganske faa Eksemplarer, taget i Skrivemaskinegennemslag, som gik fra Haand til Haand blandt den Fangegruppe, der var Tale om: de kommunistiske Fanger, som var blevet anholdt i Henhold til Kommunist-

„Frit Danmark“s underjordiske Trykkemaskine producerede flere illegale Blade end nogen anden Trykkemaskine i Danmark (Originalfoto fra Besættelsestiden).

Et illegalt Blad omdeles paa aaben Gade — ikke helt ufarligt! (Originalfoto).

loven. Trods det lille Oplag var „Avisen“ dog mere velunderrettet end Gennemsnittet af de Mennesker, som spadserede frie og franke omkring udenfor Fængslet. Gennem Udclip af udenlandske Aviser, gennem indsmuglede Eksemplarer af fortrolige Meddelelser fra Korrespondancebureauerne — og ikke mindst gennem en systematisk Radioaflytning, var Fængselsredaktøren faktisk i Stand til at holde udmærket Trit med sine illegale Kolleger udenfor Fængslet. Man undres maaske ikke mere over, at Radioaflytning kunde lade sig gennemføre i Cellerne i Vestre. Ogsaa i Horserød og Frøslev har man jo senere haft et udviklet Radio-lyttesystem. Men dengang betegnede det trods alt en Bedrift, at Fangerne hver Dag havde Communiquerne fra Moskwa og Nyhederne fra B. B. C. frisk fra Fad. Nu kan det jo næppe skade at afsløre, at Apparatet var indbygget i en Thedaase. Fordelingen af Oplaget skete fortrinsvis paa den Maade, at de Fanger, som var udtaget til at bære Mad rundt, stak Eksemplarerne ind under Celledørene og hentede dem igen efter en vis Tids Forløb for at lade dem gaa videre til andre Celler.

Dette lille Fængselsblad var vel nok den illegale „Avis“, som havde den skarpest afgrænsede Læsekreds. Men Hovedparten af de Blade, som blev sendt ud i Livet, havde dog ogsaa ganske bestemte Kredse at være Budbringer til og Talerør for. Mange havde valgt et geografisk afgrænset Virkefelt, andre, „Danske Tjenestemænd“ f. Eks., talte til bestemte Erhverv og atter andre, „Fri vestjysk Fiskeritidende“, for at vælge et Eksempel, havde afgrænset sit Omraade efter baade Erhverv og Geografi. At Læserne i denne Mængde af Læsning straks kunde udskille de nazistiske Forsøg paa at plumre Vandene beror vist baade paa, at illegale Blade læses med en betydelig større Aarvaagenhed end almindelige Aviser, og paa at Tyskerne, som overalt i deres Propaganda var ude af Stand til at ramme den særlige danske Tone. Blade som „Corsaren“, der blev udgivet fra Dagmarhus, og „Vejen frem“, som udgaves af Nazisten Jens Strøm, fandt næsten uvægerligt Vej til Skraldespanden eller tilbage til Udgiverne.

Det, som prægede den underjordiske danske Bladverden, var dog naturligvis de store, landsomspændende Blade, hvis Nyheder naaede ud til alle, og hvis nye Paroler blev hele Landets Samtalestof i Løbet af faa Dage. Det største af dem, „Frit Danmark“, indtog ikke alene en Særstilling i Kraft af sit Oplagstal, der efterhaanden naaede 135.000. Ogsaa det Samarbejde mellem helt forskellige politiske Fløje, som laa bag Starten af „Frit Danmark“ gjorde dette Blad til noget enestaende. Man siger, at Grunden blev lagt ved en Telefonsamtale mellem Christmas

Møller og Aksel Larsen i Begyndelsen af 1942. I hvert Fald blev der etableret en Forbindelse mellem de to Partiledere, og nogle Dage senere aftaltes de nærmere Detailler ved et Møde mellem Christmas Møller, Aksel Larsen og to Bladfolk, Nationaltidendes politiske Medarbejder Ole Kiilerich og en Kommunist, som gik under Dæksnavnet „Nielsen“ og var identisk med den senere Redaktør af „Land og Folk“, Børge Houmann. De to sidstnævnte varetog det almindelige Redaktionsarbejde, medens der desuden nedsattes en Redaktionskomite, som fastlagde Bladets politiske Linie. I denne Komite, der paa en Maade kan betragtes som en Forløber for Frihedsraadet, sad foruden Christmas Møller og Aksel Larsen Folk som Biblioteksdirektør Døssing, Professor Chievitz, Mogens Fog, Direktør Jensen, General Motors o. fl. a. Christmas Møller skrev Programartiklen, hvori han erklærede, at „Frit Danmark“ udkom „for at holde den danske Linie, for at give vore Landsmænd aaben og ærlig Besked om, hvad der foregaar, for midt i Undertrykkelsen at tale saaledes, som det er klart for enhver, at der tænkes i de 99 pCt. af Befolkningen“.

Danmarks største illegale Trykkeri.

Omkring 1. April 1942 udkom første Numer — ikke uden svære tekniske Fødselsveer. Paa et af „Rullestederne“ arbejdede 6 Mand en hel Søndag og fik fremstillet 70 Eksemplarer af „Frit Danmark“ — tilmed ganske ulæselige! Man kom dog hurtigt efter Finesserne, og netop paa dette „Rullested“ holdt man saa godt ud, at det senere udvikledes til Danmarks største illegale Trykkeri. Det voksende Oplag gjorde det hurtigt nødvendigt at gaa fra Duplikering over til Trykning. Ganske vist var det farligere at lade Bladet trykke, fordi det betød en Koncentration af en meget væsentlig Del af hele Arbejdet, medens Duplikeringen kunde foregaa spredt paa mange Steder. Den større Hurtighed, lettere Transport og bedre Læselighed blev imidlertid foretrukket, og efterhaanden steg Oplaget alene fra dette Trykkeri til 30.000. I Begyndelsen af 1944 kom Gestapo paa Sporet af Trykkeren, og at faa et andet legalt Trykkeri til at fortsætte var ikke muligt. Saa besluttede Bladgruppen at *beslaglægge* et Trykkeri. Et Værnemagertrykkeri med en Masse tysk Arbejde blev udvalgt, og en Søndag Formiddag brød „Frit Danmark“-Folkene ind i Trykkeriet, skilte Maskinen ad og fjernede Rub og Stub paa Lastbiler. To Maskinarbejdere, som aldrig før i deres Liv havde haft med Trykkemaskiner at gøre, paatog sig at samle de mange Hundrede løse Dele, og i Løbet af tre Dage stod Hurtigpressen

klar. Den „holdt“ lige til Kapitulationen, men Trykkerimandskabet fik efterhaanden ganske god Øvelse i at skille Maskineriet ad. 5 Gange skiftede det Opholdssted, og hver Gang maatte det ske med Timers Varsel, fordi Gestapo var kommet paa Sporet af Trykkeriet. At det kunde gaa godt saa længe er ganske forbløffende i Betragtning af den Produktion, Trykkeriet spyede ud hver eneste Maaned. Det normale var 50.000 Hovednumre af „Frit Danmark“ og 40.000 Numre af Bladets Nyhedstjeneste, men mange andre Opgaver blev lagt paa Trykkerifolkene. Pjecen „Naar Danmark atter er frit“ blev f. Eks. fremstillet i dette Trykkeri, men Produktionsrekorden blev dog sat en Maaned, da man fremstillede 115.000 Eksemplarer af Danmarks Frihedssang samtidig med, at Antallet af Hovednumre var forhøjet til 80.000 Stk. I de travle Perioder sov Trykkeripersonalet paa Stedet og var iøvrigt næsten i Arbejde Døgnet rundt. For alle Tilfældes Skyld laa Maskinpistoler og Haandgranater parat, men Chancerne havde selvfølgelig været smaa, hvis Trykkeriet var blevet overrumplet, saa der udfoldedes den største Forsigtighed med at etablere alle Forbindelser paa en Maade, saa ingen af dem kunde føres tilbage til Trykkeriet, hvis en Fordelingsgruppe blev revet op.

Og dette er selvfølgelig kun Historien om een af „F. D.“-Grupperne — overalt i Landet arbejdede andre Grupper med Fremstilling og Fordeling og skabte derved Mulighed for, at „Frit Danmark“ kunde blive Landets største illegale Blad.

Det første: „Land og Folk“.

Derimod var det ikke det første. Kommunisterne begyndte allerede i 1941 at udsende „Land og Folk“. Noget mærkeligt var der selvfølgelig ikke i, at Kommunisterne blev de første, som startede et illegalt Blad, efter at Partiet som Helhed var tvunget ud i Illegalitet. Det mærkelige kunde snarere synes at ligge i, at Bladvirksomheden først begyndte flere Maaneder efter, at Partiet og dets legale Presse var blevet undertrykt. Men dette var ganske velovervejet. Erfaringerne fra andre Lande, hvor det kommunistiske Parti var blevet tvunget i Illegalitet paa et eller andet Tidspunkt, viste, at det mest ukloge, man kunde gøre, var at skynde sig for meget. Overalt, hvor man havde valgt at gaa ud med illegale Blade straks efter et Forbud, var Organisationerne omgaaende blevet trevlet op. Derfor foretog Kommunisterne sig tilsyneladende intet i de første Uger efter, at Kommunistrattiaerne var begyndt. Man ventede roligt, til de illegale Organisationer havde klippet alle Traade over,

Trods nok saa begrænset Oplag var de faa illegale Eksemplarer nok til at skabe Trafikstandsning (Originalfoto).

Sidste Korrektur paa „Frit Danmark“ før Distribueringen (Originalfoto)

som bandt dem til det legale Liv, og som kunde vejlede Politiet i et Oprulningsforsøg. I August kom imidlertid som en Forløber for den underjordiske, kommunistiske Bladvirksomhed Heftet „Danske Toner“, der kamoufleret som et Reklamehefte indeholdt „den Tale, Aksel Larsen ikke kunde holde“.

Da „Land og Folk“ hen mod Slutningen af 1941 var kommet i en fast Gænge, formede dets Skæbne sig som saa mange andre Blades. Stadig nye Trykkesteder, fordi det gamle blev opsporet, stadig nye Medlemmer af Redaktionen, fordi saa den ene og saa den anden fik lovligt Forfald, Vanskeligheder med at skaffe Papir frem og med at rekonstruere Fordelingsnettet, naar en Razzia havde været for haardhændet — saaledes var Vilkaarene for „Land og Folk, og man kan Ord til andet sige det samme om næsten hvert eneste af de halvandet Hundrede Bladforetagender.

322 Anklagepunkter mod „Hjemmefronten“s Redaktør.

Et Blad som „Hjemmefronten“ — K. U.s Talerør — maatte f. Eks. mobilisere tre forskellige Redaktioner i Løbet af de to Aar, Bladets Levetid varede — og saa har man endda ikke regnet Bladets Grundlægger, Redaktør Ole Kiilerich, med. Han maatte nemlig flygte til Sverige allerede, inden det første Nummer udkom, ikke paa Grund af sin illegale Bladvirksomhed, men paa Grund af sine Forbindelser med Faldskærmsfolk. Han havde i nogen Tid været inde i dette Arbejde, da han en Aften sammen med tre Faldskærmsfolk blev omringet i en Villa i Skodsborg. Kiilerich slap ud gennem Afspærringen, men Dagen efter Bombardementet af Burmeister & Wain flygtede han til Sverige. Den nye Redaktion af Hjemmefronten — den 1. eller 2., hvad man nu vil — holdt kun et halvt Aar, saa maatte ogsaa dens Medlemmer flygte over Sundet. Det varede 3—4 Maaneder, inden man havde faaet Bladet reorganiseret, og da man saa endelig kom i Gang med det i December 1943, gik der ikke mere end 3—4 Maaneder, før Bladets nye Leder, Redaktør Niels Jørgensen, var anholdt og Organisationen rullet helt op. Niels Jørgensen havde bl. a. benyttet „Hjemmefronten“s Spalter til at afsløre en Række Stikkere og Banditter i tysk Sold, og da han blev anholdt, kaldte Tyskerne disse Mennesker op paa Dagmarhus og præ-senterede dem een for een for Niels Jørgensen med et Par Ord om, at det var ham, der havde skrevet om dem i „Hjemmefronten“. Iøvrigt var denne Bladgruppe, som de fleste andre Bladgrupper, efterhaanden blevet et Foretagende, som drev adskillig anden Virksomhed end lige

Udgivelsen af Blade. „Hjemmefronten“ havde saaledes dannet et Beskyttelseskorps paa 5—600 Mand, vedligeholdte en nøje Forbindelse med Sverige og paabegyndte en Kontraspionage overfor Gestapo for at nævne nogle af de mest fremtrædende Opgaver. Det lykkedes f. Eks. at faa en Mand ansat som Tolk paa selve Shellhuset, men han blev senere opdaget, dømt til Døden og henrettet. Alle disse Ting maatte Bladets Redaktør naturligvis i nogen Grad bære Ansvaret for, og Tyskerne formulerede med deres sædvanlige Sans for Grundighed en Anklage mod Niels Jørgensen omfattende ikke mindre end 322 Punkter. Adskillige af dem var hver for sig Grundlag for en Dødsdom, og naar han reddede Livet, skyldtes det antagelig Folkestrejken i København, som en Tid mildnede Tyskernes Kurs overfor de fangne danske Patrioter.

Allerede paa dette Tidspunkt var Organisationen ved at være bygget op igen, og midt i Juli udkom „Hjemmefronten“ paany, ganske vist ikke trykt saa pænt som et halvt Aar tidligere, men kun duplikeret. Det var nemlig Bladets Bogtrykker, som havde angivet den forrige Redaktion.

En Indsats, som kostede Livet.

Den 3. Redaktion holdt Skansen, til Befrielsen kom. — — Dette er som sagt et rent tilfældigt Blads Historie, mange andre Blade kan fortælle langt mere spændende eller rystende Ting fra deres korte eller lange Historie. Een Ting vil man imidlertid lægge Mærke til ved de allerfleste af de større Blade: den Rolle, Fagjournalisterne fra den legale Presse spillede i den illegale Bladverden. De var naturligvis ikke ene om Sliddet eller Æren, men naar den underjordiske danske Presse indtog en saa høj Standard, at den af mange menes at staa højere end den illegale Presse i noget andet Land, saa skyldes det sikkert for en meget stor Del den Fagkundskab, som paa et tidligt Tidspunkt blev knyttet til den ved, at uddannede Bladfolk enten gik under Jorden eller begyndte at leve et Dobbeltliv i samtidigt Arbejde over og under Jorden. Saa mange Journalister maatte flygte over Øresund, at den danske Journalistforening i Sverige efterhaanden fik 80 Medlemmer — det er dog et Vidnesbyrd om, at Journalisterne var med i Arbejdet — og et Par kendte Hovedstadsjournalister mistede Livet paa Grund af deres Arbejde i Modstandsbevægelsen. Den ene af dem var Kaj Holbech, som i et Par Aar havde været „De frie Danske“s ledende Mand. „De frie Danske“ var startet paa et saa tidligt Tidspunkt, at det konkurrerede med „Land og Folk“ om at være Danmarks første regelmæssige, illegale Blad. Holbech var ikke med ved Starten, men kort Tid efter kom han

i Forbindelse med det paa den lidt ejendommelige Maade, at han søgte Kontakt for at dementere nogle Beskyldninger, Bladet havde rettet mod ham. Fra at være hængt ud mellem Stikkere og Værnemagere blev Kaj Holbech meget hurtigt Redaktør af „De frie Danske“, og hans Indsats medvirkede stærkt til at fjerne det Skær af Amatørmæssighed, som nødvendigvis maatte ligge over de første illegale Blade. Kaj Holbech indførte Billeder i den illegale Presse, og alene Udstyret med store flotte Forsidebilleder i hvert Numer var nok til at skabe „De frie Danske“ en Position baade herhjemme og ude i Verden. Desuden begyndte Bladet at bringe Privattelegrammer fra London og Stockholm, ja endog Privatkorrespondancer fra Berlin!

Holbechs store Arbejde afsluttedes den 14. Oktober 1944, da han faldt for en Gestapokugle. Han skulde til Konference med en Række betydende Mænd indenfor Frihedsbevægelsen, men da Holbech sammen med et Par andre kom op til Lejlighedens Dør, blev den aabnet af et Par Gestapomænd. De andre overgav sig, men Holbech forsøgte at flygte ned ad Trappen. Netop som han var ved at dreje om en Trappeafsats, blev han ramt bagfra af den dødbringende Kugle.

„Information“ — det illegale Ritzaus Bureau.

Denne Razzia gav utvivlsomt et af Gestapos bedste Resultater under hele dets nøjsommelige Kamp for at trevle den danske Undergrundsbevægelse op. Foruden den dræbte Holbech fik de ved denne Lejlighed fat i Mogens Fog, Direktør Mikkelsen fra Skandia samt Redaktøren og Grundlæggeren af „Information“, Børge Outze. Tilsyneladende var det et dødeligt Slag at rette mod „Information“, eftersom Opbygningen af dette Foretagende, det illegale Ritzaus Bureau, næsten helt og holdent var Outzes Værk. „Information“ var et af de Foretagender, som ikke blev planlagt forud — den voksede næsten selvfølgelig frem ud fra de Fakta, at Outze for det første som dreven Politireporter fik fat i en Masse Stof, han ikke kunde bringe i sit legale Blad og for det andet havde en Række Venner og Bekendte, som var inde ved den illegale Presse og hellere end gerne vilde informere Folk om mange af de Ting, som ellers skulde have været i Papirkurven. Efterhaanden kom flere og flere til for at nyde godt af Outzes Velunderrettethed, og snart maatte det hele systematiseres til en daglig Nyhedstjeneste. I Efteraaret 1943 blev Outzes „Information“ slaaet sammen med en anden Nyhedstjeneste, startet af Peter de Hemmer Gudme og Skolebestyrer Ryefeldt. Den hed „Nordisk Nyhedstjeneste“ og bragte navnlig Meddelelser om Forholdene

Selv tyske Soldater var stærkt interesseret naar et illegalt Blad uddeltes paa aaben Gade. d'Hrr. var jo saadan set heller ikke selv for godt underrettet. (Originalfoto).

I Begyndelsen hændte det, at illegale Bulletiner blev distribueret paa denne enkle, men unægtelig ikke helt ufarlige Maade. (Originalfoto).

i de andre skandinaviske Lande. Efter at de to Foretagender var slaet sammen, redigerede Outze det indenlandske Stof, og „Nordisk Nyhedstjeneste“s Folk tog sig af Nyhederne udefra. Dette Nyhedsbureau fik den allerstørste Betydning. Ganske vist savnede den illegale Presse ikke Stof, men det var dog afhængigt af de enkelte Blades mere eller mindre tilfældige Forbindelser, hvilke Nyheder man fik med; og navnlig kneb det med Nøjagtigheden. Nu fik man hver Dag en Oversigt, som blev stadig mere fyldig og velunderrettet, efterhaanden som man fik en Vekselvirkning i Gang mellem Redaktionen i København og de Folk rundt om i Landet, som baade havde Brug for Nyheder, men ogsaa kendte alle de „illegale“ Nyheder fra deres Egn. Postbox 188 svulmede snart af Rapporter fra Medarbejdere i alle Landets Egne, og efter Sortering og Efterprøvning spredtes de igen ud til snart sagt hvert eneste Menneske i hele Landet gennem de illegale Nyhedstjenester og gennem Udlandets Presse og Radio. Hver Dag gik et Numer af „Information“ til Dansk Pressetjeneste i Sverige og et Døgn, til Tider kun Timer, efter at en Nyhed var kommet frem i Danmark, sad udenlandske Dagblade og Radioaviser med Efterretningen.

„Information“s Stof blev fløjet over Øresund, det er blevet telefoneret og telegraferet over, og det blev sejlet over med Færger, med Fiskerbaade og med alle mulige illegale Ruter. Under Folkestrejken i København i 1944, da Tyskerne troede, de helt kunde afspærre København fra Omverdenen lykkedes det Outze at faa en Rapport over Øresund 4 Gange i Døgnet, saa de store Blade i den frie Verden kunde følge Situationen i det strejkende København næsten fra Time til Time.

Udover illegale Blade og udenlandske Forbindelser sendtes „Information“ til meget faa Abonnenter — næsten alle ledende Personligheder indenfor det danske Samfund. Kong Christian fik saaledes „Information“ daglig. I lang Tid var Oplaget kun paa mellem 300 og 400, og det naaede aldrig længere op end til ca. 1000.

Men alligevel vendtes Gestapos Opmærksomhed naturligvis snart mod det illegale Nyhedsbureau, hvis Virksomhed kunde følges i den illegale Presse og hvis Bulletiner man ikke kunde undgaa at finde ved Razziaer paa illegale Redaktioner. Kun et Held reddede da ogsaa Outze fra Arrestation paa et tidligt Tidspunkt af „Information“s Tilværelse. Han var blevet stukket, og Gestapo skulde paagribe ham i Tivoli — men ved en ren Tilfældighed var han gaaet til en Telefonautomat netop i det Øjeblik, Gestapomændene trængte ind i Restaurationen for at anholde ham. Da han blev taget i 1944, anbragtes han paa Vestre Fængsel,

men slap fri ved at foregive, at han lod sig overtale til at gøre tysk Spionvirksomhed. Aldrig saa snart var han i Sverige, før han fortsatte sit Arbejde imod Nazisterne.

Navnekartoteket i Koleraskabet.

Tyskernes Haab, at de med Outzes Fjernelse skulde have standset „Information“, blev en Skuffelse. Allerede inden Outze var ude af Fængslet, var Bureauet reorganiseret, og fra nu af indtil Kapitulationen udbyggedes „Information“ yderligere, til det stod som et illegalt Nyhedsbureau, hvis Lige næppe fandtes i noget andet okkuperet Land. Fra „Information“ løb Traade ud over hele Landet i et nøje udbygget Rapportsystem; til „Information“ indgik Stof fra saa fortrolige Kilder som det militære Efterretningsvæsen og den illegale Mordkommission, der fra en Bagbutik forsøgte at holde Rede paa Tyskernes og Hipofolkenes Forbrydelser, saa Regningen stadig var a jour. En Række Specialister delte nu Arbejdet paa Hovedredaktionen mellem sig. En af dem, Peter de Hemmer Gudme, blev anholdt og begik Selvmord paa Shellhuset for ikke at komme til at røbe sin Viden; andre Medarbejdere maatte flygte til Sverige. Men ligegyldigt, hvor ofte Redaktionen maatte flytte, Bulletinerne fra „Information“ kom stadig. „Information“ har holdt til paa Seruminstittet, paa et Politikontor, hos en Landboforening, hos Portneren paa Nationalmusæet og mange andre mærkelige Steder. Een Uge maatte Redaktionen flytte ikke mindre end tre Gange. Ogsaa paa „Information“ holdt man Redaktion og Trykkested nøje adskilt. Naar Stoffet var færdigt til Dagens Numer — det blev gerne til i Løbet af de første Formiddagstimer — bragtes det af en Kurer til et bestemt Sted, hvor det afhentedes af en anden Kurer, som bragte det videre til en tredje, og først han vidste, hvor Trykkeriet var.

Af allerstørste Betydning var det selvfølgelig, at Bureauets Navnekartotek ikke faldt i forkerte Hænder, og det lykkedes under hele Besættelsen at redde dette Kartotek frelst gennem alle Gestaporazziaer. Det meste af Tiden laa det vel forvaret i et af Serum-Instituttets Skabe med Bakterier — nemlig det med Kolerabaciller.

Til sidst blev „Information“ en saa anerkendt Institution, at Staten begyndte at betale Udgifterne. Ganske vist kunde man naturligvis nemt have skaffet rigeligt med Penge ved at opkræve dem hos Abonnenterne, men en saadan Finansieringsform vilde betyde endnu en Mængde Kontaktpunkter, som kunde lede frem til Organisationens Kerne, og derfor vilde „Information“-Folkene helst have hele Beløbet eet Sted. Der be-

høvedes heller ikke lange Overtalelser, før den Sag var i Orden, og i de faa Maaneder, som endnu var tilbage af Krigen, flød de nødvendige Pengemidler via den senere Finansminister H. C. Hansen ned i „Information“s Kasse

Foruden de Bladforetagender, som er omtalt ovenfor, udkom der som sagt langt over Hundrede andre, og den Omstændighed, at der saa udførligt er dvælet ved nogle faa Blade er intet Udtryk for, at den øvrige Del af Arbejdet var af ringere Kvalitet. Mange, mange af de andre illegale Aviser burde have haft en lige saa udførlig Omtale, hvis Pladsen havde tilladt det. Men skulde alle de Bedrifter have været med, som øvedes af den frie Presses Mænd i disse Aar, vilde denne Bog ikke forslaa. Og helt umuligt vilde det være at *vurdere* de enkelte Blades Indsats. Ganske vist var de fleste Bladforetagender i Kontakt med Frihedsraadets Bladudvalg — der var endda baade et „større“ og et „mindre“ Bladudvalg — saaledes at man derigennem sikrede en vis Enhed i Bladenes Kurs overfor vitale Spørgsmaal, men alle de underjordiske Blade havde ikke Forbindelser saa langt, og hvem ved, om ikke den lille Skare, som trofast udgav X-købing-Kurere eller Fjordby illegale Tidende, udførte et lige saa beundringsværdigt Arbejde paa deres Post som andre Folk ved større og mere kendte Organer. Navnlig i den illegale Presses første Dage, da Papir- og Fordelingsvanskeligheder nemt kunde lægge sig paa tværs i en lille Provinsby, og da det endnu var usikkert, hvor man havde Venner og Fjender, kunde Tilværelsen være langt vanskeligere for Bladfolkene i de Byer, hvor alle kendte alle, end for Mennesker, som arbejdede illegalt i en Storby med alle dens hemmelige Ressourcer og Skjulesteder.

Forhaabentlig glemmer man ikke nu, at det ogsaa var disse ukendte Redaktører, som var med til at vende Stemningen i Danmark paa en Tid, da Danmarks og Frihedens Skæbne endnu stod paa Vippen.

HOVEDVEJEN TIL DEN FRIE VERDEN

Fem Aars illegal Trafik over Øresund.

Af Kaj Christiansen.

De illegale Transporter over Øresund begyndte den 9. April 1940 og de sluttede i Grunden først flere Dage efter Kapitulationen i Maj 1945. I disse fem Aar har Øresundsruterne været Danmarks væsentligste Forbindelseslinier til Ulandet. Over Øresund rejste Kurerer, Faldskærmsfolk og Mennesker, som skulde ud at føre Forhandlinger for den danske Modstandsbevægelse, over Øresund gik Strømmen af forbudte Blade og Bøger med næsten et Postvæsens Præcision, ad denne Vej sendtes Mængder af Vaaben og Ammunition til Frihedskæmperne i Danmark, og endelig var det jo Ruterne over Øresund, som blev benyttet af Hovedparten af de 18,000 danske Flytninge, som i Krigens Løb maatte søge Tilflugt i Sverige.

Men den Maade, Forbindelsen over Øresund opretholdtes paa, var helt forskellig i Besættelsens forskellige Faser, oprindelig ganske tilfældige omend ofte dristige Flugtforsøg fra det indestængte Danmark, senere en Nødhjælp for illegale Personer, i Efteraaret 1943 en Strøm, som sprængte alle Rammer og derefter det systematisk opbyggede Transportvæsen med Kontakter til alle større Modstandsgrupper, faste Aftaler med et stort Antal Skibe, egne Baade og en Sejlplan, der ikke var stort mere unøjagtig end Statsbanernes Køreplan — ialtfald ikke som den var paa det Tidspunkt. Kun Is, Storm eller Maaneskin kunde standse denne Trafik et Par Dage — Tyskerne kunde ialtfald ikke, da først de organiserede Transporter var blevet indarbejdet. Paa et tidligere Tidspunkt — som under Jødernes Masseflugt — havde de maaske haft en Chance for at gribe effektivt ind, men af Grunde, som vel næppe bliver helt opklaret, undlod de i disse Dage at sætte en tilstrækkelig stor Styrke ind paa Opgaven.

4. Regiments Flugt.

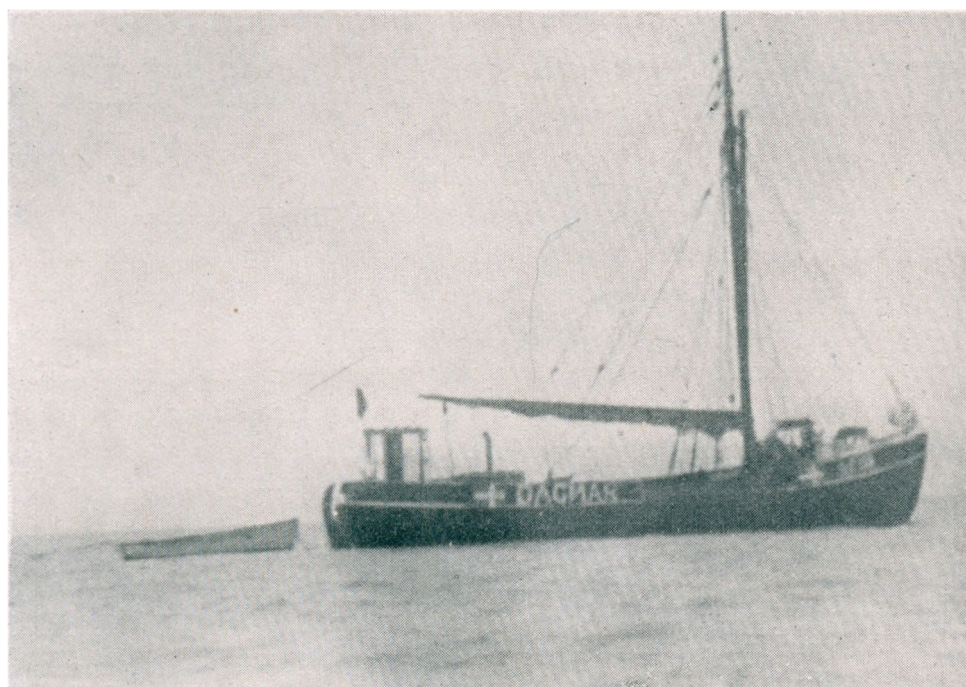
De første „illegale“ Transporter over Sundet fandt som sagt Sted den 9. April. Historien om 4. Regiment fra Roskilde og Holbæk, som under Oberst Bennikes Føring tog til Sverige dels med en Statsbanefærges og dels med Opmaalingskibet „Freja“, er saa kendt, at den ikke skal gentages her. „Illegal“ var Transporten naturligvis ogsaa kun, forsaavidt som den foregik mod Myndighedernes Ordre, medens det iøvrigt

var med vajende Faner og i almindelig Marchformation, Regimentet indskibede sig. Samtidig bragte imidlertid Fiskerbaade og Smaaskibe fra en Mængde Havne, navnlig i Nordsjælland, de første regulære Flygtninge fra Danmark over det frelsende Øresund. Det var fortrinsvis udenlandske Jøder, statsløse eller forfulgte Nazimodstandere, som tidligere havde lært Nazismens Velsignelser at kende og nu ikke gjorde sig Illusioner om den Behandling, de kunde vente, hvis de faldt i Tyskernes Hænder. Hele Rutebiler fulde af Flygtninge stævnede til Kysterne, og Antallet af Flygtninge var ialtfald saa stort, at en lokal tysk Kommandant i Sydsjælland lod meddele i Egnens Blade, at Forsøg paa ulovlig Udrejse af Landet straffedes med Døden. Truslen blev dog ikke til Virkelighed, og i de første 2—3 Aar af Krigen overlod Tyskerne Bevogtningen af de danske Kyster til dansk Politi. Den officielle danske Indstilling var jo dengang en anden end i Krigens sidste Faser, og Kystbevogtningen blev gennemført med en vis Strengthed. Nu var Forholdet ogsaa det, at de forholdsvis faa Flygtninge, som i denne Periode forsøgte at krydse Øresund, meget ofte var ikke-politiske Forbrydere eller Mennesker, som blev drevet af Sted af ren Eventyrlyst. I Kajakker og Sejljoller, som blinde Passagerer, ved at springe i Vandet fra Rutebaadene eller ved at vandre over Isen kom disse Flygtninge frem. Adskillige af dem blev i Overensstemmelse med Politiets internationale Aftaler sendt tilbage som almindelige Forbrydere. F. Eks. søgte tre unge Københavnerne i Vinteren 41—42 at gaa over Isen. Den ene af dem druknede i en Vaage, den anden døde af Kulde og Udmattelse, og den tredie naaede mere død end levende i Land i Nærheden af Malmø. Da han var kommet til Hæfterne igen, blev han udleveret til det danske Politi.

Omkring dette Tidspunkt begyndte ogsaa mere gennemtænkte Transporter at komme i Gang med illegalt Materiale og med de første engelske Flyvere og Faldskærmsfolk, som nu skulde hjem til Storbritannien for paany at gaa til Kamp mod Tyskerne.

En halv Million for en Overfart!

Men Transporternes store Periode kom i Oktober—November 1943, da Tyskerne gennemførte Aktionerne mod Jøderne i Danmark. Alene i Oktober Maaned landede omkring 7500 danske Flygtninge paa Sveriges Kyst, og endnu i November beløb Flygtningetallet sig til 1500. Det var en saadan Strøm, at alle Hjælpebidler blev taget i Brug for at skaffe Flygtninge over. Større og større Baade blev sat ind i Trafikken, til

To danske Skibe, som trods deres tilforladelige Udseende foretog adskillige illegale Transporture til og fra Sverige. Flygtningene var om Bord anbragt i Lasten eller forøvrigt de utroligste Steder.

sidst købtes eller chartredes store Skonnerter og Dampere til Flygtningetransporten. Naturligvis kostede Overfarten store Summer. Meget ofte forlangte Fartøjernes Ejere ikke blot deres Udgifter dækket og en Risikopræmie, men krævede ligefrem, at Flygtningene skulde overtage Fartøjet inden Afrejsen — selvsagt til den Pris, Fartøjssejeren fandt rimelig. Et Par Hundrede Tusinde Kroner for en Transport var ikke helt usædvanligt, og der er betalt langt mere — helt op til en halv Million Kroner er lagt paa Bordet! For en saadan Sum blev saa ogsaa transporteret et virkeligt anseligt Antal Flygtninge af Sted, og undertiden skaffedes Pengene ved, at Deltagerne i Turen „splejsede“, undertiden lagde en enkelt Velhaver hele Beløbet paa Bordet, og i atter andre Situationer betaltes Omkostningerne af en pengestærk Institution. — Megen Hjælpsomhed blev udfoldet, naar det gjaldt om at skaffe fattige Jøder Rejsepenge — ikke blot fra deres egne Racefællers Side, men ogsaa af Mennesker, som kun tilskyndedes af en almindelig Harme over Tyskernes Fremfærd og menneskelig Trang til at komme nedstede til Hjælp. Paa den anden Side kunde det ikke undgaas, at Situationen blev udnyttet af de Hæjer, som altid dukker op, hvor mange Penge flyder løst og ukontrollabelt.

At en fattig Fisker forlangte mere end en almindelig Dagløn for at sætte Liv og Fartøj paa Spil, kunde man naturligvis intet indvende imod, men i enkelte Tilfælde foretog samvittighedsløse Mennesker en konsekvent gennemført Udplyndring af de Flygtninge, som gav sig i deres Varetægt. Enkelte Familier maatte betale et halvt Hundrede Tusinde Kroner for at blive sat over, andre afleverede, hvad det var lykkedes dem at skrabe sammen — for blot at se Forbryderne forsvinde med Pengene. Man har endog Eksempler paa, at Transportfolk midt ude paa Øresund eller lige inden Afsejlingen har forlangt Ekstrabetaling eller ligefrem røvet Ure, Smykker og andre Værdigenstande fra de Mennesker, som havde betroet sig i deres Haand, og i de allergroveste Tilfælde blev Udplyndringen endda kombineret med en Udlevering til Gestapo! Man kan vanskeligt forestille sig, hvor frygteligt et Slag, det har været for disse Mennesker, som efter Døgn og Uger i Angst og Nervøsitet nu endelig troede at være frelst og saa brutalt blev udleveret til Forfølgerne.

Til alt Held var disse Forbrydertyper kun sparsomt repræsenteret indenfor Transporten, og et endnu større Held var det, at Tyskerne satte saa famlende og valent ind paa at standse Trafiken. Hvad Grunden var til den ringe tyske Energi, faar man næppe helt opklaret, men

den Opfattelse sandsynliggøres unægtelig, at der var betydelige Kredse blandt Tyskerne i Danmark, ikke mindst indenfor Værnemagten, som var imod Forfølgelsen af danske Jøder og tolererede deres Flugt eller ligefrem saboterede Bestræbelserne paa at standse den. Men et lille Mindretal af Gestapofolk og ikke mindst *danske Nazister og Schalburgfolk* gik med fuld Musik ind i Forfølgelsen og opnaaede at anrette store Ulykker.

Lægernes store Indsats.

At Ulykkerne ikke blev større skyldtes et paa dette Tidspunkt ganske enestaaende Samarbejde mellem Danske af alle Klasser og Samfundslag. Politifolkene langs Kysten lukkede Øjnene eller var selv aktive ved Transporterne, deres Overordnede sørgede for, at de faa upaalidelige Betjente anbragtes paa Poster, hvor de ingen Skade kunde gøre, Befolkningen stillede Sengeplads til Raadighed og fungerede ofte som Efterretningsvæsen, og kendte og ukendte Mennesker dukkede op som Organisatorer af Overfart.

En særlig Plads i Beretningen om Jødetransporterne fortjener vel nok den Indsats, som blev øvet af Lægerne. Maaske var det, fordi saa mange forfulgte Jøder søgte Tilflugt paa Hospitalerne, maaske var det, fordi der blandt Flygtningene fandtes saa mange Intellektuelle med Forbindelser i Lægekredse — nok er det, gennem Lægernes Indsats i disse Dage reddedes utvivlsomt Mennesker i Tusindvis fra Turen til Theresienstadt. Ambulancer og Lægebiler, som jo var nogle af de faa Vogne med Køretilladelse, gik næsten i fast Fart mellem København og Udskibningsstederne, paa Hospitalerne indlagdes jødiske Patienter under almindelige Navne som Hansen og Petersen, ofte forsynet med Forbindinger eller Gibsbandager som Skjul for Identiteten. Lægerne skaffede Penge, Lægerne skaffede Underretninger og Advarsler o. s. v. Men ogsaa Fagforeninger, Studenterorganisationer og mange andre Foreninger og Institutioner kom Flygtningene til Hjælp. Nogle blev kørt til Baaden som „Ligfølge“, andre transporteredes i Skraldevogn, nogle anbragtes i „plomberede“ Jernbanevogne, som overførtes paa ganske normal Vis, og atter andre spadserede roligt ned til en eller anden Havn og gik om Bord i Flygtningebaaden ganske som om, der var Tale om en af gamle Dages Skovtursbaade. Det sidste er maaske det mest fantastiske ved denne Masseflugt, men man har faktisk set Flygtninge belæst med Kufferter og Pakkenelliker, saa de var fuldstændig segnefærdige, vandre ned til Kajen i Københavns Havn, indskibe sig uden større Forsigtighedsforanstaltninger og naa velbeholdne over. Byer som Snekkersten og Gilleje

var i adskillige Dage ligefrem oversvømmet af Flygtninge, og i flere andre Havne oprettedes ligefrem Kontorer, hvor man henvendte sig og betalte enten den faste Pris, eller hvad man kunde skaffe. I de store Organisations Transporter gjaldt Hensynet til Pengene naturligvis ikke mere, end at Folk blev sat over uden Hensyn til Formueomstændigheder.

Flugtens Tragedier.

Imidlertid var dette jo den lyse Side af Sagen. Naar man har slaet fast, at de danske Jøders Flugt over Øresund i Efteraaret 1943 som Helhed gik forbløffende let og godt, maa man ikke glemme de Lidelser, mange af Flygtningene udstod, eller de Tragedier, som udspillede i de mørke Efteraarsnætter. Vel var mange Mennesker i Virksomhed med Organiseringen af Transporten, men alligevel greb Hundreder af Flygtninge til de mest fortvivlede Udveje for at slippe over til den frelsende Kyst — ofte med et ulykkeligt Resultat. En ung Mand blev fundet som Lig i Vandet, kun iført et Korkbælte. Han havde forsøgt at svømme over! Faa Hundrede Meter fra den svenske Kyst forliste den ene af to Robaade med en halv Snes Mennesker om Bord, og de fleste af dem druknede. Mænd saa deres Børn drukne, Hustruer blev reddet, mens deres Ægtefæller blev derude, en ung Mand gjorde fortvivlede Forsøg paa at redde sin Bror, men magtede det ikke og maatte til sidst overlade ham til sin Skæbne for at redde sig selv. Midt ude i Øresund kolliderede to Flygtningebaade. Blandt Passagererne var en Ikke-Jøde, som havde været meget virksom ved Transporterne, men nu var tvunget til selv at flygte. Han mistede to smaa Børn ved denne Ulykke.

Saaledes kan Detaille efter Detaille drages frem. I en Havn mellem København og Helsingør overraskede Tyskerne 4 Flygtningebaade, som netop var ved at lægge ud. De blev beskudt, og en Snes Mennesker dræbtes af Skuddene eller druknede, medens Resten reddede sig bort med de ubeskadigede Skibe. I Gilleleje anholdtes ved en enkelt Razzia ca. 100 Jøder, de fleste paa Kirkeloftet, hvor de havde søgt Tilflugt. Adskillige begik Selvmord, naar Udsigterne til Frelse var mørkest. I en Strandkabine lige ved Øresund skar en fortvivlet Flygtning Halsen over paa sin Kone og sine Børn, — hvorefter Baaden, som han havde ventet paa, endelig kom og bragte ham selv til Sverige . . .

Nogle af de Flygtninge, som naaede frem, havde været paa Flugt i 2—3 Uger, inden de slap over. Da Havnene tæt ved København blev usikre, toges fjernere Pladser i Anvendelse, og mange af de fredløse rejste i dagevis frem og tilbage fra Nordsjælland til Falster, Møn og Stevns,

Langt ude til Søs fandt illegale dansk-svenske Stævnemøder Sted under særdeles farefulde Omstændigheder. Her er er et Par Originaloptagelser, der viser „Omladning“ af henholdsvis Benzin og Pakker med svenske Vaaben.

inden de fandt Skibslejlighed. Hvad de havde lidt under denne Omflakken under stadig Angst for hvert Øjeblik at blive anholdt af Tyskerne eller deres Haandlangere, er næppe til at forstaa for andre.

De store Transportorganisationer.

Først efter at den store Strøm af jødiske Flygtninge var standset, blev den illegale Trafik over Øresund virkelig organiseret. Nu var der ganske vist færre Passagerer til de illegale Ruter, men samtidig skærpedes Gestapos Aarvaagenhed, og det var ikke mere nok at skaffe en Baad, stuve Passagerer om Bord og sejle af Sted mod Sverige mere eller mindre paa Lykke og Fromme. Nu var det tilmed Folk fra Modstandsbevægelsen, som maatte flygte, Folk, hvis Tilfangetagelse betød en Fare ikke blot for dem selv, men ogsaa for deres Kammerater, som fortsatte Kampen i Danmark. Hele Udviklingen medførte derfor, at Transporttjenesten over Sundet for mere end 95 pCt.s Vedkommende kom i Hænderne paa 5—6 Organisationer, som i større eller mindre Grad specialiserede sig paa dette Felt. Studenternes Efterretningstjeneste, Dansk-Svensk Flygningetjeneste, „Speditøren“s Rute, Løjtnant Kiær's Rute og „Vasa-Ruten“ var de Kanaler, gennem hvilke illegale Post-, Passager- og andre Transporter i de kommende Maaneder formidledes mellem Danmark og Sverige. Hver af Ruterne havde sine specielle Tricks, men ser man paa Transporterne i store Træk, kan man dele dem i tre Slags: Transporter med „Hurtigbaad“, Transporter med almindelige Fragtskibe og Transporter med Rutebaade.

At sejle over i „Hurtigbaad“ var det mest eftertragtede, men man maa ikke forestille sig, at det udelukkende var med Chriscraft-Baade, disse Transporter gennemførtes. Ganske vist havde man enkelte virkelige Hurtigbaade, hvor næsten al Vægt var lagt paa, at Baaden i paakommende Tilfælde skulle kunne sejle fra Tyskerne. Men de fleste „Hurtigbaad“s-Overfarter betjentes med Baade, som ikke var egentlige Væddeløbere, og hvis Adkomst til at kaldes Hurtigbaade egentlig kun var den, at de gik direkte over Sundet eller — for det meste — ud til den svenske Kontaktbaad, som man mødte paa et aftalt Sted ude til Søs. Med disse Ruter kunde man krydse Øresund paa et Par Timer eller mindre, og havde man et Hverv, som sikrede en Plads i Transporten uden videre Vrøvl, var det egentlig lige saa nemt at tage denne Vej til Sverige, som det i Fredstid var at tage over med Malmøfærgen. Og paa visse af Afgang- og Ankomst„stationerne“ var der faktisk ogsaa et Liv, som ganske vist ikke svarede helt til Forholdene ved en Fredstidsfærges Afgang, men paa

sin Vis var lige saa livligt. I lange Perioder kunde man f. Eks. næsten hver Aften i den ikke-maanelyse Tid finde et bestemt Oplagsskur ved Amager Strandvej fyldt til Trængsel af Folk, som kom fra Sverige, skulde af Sted eller havde noget at gøre med Organisationen. Et af de vanskeligste Problemer var Kontakten med de svenske Mødebaade. Her anvendtes Radiotelegrafi, Kodemeddelelser pr. Telefon og skriftlige Meddelelser, som befordredes over Sundet med Færge eller Flyvemaskine. Rutemaskinen Kastrup—Sverige var i det hele taget et vigtigt Led i hele Transportsystemet. For vigtige Meddelelser var Rutemaskinen en lang Tid den hurtigste og sikreste Transportmaade, og mange vigtige Meddelelser er gaaet den Vej over, skjult paa utænelige Steder i Maskinen. Det illegale „Information“ er f. Eks. blevet transporteret over skjult i et Tænderør!

Da Hundrede Flygtninge „tilstod“ den samme Sabotage.

Mere komplicerede var de store Transporter med Fragtskibene. Det var gerne saadan en Transport, man blev stukket ind i, hvis man kom som almindelig Flygtning og forklarede, at Jorden nu brændte saa meget under ens Fødder, at man gerne vilde lidt paa Afstand. Man skulde være heldig, hvis man kom over med det samme, dersom ikke ganske særlig vægtige Grunde talte for, at man blev skubbet frem i Rækken. Normalt anmeldte man først via sin Gruppe indenfor Modstandsbevægelsen eller den Gruppe, som vilde hjælpe en, at man gerne vilde over. Nogle Dage efter kom saa en Repræsentant fra Ruten for at aftale det videre fornødne og samtidig forhøre sig om, hvorfor man nu vilde over. Paa et tidligt Tidspunkt af Besættelsen var det jo ikke ualmindeligt at se Folk flygte over Øresund af ren Eventyrlyst, men den Slags Udflugter blev der efterhaanden sat en ret effektiv Stopper for. Rent bortset fra, at disse eventyrlystne unge Mennesker optog Pladsen for andre, var det jo heller ikke heldigt, at alt for mange tillagde sig den samme Bedrift, naar de i den svenske Politikontrol skulde gøre Rede for deres Motiver til at forlade Danmark. I den Retning havde man faaet en god Lærestreg i 1943, da et lille Hundrede Flygtninge hver for sig fortalte Svenskerne, at det var netop ham, som havde sprængt „Forum“ i Luften.

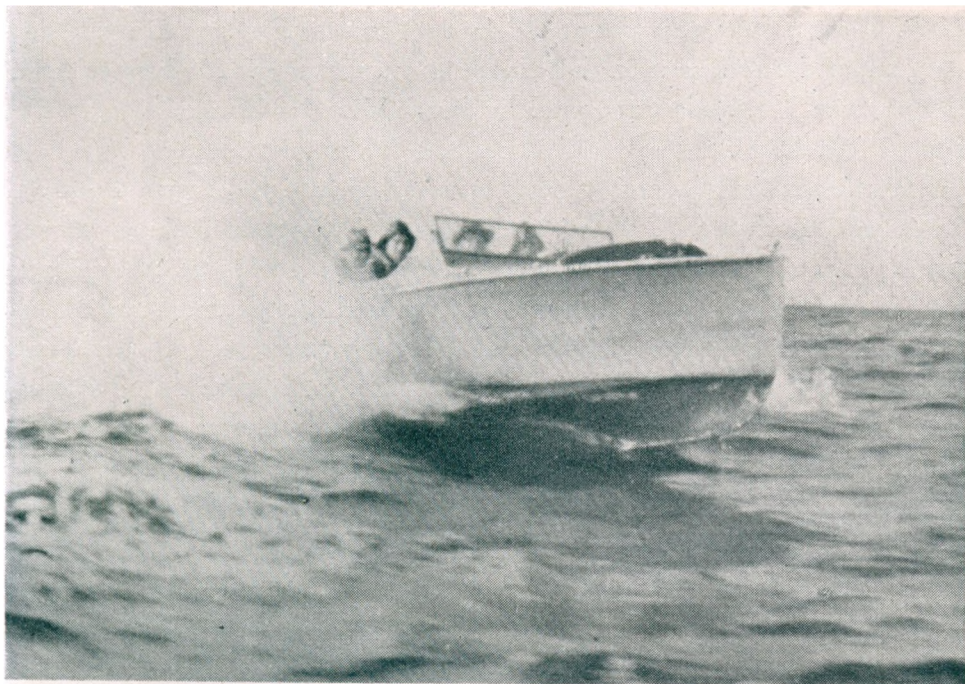
Naa, men blev man godkendt af Transportmanden, kunde man godt væbne sig med Taalmodighed. Disse Transporter omfattede i Reglen et ikke ubetydeligt Antal Mennesker, og Tilrettelægningsen af deres Afhentning og Ombordsætning var en yderst indviklet Historie, saa meget mere som en god Transportmand helst vilde holde hver enkelt af „Klienterne“

i Haanden fra han overtog dem, til han afleverede dem i Sikkerhed. Ikke helt uden Grund. Passagererne paa disse Ruter opførte sig ikke altid med den Omtanke, man kunde vente hos hærdede Frihedskæmpere, og nogle faa bitre Erfaringer havde lært Transportfolkene bogstaveligt talt at lange Passagererne fra Haand til Haand, hellere end at overlade noget til deres eget Initiativ. „Kan I se den Mur derhenne?“ sagde en Transportmand engang til et Par Passagerer, da han havde for travlt til at følge dem helt hen til næste Led i Transportkæden. Det kunde de. „Gaa saa helt hen til den og følg den til venstre, indtil I træffer en Mand af det og det Udseende. Han sørger for Resten.“ De to Passagerer — voksne, paalidelige Mennesker — gik hen til Muren og fulgte den troskyldigt — til højre! Hele Terrænet var spækket med tyske Vagtposter, og det lille Fejltrin havde nær væltet hele Transporten for 30 Mennesker. Der er maaske ikke meget at sige til, at *den* Rute fremtidig blev ledet efter Børnehveprincippet.

Naar Ombordsætningen var vel overstaaet, var Passagererne ofte anbragt de mærkeligste Steder: gravet ned i en Kulbunke, anbragt under en Presenning paa Dækket, spærret inde i et hemmeligt Rum over Maskinen eller skjult langt nede paa Bunden af Lasten, for blot at nævne et Par af Mulighederne. Nogen Fornøjelsestur var disse Overfarter nu ikke. Hvad mener man f. Eks. om at sidde indelukket i en snæver Hule paa Bunden af en Skibslast i 2 Døgn, 34 Mennesker i samme lille Aflukke mellem svære Kasser af en ubestemmelig Lugt, Halm paa Gulvet, saa lavt til Loftet, at man ikke kunde staa ret, og saa lidt Plads paa Gulvet, at man maatte vente til den næste rejste sig, før man atter kunde finde en Siddeplads, bælgmørkt naturligvis, og Tobaksrygning forbudt paa det strengeste, i Hjørnet en Spand til Nødtørft, Halvdelen af Rejsekammeraterne søsyge — og det er endda ikke en Beskrivelse af nogen særlig slem Tur. Visse Transporter har været et Par Uger undervejs, for det var jo langt fra altid, at disse Baade gik direkte over Sundet. Tit gjorde man Turen fra København til Gøteborg eller en endnu fjernere svensk Havn, og tit startede Turen fra et helt andet Sted i Danmark. Næsten enhver dansk Havn Øst for Storebælt har set en eller flere af disse Transporter afgaa.

Om Kap med Gestapo.

Et særligt Kapitel var som sagt „Vasa“-Ruten, der metodisk udnyttede Bornholmerbaadene, enten ved at lade Transporterne gaa via selve Bornholm eller ved Kontakter mellem Rutebaadene og svenske Lods- og Fisker-

To Originalbilleder fra Besættelsestidens illegale Eksprestransporter med Chris-Crafts og andre Hurtigbaade. Øverst en Hurtigbaad for fuld Kraft mod de ombordværende illegale Passagerers længselsfuldt ventede Befrielse. Billedet blev taget langt ude paa Sundet. Nederst de illegale Hurtigbaades svenske Hovedkvarter i en særlig Havn Syd for Helsingborg. Alle Baa-dene ligger klar til hurtig Transport-Udrykning.

baade. Gestapo var paa Sporet af denne Trafik adskillige Gange. Ved een Lejlighed havde man endog opsporet, hvad det var for bornholmske Fiskere, som besørgede Passagerer og Post videre fra Bornholm, og nogle Gestapofolk blev sendt over til Bornholm for at anholde dem, saa hele Organisationen kunde rulles op. Den navnkundige Jørgen Schmidt, „Citronen“ havde imidlertid ad mærkelige Veje faaet et Praj om, at der var noget galt. At komme med Flyvemaskinen til Bornholm var umuligt, men i sidste Øjeblik slap „Citronen“ af Sted med den samme Bornholmerbaad, som førte de tyske Politifolk til Øen. Og ankommen til Bornholm var han lige en halv Time hurtigere end de med at komme ud til Fiskerlejet. Fiskerne stod ud af Havnen, netop som som Gestapobilen rullede op ved Kajen!

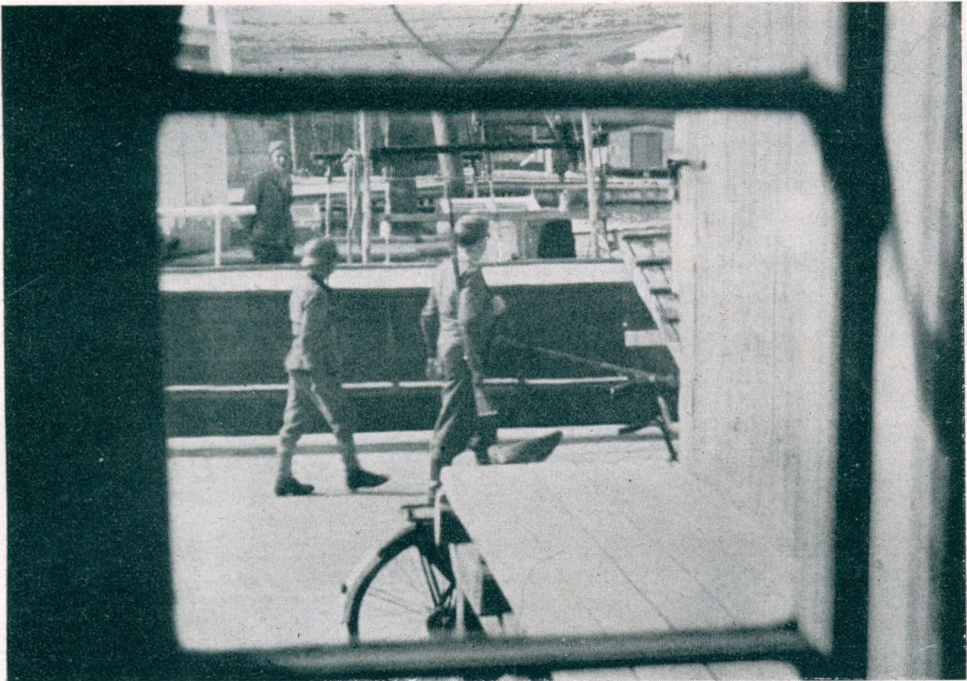
Da „Tom“ blev dræbt.

Desværre gik det ikke altid lige lykkeligt. Ogsaa blandt Transportfolkene tyndede Død og Fangenskab ud i Rækkerne. Det haardeste Slag ramte Transporten en Sommerdag i 1944, da Tyskerne stormede den illegale Central, Forchhammersvej 7, og dræbte to Mand, deriblandt en af Transporternes kendeste Mænd „Tom“, Grosserer Robert Jensen. I Lejligheden paa Forchhammersvej løb mange Traade sammen, og Robert Jensen havde som saa ofte Besøg af adskillige illegale Personer, da Tyskerne omringede Huset. En af hans Medarbejdere kom netop cyklende ind i Gaden, da Aktionen begyndte. Han blev øjeblikkelig beskudt, men skønt han var haardt saaret, forsøgte han at slæbe sig hen til Dørklokken i Nr. 7 for at advare Kammeraterne i Lejligheden. Inden han naaede saa langt, blev han dræbt med en Maskinpistolsalve, men Skyderiet havde alarmeret Tom, og sammen med en anden af sine Medarbejdere forsøgte han at sætte sig til Modværge. Efter faa Skud indsaa de dog det haabløse i Kampen, og da Tyskerne begyndte at kaste Haandgranater ind i Lejligheden, gav de to Transportfolk op og forsøgte en Flugt. Begge blev skudt ned. Tom fik en Kugle i Ryggen og dræbtes, medens hans unge Medarbejder førtes til Lazarettet paa Nylandsvej med 7—8 Kugler i sig. Mærkeligt nok overlevede han baade Saarene og Behandlingen i tysk Fangenskab.

Ved denne Aktion kom Tyskerne i Besiddelse af en Liste med et Hundrede Navne paa Postmodtagere og andre Mennesker med Tilknytning til Organisationen. De maatte omgaaende gaa under Jorden, og det tog lang Tid, inden de bristede Traade igen var repareret.

— Men selv et saadant Slag standsede ikke Transporterne. Maaned

efter Maaned transporteredes 5—400 Mennesker over Sundet fra Danmark til Sverige, Nat efter Nat udskiftedes Bjerge af frisk Post mellem Kontaktbaadene i Øresund, og Uge efter Uge blev Ladninger af Vaaben, Papir, Skrivemaskiner og andet Materiel udlosset for Næsen af Tyskerne i danske Havne. Det var Hovedvejen fra Danmark ud til den frie Verden, det gjaldt, og den blev holdt aaben.

Tyske Vagtposter passerer et illegalt Transportfartøj i Københavns Havn — et Øjeblik, som utvivlsomt tit har faaet Uhyggen til at brede sig om Bord.

DEN DANSKE BRIGADE

Af Jørgen Benzon

Et velsmurt og fint arbejdende Maskineri vilde have staaet til Raadighed for Modstandsbevægelsen herhjemme, saafremt Forholdene havde medført, at det kom til alvorligere Kamphandlinger i Danmark. „Den danske Brigade“ stod parat i Sverige, udrustet med Vaaben, som enhver af Soldaterne var nøje fortløbig med og klar til at bruge, saafremt der blev kaldt. Kampaanden var levende. Enhver af de 5000 Mand, som indgik i Brigaden, og hvoraf de 3500 var regulære Soldater, var villige til at sætte Livet ind.

Det skulde dog ikke gaa saadan. Forholdene bevirkede, at Kapitulationen i Danmark fik et fredeligt Forløb, hvor der ikke blev kaldt paa den samlede væbnede Indsats, og Brigadens Soldater fik ikke Lejlighed til at bruge deres Vaaben.

For Landet som Helhed var det selvfølgelig en lykkelig Afslutning paa en ond Tid. Brigadesoldaterne, som havde opholdt sig i Sverige, og derfor maaske med dobbelt Utaalmodighed ventet paa, at Danmark skulde blive frit, var de første til at indrømme denne Kendsgerning. De maatte ikke være skuffede, og de viste heller ikke nogen Skuffelse udadtil, men tog roligt fat paa de Bevogtningsopgaver og andre Hverv, som laa paa Linie hermed. Men det var ikke paa saadanne Omraader, de havde ventet, at deres betydeligste Indsats skulde blive gjort. Det skal ikke være nogen Hemmelighed. De havde haabet, at de kunde hjælpe deres Land paa en anden Front; det havde de haabet hver Dag under hele Uddannelsen i Sverige — det var det, der holdt det altsammen oppe, det var det, der bar dem over alle Skuffelser og Savn. De var parate til at sætte Livet ind bag deres Geværer, Maskinpistoler, Morterer, Feltkanoner o.s.v. — De havde haabet at skulle møde tyske Soldater i Kamp, Side om Side med Modstandsbevægelsens Mænd: de havde stampet af Utaalmodighed i deres Lejr i Sydsverige, da Krigens Afslutning blot var et Spørgsmaal om Dage, om og om igen havde de pudset deres Vaaben og nøje eftersat dem for at have alt parat, naar Timen kom.

Det gik altsaa ikke saadan. Et Par Maaneder efter, at Brigadens Soldater havde sat Foden paa dansk Jord, blev dens Opgaver anset for at være løst. En nydannet dansk Hær overtog dens Funktioner, og et enestaaende Kapitel i nyere dansk Militærhistorie var dermed afsluttet.

Usædvanlig, men kampdygtig lille Hær.

„Den danske Brigade“ var en usædvanlig Enhed. Det var en kampdygtig Hær, ganske vist en lille Armé, men veltrænet og forsynet med fuldt ud tidsvarende Vaaben — altsammen opstaaet og udført i et Land, der udadtil var ganske neutralt og som — i hvert Fald i Krigens første Halvdel — stod i et godt Forhold til det Land, som var Danmarks Fjende. En ualmindelig Situation, som ogsaa kun kunde løses ved en Række smidige Forhandlinger, der blev ført mellem Sveriges og Danmarks civile og militære Institutioner. Der var mange Vanskeligheder at kæmpe med under hele Brigadens Tilværelse i Sverige og selvfølgelig flest i Begyndelsen, paa hvilket Tidspunkt Tyskland endnu ikke var naaet saa langt ned ad den Vej, der siden hastigt skulde føre Landet i Afgrunden.

Den danske Brigade blev egentlig oprettet i Interneringslejrene for danske Officerer, som havde maattet kapitulere for Tyskernes Overgreb den 29. August. Hurtigt opstod her Tanken om paa en eller anden Maade at udnytte den danske militære Styrke, som befandt sig i Sverige efter at være undsluppet 29. August. Det laa ikke helt klart, paa hvilken Maade Styrkerne skulde benyttes, men Forhandlingerne fortsatte efter Interneringens Ophævelse. Man naaede til et skitsemaessigt Resultat, hvorefter det var Meningen at forsøge at danne forskellige Commandostyrker, opbygget efter engelsk Mønster og klar til Indsættelse i Danmark ved en given Lejlighed.

„Sofienlund“ oprettes.

I November 1943 blev Generalmajor K. Knudtzon sendt til Sverige af det danske Forsvars to Chefer, General Gørtz og Viceadmiral Vedel. Knudtzon skulde føre de første Forhandlinger med de kompetente svenske Myndigheder. Forhandlingerne forløb tilfredsstillende — Tanken blev velvilligt modtaget af de øverste svenske Myndigheder, og man fik Tilsgagn om at kunne gaa i Gang med Arbejdet i Løbet af kort Tid. Da de forskellige første Vanskeligheder var overstaaet, kunde man begynde at bygge den første Lejr. En af de svenske Myndigheders første Betingelser for en Tilladelse var, at Arbejdet ikke paa nogen Maade vilde kunne blive opfattet som Uddannelse af Militærmandskab. Det maatte udelukkende kun omfatte Polituuddannelse. Dette maatte ske af Hensyn til Sveriges Neutralitet udadtil, idet man gjorde gældende, at der ikke forelaa nogen unneutral Handling ved at tillade Uddannelsen af en vis Styrke til Indsættelse som Polititropper ved Hjemlandets Overgang fra besat Land til befriet. Samme Restriktioner var selvfølgelig gæl-

dende overfor Nordmændene, der ogsaa var i Gang med at uddanne bevæbnede Styrker i Sverige.

De Forhandlinger, der blev ført med den svenske Regering, gav sig tilsidst Udtryk i, at man paabegyndte Oprettelsen af en dansk Lejr i Sydsverige. Lejren placeredes midt inde i Smålands Skove, omhyggelig afsondret fra Omverdenen og med Vilje anbragt paa dette Sted udenfor Lands Lov og Ret. Lejren laa i Konga, 60—70 km fra den nærmeste største By Växjö, og fik Navnet „Sofienlund“. Den blev opført af danske Befalingsmænd, der senere skulde blive Lejrens Beboere, og der blev taget fat paa Opgaven med Liv og Lyst. Snart stod den parat til Modtagelsen af det første Kontingent. Uddannelsen kunde tage sin Begyndelse, idet de oprindelige Planer for Styrkens Størrelse havde omfattet: 1) Befalingsmænd fra den danske Hær og Flaade, 2) tidligere indkaldte og 3) Rekrutter.

Langsomt, men sikkert.

Allerede mens den første Lejr blev bygget, viste det sig imidlertid, at den vilde blive alt for lille. Den store Interesse for Sagen blandt Flygtningene i Sverige overraskede, men glædede selvfølgelig samtidig, og mens Antallet af frivillige af den Kategori, der faldt ind under Folk med aftjent Værnepligt hjemme, skuffede lidt, steg Antallet af Rekrutter — altsaa unge Mænd uden tidligere militær Uddannelse — til en Højde, som slet ikke var forudset. Man begyndte straks at sætte et Apparat i Scene for ogsaa at kunne modtage alle disse frivillige.

Imens blev den første Uddannelse paabegyndt, og selvom der endnu ikke fandtes et Gevær til hver Mand, lød der ingen Klage over de primitive Forhold. I Konga blev Grunden lagt til den kampdygtige og veltrænede Brigade.

Man begyndte at se sig om efter endnu en Lejr. En Række nye Forhandlinger førtes i Stockholm, og som Resultat heraf blev Lejren i Sätrabrunn (ved Sala) taget i Brug i Begyndelsen af Marts 1944. Det var her Meningen at placere 1. Bataillon. Efterhaanden var der i Konga blevet uddannet Befalingsmandskab til 5 Batailloner, men Forholdene bevirkede ganske naturligt, at der ikke kunde slaas saa stort Brød op paa een Gang. Man maatte vente og tage det altsammen succesivt. Heller ikke fandtes der endnu nok Materiale til at udfylde alle de Kompagnier og Enheder, som udgør fem kampklare Batailloner.

1. Bataillon fik som Chef Kaptajn Helge Jensen. Chefen for Lejren i Konga, der udgjorde Brigadens Regiment, blev Oberstløjtnant Hval-

Brigaden efter Ankomsten til Helsingør.

Dejligt at være i Danmark igen!

koff. Det var Meningen, at 1. Bataillon skulde uddannes og opbygges som en let Infanteribataillon — det vil sige, at Bataillonens 3 Kompagnier skulde bevæbnes med Geværer (svensk Armégevær, Model 86), Maskinpistoler (Suomi-Typen), Rekylgeværer og lette Morterer. Desuden var Regimentets Pionerkommando under Ledelse af Kaptajn Wieth-Knudsen underlagt 1. Bataillon. Denne Pionerkommando samt Brigadens maritime Styrker, hvis Mandskab de første fem—seks Maaneder blev uddannet som Infanterisoldater i 1. Bataillon, vil senere blive omtalt.

1. Bataillon blev kun et Par Maaneder i Sättrabrunn. Stedet her var et af Sveriges kendte Kursteder, ejet af Universitetet i Upsala, og da Foraaret kom og med det Kurstedets Benyttelse til dets oprindelige Formaal, maatte Bataillonens søge sig andet Opholdssted.

Udviklingen tager Fart.

Stedet var allerede fundet, og i et Par Maaneder i Forvejen var der blevet arbejdet næsten i Døgndrift for at have alt klart til Bataillonens Indmarch. Den nye Lejr kom til at ligge i Håtuna, der er en overmaade smuk Plet lige ved Mälaren og saa nær Stockholm, at et Par Timers Bilkørsel kunde føre en lige til Hovedstadens Centrum. Lejren — eller Forlægningen, som den paa Linje med de øvrige Lejre blev kaldt — rummedes i en Række Barakker, som Soldaterne selv havde opført, efter at de var ankommet til Forlægningen i store Plader, der skulde samles efter en bestemt Plan. Det tog ikke lang Tid at opføre en saadan Barak. Lejren blev til paa Rekordtid. Der blev indlagt Lys og Vand. Sommetider svigtede det hele ganske vist under de primitive Forhold, man levede under, men alt blev taget med godt Humør. Uddannelsen fortsattes, og enhver fulgte ivrigt med, baaret oppe af Haabet om, at Tiden for Hjemreisen nu nærmede sig med stærke Skridt.

Mors Mad smagte bedst.

Samtidig vedblev der at strømme nye Mennesker til, og 2. Bataillon saa Dagens Lys i Håtuna-Forlægningen. Man havde paa det Tidspunkt intet Sted at placere den. Der blev derfor indkøbt en Række store, udmærkede Militærtelte, som hele Sommeren rummede 2. Bataillon, der fik Kaptajn Freisleben til Chef. Den foretog sine Øvelser paa samme Arealer som 1. Bataillon og et udmærket Samarbejde kom i Stand. Det var temmelig store Forhold, Forlægningen arbejdede under. Ialt rummede den omkring Tusinde Mand, og alene Madproblemet stillede

altsaa store Krav til Ledelsen. De danske Soldater var ikke tilfredse med den svenske Mad — den laa langt under, hvad de var vant til, og Kostplanen maatte efterhaanden lægges om efter dansk Mønster. Der blev fremskaffet dansk Rugbrød, og det var danske Kokke, der forestod Madlavningen. Der blev drukket mange hundrede Liter Mælk om Dagen og ogsaa sat en Mængde Kød til Livs. Mælken kunde fremskaffes, selvom det kneb. Det var straks værre med Kødet, fordi Sverige paa det Tidspunkt havde meget strenge Rationeringer.

Haardt Arbejde og Skuffelser.

Sommeren i Håtunalejren var meget varm. I flere Maaneder faldt der ikke en Draabe Regn. Vandtilførslen svigtede, og Mälarens dovne Vand var ikke indbydende. Øvelserne fortsatte imidlertid. Der blev ikke slækket paa Kravene. Tværtimod steg Tempoet, fordi man regnede med, at Efteraaret vilde bringe Afgørelsen. Invasionsdagen, som ikke blev fastslaaet eller fejret paa anden Maade i Lejren, end at man tog endnu haardere fat, bragte Troen paa en snarlig Afgørelse endnu en Tomme i Vejret, og kun faa anede, at Brigaden skulde være i Sverige et lille Aarstid endnu.

Saa kom Arnhem-Luftlandsætningen, og Forlægningerne i Sverige holdt Vejret spændt et Par Dage. Der blev foretaget Pakke-Øvelser, og de svenske Statsbaner var parat til at bringe hele Styrken til Syd-kysten i Løbet af faa Timer. Stemningen var høj — der blev lyttet i feberagtig Spænding til Radioapparaterne Døgnet rundt i Soldaternes Barakker — og Skuffelsen var stor, da det viste sig, at Luftlandsætningen var mislykkedes, og i hvert Fald ikke vilde forandre Krigens Billede foreløbig.

Samtidig rejste der sig for Kommandoen et andet Problem. Det var umuligt at lade 2. Bataillon overvintre i Teltene i Håtuna, og man maatte derfor finde et nyt Sted til den. Resultatet af Forhandlingerne blev, at Bataillon flyttedes til Sättrabrunn, der nu var blevet ledigt, efter at Kurvirkomheden var afsluttet for Sommeren.

Oppe paa fuld Styrke.

Paa samme Tid begyndte man at se sig om efter nye Lejre. Brigaden maatte stadig udvide sine Rammer. Det endte med, at der blev oprettet en Vinterforlægning i Rönneby, hvor 3. Bataillon blev indkvarteret under Ledelse af Kaptajn Bosse. Her som alle andre Steder i Sverige, hvor danske Soldater kom i Kontakt med den svenske Befolkning, opstod

der hurtigt et yderst venskabeligt Forhold. Soldaterne blev modtaget som Gæster rundt om i svenske Hjem, der kappedes om at gøre Livet behageligt for de danske „Pojker“ i deres Fritid under Udlændigheden. Forlægningen blev indrettet til at kunne rumme 500 Mand, men man blev hurtigt klar over, at der maatte skaffes meget mere Plads og fik derfor Tilladelse til at udvide til 1000 Mand. 4. Bataillon kom til under Ledelse af Kaptajn Klockhøj, og tilbage i Sofielund var da kun 5. Bataillon, der som Chef fik Kaptajn Vagn. Denne Bataillon var udstyret med tunge Vaaben, og Brigaden var nu oppe paa sin normerede Kampstyrke. Kaptajn Vagn var uddannet netop indenfor de tunge Vaaben og var derfor den rigtige Chef for 5. Bataillon, der var udstyret med 37 mm Maskinkanon, 20 mm Kanon, 81 mm Morter. Desuden var der til Bataillonens knyttet et Maskingeværkompagni og et 120 mm Morter-Kompagni.

Ud over denne Styrke blev der i Slutningen af April 1945 oprettet et Panserafværgekompagni under Ritmester Yorkston. Kompagniet naaede dog som Følge af Begivenhederne ikke at blive uddannet efter Planen.

Foruden de her omtalte Afdelinger af Brigaden var der ogsaa oprettet en Radioafdeling under Betegnelsen „Regimentets Forbindelsesdeling“. Den var blevet indkvarteret i Håtuna-Lejren og fik her sin Uddannelse. Udrustningen var tip-top moderne svensk Radiomateriel, og man kom under Øvelserne op paa en Kapacitet, der fuldt ud svarede til det normale i enhver moderne Hær. Styrken talte lidt over 100 Mand og blev ledet af Kaptajnløjtnant O. Wulff.

Svenske Frivillige fik Adgang til Brigaden.

Et helt andet Kapitel blev skrevet af de danske Menige og Befalingsmænd, der fik Tilladelse til at gøre Tjeneste i det svenske Luftvaaben, Panservaabnet og Flaaden. I Luftvaabnet fandtes et halvhundrede Danskere — Mekanikere, Piloter, Skytter etc. De fik Tilladelse til at benytte Vaabnets Materiel, blev i det hele optaget som Medlemmer af det svenske Flyverkorps og fik en overordentlig smuk Behandling. I Panservaabnet gjorde en halv Snes danske Officerer Tjeneste, og det var selvfølgelig Meningen, at disse Soldater skulde danne Kernen i det Panservaaben og det Flyvevaaben, som i en Kampsituation skulde støtte Brigaden under Landgangen paa den danske Kyst og dens videre Operationer. Det kan derudover oplyses, at *der vilde være blevet givet Adgang for frivilige fra det svenske Forsvar til at indgaa i Brigaden, hvis der var blevet Brug for Panzer- eller Flyverhjælp.* Der var dog ikke Tale om, at

Paa March gennem København — der var jo slet ikke saa faa!

Sverige, i Tilfælde af en eventuel væbnet Indsats i Danmark, skulde gøre sig skyldig i nogen uneutral Handling. Det var saaledes Meningen m. H. t. den eventuelle Indsats af Luftvaabnet, at man først vilde begynde at slaa fra sig med de svenske Maskiner, efter at en egnet Flyveplads paa dansk Grund var taget i Besiddelse — enten af Brigaden, Modstandsstyrkerne eller eventuelle allierede Tropper. Der skulde ikke oprettes nogen Base paa svensk Territorium.

Brigaden kunde klare sig selv

Foruden de regulære Styrker, som er omtalt i det foregaaende, var til Brigaden knyttet en Række Hjælpeorganisationer, saaledes at Styrken stod som en fuldstændig færdig afsluttet Enhed, der helt kunde klare sig selv. Sanitetstjenesten var lagt i Hænderne paa en Række af de Læger, der opholdt sig som Flygtninge i Sverige. Chefen for hele Brigadens Sanitetstjeneste og Lægekorps var Overlæge Terp. Et Lottekorps var allerede tidligt blevet dannet og inddelt i to Kategorier: Køkkenlotter og Sanitetslotter. Ved Krigstilstand var det ordnet saaledes, at hver Bataillon — og det vil igen sige hvert Kompagni, ja hver Deling, havde sine bestemte Lotter, der vidste, hvor og naar de skulde møde. En bestemt Kategori, bestaaende af lidt ældre Folk, indgik i Brigadens Motorkorps og førte de omkring 1000 Vogne af enhver Art, der i givet Tilfælde kunde føre Bataillonnen overalt i Landet paa kortest mulige Tid. Desuden var der oprettet Rydningstjeneste og Brandkorps. De skulde ogsaa sættes ind, hvis det blev nødvendigt. Det kan desuden nævnes, at Brigaden medførte mobile Hospitaler, og at det var planlagt i givet Tilfælde at medføre mange Tons Levnedsmidler til en Befolkning, der paa Grund af Krigen var afskaaret fra at faa normale Tilførsler.

„Den danske Flotille“ var startklar

Den Del af Danmarks Flaade, som var tilknyttet Brigaden, havde som Chef Kaptajnløjtmant Sølling. Mandskab og Befalingsmænd blev altsaa først uddannet som Infanterister, men kom saa senere til Karlskrona, hvor den lille Del af den danske Flaade, der undslap fra Tyskernes Overfald 29. August, var stationeret. „Den danske Flotille“ bestod af en Torpedobaad, tre Minestrygere og ni Kuttere. Besætningen i Karlskrona — ca. 150 Mand — hørte hertil og boede ombord, senere tillige i Færgerne „Storebælt“. Herudover havde man i Øresund en „Hjælpeflotille“, bestaaende af et stort Antal flygtede Skibe. Her var dels civile

Besætning, dels danske Søofficerer. Ved Kapitulationen laa der en dansk Flaade parat, bemanded med dansk Besætning og stor nok til med faa Timers Varsel at føre hele den danske Brigade med dens 4—5000 Mand afsted til Danmark.

Behandlingen af den danske Marine i dens Eksil i Karlskrona var overordentlig smuk fra svensk Side. Flotillen fik Lov til at bære danske Uniformer, holde Øvelser o.s.v. Det var en enestaaende Gæstfrihed, der her blev vist vore Søgutter.

Marinestyrkerne var ogsaa glade for Opholdet i Karlskrona. Der blev hver Dag arbejdet grundigt ombord paa Skibene, som ogsaa fik Lejlighed til at stikke til Søs under Øvelserne. Der blev foretaget Landgangsforsøg med indkaldt Mandskab fra nærliggende danske Lejre, og Livet bød iøvrigt ogsaa paa belærende Samkvem med svenske Orlogsmænd i Karlskrona. Selve Karlskrona faldt iøvrigt ind under Begrebet „lukket By“, idet den paa Grund af Forsvarsanlægene og den store Flaadestation var forbudt Omraade for Udlændinge, ligesom ogsaa svenske Statsborgere skulde have særlig Tilladelse til at besøge Byen. Til trods herfor gav Svenskerne altsaa alligevel Danskerne Lov til at benytte Byen som Base for de kgl. danske Flaadestyrker.

Flotillen var underlagt Generalmajor Knudtzon.

Haardt — men det gjaldt jo Danmark

Træningen rundt om i de danske Militærlejre i Sverige var haard. Den var af haardere Karakter end normalt i den danske Hær. Man tragtede efter at naa op paa den kvalitetsmæssige Styrke, som prægede engelsk-amerikanske Styrkers Elitefolk. Maalet var maaske sat højt, men der blev gjort et godt Stykke Arbejde og baade svenske og — hvad der var vigtigere — allierede Militærekspertter har udtalt, at Brigadens Kvalitet stod meget højt. Det var tydeligt, at der manglede Kamptræning, men man kunde i givet Tilfælde benytte disse Soldater og have fuld Tillid til dem!

Træningen var haard og realistisk, og saa godt som hver Soldat deltog ivrigt i Øvelserne. Krigen ude i Verden og Udsigten til, at hver Mand snart selv vilde komme til at kæmpe i Danmark, bevirkede, at Brigadens Folk havde mere Fantasi med i Arbejdet, end Tilfældet vilde være i en dansk Hær under Fredsforhold.

Soldaterne vidste, at de skulde hjem til Krigen, og derfor vidste de ogsaa, at det var forbandet nødvendigt for hver enkelt at lære mest muligt. Det gjaldt om at lære at udnytte hvert enkelt lille Punkt i Ter-

rænet, hver lille Brosten paa Gaderne, hver lille Forhøjning paa en Mark, kende den bedste Stilling ved Beskydning af en Gade i Bykamp, faa Kendskab til hurtigste og bedste Maade at kamouflere sig paa — altsammen fordi det stod saa klart for hver enkelt Soldat, at det gjaldt enten ham eller — Nazi-Modstanderen.

I Begyndelsen var Øvelserne lagt efter en ganske bestemt Plan, hvori indgik Overvejelser om langsom Tempostigning, altsammen arbejdende henimod en bestemt, fikseret Dato. Senere maatte man opgive dette Skema, fordi Danmarks D-Dag stadig syntes at trække ud. Det var svært at sætte en bestemt Dag, hvor hele Uddannelsen skulde være afsluttet. Man anede jo intet om, hvornaar Dagen for Troppernes Afskibning vilde komme. En Overgang — i Sensommeren og Efteraaret 1944 — blev Uddannelsen forceret kraftigt frem, men da Ledelsen blev klar over, at i hvert Fald en Del af Vinteren maatte tilbringes i Sverige, vendte man atter tilbage til en lidt mere grundig Uddannelse. Opholdet var blevet af længere Varighed end først beregnet, men det gav den Fordel, at Størstedelen af Brigaden — med Undtagelse af de sidst indkaldte — blev overordentlig fint uddannet.

Gennemsnitsmarcher paa 60—70 km

De første Rekrutters Uddannelse led en Del under manglende Materiel. Man maa erindre, at paa det Tidspunkt var det overordentlig svært for Sverige at bevæge sig udenfor Neutralitetens strikse Retningslinjer. De danske — og norske — Forlægninger var Politilejre, og de unge Mænds Bevæbning maatte blive derefter. Derfor oplevedes det, at man i de første Maaneder ikke engang havde et Gevær til hver enkelt Soldat. Uddannelsen blev dog ikke forsømt af den Grund. Geværerne gik paa Skift, og hver Mand fik Lejlighed til nøje at sætte sig ind i Vaabnets Indretning og Brug. Skydning var ogsaa sjældent i Begyndelsen. I Stedet blev der lagt Vægt paa Eksercits og Konditions-træning. Relativt hurtigt kom Styrken op paa et fint legemligt Uddannelsesplan. Der blev foretaget Marchture paa 40—50 km allerede de første Par Maaneder, og efter et halvt Aars Forløb var Gennemsnitslængden for et Kompagnis Marchrute 60—70 km! Noget lignende er ikke set i Danmark. Terrænbenyttelse blev ogsaa trænet tidligt og silde. Der blev gravet Skyttehuller og opsat Pigtraadsspærringer som Led i de daglige Øvelser, og hver Mand lærte omhyggeligt Terrænet at kende. Paa et temmelig tidligt Tidspunkt blev store Bataillonsøvelser iværksat, hvor Kompagnierne fik Lejlighed til at arbejde sammen. Bag-

Fra den store Søndags første bevægede Gensyns-Øjeblikke.

efter blev Resultatet nøje gaaet igennem. Der var begaaet mange Fejl, men der var ogsaa mange gode Ting, og ved en stadig og haard Fortsættelse af Øvelserne naaede man tilsidst op paa et overordentligt imponerende Resultat, og hver Bataillon blev en fint sammensat og vel smurt Maskine.

Da Soldaterne efterhaanden fik flere Geværer, blev der med Kraft sat ind paa Skydeøvelserne. De vidtgaende Sikkerhedsforanstaltninger, som kendes fra de danske Skydebaner, fandtes ikke under Brigadens Skydeøvelser. Selvfølgelig blev der taget tilbørligt Hensyn, men man havde simpelthen ikke Tid til den overdrevne Forsigtighed. Og Ulykkesmarginen var ikke større af den Grund. Hver Mand var paa Skydebanerne saa godt som hver Dag, og han fik Lejlighed til at affyre mange Skud. Resultatet blev da ogsaa, at de danske Soldater kom til at skyde bedre end de svenske, hvilket viste sig ved de — desværre alt for faa — Besøg, der blev aflagt paa svenske Kaserner.

Iøvrigt saa en Brigadesoldats daglige Tilværelse saaledes ud:

Timeplan for Mandfolk

Morgenpurring Kl. 5.30, Spisning Kl. 6 og Morgenparade 7 eller 7.30. Derefter Øvelser til Kl. 12. Formiddagsøvelserne kunde omfatte Skydning, Eksercits, Terrænbenyttelse, Haandgranatkast, Gymnastik, Løb eller mindre Marchture. Fra Kl. 12 til 14 Middagshvil, derefter Eftermiddagsøvelser. Ved 17.30-Tiden plejede Øvelserne at være forbi, og Aftenen var derefter fri. En hel Del Øvelsestimer blev ogsaa fastsat til Teori. Her lærte Soldaterne om forskellige Vaabens Anvendelse. De blev sat ind i Sprængningsteori, Minelære og fik Lejlighed til at se forskellige svenske og allierede Instruktionsfilm.

Mange Gange blev det her omtalte Øvelsesskema dog fuldstændig ophævet. Der var saaledes Marchture, hvor Kompagnierne marcherede ud i Omegnen, kombineret med Fægtningsøvelser undervejs. Der fandt ogsaa mange Gange Terrænløb Sted, og Flerdages-Øvelser var almindelige. De kunde strække sig over tre—fire Dage, i hvilket Tidsrum Soldaterne ikke saa Lejren. De maatte bivakere i det Fri og leve af den Tørkost, der kunde medføres i egen Oppakning. Det var haarde Øvelser, men de blev omfattet med vældig Interesse af alle.

Danske Stormtropper med Flammekastere

Hver Infanterisoldat blev ogsaa stillet overfor forskellige Sprængningsopgaver. Han fik et overfladisk Kendskab til Sprængstoffer og

Miner og var i Stand til paa egen Haand at foretage en mindre Sprængning. En mere grundig Uddannelse paa dette Omraade fik Regimentets *Pionérkommando*. Deres Uddannelse var hovedsagelig baseret paa Omgang med Sprængstoffer, Mineoptagning og Mineudlægning, Bro- og Jernbanesprængninger, Sabotage o.s.v. De udgjorde en Slags Stormtropper og blev iøvrigt ogsaa udrustet med Flammekastere. Den engelske Major *Holland*, som fik Lejlighed til at overvære Pionérkommandoens Øvelser i Forlægningen, udtalte sig meget anerkendende om Uddannelsen. Som et lille Kuriosum kan nævnes, at et Par Faldskærmsfolk, som var blevet specialuddannet i England i Sprængning og Sabotage og sendt til Danmark, hvorfra de efter udført Hverv slap til Sverige, ikke var i Stand til at lære Pionérkommandoen noget som helst! Det vil selvfølgelig sige teoretisk og under Øvelser — krigsmæssigt vidste de ganske naturligt bedre, hvordan Madpakken skulde skæres.

Der blev gjort en hel Del for Soldaterne i deres Fritid. Det meste gjorde de dog selv. Man dannede saaledes forskellige Organisationer rekrutteret fra Soldaterne selv. Det drejede sig om Fritidsbeskæftigelse, Filmsarbejde, Biblioteksarbejde o. l. Forholdet mellem Soldater og Befalingsmænd var gennemgaaende udmærket. Der opstod selvfølgelig forskellige Gnidninger undertiden, men alt den Slags gled i Baggrunden for den store Sag, der arbejdedes for. Forskellige uheldige Elementer mellem Menige og Befalingsmænd blev udskilt og fik ikke Lejlighed til at komme med Brigaden hjem til Danmark. Alt ialt var det gode Soldater, som dannede Brigaden. Da hele Styrken i det tidlige Foraar 1945 blev trukket til Sydsverige, officielt til store Feltøvelser, men reelt fordi man nu ventede, at Tiden var inde, var det en veltrænet Hær, der for første Gang blev samlet under Eet. Fra Sättrabrunn, Håtuna, Sofienlund, Ronneby og andre Steder i Landet kom Soldaterne i deres Khakiuniformer med det gyldne Skjold paa Brystet og Dannebrog paa Staalhjelmene. Humøret var højt rundt om i Teltlejrene ved Genarp i Skåne. Forholdene var fuldtud feltmæssige, hvilket ogsaa vil sige temmelig primitive, men det gjorde naturligvis intet. Det var tydeligt, at Klokkeren kun manglede et Par Minuter før det afgørende Slag! Belønningen for Arbejdet vilde komme, Soldaterne skulde hjem til Danmark! De havde opholdt sig flere Døgn uden ordentlig Mad og Søvn i Terrænet, hvor Regnen styrtede ned, de havde vadet i Vand til Brystet med Geværet hævet over Hovedet, havde marcheret med fuld Oppakning i stikkende Sol i omkring 30 Graders Varme, ligget trykket ned i vaad Mosebund og hørt skarpe Projektiler pifte over sig, overværet Sprængninger saa kraftige,

at Trommehinderne næsten sprængtes, ekserceret Dag ud og Dag ind, skilt og samlet Vaaben, saa de kunde dem fuldstændig udenad — de havde arbejdet utrætteligt for at komme hjem og hjælpe Danmark, naar det gjaldt! Det var haarde Negle, men de var allesammen baaret oppe af det samme: Kærligheden til deres Land. Og fordi den Kærlighed virkelig var ægte, var de glade over, at Danmark blev skaanet. Men da de samtidig var gode Soldater, blev de ogsaa inderst inde forstemte over ikke at have faaet Lov til at slaa til og omsætte de Tusinder af Timers seje Øvelser i en eneste haandgribelig sejrrig Realitet — at slaa til mod Tyskerne og slaa haardt til!

Klar til Udrykning!

HOVEDSTADENS UNDERGRUNDSKRIG MOD HERREFOLKET

Af Kaj Christiansen

Hovedstadssabotagens Historie begynder i 1942. Naturligvis forekom der ogsaa i København paa et tidligere Tidspunkt af Besættelsen Handlinger, som ud fra en streng Fortolkning af Krigslovene maatte betegnes som Sabotage, men det var ganske tilfældige og spredte Aktioner, som vanskeligt kan adskilles fra rene Drengestreger. I August 1941 ødelagdes dog et stort Garagekompleks i Rantzausgade, og denne Aktion var ialtfald ikke lavet af Dreng. Endnu gennem denne Vinter var hver enkelt Sabotageaktion et Samtaleemne, hvad enten Aktionen var af større eller mindre Format, og netop i disse Maaneder blev Grunden lagt til de Sabotagegrupper, som det igennem tre Aar ganske mislykkedes for Gestapo at sprænge. Da Modstandsgrupperne fik Kontakt med England og derigennem senere modtog Vaaben og Sprængstoffer i passende Omfang, gjorde betydelige Fordelingsvanskeligheder sig imidlertid gældende endnu nogen Tid. Men Forbindelsen var knyttet, og den blev efterhaanden afgørende baade for Forsyningen med Materiel og for Tilrettelæggelsen af Sabotagens Strategi i Overensstemmelse med den allierede Overkommandos videre Planer.

Da Invasionen kom — i Normandiet — fejrede de københavnske Sabotører Dagen med et storstilet Angreb paa den store Værnemagerfabrik „Globus“ i Glostrup og endnu i samme Maaned ødelagdes Riffelsyndikatet. Trods Spærretid og andre tyske Foranstaltninger kunde man ved Nytaar 1945 skønsmæssigt opgøre Sabotageaktionernes Antal i 1944 til 3—4000 for hele Landet. Hen mod Tysklands Sammenbrud fik Aktionerne en halvmilitær Karakter, og den egentlige Fabrikssabotage ophørte.

Hvor mange Sabotageaktioner, Hovedstadens Frihedskæmpere egentlig har gennemført, lader sig næppe fastslaa. Men alene „Bopa“ har optalt over 1000 Aktioner, selv om det fortrinsvis var større Ting, denne Organisation beskæftigede sig med, og regnes alle Angreb sammen, naar man antagelig til et Tal mellem 3000 og 5000.

Antallet af Sabotører lader sig heller ikke opgive med blot nogenlunde Sikkerhed. Men man tager dog næppe Fejl, naar man siger, at mindre end 500 Mand har udrettet 90 pCt. af den Sabotage, som er forekommet i Hovedstaden i Krigsaarene.

„BORGERLIGE PARTISANER“ (BOPA)

Mændene bag de store Sabotager

Af de mest betydningsfulde aktive Modstandsorganisationer i Hovedstaden maa man vel i Forbindelse med Sabotagen nævne „Bopa“ først som den Organisation, der udførte de store Sabotager — dem Folk husker. Paa den lange Liste over „Bopas“ Aktioner staar næsten alle Hovedstadens store Værnemagerfabriker opført een eller flere Gange — og naar de staar der flere Gange, er det ikke, fordi Aktionen mislykkedes første Gang, men fordi det lykkedes at genopbygge Virksomheden efter første Aktion. Riffelsyndikatet, Globus, Torotor, Always, Glud og Marstrand, Burmeister & Wain, Langebro, Vaabenarsenalet, det tyske Hovedtankstelle i København er blot nogle Navne fra den næsten uendelige Liste over sprængte Virksomheder. 4 Gange sendte den allierede Generalstab Lykønskningstelegram til københavnske Sabotører — alle 4 havnede hos „Bopa“. Mange af de Opgaver, Eisenhowers Stab og Ledelsen af den danske Modstandsbevægelse stillede Organisationen, syntes paa Forhaand næsten uløselige, men Bopafolkene gav aldrig op. Der gik maaske Uger, Maaneder, op til et halvt Aar med Planlæggelsen, men naar „Bopa“ havde paataget sig en Opgave, blev den løst. Folk, som ikke kender særlig meget til disse store Sabotageaktioner, siger undertiden, at de ikke krævede saa forfærdelig meget i Retning af Føring og Planlægning. „Sabotørerne sørgede jo blot for at være overlegne i Ildkraft og masede saa bare paa i Haab om, at Overraskelsesmomentet vilde gøre Resten“, siger disse Mennesker. Intet kan være mere fejlagtigt. Man vilde næppe have kunnet ekspederet saa skarpt bevogtede Fabriker som de ovenfor nævnte og mange andre paa en saadan Maade, at Tab under Aktioner faktisk var Sjældenheder, med mindre Ledelsen paa Forhaand havde foretaget de mest minutiøse Undersøgelser og koldblodigt overvejet alle Muligheder. Gang paa Gang har danske og udenlandske Officerer, som har haft Lejlighed til at gennemse Planerne for disse Aktioner, da ogsaa udtrykt deres uforbeholdne Anerkendelse af Planlægningen, og denne Anerkendelse bliver jo ikke mindre vægtig af, at de Mænd, som ledede Aktionerne, i Reglen ikke havde anden militær Uddannelse end den, de selv havde skaffet sig.

Da Grunden til „Bopa“ blev lagt i 1941—42 stod den lille Gruppe af Mænd, som var besluttede paa, at Sabotagevaabnet nu skulde bringes i Virksomhed, faktisk uden andre Aktiver end deres personlige Egenskaber. Ganske vist var de fleste Spaniensfrivillige og havde altsaa i Kampene mod Francos Maurere og Mussolinis Hjælpetropper erhvervet sig en hel Del Erfaring i Vaabenbrug og Sprængstofanvendelse, men dels var det jo

To Originaloptagelser fra en Jernbanesabotage. Her et Nærbillede af de arbejdende Sabotører. Se, hvorledes Maskinpistolens altid laa inden for Rækkevidde.

Bombe-Arrangementet omsider i Orden. Læg Mærke til den detonerede Lunte, der løber fra Spor til Spor. Længere ude paa Linien ses andre Sabotører, i Baggrunden de svært bevæbnede Vagter.

ikke nogen særlig grundig Uddannelse, Spanien havde været i Stand til at give sine frivillige, da det spanske Folk kæmpede sin fortvivlede Kamp, dels havde disse Mænd nu hverken Vaaben, Sprængstoffer eller andet Materiel til Kampen. Og selv et nok saa godt Hoved og et Par nok saa veldrejede Næver er nu engang lovlige lidt til Ødelæggelsen af en større Fabrik, navnlig naar Ødelæggelsen skal ske hurtigt og grundigt. Men de 12 unge Mænd havde Viljen. Paa Biblioteker og Læsesale og ved en-
somme natlige Studier pløjede de sig gennem videnskabelige Værker om Sprængstoffers Fremstilling og Virkemaade, fra Stenbrud og Entreprenørforretninger blev der fremskaffet Aerolit og andre Sprængstoffer, ved Køb eller Lokkemidler fik man fremskaffet en sparsom Bevæbning — og med de Ressourcer paabegyndtes den første organiserede Sabotage i Danmark, det Afsnit af Frihedskampen, som i de kommende Aar Gang paa Gang skulde blive Forsidestof i Verdenspressen. Da disse Sabotører drog ud paa deres første Aktioner med 16 Aerolitpatroner og en Flaske Benzin i Lommen, eller da de stjal ganske almindeligt Sortkrudt paa Krudtværket ved Frederiksværk, forestillede de sig næppe, at deres Organisation i Løbet af 2 Aar skulde have Raadighed over Tonsvis af de mest moderne engelske Sprængstoffer og anvende 500 Kilo paa een enkelt Fabrik. Naar de saa paa deres usle Bevæbning i Form af et Par gamle Tromlerevolvere, som var farligere for Skytten end for Maalet, faldt det dem næppe ind, at deres Gruppe i Slutningen af 1944 vilde være udstyret med Kanoner, Flammekastere og Antitankkanoner af Konstruktioner, som laa langt over, hvad Tyskerne kunde sætte op mod dem. Men næsten værre end den daarlige materielle Udrustning var den uvillige eller ofte direkte fjendtlige Indstilling, de mødte blandt Folk. At Politiets Stilling overfor Sabotører var en anden den Gang fremgaar med al ønskelig Tydelighed af, at Sabotørerne ved deres første „store“ Aktion maatte holde Politivagten — danske Betjente — op og sende dem ud paa Gaden med store Skilte om Halsen, som advarede Folk mod Eksplosionen. Det havde man ikke
nødig i 1944, for slet ikke at tale om Tiden efter Politiets Opløsning, da ogsaa Politifolk var at finde i Sabotørernes Rækker i betydeligt Tal. Men ogsaa civile, almindelige danske Borgere var dengang stort set imod Sabotagen. Det bør man ikke glemme, naar man vil forstaa, hvilken vanskelig Opgave det var at bygge de store Sabotageorganisationer op.

Hvorfor Stemningen vendte sig

At det lykkedes at vende Stemningen, skyldtes for en stor Del Sabotørerne selv. Omsvinget var selvfølgelig ogsaa et Produkt af de illegale

Blades Paavirkning og af Talerne i B. B. C.s danske Udsendelser, men den bedste Propaganda for Sabotagen som Kampmiddel lavede Sabotørerne nok selv ved at præstere Resultater — og ved at undgaa unødige Ofre. Det er egentlig ganske forbløffende, saa faa Menneskeliv, Sabotagen i Hovedstaden har krævet blandt Nonkombattanter. I Hundredvis af Aktioner med Skyderi og Sprængninger er gennemført i tætbefolkede Kvarterer, uden at et eneste sagesløst Menneske har faaet en Skramme, og i de Tilfælde, hvor en udenforstaaende er blevet dræbt, har Sabotagelederne næsten altid kunnet godtgøre, at der var Tale om Mennesker, som havde negligeret Advarsler eller var brudt gennem Afspærringer. Dobbelt tragiske forekommer saadanne Tilfælde naturligvis, naar der — som det f. Eks. var Tilfældet ved Torotor-Aktionen — er Tale om Folk, som af Vanvare har forceret en Afspærring. Ved Torotor blev en Ambulancemand dræbt af en Rekylskytte, men for det første laa Rekylskytten netop ved en Vej, hvorfra man havde al mulig Grund til at vente en større tysk Udrykning, for det andet havde han skudt Advarselsskud, uden at Ambulancechaufføren havde standset sin Vogn. Under saadanne Omstændigheder havde Skytten, der ikke i Mørket kunde se, hvad det var for en Bil, selvfølgelig ingen anden Udvej end at sende en Bye ind i Bilens Førerhus. Som Situationen tog sig ud for ham, var det naturligvis udelukket at tage nogen Risiko. Det gør man ikke, naar man ligger som Dækning for en større Aktion og ved, at et halvt Hundrede Kammeraters Liv kan afhænge af, hvor korrekt og tappert man forsvarer sin Post.

Men disse Tilfælde var saa uhyre sjældne, at Folk snart opdagede, hvilken Omhu Sabotørerne anvendte for at sikre Nonkombattanterne. Flere Gange stod man overfor Tilfælde, hvor Sabotører undlod at tage en relativ god Chance for Flugt eller for at skyde sig fri, uden at man kunde finde anden Motivering for deres Optræden end Ønsket om at skaane forbigående for Tyskernes vilde Skyderi. Den Slags Episoder glemte Folk ikke, og i 1944—45 kan Stemningen overfor Sabotørerne næsten ikke anskueliggøres bedre end ved en lille Episode, en ung Bopamand oplevede i Blaagaardsgade, Dagen efter at han sammen med en Kammerat havde været i Ildkamp med en Hipobils Besætning. Det lykkedes de to Sabotører ene at uskadelliggøre 5 Hipofolk, men i Farten kunde den ene af Sabotørerne ikke faa sin Cykle laaset op, og han maatte flygte til Fods, da der kom Forstærkning til Hipoerne. Næste Dag gik han ned i Gaden for at se efter sin Cykle, da der kom en ung

Mand hen til ham — en rigtig Kaffebarsjeik i stribet Tøj og Sixpence, en af den Type, man ellers stolede mindst paa.

„Dig, der var her i Gaar?“ sagde han til Sabotøren.

„Ja, hvorfor det?“

„Har din Cykle til dig —“.

Han havde set, at Sabotøren ikke fik Cyklen med, havde slæbt den hjem i sin egen Cyklekælder og havde nu siddet hele den foregaaende Dag og fra Morgenstunden den næste Dag for at holde Udkig og aflevere Cyklen til rette Vedkommende. Det sidste, han sagde, var:

„Kan du ikke skaffe mig ind i no'et?“

Kun een af 12 Pionerer klarede sig Kampen ud

Denne Slutreplik giver i en Nøddeskal Indstillingen overfor Sabotøren — vel at mærke i de sidste Maaneder af Krigen. De 12 Mand, som startede den første organiserede Sabotage, mærkede ikke denne Varme i Begyndelsen, og kun een — een af tolv — kom til at gøre Kampen med til den sejrige Afslutning. Den nøgterne Liste over deres Navne og den Skæbne, de mødte, siger ogsaa en Del om Sabotagen, men om en anden Side end Episoden fra Blaagaardsgade. Listen ser saaledes ud:

Gunnar Dahl: dræbt.

Victor Larsen: dræbt.

Villy Olsen: tysk Koncentrationslejr, naaede hjem.

Hans Pedersen: dødsdømt, benaadet med livsvarigt Tugthus.

Kaj Nielsen: saaret og maatte flygte til Sverige.

Harald Nielsen: saaret og maatte flygte til Sverige.

Aage Nielsen: mishandlet til Døde af Gestapo.

Sv. Aa. Olsen: Fængslet, flygtet fra Vestre Fængsel, til Sverige.

Henry Jacobsen: dømt til Døden, benaadet med livsvarigt Tugthus.

Johnny Nielsen: dødsdømt, benaadet med livsvarigt Tugthus.

Harald Nielsen: Idømt livsvarigt Tugthus.

Eigil Larsen: klarede sig igennem hele Perioden.

BOPA opstaar

Da det efterhaanden tyndede ud blandt disse Pionerer, og da den bredere Tilslutning til Sabotagen samtidig begyndte at gøre sig gældende, omorganiseredes Grupperne, og samtidig tog man Navnet „Borgerlige Partisaner“, forkortet til *Bopa*. Oprindeligt var Forslaget om dette Navn vist nærmest ment som en Spøg, og under Besættelsen hørtes det sjældent. Efter Tyskernes Kapitulation, da man kunde tage et Overblik over,

hvem der havde udført hvad, lød Navnet Bopa til Gengæld saa ofte, at den franske Gesandt i Danmark blev præsenteret for en Afdeling af Organisationen med Ordene: Dette er Bopa — det bedste Navn i Danmark

Ved Omorganiseringen skete samtidig det vigtige, at man fuldtud anerkendte, at Sabotagen var en Folkesag, som man ikke skulde eller vilde forsøge paa at udnytte partipolitisk. De 12 første — Spanienskæmperne — var Kommuniste. Nu optoges Folk uden Hensyn til politisk Farve, og Organisationen mistede sit Partipræg, selv om hver Mand naturligvis bevarede sin Overbevisning og sin Tilknytning til det Parti, han nu anerkendte. Og lige saa lidt Vægt lagde man naturligvis paa Medlemmernes civile Beskæftigelse. En af Afdelingslederne var Politifuldmægtig, en anden var gaaet ud af 2. G. og lige ind i Illegaliteten, en Gruppeleder var Lærling paa B & W, en anden Kontorist, en tredje Kunstmaler, en fjerde hjemsendt Korporal o.s.v. At møde Befalingsmænd fra Hær eller Flaade i denne Forsamling var dog paafaldende sjældent, men det eneste, der blev spurgt om, var iøvrigt Ens Evner for Kampen. Mod gik man paa Forhaand ud fra, at enhver var i Besiddelse af. Ialt talte Bopagrupperne paa intet Tidspunkt over 200 Mand. Den største samlede Aktion — Angrebet paa „Globus“ — der blev gennemført som et regulært Stormangreb, udførtes af ca. 100 Mand og maa betragtes som det første egentlige Tilfælde af Partisanrigsførelse herhjemme under denne Krig. Ellers var Mandskabet til en enkelt Aktion som Regel væsentligt mindre.

Haardkogtheden kun en Maske

Maaske kunde Tonen mellem disse unge, som havde set Kammerater falde og selv til Overflod havde Chancen for at gaa samme Vej, forekomme lidt forstemmende, dersom man ikke saa, hvad der laa bag. Her taltes med smilende Lethed om forestaaende Aktioner, der meget vel kunde kræve en hel Gruppe, og der kunde i Løbet af en Samtale falde adskillige drøje Vittigheder om at blive „pløkket“. Men det var kun ved en overfladisk Betragtning, man opfattede det som aandelig Afstum-pethed. Saa snart man saa, hvilken Bevægelse Tabet af en Kammerat vakte blandt disse haarde Halse, naar man saa, hvad de var villige til at risikere for at frelse en saaret eller fangen Kammerat, forstod man, at den haardkogte og letsindige Tone var en Maske, et Værn for den enkelte mod at gaa i Stykker under Begivenhedernes Nervepres. Hvor stort det var lige til det sidste, forstaar man, naar man hører, at en en-

kelt Afdeling blandt sine 9 Gruppeledere i Maanederne Marts—April 1945 havde 2 faldne under Aktion, 1 henrettet, 2 flygtet til Sverige, og de sidste 4 alle saaret en eller flere Gange. „Vi har lært Krigens Vilkaar at kende,“ sagde en af Organisationens Ledere engang under denne Periode.“ De er haarde, men et af Vilkaarene er, at hvor een falder i Kampen, maa andre udfylde hans Plads . . .“

I Bopa var der altid Folk til at udfylde de tomme Pladser.

HOLGER DANSKE —

Danmarks største Sabotageorganisation

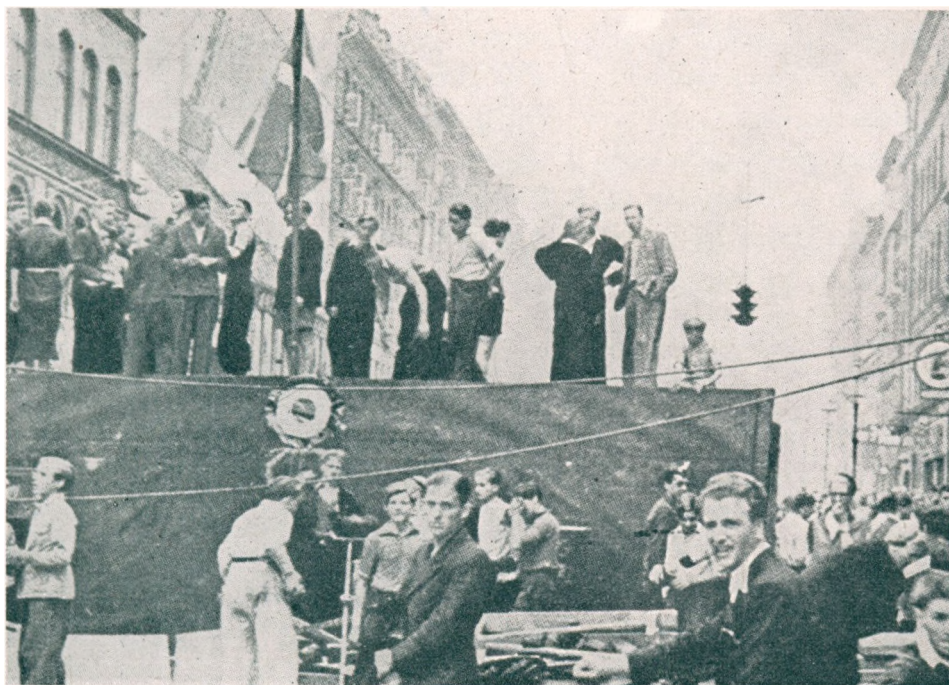
„Holger Danske“ var utvivlsomt den talmæssigt største Sabotageorganisation her i Landet. Den talte, da den var paa sit højeste, nærmere ved 500 end ved 400 Medlemmer, og selv indenfor Organisationens egen Ledelse var man ikke blind for, at denne Størrelse ikke udelukkende var af det Gode. „En Sabotageorganisation bør antagelig ikke være paa over 200 Mand,“ sagde en fremtrædende H.D.-Leder, da man efter Kapitulationen drøftede de indvundne Erfaringer, og denne Opfattelse giver sig ogsaa Udslag i Opbygningen af „Holger Danske“-Organisationen. Den havde nemlig som sine største Enheder Bataillonerne, og disse Enheder fungerede i nogen Grad selvstændigt, ihvertfald saaledes at man fortrinsvis lod Mandskabet fra een Bataillon om at klare hver enkelt Opgave. Bataillonslederne samledes saa i det 5-Mandsraad, som var Organisationens øverste Instans. Grundlaget for hele Arbejdet var Grupperne, som, efter at Organisationen var kommet ind i faste Rammer, ikke maatte være paa over 6 Mand hver. Gruppelederne bar Titlen Halvdelingsledere. 4—5 Grupper dannede en Afdeling under en Afdelingsleder, og 4 Afdelinger udgjorde en Bataillon. Ved denne faste Opbygning sikrede man sig, at Ordre og Forslag passerede hurtigst muligt fra 5-Mandsraadet ned til det menige Gruppemedlem — eller den modsatte Vej. Ethvert Medlem af Organisationen kunde komme med Forslag til Aktioner, og talrige Impulser er kommet „nedefra“ og er blevet bragt til Udførelse efter at være behandlet af 5-Mandsraadet og senere forelagt Frihedsraadet eller et af dettes Udvalg.

„Tidsindstilling“ ved Hjælp af Pergamentpapir

Grundstenen til hele denne imponerende Bygning blev lagt i Begyndelsen af 1943 af 4 Mand: Tom Søndergaard, „Bob“, „Finsen“ og „John“, der dog snart fik Tilslutning af et Par Mand med Dæknavne, som skulde blive lige saa kendte som Grundlæggernes. Det var „Flamme“ og „Citro-

Fra Tyskernes lumske Overrumpling af det danske Politi 19. September 1944. En Lastbil har i Forbifarten aflæstet en Serie Sandsække, der af tapre københavnske Bøtjente og deres civile Hjælpere øjeblikkelig benyttede som Dækning for Beskydning af de angribende Nazister.

Fra Generalstrejke-Dagene i København. Den overhaandtagende Tyskfjendtlighed demonstreres paa Toppen af en regulær Barrikade, rejst paa aaben Gade og smykket bl. a. med Dannebrog og de engelske Farver.

(Børre Billeder er fra „Der er et yndigt Land“).

10a

nen“. Denne Gruppes Formaal var ikke specielt Sabotage, men Modstand mod Tyskerne i det hele taget, og „Holger Danske“-Mændene havde naturligvis — ligesom „Bopa“-Folkene — store Begyndelsesvanskeligheder. Man manglede Skydevaaben, Sprængstoffer, Køretøjer, Penge og alt muligt andet. Betegnende for det primitive Stade, man befandt sig paa, er den Maade, hvorpaa man i „Holger Danske“s Barndom meget ofte „tidsindstillede“ en Bombe: Ovenpaa Sprængstofladningen anbragte man et Stykke Pergament formet som en Slags Skaal. Heri hældtes et passende Kvantum Syre, der nu aad sig gennem Pergamentet og ned til Luntten, som antændtes ved den udviklede Varme. Sprængningens Forsinkelse beregnedes saa ud fra et almindeligt Skøn over, hvor stærk Syren var og hvor tykt Pergamentet, og man vil forstaa, at det ikke altid passede paa Sekunder. Lige saa betegnende er det, at man længe kviede sig ved at stjæle Biler fra Tyskerne. Da fire tyske Biler blev taget i Vesterport saa sent som i November 43, var det noget af en Sensation, at Frihedskæmperne turde og kunde holde en tysk Vagt op og tage hele fire Biler. En af dem har forresten „overlevet“ alle efterfølgende Aktioner og var endnu køreklar for „Holger Danske“ den Dag, Tyskerne kapitulerede.

I Begyndelsen af Juli kom de første Faldskærmsmænd imidlertid herover med Sprængstof og Instruktioner, og derefter kom der Fart i Arbejdet. Organisationen talte nu 30—40 Mand, og Jens Lillelund, den ovenfor omtalte „Finsen“, blev den første officielle Chef. De første Sabotagemaal, man gik haardt frem imod, var Radiofabrikerne, hvoraf mange jo var i tysk Sold, og paa en Radiofabrik med dens fine Instrumenter og skrøbelige Materialer gjorde selv en primitiv Sprængbombe overordentlig Virkning — navnlig hvis der i Forvejen var hældt en Dunk Benzin ud over Lokalerne.

„John“s sidste Bedrift

Men Kampen krævede sine Folk allerede fra Starten. Tom Søndergaard, der bl. a. havde været med til at sprænge Forum i de bevægede Augustdage, maatte flygte til Sverige, og omkring Nytaar ramtes Organisationen af et endnu haardere Slag. „John“ — Matematiklæreren Sv. Aa. Nielsen —, der havde været med at grundlægge H.D. og maaske var dens største Talent paa Sabotagens Omraade, blev stukket af den senere likviderede Fru Delbo. Gestapomændene overraskede ham sammen med Lillelund, og medens Lillelund slap bort med et Par Skud gennem Frakken, blev „John“ ramt og styrtede med Cyklen. Han forsvarede sig

heltemodigt endnu, mens han laa paa Gaden, men var tilsidst saa medtaget, at Gestapofolkene fik ham slæbt ind i Bilen. Han laa senere i Maaneder i sin Celle, uden Lægetilsyn og uden Behandling, skønt hans Underkrop næsten var lammet. Trods de frygtelige Smerter holdt han Modet oppe baade hos sig og sine Fængselskammerater, lige til han blev henrettet i Ryvangen. Lillelund maatte flygte til Sverige.

Hans Efterfølger bar det borgerlige Navn „Peter Jørgensen“. Det dækkede imidlertid over Jørg. Staffeldt, og i ham havde H.D. faaet en Mand, som kunde knytte de rigtige Forbindelser og skabe Kontakter med Politiet, med Folk, som kunde finansiere den voksende Organisation, med Englændernes Efterretningstjeneste og med mange andre. Hans Indsats var saa stor, at det faktisk var vanskeligt at finde en kvalificeret Efterfølger, og først efter en Rekonstruktion kom der atter Fremgang. De to sidste Chefer var begge Politifolk. Den første, Overbetjent Bertelsen, Frederiksberg, maatte flygte til Sverige, efter at han med Nød og Næppe var undsluppet en Razzia paa Harsdorffsvej. Han flygtede over nogle Skure med et Skud gennem Benet, men da Gestapo nu dels havde set ham, dels havde sikret sig Fotografier af ham, maatte han — som saa mange andre — gaa over Sundet. „Strøm“, alias Kriminalbetjent Har. Petersen, tiltraadte i September 1944, netop i Dagene omkring Overfaldet paa det danske Politi, og han holdt sin Post lige til Kapitulationsdagen. At en Mand som Overassistent Kisling ikke er at finde paa Listen over „Holger Danske“s Chefer skyldes dog nærmest, at man fandt det fordelagtigt at holde ham i en legal Position saa længe som muligt. Hans Indsats i Organisationsarbejdet har utvivlsomt betydet overordentlig meget for H.D., og de Forbindelser, han havde som højt betroet Funktionær i Zonen og senere Falck, kom ikke alene H.D.-Folkene til Gode.

Likvideret ca. 200 Stikkere

I det hele taget var det beundringsværdigt gode Kontakter, „Holger Danske“ var i Besiddelse af. Forbindelsen til Politiets illegale Drabsafdeling var den finest tænkelige, og bl. a. derfor kom „Holger Danske“ til at betyde saa meget ved Stikkerlikvideringerne, som jo efterhaanden var baseret paa et meget omhyggeligt Politiarbejde. „Strøm“ erklærede kort efter Kapitulationen, at „Holger Danske“ havde likvideret omkring 200 Stikkere, og bag mange af disse Aktioner laa et baade møjsommeligt og farligt Arbejde. Da en af de farligste Danskere i tysk Tjeneste, fhv. Kriminalbetjent Erik V. Petersen, mødte den Skæbne, han havde fortjent,

i Form af en Kugle, var Aktionen Kronen paa 5 Maaneders Arbejde. Han var møjsommeligt blevet skygget fra Dag til Dag, men han var saa forsigtig af sig, at han faktisk ikke gav sig nogen Blottelser. Det eneste, man havde at bygge paa, var den Kendsgerning, at han næsten hver Dag kom nogenlunde præcist ud fra en bestemt Trappegang i Ny Kongensgade. Han skyndte sig altid lige op i en ventende Bil og var altid omgivet af sin maskinpistolbevæbnede Livvagt. En Dag laa der i Nærheden af Gadedøren en Udgravning overdækket med et Stykke Sejldug, saa det hele slaaende mindede om en af Telefonvæsenets Udgravninger. Men i samme Øjeblik, Erik V. Petersen traadte ud af Gadedøren, lød der et Skud fra Teltet, og Forræderen tumlede om i Armene paa sin Livvagt. Vogterne blev oven i Købet saa forskrækkede, at de forsvandt uden at antaste „Holger Danske“-Folkene.

Ialt har „Holger Danske“ gennemført et Par Tusinde Aktioner, naar man tager alt med, Likvideringer, store og smaa Sabotager, Vognrøverier o.s.v. Mindre uhøjtidelige Foretagender veg man heller ikke tilside for. Det var f. Eks. „Holger Danske“-Folk, som i en Række københavnske Biografer foreviste Billedet af Hitler med Fluene paa Næsen, og det var „Holger Danske“-Mænd, som med selve „Citronen“ i Spidsen vakte Sensation i København ved at spille et illegalt Grammofonprogram ud over Raadhuspladsen ved højlys Dag.

Farvel til Livet — for Kammeraternes Skyld.

Men Risikoen var ikke lille, naar man først var med i Organisationen. Mellem 65 og 70 Mand dræbtes eller henrettedes, mange flygtede til Sverige, og andre havnede i tyske Lejre eller Fængsler. Blandt de 11, som blev skudt i Shellhusets Kælder, fandtes som bekendt 5 „Holger Danske“-Folk, alle fra samme Gruppe, og da deres Gruppeleder, Chr. U. Hansen, ogsaa blev henrettet, var Gruppen udslettet paa nær een Mand, som reddede Livet, fordi han var ude at rejse, da Tyskernes Razzia kom.

Det var Chr. U. Hansen, som nægtede at lade sig befri fra Arresten i Aalborg, fordi han frygtede Repressalier mod de andre Fanger. Hans Kammerater fra Gruppen var endnu paa fri Fod, da han blev anholdt, de fik Tilladelse til et Forsøg paa at befri deres fangne Leder og tog til Aalborg, hvor det virkelig lykkedes dem at komme ind i Fængslet forklædt som Haandværkere. Men da de fik fanget Chr. Ulrik Hansens Opmærksomhed under Gaardturen, rystede han blot paa Hovedet. Han vilde ikke befries, hvis det skulde koste hans Lidelsesfæller i Fængslet noget. Senere, da han havde faaet sin Dom og ventede paa at blive hen-

„John“

„K. K.“

„Flamme“

„Citronen“

rettet, skrev han i Dødscellen en Række Afskedsbreve, som staar blandt de smukkeste Udtryk for den ranke Holdning, hvormed unge danske Patrioter gik i Døden. I et af Brevene skriver Christian Hansen:

„— Der er stor Sandsynlighed for, at denne Hilsen bliver min sidste. I Gaar fik jeg ved den tyske Krigsret min Dødsdom, og selv om jeg har indsendt Benaadningsansøgning, maa jeg i høj Grad være forberedt paa at sige Verden Farvel.

Naar man er ung og elsker Livet, er det tungt at sige Farvel, tungt at sige Farvel til den Pige, man holder af, de kære derhjemme og Vennerne. Det er tungt, men ikke meningsløst. For at et Folk skal kunne leve, maa nødvendigvis nogen kunne dø. Derfor, hvis I en Dag faar at vide, at man har skudt mig, saa lov mig ikke at blive bitre eller sørgende af den Grund. Vi er alle Soldater ved Fronten. Vi har alle valgt at kæmpe her med Livet som Indsats for det, vi ved er Frihed, Sandhed og Ret. Vi kan som unge danske være stolte af, at vi har Ret til at faa Lov til at dø for vort Land og det, der er dyrt og helligt her paa Jorden. Derfor skal mit sidste personlige Ønske til Eder være dette, at I engang imellem mindes mig, at I vil mindes mig i de glade Stunder, naar I tømmer jert glade Bæger, naar I fortæller jeres lille Søn om Holger Danske, naar Aftenklokken ringer Solen i sin blodrøde Grav om Høsten . . .

I Morgen lyder der en Salve. Græsset græder Dug. Chr. Hansen er ikke mere. Der tues ingen Høje, rejses ingen Sten, intet Kors, men Solen staar op, kysser Dugperlerne bort og aabner Blomsterkalkene, og Lærken synger frit sin Sang over Fædrenes graa Høje, og det han elskede og levede for, lever videre i levende, bankende Menneskehjerter . . . og højt over Bakketoppene, vidt over den gynnende Vang flyver Korsbanneret.

Lad Geværsalverne knitre, lad dem piske og pine, lad kun Langfredagsmørket sænke sig over Landet — vi lurer dem Paaskemorgen, naar den gyldne Sol frembryder gennem den kulsorte Sky.“

Saaledes skrev en dansk Patriot, som vidste, han skulde dø. Kun faa har evnet at give deres Tanker saa smukt et Udtryk, men næsten alle de, som førtes ud af Cellerne i Vestre Fængsel for at blive myrdet af Tyskerne eller deres Lakajer, gik Skæbnen i Møde med den samme Fasthed — holdt oppe af Troen paa den store Sag, de kæmpede for.

FIRE AKTIONER OG HISTORIEN OM „SAB-ODEUR“

Alle Mennesker har hørt om en Mængde af de større Sabotageaktioner, men det, man hørte i Radioen eller læste i de illegale Blade, var dog sjældent saa udførligt, at det gav noget virkeligt Billede af de Vanskeligheder, Sabotørerne mødte, og den Opfindsomhed, de udviste for at klare Opgaverne. Vi vil ikke gøre noget Forsøg paa at udpege de største Sabotageaktioner eller de bedste Sabotører — det vilde være en temmelig haabløs Opgave. Men vi vil ved en lidt nøjere Omtale af nogle faa Aktioner og ved en Præsentation af nogle af Sabotagens kendte Skikkelser forsøge at give et Billede af, hvor forskellige Opgaverne var, hvor varierende Midler man anvendte, og hvad det var for Typer, som i denne Form for Frihedskamp var med til at skrive Danmarkshistorie.

Tredje Gang røg „Torotor“.

Leder man mellem Rapporterne over de større Aktioner eller i den udenlandske Presseomtale af den danske Sabotage, støder man hurtigt paa Navnet „Torotor“, og Aktionen mod denne Værnemagerfabrik var da ogsaa et smukt Eksempel paa den Standard, Sabotørernes Krigsførelse havde naaet i Besættelsens sidste Faser.

„Torotor“s Ødelæggelse blev beordret engang i Slutningen af 1944. De Allieredes Efterretningsvæsen, som naturligvis ogsaa byggede paa danske Informationer, havde fastslaaet, at „Torotor“ var stærkt engageret af den tyske Krigsindustri, og at Fabriken nu fremstillede Dele til de hemmelige tyske Vaaben — V I og V II. Fra Generalstaben gik der efter en Ordre til den danske Modstandsbevægelse om at sætte en Stopper for Fabrikens Virksomhed, og det blev tilføjet, at det var en Aktion, som maatte gennemføres selv med betydelige Omkostninger. Gennem de sædvanlige Kanaler gik Ordren videre til Bopa, hvis Ledere rekognoscerede Terrænet og hurtigt fandt ud af, at dette maaske var den sværeste Opgave, de hidtil havde haft. „Torotor“ havde til Huse i det tidligere St. Andreas Kollegium i Ordrup, en lang 3 Etagers Bygning af svære Sten og iøvrigt et smukt Stykke Arkitektur. Fabriken, der beskæftigede ca. 300 Arbejdere, var strengt afspærret fra Omverdenen og bevogtedes af 10—20 tyske Vagtsoldater, som havde Maskingeværer, Projektører og Lytteapparater til deres Raadighed. Arbejderne fortalte, at Vagterne var ganske overordentlig forsigtige og næppe vilde give nogen som helst Chance bort, hvis de anede Uraad. De holdt et Maskingeværtaarn paa Fabrikens Tag bemanded Dag og Nat og havde et Par Gange

været ved at nedskyde tilfældige forbipasserende „for en Sikkerheds Skyld“. Den første Plan, som gik ud paa at tage Fabriken ved en regelret Storm, blev opgivet, fordi den kunde komme til at kræve det halve af Bopas Mandskab, hvis den slog Fejl. I Stedet forsøgte man at komme Fabriken til Livs med List: I Fabriksbygningen fandtes et Malerværksted, som lejlighedsvis lavede lidt Malerarbejde for et københavnsk Teater. En Lørdag ringede en Sabotør til „Torotor“s Portner og forklarede, at Opringningen kom fra dette Teater, som gerne vilde have nogle Sætstykker malet over hurtigst muligt. Sætstykkerne vilde blive afleveret Søndag Morgen, og Portneren lovede selv at tage imod Vognen og sørge for, at den kom ind gennem Afspærringen. I Løbet af Natten hentedes Sabotørerne derefter en Bilfuld Sætstykker paa Frederiksberg Teater, og Kl. 7 næste Morgen holdt den foregivne Teaterbil foran „Torotor“s Port. Paa Forsædet sad to unge Mænd og bag i Bilen under Sætstykkerne laa fire andre og 300 Kilo Sprængstof. Nogen som helst Chance overfor den tyske Bevogtning havde disse 6 unge Mænd naturligvis ikke, hvis deres Forehavende blev opdaget efter, at de var sluppet ind. De vilde da være fanget paa Fabriksomraadet som Rotter i en Fælde uden Mulighed for at undgaa Vagternes Maskingeværild. Men de slap overhovedet ikke ind. Portneren anede Uraad og slog Alarm til det tyske Vagtmandskab, men lige i de to Sekunder inden Vagten blev klar over Situationen og fik Maskingeværet rettet ind, for Sabotørernes Bil med et Drøn hen ad Vejen og alle slap væk — helskindede, men skuffede. Nu maatte ialtfald Portneren fjernes, før en ny Aktion kunde forsøges. Det blev gjort paa den Maade, at en Mand affyrede et Skud mod ham, saa han blev saaret i Armen og maatte indlægges paa Sygehuset. Dermed var Banen fri for det Forsøg, som førte til det endelige Resultat.

Denne Aktion foregik ogsaa tidligt om Morgen, den 2. Januar 1945. I sit Anlæg var den egentlig langt simplere end de foregaaende Planer. Ved Arbejdsskiftet Kl. 7 om Morgen gik nogle unge Sabotører ganske simpelt ind paa Fabriken som Arbejdere. Samtidig spærrede andre Grupper de tilstødende Veje af, dels for at advare det nye Hold af „rigtige“ Arbejdere, som var begyndt at indfinde sig, og dels for at standse eventuelle tyske Forstærkninger. Et Par Minutters Kørsel fra Fabriken laa en tysk Politikaserne med Telefonforbindelse til den tyske Vagt paa „Torotor“, saa derfra kunde man vente en større Udrykning, hvis noget gik galt. Lige overfor Fabriken placeredes et Par sikre Skytter med den Opgave straks at skyde Vagterne i Maskingeværtaarnet ned, hvis det kom til Kamp.

Sabotørerne paa Fabriken, der lededes af den 18-aarige „K.K.“, gik roligt rundt, indtil deres Lastbil kom ind, tilsyneladende lastet med Materialer til Fabriken, men i Virkeligheden medbringende godt 300 Kilo kraftigt engelsk Sprængstof. De tyske Vagter var sløve ovenpaa Nytaaret. Een af dem, som skulde have holdt Vagt i Gaarden, sad nede i Fyrkælderens og varmede sig. Han kom op midt under Aflæsningen af Sprængstoffet, men ænsede det overhovedet ikke. Derimod var han henne og faa sig en Sludder med Sabotørernes Chauffør uden at lægge Mærke til, at han sad paa en Maskinpistol! Lige saa glat gik det at samle de danske Arbejdere og Vagter, som blev holdt op, mens Sprængladningen monteredes i en af Fabrikens centrale Afdelinger. Kun til allersidst var det ved at gaa galt: Lunterne var allerede tændt, de havde en Forsinkelse paa et Par Minutter, og baade Arbejdere og Sabotører var allerede ved at forlade Fabriken, da en af Sabotørerne lige vilde ringe op i Portnerens Lejlighed for endnu en Gang at forvise sig om, at hans Familie var blevet advaret. Da han vendte sig fra Telefonen, stod en af de tyske Soldater bag den ubevæbnede danske Sabotør og pegede paa ham med sin Maskinpistol. Men Sabotørens Nerver holdt. Han sagde roligt: „Aber Mensch doch. Wass ist denn los?“ og gik derefter forbi den forvirrede Tysker ud af Lokalet. Næppe var han kommet udenfor, før „Torotor“ sprængtes i Luften. Størsteparten af det tyske Vagtmandskab reddede Livet nærmest ved et Mirakel, idet en Brandmur og et nedstyrtet Loft tog af for Vagtstuen.

En „lille Aktion“.

Sprængningen af Hans Lystrups Automobilværksteder og Garager var ikke nogen „stor“ Aktion, men den blev dramatisk nok. Der var kun en halv Snes Mand om den, og man kunde kun afse 3—4 Stykker til Dækning. De havde oven i Købet kun Pistolbevæbning, fordi man slet ikke regnede med, at Aktionen vilde kræve Kamp. Der skete imidlertid det, at en Nazist paa Fabriken via en Telefonledning, som Sabotørerne havde overset, fik alarmeret Sommerkorpset, som det hed dengang. Pludselig svingede en Række store Biler med ca. 90 Sommerfolk ind i Gaden, hvor Dækningen stod, og efter en kort Kamp blev den naturligvis fordrevet af Sommerfolkernes Maskinpistolsalver. Inde i Fabriken var man netop ved at være færdig med Montering af Sprængladningen, da Salverne skraldede gennem Gaden. „Det er Sommerfolkene,“ udbrød Lederen, „vore egne har kun Pistoler. Tænd Lunterne i en Fart!“ Som Lyn og Torden blev Ladningen monteret færdig og Lunterne tændt. Nu

var der to Minutter, til Sprængningen vilde lægge denne Afdeling af Virksomheden i Ruiner. Ud fra det Lokale, Sabotørerne stod i, førte to Døre. Da de lindede den ene, blev de modtaget med et Haglvejr af Kugler. Den anden Dør var laaset. Man forsøgte at „save“ Laasen ud med en Maskinpistolssalve. Døren var af Staal, og Kuglerne sprang blot tilbage. Nu var der eet Minut — nu 45 Sekunder igen til Sprængningen. Lederen gjorde et Panterspring ud af den aabne Dør, kastede sig paa Maven i Kugleregnet og besvarede Ilden. Sommerfolkene skød daarligt og dækkede sig endnu daarligere. Allerede i den første korte Byge blev en af dem ramt dødeligt i Brystet, tabte sin Maskinpistol og sprang højt op i Luften. Mens hans Kammerater slæbte den døende ind i Dækning, mærkede Sabotørernes Leder pludselig et Slag mod sit ene Ben: Han var blevet ramt to Steder af en Sommermand, som havde ligget skjult oppe paa en Mur og taget omhyggeligt Sigte. I et Nu var han pillet ned, og i det efterfølgende Øjeblik Pause for Sabotørerne over Muren ind paa en Kirkegaard. I Springet ned fra Muren slog Lederen sin Maskinpistol mod Tænderne og tabte den. Ubevæbnet og med Blodet flydende fra det saarede Ben stormede han sammen med Kammeraterne hen over Gravsteder og Hegn ud paa en Sidegade. Her stod en Bil. Den vilde ikke starte. Heldigvis! — for i det samme dukkede Sommerfolkene op for begge Ender af Vejen. Videre gennem Gaarde og over Cykleskure ud paa en anden Sidegade. Der holdt en Motorcykle, og den vilde start! Med 5 Mands Besætning og 80 Kilometers Fart om Hjørnerne tordnede den bort fra Sommerfolkene.

Glæden over at være undsluppet og at have faaet Virksomheden ødelagt var dog stærkt blandet. To Mand af Gruppen var blevet borte for de andre under Forsøget paa at slippe bort fra Bomben og Maskinpistolilden. De maatte sikkert afskrives. Desuden havde man mistet Vaaben. Selvfølgelig en ringe Ting sammenlignet med to brave Kammerater, men for en Sabotør var hans Maskinpistol næsten en Del af ham selv.

En Time efter stod de to savnede Kammerater blandt dem. Deres Redning var lige saa fantastisk som de andres. De to Mænd var styrtet ind gennem en Dør, da de andre for over Kirkegaardsmuren, og havde senere søgt Hjælp hos nogle Arbejdere. De fik gemt deres Vaaben og stillede sig roligt op blandt Virksomhedens Arbejdere. Men netop som de 100 Mand i Værkstedet var visiteret uden Resultat og alt lod til at trække sig i Lave, sagde den Mand, som havde alarmeret Tyskerne: „Vi maa hellere prøve et Opraab efter Arbejdskortene. Nogle af Sabotørerne kan jo have gemt sig mellem Arbejderne!“

De to Sabotører gav ikke op. Mens Bøgerne blev hentet, manøvrerede de sig hen mod en ny Dør. I et ubevogtet Øjeblik smuttede de ud og fandt ned paa Gaden, hvor en svært bevæbnet tysk Patrulje holdt skarpt Udkig men ikke ventede, at der skulde komme nogen *indefra*, som ikke havde rent Mel i Posen. De to Sabotører slentrede videre, da de opdagede en ny Spærring af Sommerfolk. Roligt stillede de sig hen ved en af Sommermændene og spurgte ham ud om Angrebet og Sabotørernes Skæbne. Sommermanden fortalte ivrigt. Det var aabenbart en af de første Gange, han havde været med til noget rigtigt. Men pludselig huskede han sine Instrukser: „Kan I se at skrubbe af! I maa sgu ikke staa her og glo. Det er alt for farligt“. „Naa, ja, saa maa du undskyldte,“ sagde Sabotøren, der førte Ordet, og tilsyneladende dybt skuffet over ikke at faa mere at vide, forsvandt de to Mand til den nærmeste Sporvogn for at melde sig paa Samlingsstedet og aflægge Rapport. De blev omfavnet af deres Kammerater, som allerede i Aanden havde set dem dræbt eller underkastet Shellhusets særlige Sabotørbehandling.

Ingen af Gruppens Medlemmer var mere forskrækket, end at de næste Dag gik op paa Fabriken og hentede de gemte Vaaben. Selv Lederens Maskinpistol fik man igen. Den var faldet ned i et Gravsted. Den samme Nazist, som havde slaet Alarm og som havde foreslaet Kontrollen af Arbejdernes Identitet, forsøgte ganske vist under Ekspeditionen efter Vaabnene endnu en Gang at ramme Sabotørerne ved at stikke dem overfor Gestapo. Det mislykkedes, og Stikkeren led senere samme Skæbne som saa mange af hans Ligesindede.

Da Langebros Sprængning reddede Millionværdier.

Noget helt for sig selv var Sabotagen paa Langebro. Baade ved den korte Tid, der var til Forberedelsen, og ved, at det kun var en partiel Ødelæggelse, man tilsigtede, adskilte denne Opgave sig væsentligt fra de fleste andre berømte Sabotageaktioner. Broen skulde ikke sprænges væk, tværtimod skulde det sikres, at den laa urokkeligt i sit Leje, saaledes at Tyskernes Plan om at bortføre de danske Skibe i Sydhavnen kunde kuldkastes. Der var Tale om en Flaade paa op mod 40 store Skibe, hvoraf Tyskerne, da Aktionen besluttedes, havde beslaglagt 16 og var ved at fyre dem op til Afsejling. Millionværdier stod paa Spil for det danske Efterkrigssamfund i hvert enkelt Skib, som blev bortført til Anvendelse i de tyske Dødskonvojer over Østersøen.

Bopa fik Hvervet overdraget en Formiddag, og allerede samme Nat gjordes det første Forsøg paa at sætte Hejseværket paa Langebro ud af

Funktion. En Bil blev pakket med en kraftig Sprængladning overdækket med Tørv. Den skulde nu, paa et Tidspunkt da kun den tyske Vagt befandt sig paa Broen, køre frem og derefter „gaa i Staa“ lige ud for Maskinhuset. Føreren skulde saa efter en Undersøgelse sige til Tyskerne, at han blev nødt til at hente en Kranvogn for at faa slæbt Tørvebilen i Gang, og inden han fjernede sig, skulde han se at faa tændt Luntten. Det mislykkedes pure. Tyskerne lod ham slet ikke komme ud af Bilen oppe paa Broen, men skubbede Vognen i Gang for ham!

Nye Planer blev drøftet. Et Stormangreb var ikke at tænke paa. Københavns Politigaard, dengang Sæde for en større Styrke Hipo og tysk Politi, ligger et Par Hundrede Meter fra Broen, paa den anden Side laa en omtrent lige saa talrig tysk Garnison, og selve Broen bevogtedes af en Snes Soldater med Maskinpistoler og Haandgranater. Altsaa greb man til en ny List.

Ovre paa Amagersiden af Havnen var man kort efter Middag den næste Dag i Færd med at samle en Stamme Jernbanevogne fra de mange Virksomheder paa Islands Brygge. Her dukkede pludselig et Par revolverbevæbnede unge Mænd op og forlangte en bestemt Vogn rangeret ind sidst i Togstammen. Den var ladet med Mursten, men Ladningen gik dog ikke helt op til Vognens Kant, saa man kunde ikke fra Jorden se, at en større Sprængladning blev anbragt ovenpaa Stenene. Det var en særlig Finesse med disse Sten, de skulde faa Eksplosionsvirkningen til at gaa i Vejret og ud til Siderne, men ikke nedad. Selve Broen var man jo ikke interesseret i at ødelægge. Da Vognstammen var samlet og Lokomotivet spændt for, var Resten af selve Aktionen egentlig ikke indviklet. Først maatte man ganske vist udsætte Togets Afgang en Timestid, fordi en anden Sabotagegruppe, som intet kendte til Langebroplanen, havde valgt netop denne Eftermiddag til at sabotere en Værnemagerfabrik i Nærheden. Det fik Hipofolkene til at sværme tykt om Togstammen, og en Overgang stod en af dem og lænede sig eftertænksomt til Vognen med Sprængstof, men Bro-Sabotørerne ventede taalmodigt, til der atter var faldet Ro over Vandene og gav saa Signal til Togets Afgang. To Mand var alt, hvad Sabotørerne sendte med ud paa denne Tur. Een Mand sad i den bagerste Vogn forklædt som Jernbanemand, en anden stod paa Lokomotivet og dirigerede Farten. Langsomt sneglede den tunge Vognstamme sig ud paa Broen. Da den bagerste Vogn naaede ud for Hejseværket, gik Toget i Staa. Manden i Vognen rejste sig, kikkede tilsyneladende forundret ned mod Lokomotivet, der allerede holdt langt inde paa

Land og gik saa ned mod det — aabenbart for at faa opklaret Aarsagen til Standsningen.

I samme Nu traadte flere andre Sabotørgrupper i Virksomhed — med at faa Folk i Sikkerhed. Det krævede 10 Gange saa mange Mand som selve Angrebet. Tre Sabotører, som laa skjult paa Christianshavns Vold, begyndte at skyde hen over Broen i god Højde, og Tyskerne smed sig øjeblikkelig ned for at besvare Ilden. Et Par af dem søgte Dækning bag Vognen med Murstenene. Samtidig kørte en „laant“ Højttalerbil frem og kommanderede Folk væk fra Broen, og endelig entrede Bopa-Folk alle Sporvogne i de tilstødende Gader og fik dem til at standse. I Løbet af et Øjeblik var Broen blæst for Civilister, og faa Sekunder efter lød et øredøvende Brag. Tyskere og Maskinhus fejedes væk fra Broen, og Tyskerne fik ikke Langebro op mere, før det var for sent. Selv i den allierede Generalstab tillagde man denne Aktion saa stor Betydning, at der faa Dage efter indløb Gratulationstelegram til Sabotørerne. Lederen af Aktionen, en 20-aarig Kontorist, som gik under Dæknavnet Uffe, var mindre end en Maaned forud blevet haardt saaret af 4 Revolverkugler, da han flygtede fra Gestapo under en Razzia.

Sabotage paa Havbunden.

Skibssabotagen i Hovedstaden stod i nogen Grad i Skygge af Fabrikssabotagen, men i Virkeligheden rettedes paa dette Omraade meget følelige Slag mod Tyskerne. Man regner med, at alle de københavnske Nybygninger, som faldt ind under det saakaldte „Hansaprogram“, er blevet saboteret, og langt over 50,000 Tons Skibsrum blev under Krigen sænket ved de københavnske Kajer og Værfter. Ogsaa her spillede „Bopa“ en stor Rolle. En af dens Gruppeledere var en tidligere Lærling fra B & W, og han paastaas at være den dyreste Læredreng, nogen københavnsk Virksomhed har haft. Paa en enkelt Uge sænkede han og een Gruppe — ialt 5 unge Mennesker — ca. 15,000 Tons Skibsrum — deraf de 12,000 paa een Gang ved Refshaleøen. Naar man tager i Betragtning, at 12,000 Tons omtrent var nok til at skaffe en tysk U-Baadsfører Jernkorset, kunde der maaske være Grund til at omtale denne Aktion nærmere — der er blot ikke stort at sige om den. „Ib“, som den unge Gruppeleder hedder, havde to Kammerater med sig. Alle tre gik ind paa Værftet sammen med Arbejderne og slap uden videre gennem Vagten. Sprængstoffet var paa Forhaand smuglet ind, og de tre Sabotører kunde i Ro og Mag samle Sprængladningen, anbringe den nede i Bunden af Skibet, tænde, advare Arbejderne og derefter overrumple Vagten ved

Udgangen. I en Ambulance kørte de over paa Langelinie og betragtede derfra den Eksplosion, som sendte to Skibe ned paa een Gang — eet paa 9000 Tons og eet paa 3000 Tons.

I et andet Tilfælde blev 3—4 tyske Hurtigbaade ødelagt paa et Værft i Sydhavnen ganske simpelt ved, at Sabotørerne holdt Vagten op og savede Baadene itu med Autogenskæreapparater. Saa sparede man Sprængstof til en anden Gang. Aktionen fik sin særlige Kolorit ved, at nogle sagkyndige tyske Officerer midt under det hele telefonisk anmeldte, at de vilde inspicere Værftet og Nybygningerne. „Sig, at de er hjerteligt velkomne“, hviskede Sabotørernes Leder til Telefonvagten, og da Tykkerne lidt efter indfandt sig, blev de modtaget med største Høflighed og ført ned til Hurtigbaadenes sørgelige Rester under Udfoldelse af megen Korrekthed. Først da Officererne havde maabet adskillige Sekunder, kunde de tage sig sammen til at sige noget, men da de vendte sig fra Vragene, stirrede de ind i hver sin Revolver, og faa Minutter efter forlod Sabotørerne Stedet i tysk Bil medførende Officerernes Uniformer og Vaaben som Krigsbytte.

Naturligvis anvendtes ogsaa Miner — selv Torpedoer havde Sabotørerne til deres Raadighed — og Fremgangsmaaderne var i det hele taget legio.

Den mest fantastiske Aktion var imidlertid en, som ikke lykkedes, det var Forsøget paa at sprænge den tyske Krydser „Nürnberg“ i Luften i Københavns Frihavn. Historien smager lidt af Jules Verne, men faktisk er den altsaa foregaaet.

„Nürnberg“ laa godt gemt inde i et Bassin, hvor Torpedoer og Miner ikke lod sig anvende. Fra Landsiden var et Angreb ganske haabløst, Kajen var afspærret med spanske Ryttere og svært bevogtet ikke alene af Marinerne, men ogsaa af Politisoldater, og desuden gjorde „Nürnberg“'s utallige Maskingeværer og Luftsmaalskanoner ethvert Stormforsøg umuligt. Kun fra Havnebunden var et Angreb ikke ventet. Derfor blev det sat ind der. En Gruppe, som særlig havde kastet sig over „Søfartsopgaver“, Erik Eriksens Gruppe, udarbejdede Planen, som byggede paa, at et af Gruppens Medlemmer, Schirholm, var uddannet Dykker og paa, at man var i Stand til at laane en Dykkerdragt med selvstændig Iltforsyning, den ene af de to Dykkerdragter uden Slange, man overhovedet har her i Landet. At det blev en af disse to Dragter var ganske afgørende, fordi en Dykkerpumpe vilde lave alt for megen Støj. Udstyret med Dragten og 100 Kilo Sprængstof i Gummisække anbragte Schirholm og et Par Hjelper sig ude i et Fartøj i Nærheden af „Nürnberg“. Selv-

følgelig kom der omgaaende tysk Politi over for at spørge, hvad de lavede der, men det var forudset, og Schirholm — iført en gammel Marineuniform med et Par ekstra Snore paa Kraven — forklarede, at det var Havnepolitiet, som var ude at inspicere Sabotagevagter paa Skibene! Senere blev Sabotørbaaden entret af 8 Matroser fra selve „Nürnberg“, men de vilde nu bare vide, hvad den svenske Radio fortalte om Krigen. Ingen af dem fattede Mistanke om, at de Grejer, som laa rundt om i Kahytten, var beregnet til at sprænge deres Skib — og muligvis dem selv — i Luften. Først ved 3-Tiden om Natten kom Sabotørdykkeren i Vandet. Hans Situation var i Virkeligheden ganske overordentlig farlig. Den eneste Forbindelse mellem ham og Udgangsbaaden var en tynd Murersnor. Bristede den, havde han ingen jordisk Chance for at finde tilbage i det bælggravende Mørke paa Bunden af 9 Meter Vand, og den Udvej, en Dykker ellers har, at fylde Dragten med Luft og lade sig gaa til Vejrs, vilde her være ensbetydende med den visse Død. Tyskerne skød paa hver Tændstik, som viste sig paa Havnens Overflade. Endnu værre var det, at Lyset i Hjelmen maatte sættes ud af Funktion, saa det var umuligt for Dykkeren at se, hvad Klokken var. Han havde nemlig kun Ilt til 5 Kvarter i Dragtens Apparat. Men han travede trøstigt af Sted i det dybe Mudder paa Havnebunden, blev viklet ind i en Kabelwire, slap fri igen, var ved at sidde fast i Mudder, fandt en ny Maade at slæbe Sprængstoffet paa og naaede omsider hen til „Nürnberg“s 200 Meter lange Skrog. Der var kun en Meter mellem Skibet og Havnebunden. Schirholm kravlede ind under Skibet og forsøgte at lægge Bomben mellem Kajmuren og Skibssiden, men Bolværket var for skraat, saa Gummisækkene stadig gled ned. Til sidst maatte de anbringes lige under Skibet. „Hjemturen“ var næsten endnu vanskeligere end Udturen. Efter at have lagt Sprængstofladningen var Dykkeren blevet saa let, at han havde største Besvær med at blive paa Havbunden og ikke gaa til Vejrs. Men omsider stod han ved Tovet, der førte op til Baaden, og hans Kammerater aandede lettet op. Schirholm havde været præcis en Time i Vandet. Et Kvarter til, og Ilten var sluppet op.

Antændingen skulde ske ved Hjælp af Sprængblyanter, en Slags Metalhylstre, der indeholder en lille Syrebeholder, en Fjeder med en Slagstift og en Tændsats. Blyanten sættes i Funktion ved, at man klemmer Syrebeholderen itu, og naar Syren har ætset Fjederens Holder over, bringer Slagstiften Tændsatsen til Eksplosion. De her anvendte Sprængblyanter var beregnet til Eksplosion efter 12 Timers Forløb — men Eksplosionen udeblev. Hvad det var for en teknisk Fejl, man her stod over for, kunde

man kun gætte paa, men naturligvis blev der omgaaende planlagt en ny Dykning. Den blev forhindret af Tyskernes Kapitulation, og et Par Uger senere blev „Nürnberg“ som Krigsbytte afleveret til Englænderne.

„Sab-Odeur“ — !

Historien om „Sab-Odeur“-Kampagnen har vist ikke været fremme før, men det lille muntre Mellemspil kan nok taale at blive erindret som et Bevis paa, at Sabotagen ogsaa havde sine humørbetonede Sider midt mellem Ruiner, Blod og Uhygge.

„Sab-Odeur“ var et kemisk Stof, opfundet af en ung dansk Sabotør, medens han nødtvungent opholdt sig i Sverige et Aarstid. Han havde slaaet sig paa den ganske rigtige Tanke, at en Sabotageform, som lammede den tyske Industri i Danmark uden at beskadige Maskiner og Bygninger, vilde være at foretrække for de almindelige Sprængninger, og i et Samarbejde med forskellige Kemikere fandt han omsider frem til et Stof, som syntes at kunne løse den stillede Opgave. Han fik overbevist en Række stockholmske Forbindelsesfolk om, at det var noget nær de vises Sten, han havde i sine Flasker, og en Vinteraften et halvt Aarstid før Kapitulationen stod Opfinderen foran en Skare københavnske Sabotageledere og forklarede dem, hvordan „Sab-Odeur“ helt vilde revolutionere deres Taktik.

„— Blot 20 Gram af det Stof, jeg har med mig, vil være nok til at standse al Virksomhed i et middelstort Fabrikslokale i Maaneder. Man anvender det paa den Maade, at man hælder nogle faa Gram rundt om Smørekopper, i Olieledninger, i Varmluftsanlæg o. s. v., hvorefter man smadrer den lille Flaske, saa ogsaa den sidste Draabe tværes ud. I Løbet af en Time vil det være ganske umuligt at opholde sig i Lokalet. Ubehaget er saa voldsomt, at man hellere vil springe ud fra 5. Sal end blive i Stanken. Og den vil holde sig i Lokalet og hænge ved Maskinerne i Uger og Maaneder. Først efter 2—4 Maaneders Forløb vil Lokalet atter være til at betræde . . .“

Det var Synd at sige, at de Sabotører, som hørte paa Opfinderens Udredning, var udelt begejstrede for den nye Arbejdsform, han vilde indføre. Saadan en lille Flaske var jo alligevel noget andet end en 100 Kilos Bombe, men paa den anden Side var Fordelene indlysende, hvis Stoffet holdt, hvad Opfinderen lovede, og da han var sendt direkte fra Stockholm med de fineste Introduktioner, maatte der vel være noget om Sagen. Man prøvede altsaa . . .

Ikke mindre end en Snes københavnske Værnemagervirksomheder fik

et Par Dage senere Besøg af hver sit lille Hold Sabotører, som tilsyneladende ikke foretog sig det fjerneste, men blot gik rundt og puslede lidt ved Maskiner og Varmeanlæg. Alle havde Handsker og ældgammelt Tøj paa, enkelte havde indhyllet Haaret i et Stykke Klæde, saa de lignede forklædte Nurser. Arbejderne var forbløffede, men faa Minutter efter, at de ubudne Gæster var gaaet, begyndte der at lugte!!

Alligevel blev det en Fiasko. Den Holdbarhed, Opfinderen havde lovet, besad Stanken slet ikke. I Løbet af Timer eller højst et Par Dage arbejdedes der ialtfald for fuld Kraft igen. „Allright“, sagde Opfinderen, „saa har I udlagt Stoffet forkert. Lad mig selv prøve...“. Det fik han Lov til, og en Fabrik paa Amager blev syltet ind med en ekstra Dosis og ekstra Omhu. Den laa faktisk stille i 3 Dage — og saa blev den sprængt i Luften af en anden Sabotageorganisation, som ikke anede noget om, at Fabriken var Forsøgsmark for et helt nyt Kampmiddel.

Flere Forsøg gjorde man ikke. Opfinderen blev degraderet til Kurer over Øresund, og „Sab-Odeurs“ virkelige Kampkraft bliver næppe nogensinde opklaret.

TO LEVENDE OG FIRE FALDNE SABOTØRER

Glimt af seks kendte Skikkelser fra Modstandskampen.

Bopa-Lederen, Brandt, er en af de ganske faa, som har været aktivt med i Sabotagen fra dens første Begyndelse til Krigens Afslutning. At klare sig gennem disse 3—4 Aar i en meget aktivt arbejdende Sabotageorganisation — det meste af Tiden endda i en Lederstilling, hvorpaa Gestapos Opmærksomhed særlig var rettet — kræver ikke blot Held, men ogsaa Koldblodighed og Raadsnarhed. Den Gang, det var nærmest ved at gaa galt, var en Dag i Begyndelsen af 1944, da Brandt holdt Konference med 4 andre Sabotører paa Restaurant Olympia, der ligger i Banegaardskvarteret i København, lige overfor det daværende „Deutsches Eck“ og to Minutters Gang fra Shellhuset. En Stikker havde været paa Færde, og pludselig stod en Skare civilklædte Gestapomænd rundt om Bordet med Haanden i Lommen — parat til at fyre løs. Sabotørerne havde ingen Chance og erklærede sig villige til at følge med. Man var saa nær ved Shellhuset, at Gestapomændene ikke engang havde rekvireret en Bil til Fangerne, men foretrak at føre dem derhen til Fods med Revolverne i Ryggen. Brandt var saa længe om at betale, at han og hans Vogter kom lidt bagefter de andre. Da de to var naaet et lille Stykke fra „Olympia“, kom en Sporvogn kørende. Brandt øjnede Chancen, kastede sig ud foran den, og inden Gestapomanden fik reageret, var Sporvognen

mellem ham og Flygtningen. Det lykkedes Brandt at springe paa en Taxa i Fart, og Chaufføren traadte øjeblikkelig Speederen i Bund, i Løbet af Sekunder var Bilen med den flygtende Sabotør paa Trinbrædtet forsvundet i Gadevrirmlen. Senere viste det sig, at Stikkeren aabenbart kun havde været ude efter Brandt. De andre klarede sig derfor forholdsvis godt med nogle hjemmestrikkede Forklaringer om, at de var Sortbørsfolk, at de skulde leje Sabotørerne en Garage o. s. v. Ganske vist blev de mishandlet, men det skyldtes den tyske Aktionsleders Ærgrelse over at være gaaet Glip af den helt store Fangst. Han stod foran en Forfremmelse, men maatte nu se sin nye Grad fordufte ud i en uvis Fremtid. Hele hans Materiale var rettet mod Brandt, og de andres Straffe blev relativt kortvarige.

Kort Tid efter havde en tilfældig Restaurationsrazzia nær foræret Tyskerne den eftertragtede Skalp. Brandt sad og spiste, da han pludselig saa Tyskerne omringe Restauranten og begynde en nøje Visitation og Undersøgelse af hver enkelt Gæst. Selvfølgelig havde Brandt sine tyske Papirer i Orden, men den Tysker, han henvendte sig til, var ikke meget for at lade sig nøje med det. Han vilde nærmere undersøge, om det var falsk. Saa rullede Brandt sig imidlertid ud med de mest bryske Kommandoord, han kunde huske, og overfor saa megen berettiget Harme opgav Tyskeren sine videre Undersøgelser og bad meget undskyldte Forsinkelsen

Hvis man mindede Brandt om saadan et Par Episoder, vilde han næppe huske dem i det Væld af Oplevelser, han har været igennem under Krigen. I Betragtning af, at Bopa har gennemført over 1000 Aktioner, og at han paa en eller anden Maade har haft en Finger med i Spillet ved Hovedparten af dem enten som Deltager, Leder eller Planlægger, vilde det maaske ogsaa være mere mærkeligt, dersom han huskede de to Restaurationsbesøg. Det var næsten et Valgsprog for ham, at der ikke fandtes en tysk Vagtordning, som ikke havde et svagt Punkt, og han ofrede hellere en Uge mere paa Undersøgelser og Overvejelser, end han udsatte sine Folk for den mindste unødige Risiko. Sit eget Skind ofrede han ikke flere Tanker, end at han — selv efter at han havde faaet en saa vigtig Post, at han faktisk ikke *maatte* være med — meget ofte var at finde paa de Ekspeditioner, hvor det gik varmest til. Da Bopafolkene stormede det tyske Hovedtankstille for København, burde han faktisk have siddet hjemme og ventet i Ro og Mag paa Rapporten. I Stedet deltog han i Ildkampen paa lige Fod med sine Folk, og da en af dem blev skudt ned, var det Brandt, der løb ud i Skudlinien og samlede den

faldne op. Naar man havde set ham i den Situation eller set ham storme hen over Vogntagene paa et Tog i Fart for at kaste Haandgranater ovenfra ind i den tyske Vagtvogn, forstod man den Beundring, han nød blandt Gruppernes Menige og den Respekt, de andre Sabotageledere omgav ham med. Hans Foragt for Faren blev efterhaanden saa stor, at han til sidst blev boende i sit Tilholdssted selv efter, at man havde faaet en temmelig stærk Sandsynlighed for en Razzia. „Vi er jo to Mand, sagde han, og vi har Grejerne i Orden, saa hvis der ikke kommer mere end 4—5 Tyskere, klarer vi den nok.“

Men til syvende og sidst er Modet og Koldblodigheden naturligvis ikke det, der gør en Mand til det, Brandt var indenfor Sabotagen. Men det afgørende: Lederevnerne, kan man daarligt illustrere med Eksempler. Hvor store de var, fremgaar egentlig kun af, at han stadig var Kammerat med alle sine 200 Folk og dog aldrig havde disciplinære Vanskeligheder.

Da Frihedskampen nærmede sig sin Afslutning, blev Brandt udset til at lede Stormen paa Kronborg og Helsingør Havn og sørge for, at der blev dannet et Brohoved for den danske Brigades Fortrop. Nu blev det ikke til noget, og Brandt, der aldrig elskede Kampen for Kampens Skyld, sørgede ikke over, at han mistede den Fjer i Hatten. I Dag staar han som *Sabotøren Brandt*, som den Mand, der ved mere om Sabotage end nogen anden i Danmark.

„Citronen“s sidste Kamp.

Da en Gruppe Schalburgfolk den 19. September 1944 fangede en Mand i Polituniform paa Gaden i København, gjorde de sig næppe Forestillinger om, hvilken Fangst, de havde gjort, at det var selve „Citronen“, som stod foran dem. At de fik ham, var en ren Tilfældighed: Han var lige kommet ind fra Provinsen og havde iført sig Politiform, fordi han mente, at det var det sikreste. Han kunde jo ikke ane, at Tyskerne netop havde valgt denne Dag til det brutale Overfald paa Politiet. Men han var klar over, at en nærmere Undersøgelse vilde afsløre hans Identitet, han vidste, at hans Virksomhed indenfor Transportruterne over Øresund, hans Forbindelser med Faldskærmsfolk og allierede Flyvere og hans Indsats som Sabotør var nok til en Dødsdom eller det, som var værre. Alene det Antal Biler, han havde faaet ødelagt, da han i sin Tid tog Plads paa „Citroén“ og erhvervede sig Øge navnet Citronen, var egentlig tilstrækkeligt. Han besluttede at gøre et

fortvivlet Flugtforsøg, hvor hasarderet det end var, men blev skudt ned. En Kugle gik gennem den ene Lunge.

En Ambulance blev mærkelig nok tilkaldt, og den Schalburgmand, som havde ramt Citronen, fik til Opgave at passe paa ham undervejs til det tyske Feltlazaret — tilsyneladende en let Opgave overfor en haardtsaaret og ubevæbnet Mand. Men undervejs fik Citronen en lille Revolver frem, han havde haft i en hemmelig Lomme, og dræbte Schalburgmanden.

Da Jørgen Schmidt, som Citronen hed, naaede frem til nogle af sine Venner, havde han lidt et saa svært Blodtab, at han maatte have Blodtransfusion, og endnu flere Uger efter var han saa svag, at han kun med Anstrengelse kunde tage Ladegreb paa en Pistol. Han blev anbragt i en Villa i Jægersborg Alle og her udspilledes Natten mellem den 14. og 15. Oktober den Kamp, som skulde blive Citronens sidste, men samtidig en Kamp, som alene vilde have sikret hans Ry, selv om han intet andet havde udrettet. Det Øjenvidne, som ved mest om denne Kamp, er en ung Sygeplejerske, som besøgte Jørgen Schmidt i Villaen om Aftenen den 14. Her er Skildringen af Kampen med hendes egne Ord:

Jørgen laa i Sengen, og jeg sad og talte med ham, da Tyskerne ringede paa Døren. Vi var alene i Villaen, men ventede dens Ejer hjem, og da hans Navn blev nævnt udenfor, naede jeg ingen Betænkelse ved at lukke op. I det samme trængte to Gestapomænd ind. Jeg sagde, at jeg var alene i Villaen, men de begyndte alligevel en Eftersøgning. Da de gik ind i Soveværelset, skød Jørgen med sin Revolver fra Sengen og saarede den dansktalende Gestapomand i Skulderen. Endnu to Gestapomænd blev kaldt ind. De var alle fire nervøse og fumlede med deres Vaaben. De vilde igen trænge ind i Soveværelset, men Jørgen kastede en Haandgranat og den skaffede ham Tid til at samle sin Maskinpistol. Imens stod jeg ude paa Trappen og blev holdt op af en Tysker, men da Jørgen begyndte at skyde, løb min Vogter ind til de andre, og imens stak jeg af. Det sidste, jeg saa, var at Soveværelset stod i lys Lue, men Jørgen maa være sluppet ind i et Værelse ved Siden af. Mens jeg løb ned ad Villavejen, hørte jeg Tyskerne raabe paa Forstærkning. Til sidst havde de mellem 175 og 200 Mand rundt om Huset. De stillede Maskingeværer op og skød paa det fra alle Sider, og imens bredte Ilden sig. Først da Huset var omtrent nedbrændt, standsede de Skydningen.

Jørgen har aabenbart forsøgt at slaa sig igennem, da han ikke kunde

klare sig mere i det brændende Hus. Da havde han kæmpet i to Timer, skønt han var ene mod et Par Hundrede Mand, og skønt han var hårdt saaret allerede før Kampen. Han blev fundet død paa en stor Græsplæne med en Maskinpistolsalve i Brystet.“

Fænomenet „Flamme“.

„Flamme“ var kun 24 Aar, da han faldt i Kampen, men sin Ungdom til Trods, og skønt han for en stor Del arbejdede udenfor de store Organisationer, blev han et af de kendte Navne indenfor Modstandsbevægelsen. Hans store Indsats laa utvivlsomt i Kampen mod Stikkerne. Man regner med, at han har likvideret over 20 af disse Individuer, bortset fra et Antal, han fik uskadeliggjort og sendt til Sverige, men alle, som kendte Flamme nærmere, slaar fast, at det kun var med Ulyst, han gik til en Stikkerhenrettelse, og at han kun medvirkede i dette Arbejde, fordi det nu engang var noget, som skulde gøres.

Ingen, som kendte den unge Bent Faurschou Hvid fra det borgerlige Liv, vilde tro, at den pæne unge Mand, der altid lagde saa stor Vægt paa sin Paaklædning og i hele sin Fremtoning lignede en ung engelsk Gentleman, var en af Stikkernes mest frygtede Modstandere. Hans Tilnavn havde intet at gøre med Sabotage eller Ildebrand — det stammede ganske simpelt fra hans Haarfarve, og alene hans flamme-røde Paryk skulde egentlig gøre det farligt for ham at færdes paa Københavns Gader, efter at Gestapo var kommet paa Sporet af ham. Men Mod var i hvert Fald en af de Ting, som selv Modstanderne ikke vilde frakende „Flamme“. Han og „Citronen“ havde f. Eks. en Del at gøre med Transporten af Englændere over Sundet, og det var en af deres Yndlingsforøjelser at køre de nødlandede engelske Flyvere en Tur gennem København og vise dem Shellhuset og de andre tyske Tilholdssteder, inden Turen gik over Sundet. Som et Bevis paa „Flamme“s Mod og Beslutsomhed kan man ogsaa nævne hans Opførsel, da han var ved at blive fanget i en Grøntforretning i København. Forretningens Indehaver, kendt i den illegale Verden som „Gemyse“ og en af „Flamme“s Medarbejdere, var netop blevet taget af Gestapo, da „Flamme“ intetanende traadte ind i Forretningen for at aftale en ny Aktion med „Gemyse“. Selvfølgelig var der flerdobbelt Gestapovagt i og omkring Forretningen, for at den kunde virke som Fælde, men „Flamme“ forstod i sidste Øjeblik paa „Gemyse“s Kone, som ekspederede, at der var noget galt — bestilte et Pund Gulerødder og bad hende lægge Posen til Side, mens han gik over i en anden Forretning. Men Gestapofolkene

havde allerede anet Uraad, og idet „Flamme“ vilde gaa ud af Butiken, tog en af dem fat i ham. Øjeblikkelig greb „Flamme“ ham om Halsen, slyngede ham fra sig og gennemborede ham med et Revolverskud, og i et Sæt var han ude paa Gaden, rev en Dame af Cyklen og sprang op. Han havde endnu sin Revolver i Haanden, og en Gestapomand, som løftede sin Maskinpistol imod ham, naaede ikke at faa affyret et Skud, før han selv faldt om med en Kugle i Panden.

„Flamme“ selv talte ikke meget om disse Episoder. Han var i det hele taget en temmelig tavs Natur, som ikke lod andre faa noget større Indblik i sit Arbejde, men lod Resultaterne tale. Indenfor Modstandsbevægelsen stod han som Holger Danske-Mand.

Den 18. Oktober 1944 afsluttedes hans Løbebane lige saa dramatisk, som hans Liv havde formet sig de sidste Aar. Gestapo havde efterhaanden fundet hans Spor, og om Aftenen den 18. Oktober omringede Tyskerne den Villa paa Strandvejen, hvor han opholdt sig. Han forsøgte at forsvare sig med det eneste Vaaben, han havde med — en lille 6,35 mm Pistol — men Kampen var naturligvis haabløs. Da han saa, at alt Haab var ude, tog han den Gift, han altid bar hos sig

Skoledrengen, som blev Sabotagechef.

K. K., født Jørgen Jespersen, var 17 Aar, da han blev Leder af en Sabotageafdeling paa 60 Mand — og da havde han allerede været med til adskillige Sabotager. Han gik lige fra Skolebænken i Østre Borgerdyd Gymnasium ud i det illegale Arbejde. Som saa mange andre illegale Berømtheder begyndte han ved Bladvirksomheden, men snart startede han sammen med to Kammerater en Sabotagegruppe. De tre Drengene havde ialt 1 Pistol som Bevæbning — den var hugget fra Bedstefaderen til en af dem. Saa snart de havde kompletteret Udrustningen en Smule, gik de til Aktion — det var i Februar 1943, og Maalet var en tysk Bil i Heibergs store Serviceanlæg. Det lykkedes at faa Bilsædet til at brænde, men derudover anrettedes ingen Skade.

De tre Skoledrengene, som da stadig passede deres Skolegang, udvidede efterhaanden Gruppen, og hen paa Sommeren 1943 begyndte de store Sabotager. Siden har K. K., som en af Lederne indenfor Bopa, været med til næsten alle de større Sabotager, som har fundet Sted i Hovedstaden. Han husker de fleste store Krigsdatoer paa en lidt anden Maade, end vi andre. D-Dagen — det var den Dag „Globus“ blev stormet af 100 Mand, den 29. August 1943 — da bombede vi et Hærderi paa Nørrebro, saa Folk kunde se, at vi ikke var bange for Tyskerne, Luft-

angrebet paa Shellhuset — det var den Dag, vi endelig fik fat i en Hipo-bil ude paa Frederiksberg og gjorde det af med hele Besætningen, o. s. v., o. s. v. Han har været med til at cykle rundt paa Kløvermarkens Flyve-plads og placere Bombe efter Bombe i Hangarer og Maskinværksteder, skønt de første Bomber eksploderede, endnu inden de naaede at slippe væk, han var med, da Riffelsyndikatet blev overrumplet og sprængt i Luften uden at saa meget som et Skud løsnedes, og hans sidste store Bedrift var Sprængningen af „Torotor“.

Usædvanlig høj, usædvanlig tynd og med en Skoledrengs Rangleth-ed var han nem at genkende, og noget af det første, Gestapo foretog sig efter enhver Sabotage, var da ogsaa at spørge Øjenvidnerne, om de havde set noget til „der K. K.“ En Dag, da han spadserede hen ad en fredelig københavnsk Gade, stod en af Gestapos mest berygtede Med-arbejdere, en Kriminalrat, pludselig ved Siden af ham med Ordene „Du bist K. K.“. Tyskeren havde sin Pistol parat, og K. K. fulgte tilsyne-ladende resigneret med, mens Kriminalrat'en underholdt ham med For-sikringer om, at han nok skulde blive skudt, men at de først vilde slaa ham til Plukfisk. Efter nogle Minutters Forløb skulde K. K. pudse Næse. Han fik Lov at stikke Haanden i Lommen efter Lommetørklædet, mens Tyskeren stod bagved med sin Pistol skudklar. K. K. fyrede paa Lykke og Fromme sin Pistol af nede i Lommen og ramte Manden bagved i Maven. Han faldt, og skønt han i Faldet fyrede hele sit Pistolmagasin tomt, slap K. K. med nogle Huller i Frakken. Saaret har K. K. naturligvis ogsaa været. Hør blot hvordan det gik til en af Gangene: Han befandt sig i en Bil sammen med 3—4 Kammerater og blev forfulgt af en over-legen Styrke Hipofolk. Nu havde K. K. blandt sine andre Talenter ogsaa det, at han kørte frækt, men djævlblændt godt, og han var allerede ved at slippe fra Hipoerne, da Vognene kom ind paa en Vej, hvor en anden Hipopatrolje havde taget Opstilling. De var klar over, at der var god Fangst i Bilen og havde formeret Kæde langs Vejkanten med Maskin-pistolerne parat. Da Sabotørerne saa denne Opstilling, smed de sig ned i Bunden af Vognen, K. K. styrede nede fra Førersædets Bund med en Haand paa Rattet. Vognen blev bogstavelig talt savet over. Mindst 100 Kugler var gaaet ind i den i det Sekund, den passerede Hipoerne. Den eneste, der blev saaret, var K. K. Han var ramt i Foden!

Da Krigen sluttede, var K. K. i den Alder, hvor han normalt skulde have taget Studentereksamen. I Stedet ledede han en Styrke paa 200 Mand, der var udset til særlig vanskelige Opgaver, hvis Tyskerne ikke kapitulerede godvillig. Senere blev han Chef for den særlige danske Vagt ved Special Force's Hovedkvarter i Danmark.

Organisationen, som var een Mands Værk.

Den danske Modstandsorganisation, som stærkest er præget af en enkelt Mand, er utvivlsomt „1944“, og lige saa indlysende er det, at denne Mand er en af Frihedskampens ejendommeligste og mest fængslende Skikkelser. Ib Mogens Bech Christensen blev ikke mere end 25 Aar gammel, inden han faldt for Tyskernes Kugler, men han havde da gjort en Indsats, som tæller med paa en hel Række Omraader, der ellers hver for sig var rigelig stort til en Specialist. Sabotage, Vaaben- og Postrøverier, Transporter, Telefonaflytning, Bladarbejde laa indenfor „1944“s Arbejdsomraade, alt organiseret, bygget op og ledet af Mogens selv, eller Knud Nielsen, som hans Dæknavn var. Det ser ud som en Skæbnens Ironi, at han, der oprindeligt nægtede at gøre Militærtjeneste, fordi han af Overbevisning var Pacifist, skulde spille en saa betydelig Rolle i den blodige Kamp, men hans Had til enhver Form for Uret og Undertrykkelse var endnu stærkere end hans Modvilje mod Vaabenbrug.

Mogens Bech Christensen var ved Krigens Udbrud Elev paa Akademiets Malerskole, men allerede i Efteraaret 1941 blev han idømt 3 Maaneders Fængsel for antitysk Propaganda. Saa snart han kom ud, kastede han sig paany ind i Kampen, var en Tid Medarbejder ved „Studenternes Efterretningstjeneste“ og startede saa den 1. Januar 1944 sin egen Organisation „1944“ og begyndte at udgive Bladet af samme Navn. Trods sine 23 Aar afslørede han her saa udprægede Lederevner, at han uden Vanskelighed holdt sammen paa den voksende Organisation med de vidt spredte Arbejdsopgaver. Han ledede den danske Afdeling af „Vera“ Ruten, der havde Station paa den gamle Losseplads i Kastrup lige for Næsen af en talstærk tysk Garnison, han organiserede adskillige Postrøverier som fremskaffede fældende Materiale mod Stikkere og Værnemagere. Han og hans Folk veg ikke tilbage for et Forsøg paa at storme selve Frimurerlogen i København, Schalburgfolkenes Hovedkvarter. Farligt var meget af alt dette, men om „Knud“ dannede der sig den Myte, at han var usaarlig. Først 11 Dage før Tyskernes Kapitulation brast denne Myte. Han var blevet gift den 28. Marts — i Malmø — men deltog lige ivrigt i Forberedelsen til den Opstand mod Tyskerne, som skulde bryde ud, hvis de ikke kapitulerede. Den 23. April kørte Mogens ud i Hareskoven sammen med nogle af sine Folk for at holde Skydeøvelser. Her blev de omringet af Tyskere, og under Flugten ramtes Mogens dødeligt. Tilsyneladende har han med Vilje taget en ulige Kamp op mod Forfølgerne for at redde Kammeraterne.

Torturkamrenes første Offer.

Aage Nielsen var den første danske Sabotør, som blev pint ihjel af Gestapo, og den Mand, som var Skyld i, at han blev anholdt, var den første Stikker, som blev henrettet af Sabotørerne. De to Mænds Død under saa forskellige Omstændigheder staar altsaa som Indledning til den blodigste Fase af Danmarks Frihedskamp, og de er samtidig betegnende for den Forskel, som bestod mellem Gestapos og Sabotørernes Kampmidler.

Aage Nielsen var en af de første, som kom med i den organiserede Sabotage herhjemme. Han havde allerede under Borgerkrigen i Spanien vist sin aktive Indstilling og sit Mod ved at gaa med som frivillig paa Regeringens Side. Han var kun 18 Aar og saa lille, at han var ved at falde i den Uniformskappe, han fik udleveret ved den spanske Hær, men hans Kampegenskaber var der ikke noget i Vejen med, og da Krigen brød ind over Danmarks Grænser, søgte han helt naturligt ind i de Kredse, som herhjemme tog Kampen op mod Nazisterne. Et af hans bedste Kup lavede han, da han sænkede en stor, stærkt bevogtet Damper medens den laa ved Kajen i Københavns Havn. Han optraadte ved denne Lejlighed som Lystfisker, og Vagterne ænsede ikke, at den unge Mand, som saa taalmodigt sad paa Bolværket med sin Medestang, efterhaanden rykkede nærmere og nærmere til det Skib, de bevogtede. Men paa Enden af Snøren sad i Stedet for en Krog en magnetisk Mine, en „Skildpadde“, og til sidst var Snøren saa nær ved Skibssiden, at „Skildpadden“ kunde naa ind paa den.

Hans fleste Aktioner var dog rettet mod Fabrikker, og det var under en saadan Industrisabotage, han blev stukket og fanget. Det var Lystrups Bilværksteder, man vilde til Livs, og det var lykkedes Sabotørerne at finde frem til en Arbejder, som var villig til at smugle Sprængstoffet ind paa Virksomheden. Denne Mand, en Mekaniker ved Navn Jens Olsen, blev imidlertid dels truet, dels købt til at forraade Aage Nielsen. Da han sidste Gang skulde mødes med Sabotøren, havde han i Forvejen underrettet Gestapo om Mødestedet, og Aage Nielsen blev anholdt. Efter at det var fastslaaet, at Nazisterne havde pint ham ihjel i Fængslet, blev Jens Olsen fanget af Sabotørerne og tilstod sit Forræderi. Skønt en af den myrdedes Brødre deltog i Forhøret, blev der ikke krummet et Haar paa Hovedet af Stikkeren under hele Afhøringen. Men da Tilstaelsen forelaa, blev Dødsdommen fældet. Som den mest humane Fremgangsmaade gjorde man ikke Jens Olsen bekendt med Dommen. Han troede, at han skulde føres til Sverige og interneres, da man tog ham med paa

den sidste Køretur, og han har næppe naaet at opfatte andet, før han havde endt sit Liv paa en øde Skovsti.

Mange andre Navne dukker frem i Erindringen, naar man skriver om disse 6. Snesevis, ja Hundreder af andre Sabotører og Frihedskæmpere burde have været nævnt. Hvem der gjorde den største Indsats, kan ikke maales i Dag og Udvalgelsen af de faa Navne ovenfor har ikke til Formaal at placere dem fremfor de andre. Maaske vil der en Dag komme den Beretning om Modstandskampen i Hovedstaden, som sætter Tingene paa Plads, og maaske vil da helt andre Navne trænge sig i Forgrunden. De korte Glimt af nogle kendte Skikkelser, vi har givet ovenfor, tilsigter da heller ikke andet end blot at staa som Eksempler paa det Mod, den Raadsnarhed, den Offervilje og den Dygtighed, dansk Ungdom i disse Aar lagde for Dagen paa Omraader, som ellers var den fremmed.

Faldskærmsfolkernes Landschef Jørgen „Flemming“ Muus med sin Hustru, Varinka Wichfeld, med hvem han holdt Bryllup under sit illegale Ophold i København. Prisen paa Faldskærmschefens Hoved var en Overgang oppe paa helt svimlende Tal.

DET 20. AARHUNDREDES GØNGER

Træk fra den sjællandske Frihedskamp under Besættelsen.

Af Erik Gribso.

En maanelys Nat, da en Gruppe Frihedskæmpere havde modtaget en Sending Vaaben fra en engelsk Flyvemaskine paa Roskildeegnen, havde man bakset godt med de 24 store Jernbeholdere, og Marken var blevet temmelig „uordentlig“. En Frihedskæmper sagde:

— Hvad mon Gaardejeren siger til dette her i Morgen?

— Det ta'r han sig saamænd ikke af, svarede en anden Frihedskæmper, og for Resten vil han sørge for at harve Stykket, inden Solen staar op.

Modtagelederen lo — for han kendte begge sine Folk. Den ene var en ung Mekaniker fra Roskilde, den anden, som havde beroliget ham, var — Gaardejeren selv!

Paa Sjælland som andre Steder i Landet kendte mange Frihedskæmpere kun hinanden under Dæksnavne, og Historien er typisk og sand.

75 pCt. af de tunge og 50 pCt. af de lette Vaaben, som blev modtaget de fleste Steder paa Sjælland, gik til Hovedstaden, hvis store Frihedshær for en væsentlig Part blev forsynet af de dristige Vaabenfolk ude omkring. Modtagelederen for Nordsjælland, „Tom“, har oplyst, at hans Folk alene har skaffet Vaaben til 5000 københavnske Frihedskæmpere.

Paa Roskildeegnen begyndte man Vaabenmodtagelsen i Skovene, men det varede ikke længe, før Tyskerne opdagede det og omringede alle Skove og Lunde ved Nymaane. Saa valgte man de aabne Marker, og til sidst, lige før Kapitulationen, foregik Vaabenmodtagningen tæt op ad Alfarvej. Faren — og Spændingen — var blevet større, men kun een Gang var det nær gaaet galt for Roskildefolkene. To Faldskærmsfolk var dalet ned i et Grantræ, og med 130 Kilometers Fart gik det nu mod Roskilde. Man naaede Byen, netop som Tyskerne rykkede ud fra Kaserne, og Bilen strøg lige forbi Nazifolkene.

Radiosendere, der fyldte som to Bøger.

Paa Roskildeegnen arbejdede Secret Service med en Radiosender, den første i Verden, der benyttede en Maskinsender, som sendte op til 420 Bogstaver i Minuttet. Det var en tidligere Wienerdreng, nu dansk Statsborger, der betjente Senderen, en lille Genstand, som var uhyre let

at haandtere. En Sender og en Modtager var camoufleret som to Bøger, de var ikke større end Telefonbøger, og paa Ryggen var der Indskrifter, saa det hele saa ubetinget tilforladeligt ud. Gode Roskildeborgere eller Landmænd i Omegnen stillede deres Hjem til Raadighed for Secret Service-Manden. Det tog kun omkring tre Minutter at etablere Senderen, og en Udsendelse varede gerne en god halv Time. Vagtposter omkring i Byen sikrede Udsendelsen. Det var særligt betroede og uddannede Folk, som ikke vilde lade en tysk Pejlevogn slippe igennem. Enhver Varebil, der saa mistænkelig ud, blev ubønhørligt standset.

Kvinderne i Frihedskampen.

Mange sjællandske Frihedskæmper-Hustruer gjorde ogsaa et godt Stykke Arbejde under Modstandskampen. De maatte passe paa Vaabnene, mens Manden var ude efter nye Forsyninger, og adskillige gik endda aktivt med ind i Arbejdet for Landets Befrielse, i illegalt Bladarbejde, ja, undertiden ved Vaabenmodtagelser, der jo ellers var udpræget Mandfolkearbejde. Mange Børn har sikkert undret sig over, at Nøglen til Høsehøuset pludselig skulde vogtes saa omhyggeligt — eller slet ikke var til at finde!

Enkelte Steder dannedes særlige Kvindegrupper, det gjaldt f. Eks. Køgeegnen. I Boslunde ved Skelskør havde en 20-aarig Bondepige sin egen Gruppe, der forfattede illegale Blade og samlede Vaaben. Lederen blev en Dag taget af Gestapo i Slagelse, da det var sivet ud, at nogle unge Piger gik med Revolvere. Da hun blev standset, og Tyskerne spurgte, hvad hun havde i sin Mappe, svarede hun roligt, da alt var tabt: — Nogle Æbler og en Revolver!

Hun kom i Vestre og senere til Tyskland.

En ung Hollænderinde, der var blevet slæbt gennem Europa som Slavinde, var til sidst blevet overført til et Lazaret i Haslev. Her hævnedes hun sin Families Udslettelse ved at dræbe den tyske General Gierig fra Luftwaffe, som hun gav Gift i Stedet for Kultabletter. Hun var sikker paa Dødsstraf, men blev befriet ved Kapitulationen.....

Dramatisk Kamp paa Landevejen.

To af Haslevegnsens Ofre i Frihedskampen var Direktør Kaj Ørum, Haslev, der blev skudt af Gestapo sammen med Rudolf Martinsen paa Landevejen lige udenfor Faxe den 7. April 1945. En ung Frihedskæmper, der var blevet anholdt og ført til Haslev gamle Højskole, fortæller, at Direktør Ørum og Martinsen opholdt sig her. De blev

alle tre stoppet ind i en Bil om Natten, og saa gik det mod Faxe. Martinsen og jeg havde faaet Hænderne bundet bag paa med Telefontraad, fortæller han, men paa Turen lykkedes det mig at faa mig fri og faa løst Martinsen. Jeg hviskede: „Hvad skal vi gøre for at redde Livet . . . ?“ Foruden Ørum og Martinsen var der en bagbundet Kammerat, der gik under Dæknavnet Jessen. Han var blevet anbragt paa et Klapsæde ved Siden af en Tysker. Foran hos Chaufføren sad endnu en Tysker. Tyskeren bag i Bilen hørte vor Samtale og beordrede os til at bytte Plads. Saa opdagede han, at vi var fri for Baandene. Bilen standsede, og jeg gav i det samme Tyskeren ved min Side et voldsomt Næveslag og rev Maskinpistolen fra ham. Jessen forsøgte at tage sig af Tyskeren ved Siden af Chaufføren, men kunde ikke magte ham, da han var blevet afkræftet af regulære Spark ved Arrestationen. Saa sprang han ud og smed sig i en Grøft. Tyskeren paa Forsædet vendte sig og skød efter os. Jeg slog til hans Arm og sprang ud af Bilen med Maskinpistolen, men Remmen hang fast i Klapsædet, og jeg maatte flygte. Rudolf Martinsen var ogsaa sprunget ud, men han havde lyst Sommertøj paa og var et for let Bytte. Martinsen faldt, ramt af flere Skud. Imens stod Direktør Ørum med Armene i Vejret og sagde: — *Nicht schiessen, nicht schiessen! Men de gik lige hen til ham og skød ham ned med Nakkeskud!* Jessen laa stadig i Grøften, og til Trods for, at der blev lyst efter ham med Lygte, blev han ikke fundet. Senere fik jeg at vide, at han havde slæbt sig helt til Haslev, skønt han havde brækket fire Ribben. Jeg flygtede ind paa en Gaard, hvor jeg laante en Cykle og fik mig bjerget ud til nogle Bekendte, der tog sig af mig. Jeg havde faaet to Skud, det ene Strejfskud, men den anden Kugle har jeg i mig endnu . . . !

Gøngerne paa Stevns.

Literaturkritikere har udtalt deres Ængstelse for, at Tiden efter den store Frihedskamp skulde skabe en Serie Gøngenhøvding-Romaner, hvor man saa bort fra det psykologiske og bare kastede sig ud i al den fristende Spænding. Men eet Sted i Landet maa man have Lov til at mindes Gøngenhøvdingen og hans Bedrifter og foretage en Sammenligning mellem Gøngerne og Frihedskæmperne. Det er paa Stevns! — Man kan simpelthen ikke lade være. Efter Kapitulationen stod Englænderne fra Special Forces, som dirigerede Vaabenedkastningerne, i *Gjorslev Slotsgaard* for at hilse paa Frihedskæmperne. Sceneriet var en Carit Etlar værdig: Gøngerne — altsaa Frihedskæmperne — stod opstillet i to

Geledder i almindeligt Hverdagstøj og bevæbnet forskelligt, en med Karabin, en med Maskinpistol, en med Gevær 89, — en broget Flok mellem Gjorslevs aarhundredgamle Fløje, og bagefter samledes de alle i Slottets Sal, hvor i sin Tid Palle bragte Gøngerne Vaaben, skjult i et stort Sulekar.

Spændende var det dengang, men enhver Literaturforsker maa indrømme, at spændende var det ogsaa for Gøngernes Efterkommere, naar de fik Vaabnene sendt ned fra Himlen for Næsen af Tyskerne.

Gjorslev var Centrum for Vaabenopsamlingen. Flyverne kastede deres Vaaben i et Omraade mellem Køge og Karise, og de blev dirigeret ved Hjælp af et Pejleapparat med en Aktionsradius paa ca. 30 km. 10—12 Ladninger kom velbeholdent ned, og 50 pCt. gik til København. Men den sidste Gang gik det galt, da en Stikker fik givet Hipo Besked om Sendingen, fordi Flyveren kredsede lidt for længe over Egnen. Vaabnene var havnet i Trætoppene, og det var nødvendigt at fælde Træerne for at faa dem frigjort. Det var Godset Søholm, og en Frihedskæmper fra Storehedinge, en Tandlæge, maatte se paa, at Hipoerne sikrede sig de Vaaben, som var tiltænkt Frihedskæmperne. Ved samme Lejlighed fik forøvrigt Tandlægen lært, at en Tang kan bruges til andet end at trække Tænder ud med. Hipoerne pinte nemlig Tandlægen ved at knibe ham i Ørerne. Senere stillede de ham op paa Søholm, „dømte“ ham til Døden og skød sluttelig Geværer af — over Hovedet paa ham....!

105.000 Liter illegal Benzin med almindeligt Godstog!

Danske Sabotørers Fantasi overgik langt Tyskernes. Derfor gik det ogsaa godt, da en sjællandsk Gruppe i Marts 1945 „afhentede“ 105.000 Liter Flyverbensin fra Tyskernes Tanke (!), tilmed i Kastrup Lufthavn. Sabotørerne var iført tyske Jernbaneuniformer og havde til Transporten sikret sig tyske Tankvogne. Alt gik programmæssigt.

Her sejrede saa sandelig den danske Fantasi. Dette Kæmpelager af Benzin skulde til Stevns. Og hvordan sendte man det? Jo, nu regnede Nazisterne altsaa med de udspekulerede danske Sabotørers hidtil saa fantasifulde Udfoldelse. Her maatte ubetinget en særlig udsøgt Maade bringes i Anvendelse. Og saa valgte Sabotørerne denne Gang at sende 105.000 Liter tyvstjaalet tysk Flyverbensin — med det ordinære Godstog til Køge! Den rare og uhyre sjældne Vædske kom til Egnen ved Middagstid, og Frihedskæmperne i gule Kitler pumpede ganske roligt Beholdningen op i D.D.P.A.s Tankanlæg paa Køge Havn! Herfra fordeltes Benzinen senere illegalt, og da tyske Marinere en Dag vilde

overtage Tankanlæget, meddelte man bare Tyskerne, at Anlæget „desværre“ ikke kunde afhændes i Øjeblikket. Overtagelsen maatte absolut udskydes. — Og saa blev Restlageret af Benzinen hurtigt bragt af Vejen

Hansen-Nords sidste Kamp.

I Næstved blev Kampen om Kasernen den 29. August Optakten til Frihedskampen. Og denne Kamp var først og fremmest Premierløjtnant Hansen-Nords. Der blev kæmpet flere Timer om Gardehusarkasernen. Tyskerne var tilsidst trængt saa langt frem, at Hansen-Nord maatte give Ordre til sit Mandskab om at trække sig tilbage til en ny Stilling i det Afsnit, han holdt. Men for at dække sine Folk blev han selv staaende og beskød de fremstormende Tyskere med en Maskinpistol. Her blev han, til sidste Mand var i Sikkerhed! Da var Tyskerne imidlertid saa langt fremme, at han ikke kunne redde sit eget Liv. Han sank om, ramt af fem Projektiler. Men Tyskernes videre Fremstød var standset, og den tyske Officer, som ledede Angrebet, var ogsaa dræbt.

Da Marcus Gøye var med i Frihedskampen.

Det er en umulig Opgave at nævne alle de Episoder paa Sjælland, som fortjente det — og Navne paa Frihedskæmperne tør man næsten ikke komme ind paa. Een af de gode, gamle Danskere, som ikke havde regnet med at komme frem i Frihedskampen i det 20. Aarhundrede, tør jeg dog bringe frem. Det er salig Marcus Gøye i Herlufsholm Kirke. En Secret Service-Sender, som blev benyttet til de daglige militære og politiske Udsendelser til England, var i en Periode stationeret paa Herlufsholms lærde Skole ved Næstved. Men en Dag lykkedes det Tyskernes Pejlevogn at finde frem til Skolen, og før man vidste et Ord af det, holdt Gestapo for Døren. Saa blev der travlt. Det drejede sig om Sekunder!

Rektor Friis-Hansen fik imidlertid den helt rigtige Idé! Marcus Gøye, Skolens Beskytter, der døde 1698, maatte redde Skærene! Et Øjeblik efter havde man løftet det gyldne Laag af salig Gøyes Sarkofag, og saa blev Senderen regulært „gravsat“. Senere begyndte Gestapo at rumstere. De endevendte alt paa Skolen, endog Elevernes Kufferter, men ingen mistænkte gode, gamle Mr. Gøye, der dog ellers var Diplomat — og gift med en engelsk Dame!

Det var ikke eneste Gang, Tyskerne blev snydt paa Næstvedegnen. En Overbetjent i Københavns Opdagelsespoliti, der var Dr. Best's Be-

skytter om Dagen og mødtes med Faldskærmsfolk om Aftenen, har efter sin Hjemkomst fra England interessant fortalt, at tyske Soldater en Nat kom stormende fra København til Egnen mellem Næstved og Sorø. Overbetjenten var Mellemlid mellem Tyskerne og Statens civile Luftværn, og det var hans Pligt (!) at meddele, naar Englænderne landsatte Faldskærmsfolk. En Nat opdagede Overbetjenten ved Hjælp af sine Forbindelser indenfor Frihedsbevægelsen, at der var sendt Faldskærmsfolk ned over Hareskoven, og for at undgaa Udrykning dértil, meddelte han med alle Tegn paa Ophidselse, at der var Englændere ved — *Næstved!* 3000 Tyskere støjede rundt hele Natten paa Egnen og generede en Masse Menneskers Nattesøvn, mens Politiet sad i København og morede sig storartet

Et godt Kup.

Frihedskæmperne fra *Korsør* udførte et meget omtalt Kup ved *Forlev*, hvor et tysk Ammunitionstog blev standset, de tyske Soldater uskadeliggjort og Ammunitionen læsset om paa Frihedskæmpernes Biler. Det var en mørk og kold Februaraften, man skred til den komplicerede Opgave. Et Par Mand blev sendt til *Vemmelev* Central, som sattes ud af Funktion, til Aktionen var overstaet. Paa *Forlev* Station satte Frihedskæmperne desuden Stopsignal for Toget, som ogsaa standsede. En Mand blev tilbage og „dækkede“ Stationen, mens en anden entrede Lokomotivet og fik Lokomotivføreren til at køre Togstammen frem, saa Ammunitionsvognen kom til at staa udfør en Vejskæring, hvor en Lastbil holdt parat.

De tyske Vagtposter gjorde imidlertid Vrøvl, og det blev nødvendigt at skyde paa dem. De blev bragt til Slagelse Sygehus. Falcks Redningskorps fra Slagelse tilkaldtes, fordi man ikke havde nok rullende Materiel, og Falckmændene, der var en eneste regulær Samling Frihedskæmpere, hjalp samtidig til med at faa Ammunitionen bragt af Vejen.

Bruno de Neergaard.

Det blev iøvrigt Falckstationens Skæbnedag den 8. Februar. Man havde bragt Sabotørerne velbeholdne til *Korsør*, men næste Formiddag kom den tyske Tolk *Bøse* ned paa Stationen og sagde: „I er nogle slemme Banditter allesammen, det er en køn Forbryderrede hernede!“ Han forlangte Oplysninger om Attentatet paa Ammunitionstoget. Nu vidste den paagældende Falckmand, at *Bøse* netop denne Aften skulde likvideres og anmodede senere „Likvidatorerne“ om at udsætte Henrettelsen, da det

jo ellers kunde blive ubehageligt for Falckmanden. Sagen kunde imidlertid ikke standses. Bøse blev skudt Kl. 22. Og saa gik Turen til de tyske Fængsler

Modstandsbevægelsen i Slagelse blev forøvrigt startet af Stationsleder *Bruno de Neergaard*. Det kan vist godt siges uden at fornærme nogen. Han fik allerede i 1941 Forbindelse med flere Mænd, som var villige til at gøre et Arbejde paa Modstandsfrontens forskellige Afsnit og senere viste sig utrættelig i Kampen. Bl. a. havde han specialiseret sig i at sørge for Faldskærmsfolk og nedstyrkede Flyvere i hele Midt- og Syd-sjælland, og det er smerteligt, at denne fremragende Leder ikke kom til at opleve det fri Danmark. Han blev fanget af Gestapo og henrettedes Skærtorsdag 1945.

Svære Tider for god Dansker.

Mange gode Danskere maatte under Besættelsen gaa ind for mindre flatterende Opgaver for Sagens Skyld. I Slagelse vakte en ellers uberygtet større Vognmand saaledes Forargelse ved at stille sig til Raadighed for den tyske Værnemagt, hvorved han erhvervede det saakaldte „Danmarks-*ausweiss*“, der gav fri Kørsel overalt i Landet. Han var imidlertid blevet Værnemager efter Ordre fra — Frihedsbevægelsen! Man havde nemlig Brug for en Mand, der kunde komme frem overalt, og takket være denne ikke helt ufarlige Tilværelse, blev Slagelse-Vognmanden til stor Nytte. Nat efter Nat kørte han med Vaaben fra den ene Side af Sjælland til den anden, med engelske Flyvere og med Sprængstoffer for Sabotørerne. Saa snart han holdt den grønne *Ausweiss*-Seddel op foran Vognruden, udbrod de beroligede tyske Vagtposter bare: „Gut! — Gut!“

Men om Dagen maatte Vognmanden døje Folks foragtelige Blikke og adskillige fornærmelige Tilraab, naar han kørte for Tyskerne.

Tilsidst var det spændende Spil ogsaa nær endt med en Katastrofe for Hovedpersonen. Vognmanden fik nemlig saa travlt med Frihedskæmperarbejdet, at han den ene Gang efter den anden maatte sige Nej til Tyskerne — og saa faldt han i *Unaade*. Det store *Ausweis* blev taget fra ham og erstattet med et, som kun gjaldt for et mindre Omraade.

Denne brave Dansker kunde først aande lettet op 5. Maj, da Frihedskæmperne tog ham til Hjertet og rensede hans medtagne Rygte. Han ved mere end de fleste om, hvad Tyskerne og deres Haandlangere har følt ved Danskernes Kulde, som altsaa ogsaa strømmede mod ham.

„Niels Juel“s Kamp mod Tyskerne.

Modstandsbevægelsens første officielle Aktion i Holbæk Amt skete — som saa mange andre Steder — hos Militæret. Og her er en særlig bemærkelsesværdig Episode: Artilleriskibet „Niels Juel“s Kamp med de tyske Flyvere.

Da Undtagelsestilstanden indtraadte, gav Skibets Chef, Kommandørkaptajn Westermann, Ordre til „fuld Kraft frem“ for at komme fra Holbæk. Udfor Hundested kredsede tre tyske Bombemaskiner pludselig omkring „Niels Juel“. En af dem dykkede og kastede en Bombe, der ramte Vandoverfladen 20 Meter bag den danske Krydser. Angrebet gentoges tre Gange, og „Niels Juel“ besvarede omgaaende Ilden med sine Luftværnskanoner. Ved Angrebet saaredes tre menige Marinere og Kvartermester Andresen, der senere døde af sine Saar paa Holbæk Sygehus. Under Kampen rantes ogsaa en af de tyske Flyvemaskiner, der styrtede ned paa Halsnæs.

Orlogskaptajn Westermann var først stemt for at sænke Skibet paa dybt Vand, men opgav det, da Redningsbaadene var gennemhullet af de tyske Kugler. I Stedet gav han Ordre til at gaa ind i Bunden af Isefjorden, hvor han med fuld Kraft satte „Niels Juel“ paa Grund ud for Sindssygehospitalet i Nykøbing. Alle Bundventiler aabnedes, og Vandet strømmede ind. Det lette Skyts blev kastet udenbords sammen med Kiler og Bundstykker til de svære Kanoner. Inventaret blev ødelagt totalt, saa intet skulde falde i Tyskernes Hænder. Selv Hyndernes svære Læderbetræk blev flænset med skarpe Knive.

Mandskabet interneredes, og Tyskerne gik straks i Gang med at hæve „Niels Juel“. Det lykkedes efter halvanden Maanedes Forløb, men takket være Orlogskaptajn Westermanns rigtige Ordre i det afgørende og kritiske Øjeblik, kom det til at koste Tyskerne et kolossalt Arbejde. Og da det endelig lykkedes at faa Krydseren paa Højkant, kunde den alligevel ikke gøres kampdygtig. Den blev slæbt til Kiel som Lazaretskib og mødte her sin endelige Skæbne i Form af en engelsk Bombe under et af de store Angreb paa Kiels Havn.

To Skibe og en Bedding, der ikke duede.

To danske Ministrygere, som skulde afleveres fra Holbæk Skibsbyggeri lige omkring 29. August, blev holdt tilbage, og det lykkedes fantastisk nok under hele Besættelsen at bilde Tyskerne Historier paa Ærmet, naar de kom og kiggede ind ad Vinduerne til Skibsbygningshallen. Spurgte Tyskerne f. Eks., hvad det egentlig var for nogle fine

Baade med Kobberforhudning, fik de den Besked, at det var Baade til Fiskerikontrol og Havundersøgelser. De var komplet uegnede til noget andet Formaal! En Dag kom nogle Tyskere, som særlig havde Kig paa Beddingen, men saa fik de at vide, at den var saa gammel og raaden, at det hele vilde falde sammen, saa snart „der kom et ordentligt tysk Skib op paa den . . . !“ Derefter hørte man aldrig mere noget om den Bedding — som imidlertid den Dag i Dag ikke fejler det mindste.

Tankgravene.

Da Tyskerne begyndte at vandalisere Nordsjælland og Odsherred med store Tankgrave, som iøvrigt ingensomhelst militær Værdi havde hverken efter tyske eller danske Udsagn, blev det en Dag Holbæk-Frihedskæmperne for meget at se de „danske“ Arbejdere møde for at tjene Judaspønge. De besluttede saa at give dem en Advarsel. En Morgen mødte de i Odsherred, holdt Arbejderne op med Maskinpistoler og tog deres Legitimationskort. De, der intet Kort havde, blev fotograferet! Efterhaanden blev det ogsaa d'Herrer Tyskervenner for varmt, og i den sidste Tid var Arbejdet næsten gaaet i Staa paa dette latterlige Anlæg. Befolkningen sagde forøvrigt paa Egnen, at det kun vilde tage de Allierede 61 Minutter at komme over Afspærringerne, nemlig een Time at faa grinet af og et Minut at springe over!

Den tyske Kommandant overværede Vaabenaflysningen.

Da Frihedskæmperne i Nykøbing S. havde modtaget deres Vaaben, kom de ud for nogle nervepirrende Minutter. De var ved at læsse hele Sendingen af udenfor et ubeboet Hus i Nærheden af Byen, hvor Vaabnene skulde opbevares. Saa kom selve den tyske Kommandant spadserende forbi! Han standsede nysgerrigt op i Mørket og spurgte en af Frihedskæmperne, hvad der foregik.

— Sommerhus, sagde Frihedskæmperen. Vi er flyttet ind!

— Ach so! sagde Nazichefen og gik videre . . . !

Saa flyttede man til Loftet af et Ligkapel i Nærheden, og her sad tre Frihedskæmpere i to Nætter og rensede Karabinerne for Vaselin, mens en anden hele Natten stod og drejede paa en Haanddynamolygte for at skaffe Lys til Arbejdet

Tyske Officerer til Kaffe i Sabotørernes Hovedkvarter.

Nogle af Holbæks og Hornsherreds Sabotører havde Hovedkvarter paa Strandgaarden, hvis Ejer var deres virkelige Chef. Denne Gaardejer

har været med til flere spændende Oplevelser end de fleste Ledere. Han arbejdede Dag og Nat i Frihedskampen, og Gaarden, som tidligere var en Mønstergaard, blev der saaledes ikke rigtig Tid til at passe ordentligt mere.

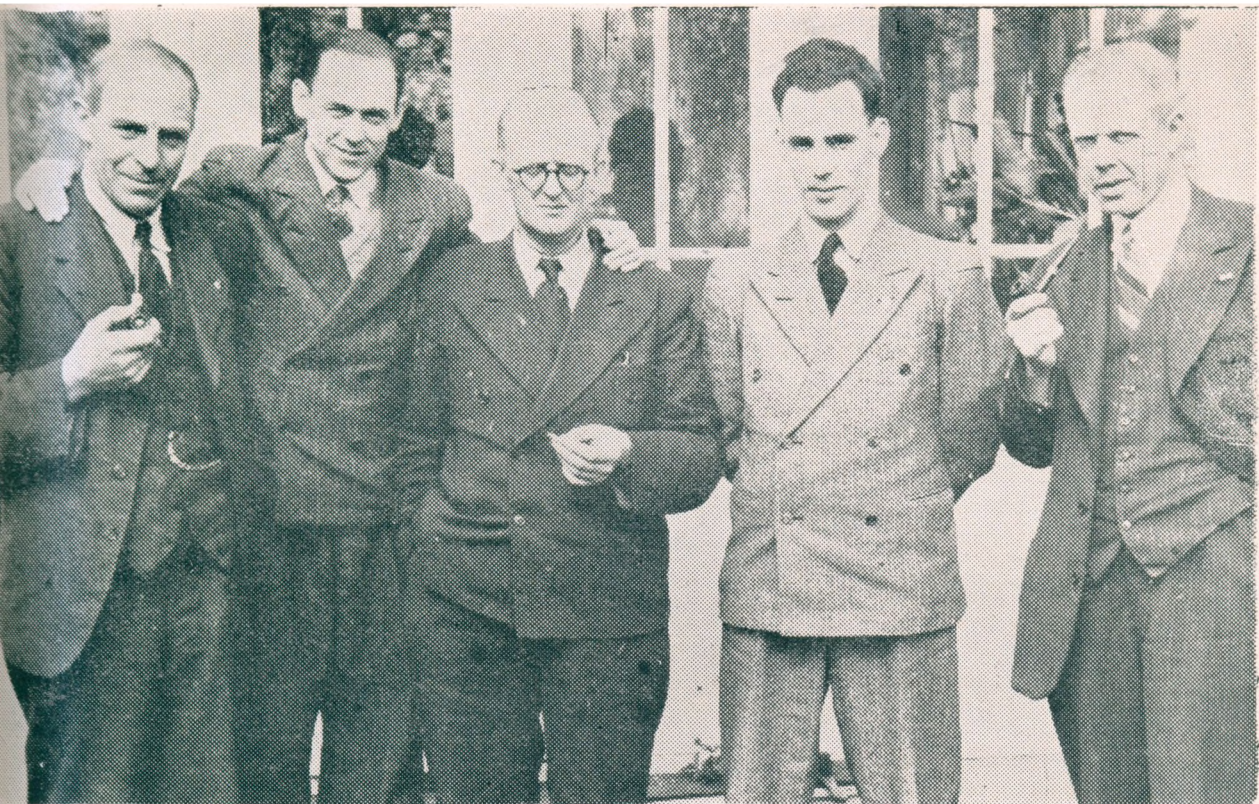
„Strandgaarden“ er forøvrigt en idyllisk Gaard, men bag Idyllen var der Krigs-Realisme. Der var nedlagt automatiske Alarmapparater i Vejene 300 Meter fra Bygningerne. Naar nogen nærmede sig, blev der straks slaaet Alarm paa Gaarden, og Sabotørerne, der her havde fast Bopæl i lange Perioder, havde en hel lille Vognpark. En Søndag skulde de paa Skydeøvelse i en Opelvogn, men uheldigvis kørte Frihedskæmperne galt i et Sving ved Sct. Olavs Kilde. Bilen slog en Kolbøtte og blev halvvejs knust. Det lykkedes at slæbe Vognen tilbage til Strandgaardens Lade. Derefter dukkede imidlertid en Afdeling paa tyve Tyskere op paa Gaarden, men en lille Krigslist reddede alligevel i sidste Øjeblik Sabotørerne. Gaardejeren bød nemlig frejdigt de tyske Officerer ind paa Kaffe og sagde samtidig, at han ikke saa gerne vilde have, at de Menige rendte rundt paa Bedriften. De maatte opholde sig paa Gaardspladsen for ikke at tænde Ild i Lo og Lade. Officererne var øjeblikkelig meget glade for denne danske Venlighed og drak med stort Behag Kaffe i Sabotørernes Hovedkvarter, mens de Menige stod udenfor i silende Regn. Rundt om paa Gaarden boede samtidig Sabotører, og der laa Vaaben i Massevis samt altsaa en knust Opelbil! Som Tak for Kaffe renoncerede Officererne imidlertid helt paa at undersøge Ejendommen . . . !

Tyskerne skulde ikke nyde noget!

Sabotør-Gaardejerens pudsigste Oplevelse udspillede i Holbæk, da han sad i en Bil under en Luftalarm. To af hans Kammerater kom gaaende, og da der i det samme arriverede en Deling tyske Soldater, spændte Gutterne Hanerne paa deres Maskinpistoler, som de havde under Frakkerne. Den ene havde det Uheld, at et Skud gik af. De maatte altsaa bekende Kulør og tage Maskinpistolerne frem. Vaabnene rettedes mod Tyskerne, mens Gaardejeren gjorde det samme fra Bilen. Alle ventede en forfærdelig „Skandale“ med Skyderi og Blodbad, og det virkede derfor ogsaa temmelig chokerende, da Tyskerne pludselig marcherede strunke forbi Maskinpistolerne og lod, som om de hverken havde hørt eller set noget mærkeligt. De skulde aabenbart ikke nyde noget!

V 3!

Frihedskæmperne i Frederiksværk ventede alvorlige Kampe med Hipoerne ved Kapitulationen, og det kom ogsaa til at slaa til. For at være

Et sjældent Billede, taget af en Frihedskæmper, efter at man havde hentet engelsk Flyver, der var indlagt paa Frederikssund Sygehus. Fra venstre: Gdr. G. Marboe (»Sabotør-Gaardejeren«), »Tom« og »Dalle«, Specialister i Vaabenmodtagning, den engelske Flyver og den militære Leder for »Frederiksborg Amt Vest«, Bataillonschef Dines Jensen.

Sommerhuset i Asserbo ved Frederiksværk, hvor 17 Hipoer og deres Damer blev taget efter en Ildkamp. 3 af Hipoerne blev dræbt og 4 saaret. Læg Mærke til, hvordan Hipo-Redens Vindue og Vægge er gennemhullet af Kugler. (Foto: Overbetjent E. Steenberg Andersen, Frederiksværk.)

Den berømte illegale Frederiksværk-Panserbil »V 3«, der hemmeligt blev bygget paa Frederiksværkbanens Værksteder, og som var med i Kampen mod Hipomændene. (Foto: Overbetjent E. Steenberg Andersen.)

saa godt garderet som muligt, havde de forinden bygget en Panservogn, benævnt „V 3“. Den blev til paa Frederiksværkbanens Værksteder om Natten og forsynedes med tykke Panserplader og Skydetaarn. Vognen naaede netop at blive færdig til de svære Kampe med Hipo i Nordsjællands Skove. Ved Asserbo, hvor Hipo ikke vilde overgive sig, skød Frihedskæmperne fra „V 3“ Huset sønder og sammen. Tre Hipofolk dræbtes, og en Kvinde, der havde taget Ophold hos dem, blev haardt saaret

Tyske Depoter som illegale Samlingssteder.

Syitten engelske Maskiner har afleveret Vaaben til Nordsjælland, og i de fleste Tilfælde blev Beholderne kastet ned over Gribskov. Det var imidlertid vanskeligt at finde et passende Sted til Udpakningen. Frihedskæmperne brød Hjernen længe, til de fandt paa at benytte selve Tyskernes Ammunitionsdepoter i Gribskov! De havde staaet tomme i den sidste Tid, og tyske Patruljer kom en Gang imellem og saa, hvordan det stod til, men da den tyske Organisation heller ikke her fornægtede sig, og man opdagede, at Patruljerne indfandt sig efter en bestemt Turnus, var det faktisk temmelig lige til, at man valgte de bedste tyske Depoter som Arbejdssted og kun fortrak, naar Patruljen var i Farvandet

Den store Kamp i Gribskov.

En af de mest dramatiske Hændelser i den sjællandske Frihedskamps Historie fandt Sted i Gribskov. Maskine Nr. 13 havde drysset sine Vaaben ned over en Plads i Skoven ved en stor Sten, der kaldes „Smørstenen“. 21. April om Formiddagen vilde tyve Frihedskæmpere hente Vaabnene her, men Tyskerne havde opdaget Forehavendet — og mødte 150 Mand stærk! Der udviklede sig en voldsom Fægtning, som stod paa, saa længe Frihedskæmperne overhovedet havde Ammunition. Tyskerne fik imidlertid Hipo-Forstærkning og skød ligefrem med Kanoner paa Frihedskæmperne, der dog bed knippelgodt fra sig. Men Overmagten var alligevel for stor, og da Tyskerne efterhaanden havde arbejdet sig frem under Dække af Kanonerne, saa de danske Vaabenmodtagere var omsluttet paa tre Sider, blev der i sidste Øjeblik givet Ordre til Tilbagetog. Det var ogsaa i yderste Sekund. Ammunitionen var ved at slippe op.

Paa Valpladsen laa to Tyskere dræbt, flere var saaret, mens Frihedskæmperne heldigvis kun havde lettere saarede.

Under Tilbagetøget lykkedes det desuden langt de fleste at slippe bort. Fire blev dog taget til Fange, mens tolv naaede ned til Esrum

Et Minde om Slaget i Gribskov: Tyskerne fandt en Sending Vaaben, men Frihedskæmperne leverede et Slag, der kostede Tyskerne to døde. Her ses de tomme Containers.

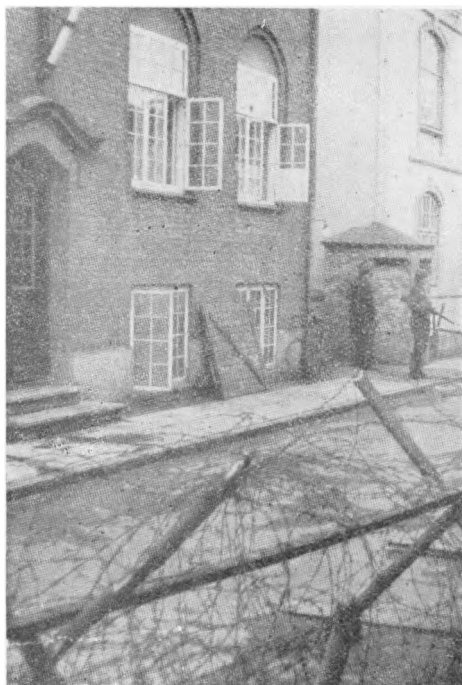
Regnskabs Dag for Organisation »Tesch«, der byggede de tyske Forsvarslinier tværs over Nordsjælland fra Helsingør til Arresø.

Sø og fik fat i Baade, saa de kom over paa den anden Side af Søen. Fra nærmeste Telefon advaredes derefter de Lastbiler, som skulde have hentet Vaabnene ved Smørstenen.

Sjælland ydede *sit* Bidrag til Frihedskampen. Den sjællandske Organisation, der blev stiftet en Juleaften i Roskilde Domkirke, kunde opvise store Resultater.

I Stedet for med store Ord som dem, der er blevet brugt efter 5. Maj, skal Beretningen om de sjællandske Gønger i Frihedskampen imidlertid slutes med nogle faa stilfærdige Bemærkninger, jeg hørte en Leder udtale til sine Folk ved en Parade:

— Tak for Sindelaget, Kammerater! sagde han. Vore døde vil vi ære paa den Maade, at vi lover stadig at kæmpe mod Nazismen, hvor vi finder den. Det er vor Overbevisning, at Kampen for Demokrati og Menneskelighed er en Kamp *imod* Krig og alle dens Ulykker.

Barrikader i en sjællandsk Købstad fra Folkestrejkenes Dage.

DEN JYDSKE MODSTANDSBEVÆGELSE

Af Jørgen Drachmann

*Sent kommer Danskeren i Kog.
Dog, prøv og varm ham med et Aag!
Den Mand, du stammer fra, var fri.
Mod Lovløshed, mod Tyranni,
luk Haanden i,
luk Haanden i!*

*De Danske taalte ikke Tvang.
Skønt lunede som Dag er lang
med Smilet væbnet, gav de Agt —
mod Ufrivillighed, mod Magt
de stod paa Vagt,
de stod paa Vagt!*

Dette stolte Digt af vor store Digter Johannes V. Jensen giver i en Nøddeskal den stærke Grundvold, hvorpaa den danske Modstandsbevægelse stod. Naar det er sat som Indledning til Skildringen af den jydsk Modstandskamp, ligger det deri, at specielt Jydernes Pulsslag harmonerede med Himmerlandsdigterens, at deres Kamp maaske i højere Grad var præget af den tunge, sejge Trods, der aander ud af disse Strofer, end andre Landsdeles, specielt Københavnernes større Sans for det eventyrlige, berusende dristige, men maaske knap saa sammenbidte. Dette er ikke sagt for at fremhæve den ene Landsdel paa den andens Bekostning. De forskellige Former og Landsdeles Præg er lige uundværlige i det Helhedsbillede, som hedder: Den danske Modstandsbevægelse.

De fantastiske „Churchill-Klubber“.

Naar der skal skrives om den jydsk Modstandsbevægelses Start, maa man gaa helt tilbage til December 1941, da den navnkundige Churchillklub i Aalborg stiftedes med en Royal Air Force Klub i Odense, der var begyndt i 1940, som Forbillede og iøvrigt med de samme Gymnasiaister — nemlig Aalborg-Præsten Edvard Pedersens to Sønner Jens og Knud — som Ophavsmænd, idet disse i Mellemtiden var flyttet til Aalborg. Klubben brød sammen og dens 10 aktive Medlemmer arresteret den 8. Maj 1942. De fik Fængselsstraffe fra tre til et Aar, udstod dem, kom hjem og styrtede sig for de flestes Vedkommende paa Ho-

vedet ud i Arbejdet igen — det Arbejde, som de selv havde lagt Spiren til og som i Mellemtiden efter de samme Retningslinier var kommet i Hænderne paa en fasttømret, stærk Organisation med modne og ansvarsbevidste Mænd i Spidsen.

Der er ingen Grund til at trække paa Smilebaandet af den ungdommelige Gruppes Bedrifter. Deres Sabotageaktioner mod tyske Biler og Jernbanevogne var forbavsende resultatrige i Betragtning af, at de kun havde Tændstikker, Benzin (stjaalet i de tyske Bilers Tanke) og Brændplader til Raadighed. Og Motivet: „Nogle skal jo kæmpe, og de ældre gør det ikke“ var det samme, som nogle Maaneder senere, da Churchillfolkene sad bag Laas og Slaa i Nyborg og Horsens Statsfængsler, fik Ungdommen til i stadig større Udstrækning at gaa i Kamp mod Undertrykkerne — først paa egen Haand i selvstændigt arbejdende Grupper, senere koordineret i Modstandsorganisationen.

Churchillklubben havde „Hovedkvarter“ i Kælderen under Præsteboligen i det gamle Kloster i Aalborg. Her udklækkedes Planerne for de forskellige Aktioner, her fandtes Depotet og herfra drog man ud, naar det skulde gaa løs. Idealistiske Fremtidsdrømme og bitre Ord om Nutiden og „de gamles“ svigtende Holdning gav Genlyd i de gamle Kælderhvelvinger. Og man ikke blot talte og diskuterede. Man handlede i Overensstemmelse dermed. For at kunne optages i Klubben, der startede med 4—5 Medlemmer og sluttede med 18, deraf 10 aktive Sabotører, krævedes, at vedkommende havde stjaalet et tysk Vaaben, det være sig en Maskinpistol, Gevær, Pistol eller Bajonet. Vaabentyverierne gik især i Svang i Restaurations-Garderoberne, hvor Tyskerne i Begyndelsen trygt hængte Livremme og Pistoler fra sig, men Klubbens Medlemmer undsaa sig heller ikke for at kravle gennem Vinduerne ind i de tyske Barakker for at stjæle, hvad der var.

En af Drengene kom saaledes en Dag stolt som en Hane med en Maskinpistol, han havde erhvervet under et saadant Barakbesøg. Jublen var stor, indtil man opdagede, at den i Grunden ikke var meget værd, naar der ikke var Magasin til. Altsaa var endnu et Besøg i Barakken nødvendigt for at indhente det forsømte, og det skete ogsaa. I det Rum i Barakken, de gennem Vinduet kom ind i, stod paa Gulvet en Kasse, uden paa hvilken var malet „Krautkassen“. Den var fin, lige hvad man søgte. Selvfølgelig var det en „Krudtkasse“. De fik den under stort Besvær bakset ud og brudt op. Tableau! Den indeholdt en Tyskers private Ejendele. Krautkassen var Tyskerens Navn.

Baneterrænet i Aalborg var ellers deres mest yndede Aktionsomraade.

De eneste eksisterende Billeder af Churchillklubben samlet blev taget efter Kapitulationen, da General Dewing mødtes med de unge Mennesker for at høre dem selv fortælle om deres Oplevelser. Generalen hilser paa de unge Mennesker og trykker her Eigel Frederiksen, der netop var blevet Student, i Haanden. Endvidere ses han i Samtale med Klubben. Til højre for Generalen ses dens Formand, Knud Petersen.

Her stjal man Geværer, naar Delinger havde sat dem i Stabler for at holde Hvil eller vente paa Tog, her brød man ind i de tyske Godsvogne for at stjæle, eller man satte Ild til dem. Stolt var Klubben, da det engang var en Banevogn med en Flyvemaskine paa, der gik op i Luer. Det var ellers nær gaaet galt. En af Drengene var kravlet ind i Flyvemaskinens Cockpitt for at anbringe det nødvendige, da en Kammerat udenfor bankede voldsomt Varsko. Drengen i Maskinen blev irriteret og brølede tilbage „Take it easy“, men da han lidt efter kiggede ud, var det en Tysker, der stod udenfor . . .

Sabotørerne havde Hovedkvarter i Arresten.

At spille de tyske Vagtposter paa Næsen var ellers den store Sport, og det var spændende, naar Vaaben og Ammunition skulde hentes ud af Banevognene, ved hvilke der altid gik Vagt. Det gjaldt om at vente, til Vagtposten vendte Ryggen til. Saa Skydedøren til Side, ind i Vognen og Døren for igen. Posten gik stadig frem og tilbage udenfor, men naar Drengen inde i Vognen havde forsynet sig tilstrækkeligt, og Vagtposten paa sin Tur igen fik Ryggen til, lød der et skarpt Signal udenfor fra en af Kammeraterne og ud smuttede „Tyven“.

Landskendt er forlængst Historien om, hvorledes Klubben arbejdede videre, efter at samtlige Medlemmer var blevet fængslet. Tre af Drengene, der sad i Celle sammen, fik Jernstængerne for Cellevinduerne savet over, og Nat efter Nat smuttede de den Vej ud for at sabotere og derefter aflægge Besøg hjemme. De efterlod Sedler i den tomme Celle til Arrestforvareren, saa han kunde kalde dem tilbage telefonisk, hvis deres Fravær blev opdaget. Tyskerne rasede naturligvis over den fortsatte Sabotage, men drømte sidst af alt om at finde de skyldige — i Arresten. Og Spillet gik videre, til der en skønne Nat blev Luftalarm, og Drengene attrappedes paa Gaden uden Legitimationskort. To af dem overtog Tyskerne derefter, og de kom i Horsens Tugthus, den ene endog med et Intermezzo paa et halvt Aar i Fængsel i Hamborg, indtil de blev befriet sammen med en Række andre Patrioter, Tyskerne havde siddende i Horsens.

„Emil med Nøglerne“ tog det altid roligt.

Aarhus havde iøvrigt ogsaa en Slags Churchillklub. Den var startet adskilligt senere, men dog før den organiserede Modstand satte ind, og dens Medlemmer var lidt ældre, fra 18 til 20 Aar. Lighedspunkterne, først og fremmest den ukuelige ungdommelige Dristighed, var imidlertid store, og at to af denne Gruppes Medlemmer senere faldt for tyske Kugler siger lidt om, hvad det var for Drengene.

Gruppen var startet af to Brødre, Vagn og Tage Hesseldahl, og blandt de øvrige kan nævnes Gutter som „Emil“ og „Max“. Emil var Nøgleekspert. Der fandtes ikke den Dør, han ikke kunde lukke op, og da baade han og de øvrige var utrolig dristige for ikke at sige dumdristige, naaede de virkelige Resultater. De stjal som Ravne fra Tyskerne. Vaaben, Ammunition, Udrustningsgenstande af enhver Art, Uniformer og saa videre, og deres Depot var efterhaanden saa velassorteret, at de vilde have kunnet iklæde mangan Soldat fra Top til Taa.

Ogsaa fra denne Gruppes Aktioner vil der kunne fortælles Historier i det uendelige. Utrolige, men ikke desto mindre sandfærdige. Som da de en Dag havde faaet Kik paa en Lejlighed, som beboedes af fire—fem tyske Jernbanefolk. Der maatte sikkert være noget at hente, og Emil lukkede sig uden videre ind, medens de øvrige ventede spændt udenfor. Emil saa paa Sagerne, men der var intet af Interesse. Alligevel lod han de andre vente udenfor, og først da han hørte en af Beboerne stikke Nøglen i Entredøren, smuttede han ud i Køkkenet og ned ad Bagtrappen. Kammaraterne var ude af sig selv af Nervøsitet. De kunde jo ikke vide, om der havde været nogen hjemme, da Emil laasede sig ind, og de overfaldt ham naturligtvis med Spørgsmaal.

— Nej, der var ikke noget, sagde Emil.

— Hvorfor blev du da saa længe væk?

— Jo, lød Svaret. Der laa et Indianer-Hefte paa Bordet, og det kom jeg til at læse i. Det var saa spændende, at jeg ikke kunde holde op igen, før Tyskeren kom hjem...

Emil blev forøvrigt senere skudt i Aalborg. Samme Skæbne overgik et andet af Medlemmerne „Max“, der blev dræbt under Forsøg paa at likvidere Stikkeren Knud Meister i Nørresundby. Han ramte Meister i Underlivet, saa han styrtede om. Men pludseligt trak Stikkeren sin Pistol, skød og ramte Max, hvorefter han kastede sig over ham, slog og sparkede ham og affyrede sin Pistol mod ham. Saa først segnede Stikkeren om paa Gaden igen.

Som med Churchillklubben i Aalborg var det de smaa Ting, der gjorde Tyskerne ude af sig selv af Raseri, Gruppen eksellerede i. Tyskerne begreb ikke, hvorledes det kunde gaa til, at de f. Eks. kunde tømme et Vaabendepot i selveste Wehrmachtshjem i Aarhus, skønt der var slaaget to Brædder over Kors foran den laasede Dør, og der gik Vagt frem og tilbage paa den lange Gang, hvortil Depotet stødte ud. Forklaringen var selvfølgelig Emil og hans Nøgler samt en utrolig Frækhed og Smidighed til at komme under Brædderne. Emil med sit tilforladelige Udse-

ende gik iøvrigt ud og ind paa Wehrmachtsheim. Ingen vidste bedre, end at han hørte til i Huset, og han laasede Døre op og kiggede indenfor i stor Stil. At der af og til befandt sig Folk bag de laasede Døre generede ham ikke. Gang paa Gang trak han Hovedet til sig ved Synet af en øm tête-a-tête, sagde „Undskyld“ og laaste Døren paany.

Den jydsk Modstand organiseres.

I Tiden indtil Aarsskiftet 1943—44 bestod Modstandskampen i saadanne Smaaepisoder. Grupper, som den nævnte i Aarhus, fandtes antagelig andre Steder ogsaa, og iøvrigt „skød“ de enkelte rundt om i stor Udstrækning med „hver sin Kanon“. Bydrengene spurtede forbi tyske Soldater paa Gaden og nappede deres Huer i Farten, der blev slaet Ruder ud hos Værnemagerne og saa videre. Den organiserede Gruppedannelse og dermed den regulære Modstandsbevægelses Start maa derimod sættes til Tidspunktet sent i 1943, da „Dansk Samling“ udsendte det Numer af „Niels Jydes Breve“, hvori der for første Gang taltes om at danne Grupper og blev givet Anvisninger paa, hvorledes det skulde gaa for sig. Fra dette Tidspunkt tog Gruppedannelsen Fart og udviklede sig med rivende Hast. Navnlig i Midtjylland havde man fra første Færd Forstaaelsen af Organiseringens Nødvendighed, dette at faa Grupperne samlet under een Hat, og omkring Aarsskiftet 1943—44 fik Jylland sin første Regionschef, nemlig Oberstløjtnant *Feddersen* i Aarhus.

Regionernes „Kongerække“.

Det var ogsaa paa den Tid, at Godsejer Flemming Juncker, Overgaard, begyndte at optræde paa Arenaen. Han rejste rundt til de forskellige Egne af Jylland og fandt de rigtige Folk frem, vandt de fleste Steder Lydhørhed for sine Tanker og Idéer og fik de paagældende sat i Gang med at organisere i de respektive Byer. Selv om det ikke i alle Tilfælde blev netop disse Folk, der kom til at staa som Ledere, var det dog paa Grundlag af dem, Organisationerne blev opbygget og koordineret.

Der skal ikke i denne Skildring nævnes flere Navne paa jydsk Modstandsfolk end strengt nødvendigt. Dels ligger det de gamle Sabotører og Nedkastningsfolk fjernt at komme frem i Projektørlyset — det var jo ikke derfor, de gjorde det! — dels vil det være ugørligt ikke at forbigaa højst fortjente Folk, om man indlod sig paa det. Alligevel vover jeg i det følgende at nævne en Række Navne, nemlig paa de før omtalte Mænd i de forskellige Byer, som man fandt frem til og ved hvis Hjælp

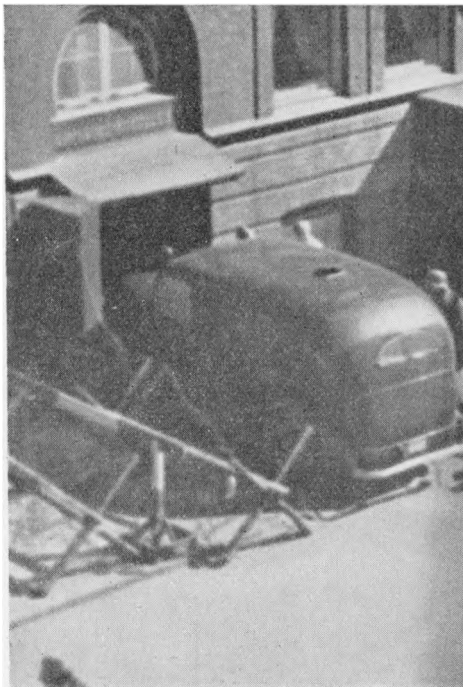
Toldstrup.

Godsejer Flemming Juncker, Overgaard.

Efterladt Schalburg-Visitkort efter bevæget Nat i en stor jydsk By.

Aalborg-Politiets „Salatfad“, som Gestapo tog i Anvendelse, svinger ind i det svært forskansede Højskolehotel med fangne danske Patrioter, der skal afhøres.

Organisationerne blev bygget op. Enkelte Steder saa man iøvrigt allerede paa dette Tidspunkt Ledelserne træde frem i den Form, som de senere overalt fik, bestaaende af en upolitisk Repræsentant, en Dansk Samling Mand og en Kommunist.

I Vendsyssel var den store Mand fra første Færd Kriminalbetjent Mortensen, som forøvrigt allerede paa dette Tidspunkt havde Forbindelse med Efterretningstjenesten. I Aalborg var der tre Mænd: Forretningsfører Adam Nikolaysen, Adjunkt Arne Nielsen og Elvin Petersen, hvoraf de to sidste senere maatte forsvinde. I Randers var der Kaptajn Olsen, Kontorchef Falking og Boghandler Olesen. Boghandler Olesens („Skomageren“s) Forretning blev senere schalburgteret, og han selv arresteret og ført til Tyskland. Her fandtes tillige en Afdeling af yngre Nedkastningsfolk med Folk som Carl Ivan Andersen (Jens Lyhne) og Læge Ammundsen (Bloch) i Spidsen, idet denne Egn var det første og største Nedkastningsomraade. I Viborg var Manden Kaptajn Schiøller, der senere en Overgang var Regionschef, i Skive Fabrikant Møller og Toldassistent Jensen, der senere under Navnet Toldstrup blev nordjydsk Regionschef og jydsk Forsyningschef, i Struer Fabrikant Rørbæk Madsen i Samarbejde med Kontorchef Laursen og i Holstebro Tandlæge Agger. I Herning begyndte det ganske smaat paa Radioforhandler Møller Nielsens Initiativ — selv maatte han senere forsvinde —, i Silkeborg var Manden Skrædermester Simonsen, og i Aarhus et lignende Triumvirat, som i Aalborg, bestaaende af den tidligere omtalte Oberstløjtnant Feddersen samt Lærer Orla Nielsen (Dansk Samling) og Kommunisten, cand. mag. Niels Aage Nielsen (Bang), der nu har Sæde i Jyllandsledelsen. I Grenaa var det Direktør Rosenvinge, i Horsens Politikommissær Palle Højby og Fabrikant Holmboe jun., i Vejle Skovrider Løfting, i Kolding Værkfører Børge Søderberg, i Fredericia Bæltefabrikant Finn Dalgaard og i Esbjerg Politikommissær Petersen. I Sønderjylland var Aabenraa Modstandsfolkernes „store“ By, og Manden her, paa hvem ikke blot denne By, men en stor Del af Sønderjyllands Organisation opbyggedes, var Farvehandler Jacobsen. Han maatte senere fortrække til England, hvorfra han efter Kapitulationen vendte hjem som engelsk Kaptajn.

Som Ringe i Vandet —

Det var som nævnt omkring Aarskiftet 1943—44, Organiseringen tog Fart, og allerede i Foraaret og Sommeren 1944 opnaedes overalt Kontakt med de eksisterende kommunistiske Celler, og det loyale Samarbejde,

som efter Kapitulationen er blevet saa stærkt understreget, tog sin Begyndelse.

Dette „at gaa i Gang med at organisere“ vil formodentlig for mange være en lidt svævende Foreteelse. Selve Fremgangsmaaden, naar Modstandsorganisationen paa Stedet skulde organiseres, har utvivlsomt været forskellig rundt om i Landet, men i Jylland gik det som oftest til paa den Maade, at den lokale Mand, der blev rettet Henvendelse til, umiddelbart efter udvalgte fem Mand, som han mente at kunne stole paa, og derefter betydede dem, at de skulde udgøre en Gruppe sammen med ham. Naar en saadan Gruppe var samarbejdet og havde Linjer og Opgaver klar, gav Lederen de fem Mand Besked om at finde fem Mand hver og danne egne Grupper, idet de samtidig fik Paalæg om at glemme, at de nogensinde havde kendt hinanden. Andre Steder gennemførte man, at de fem første aldrig kom til at træffe hinanden og derfor var afskaaret fra at angive hinanden i Tilfælde af Arrestation. Saaledes voksede Organisationen som Ringe i Vandet; den fik stillet Opgaver som Sabotage af forskellig Art og blev forsynet med de nødvendige Vaaben og Sprængstoffer. Disse Grupper arbejdede de fleste Steder godt og energisk og sørgede for omgaaende at faa anvendt de Sprængstoffer, der var stillet til deres Disposition. Og netop disse hurtige Resultater i Jylland, som rapporteredes til England, var Aarsagen til, at Englænderne paa deres Side i hurtigt Tempo øgede Forsyningerne til den jyske Undergrund.

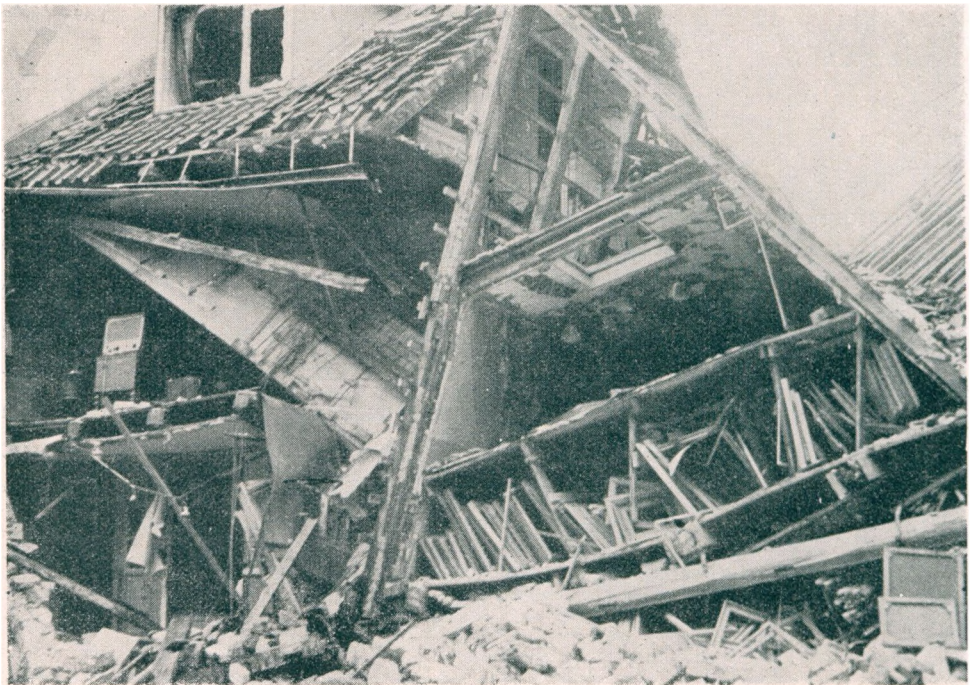
Det er ikke for meget sagt, at dette Opbygningsarbejde vendte op og ned paa Begreber og Indstillinger Jyderne imellem de forskellige Steder. Ven gik til Ven med Anmodning om at være med og oplevede undertiden store Skuffelser, naar Svaret blev et Nej, og det viste sig, at de store Ord og den gode Mening kun var — store Ord. Andre gik i Nød og Betryk til Mænd, hvem de ikke var gaaet til, om der havde været andre Muligheder, og fik Ja. Det kunde være Mænd, om hvem man mente at vide, at de snakkede eller maaske undertiden drak lidt rigeligt. Og det var glædelige Overraskelser, naar netop disse Mænd, som Tilfældet ofte var, i Modstandskampen viste sig at høre til de bedste. Mange Venskaber er blevet brudt og nye stiftet i disse Aar, Venskaber paa tværs af Samfundets normale Lagdeling og med sejt Modstands-aand, Mod og Beslutsomhed som Baandet, der binder.

I yderste Øjeblik.

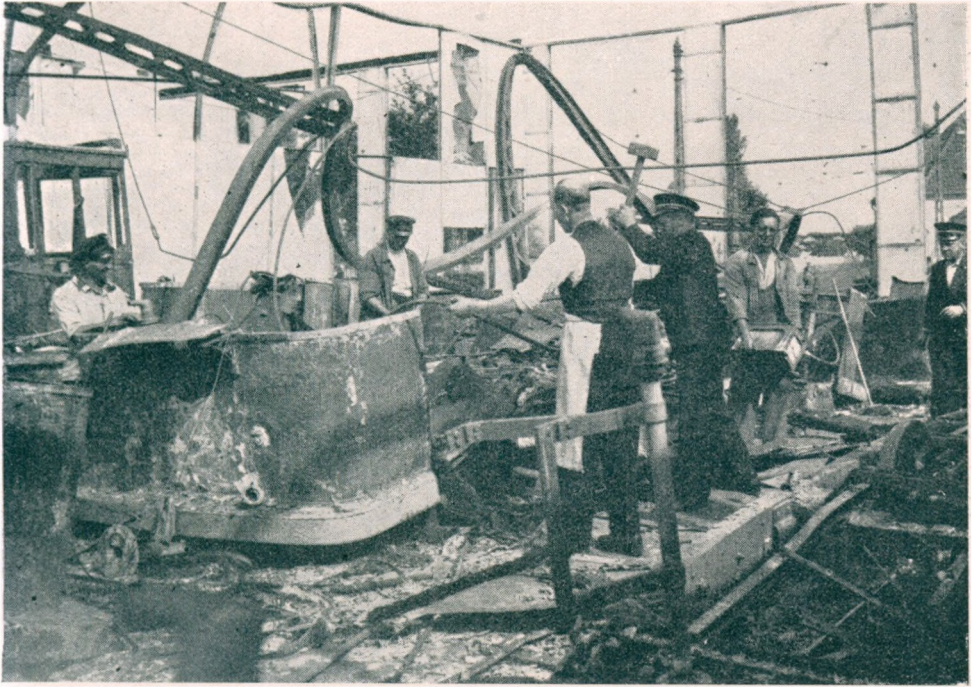
Sammen med Godsejer Juncker arbejdede den unge teologiske Kan-

Vennelyst-Teatret.

Hassing-Kunst i Nørregade.

Sporvognsremissen.

Et Glimt fra Guldsmedegade.

didat Chr. U. Hansen med Oprettelsen af Grupper rundt om i Jylland. I Februar—Marts 1944 blev han imidlertid arresteret af Tyskerne — han blev senere henrettet —, og ogsaa Godsejer Juncker var der Bud efter. En skønne Morgen holdt Gestapo udenfor Huset, hvor han boede, for at anholde ham. I yderste Øjeblik reddede han sig ud af en Bagdør og kom bort, men da man hurtigt blev klar over, at specielt Junckers usædvanlige Højde vilde være vanskelig at kamouflere, rejste han i Begyndelsen af April Maaned til England, hvorfra han iøvrigt paa fortrinlig Maade arbejdede videre indenfor den danske Sektion.

Forinden Junckers Afrejse var Jyllands nuværende Militærleder, General — daværende Oberstløjtnant — Bennike, kommet til Jylland. Juncker og Toldstrup, som efter kort Tids Virke som Byleder i Skive var indtraadt i den jydsk Stab, havde ikke længer kunnet overkomme det hele, og det var med Glæde, man i Jylland modtog netop denne Mand, der havde Ry som Sprængstofekspert. Da Juncker rejste, gled Bennike naturligt ind i Ledelsen som jydsk Militærleder, medens Toldstrup direkte under England blev Leder af Vaaben- og Sprængstofmodtagelsen.

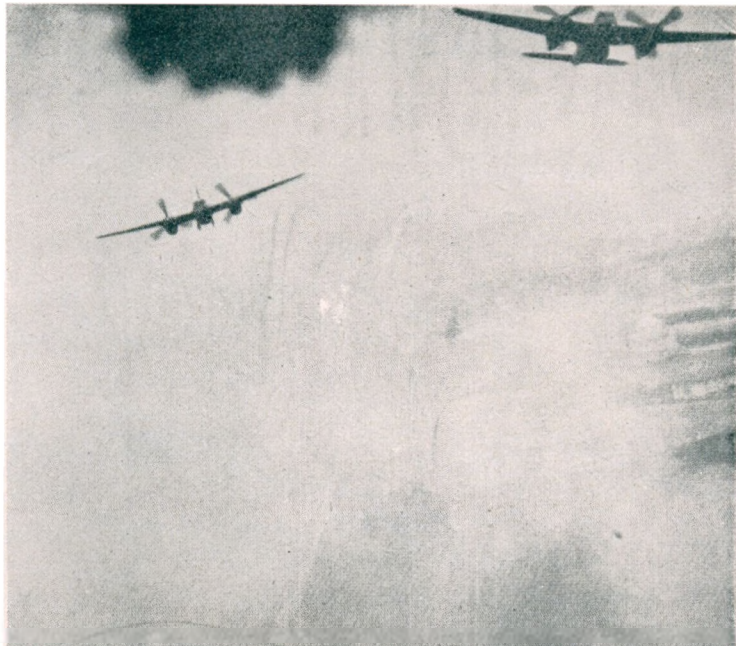
Den danske Hær som saadan var hen paa Foraaret 1944 traadt ind i Modstandsarbejdet. Af København blev udpeget tre Militærsagkyndige til Jylland, nemlig Kaptajnerne Schiøller i Nordjylland, la Cour Petersen i Midtjylland og Kjeldsen i Sønderjylland. Som naturligt var blev Schiøller og Kjeldsen Regionschefer henholdsvis i Nord- og Sønderjylland, hvorimod man jo havde Oberstløjtnant Feddersen i Aarhus. Imidlertid udviklede Forholdene sig saaledes, at Schiøller blev efterlyst af Gestapo og maatte fortrække fra Nordjylland i Maj, medens Kjeldsen blev arresteret i Sønderjylland i Juni Maaned. Derefter blev Toldstrup foruden at være Forsyningschef Regionschef i Nordjylland, en Stilling han beklædte til Februar 1945, da Kaptajn Schiøller vendte tilbage.

Sværest at arbejde illegalt i Sønderjylland.

En sørgelig Skæbne led Modstandsarbejdet i 1944 i Sønderjylland, idet Organisationen her nogle Gange med kun Maaneders Mellemrum blev „rullet op“, hvilket vil sige, at Tyskerne blev i Stand til at arrestere talrige gode Folk, saa alt maatte bygges op igen fra Grunden. Efter Kaptajn Kjeldsens Arrestation i Juni 1944 blev Premierløjtnant Iversen Regionschef og byggede Organisationen op paany. Faa Maaneder efter, i Oktober, blev ogsaa han arresteret, og paany styrtede Organisationen sammen, saa den nye Regionschef, Kaptajn Højland Christensen, maatte begynde forfra. Han løste sin Opgave fortrinligt, fik en stærk Orga-

31. Oktober 1944 fik de danske Sabotører i Jylland en overraskende Haandsrækning fra en Eskadrille Mosquito-Maskiner fra Royal Air Force. Gennem en lykkeligt gennemført »Knappenaals-Raid« jævnedes det jydsk Gestapo-Hovedkvarter i Aarhus med Jorden, hvorved hele Arkiver med særdeles »kompromitterende« Materiale for den danske aktive Undergrund tilintetgjordes under Bomberegnen. Den danske Modstandsbevægelse takkede for denne uvurderlige engelske Hjælp med 3 Dages uopmærksom Sabotage mod Tyskernes Kæmpe-Flyveplads ved Aalborg samt med nye store Jernbanesabotager. Bombardementet betød desuden Befrielsen af flere fremtrædende danske Patrioter, bl. a. den dødsdømte, senere saa kendte Pastor Harald Sandbæk, der under sit eftflg. Ophold i Sverige overalt blev opfattet som Udtryk for en flammende Anklage mod Tyskernes umenneskelige Behandling af fangne danske Patrioter.

(Billederne er fra „Der er et yndigt Land“)

nisation bygget op og holdt den saa godt som intakt til Kapitulationen.

Ogsaa Midtjylland kom til at skifte Regionschef. Det skete af ukendte Aarsager i Slutningen af Januar, hvor Oberstløjtnant C. C. Larsen traadte til.

Til ovenstaaende „Kongerække“ for de respektive Regioner bør tilføjes Navnene paa de fire civile Medlemmer af Jyllandsledelsen. Disse var Undervisningsassistent, cand. polit. O. Strange Petersen (Frit Danmark), Afdelingsgeolog Keld Milthers (Dansk Samling), Civilingeniør Plum (Ringens) og cand. mag. Niels Aage Nielsen (Kommunist).

Hvad de Styrker angaar, der raadedes over, kan man med nogenlunde Sikkerhed anslaa Tallet paa Medlemmer af de jydske Militærgrupper til 3—4000 i Foraaret 1944, medens Tallet indtil Foraaret 1945 var vokset til ca. 15.000. De fleste af de nye kom til i Efteraaret og Vinteren 1944—45, da der blev startet en omfattende Hvervekampagne over hele Jylland.

DEN JYDSKE SABOTAGE

Tyske menige raabte Hurra for Jernbanesabotagen.

Sabotagen i Jylland begyndte som alle andre Steder i Landet i det smaa, men udviklede sig med rivende Hast fra Eftersommeren 1944 og helt til Kapitulationen. Et særligt Kapitel i det jydske Modstandsarbejde var Jernbanesabotagen, som forøvedes saa at sige overalt paa den jydske Længdebane, ikke mindst ved Aalborg og Randers samt ved Silkeborg, hvor Tyskerne dirigerede Trafiken omkring, naar Hovedlinjen var afbrudt, og ved Esbjerg. Jernbanesabotagen kulminerede i „den store Vinteroffensiv“ i Januar 1945, hvor Sprængninger og Sne i Forening fuldstændig lammede Trafiken i tre Uger. Spor og Sveller sprængtes i en Uendelighed om Ørene paa Tyskerne, hvis Officerer rasede, bandede, truede og foranledigede Repressalier, medens Soldaterne ofte raabte Hurra. De havde ingen Hast med at komme til Fronten.

Jernbanesabotagen var et af Modstandsbevægelsens vægtigste Bidrag i de Allieredes store Kamp. Mange Danske var endnu paa dette Tidspunkt ikke klar herover og mere tilbøjelige til at se paa de Ulemper, Trafikafbrydelserne betød for os selv, men forskellige Udtalelser af allierede Officerer efter Kapitulationen taler et andet Sprog. Saaledes sagde Lederen af den danske Sektion i London, Commander Hollingworth, under et Besøg i Jylland ordret: „Hvis nogle tror, at de mange rosende Ord, der er fremsat om den danske Modstandsbevægelses Betydning, er overdrevet, er det en absolut Fejltagelse. Den danske Modstandsbevægelses Indsats, ikke mindst Jernbanesabotagen, har betydet uendelig

meget for Krigens Afgørelse — og meget mere, end nogen af Dem aner.“

Kodenavne, der betød „Knald“.

Den organiserede Jernbanesabotage, der som nævnt kulminerede i Januar i Aar, blev dirigeret fra Regionernes Hovedkvarterer. Ganske som Særmeldingernes Kodenavne i den danske Radio fra London betød Vaabenedkastning samme Nat, satte man ogsaa Jernbanesabotagen i Gang ved Hjælp af et Kodenavn. Forøvrigt prøvede man ogsaa en Overgang at dirigere Jernbanesabotagen ved Hjælp af Særmeldinger fra London, men det blev opgivet igen.

Man valgte et Kodenavn — „Ferdinand“ har for Eksempel været brugt i en Region — og kunde saa efter Behag pr. Brev, Telefon eller Telegraf sætte Maskineriet i Gang, blot der i en tilsyneladende uskyldig Samtale, i Telegram eller Brev forekom Ordet Ferdinand. Saa vidste Modtagerne, at der skulde „knaldes“ samme Nat og fik Grupperne underrettet. Og saa „knaldede“ man, til der igen blev sagt Stop med et andet Kodenavn — „Rasmine“ for Eksempel, som blev brugt sammen med „Ferdinand“. En iøjnespringende Fordel ved denne Fremgangsmaade var, at Sabotagen kunde fordeles, saa al „Krudtet“ ikke blev fyret af paa en Gang. Derved opnaaedes de størst mulige Resultater med den mindst mulige Mængde Sprængstof. Kun ved enkelte Lejligheder — i Esbjerg, hvor det engang gik saa „hedt“ til, at Banegaarden nær var lagt i Ruiner, og Syd for Vejle — brugtes ret store Mængder Sprængstof. Ellers var det den forekrevne Mængde, nok til at sprænge Spor og Sveller og dermed opnaa den ønskede Afbrydelse, det tog halve eller hele Dage at udbedre, man anvendte. Ved den nævnte Sprængning Syd for Vejle, forøvrigt en, som General Bennike personligt ledede, var Sprængstofmængden saa stor, at der foruden Skinnesprængningen opstod et 3—4 Meter dybt og 15 Meter langt Hul, medens Træer væltede, og Virkningen i det hele taget var yderst effektiv. Sprængningen blev foretaget umiddelbart før et tysk Tog skulde passere, men desværre blev der antændt saa tidligt, at Toget naaede at stoppe i Stedet for at styrte i Graven. Af de første større Sprængninger maa endvidere nævnes Langaa-Brosprængningen i Efteraaret 1943. Gestapo fandt de fleste af Sabotørerne, og Lederen, Adjunkt Hoff, blev henrettet.

Velkomstsalt for Hr. Lindemann.

En Togsprængning, der gik Ry af over hele den frie Verden, var

Sabotagen mod General Lindemanns Tog ved Struer i Begyndelsen af Marts 1945. Den stedlige Leder, Fabrikant Rørbæk Madsen, fik at vide, at Toget skulde komme og tog selv ud og foretog det nødvendige. Da Generalens Tog kom rullende, sagde det „Bum!“, og Toget blev afsporet. General Lindemann var paa det Tidspunkt ny i Danmark, men hans Re-aktion indbragte ham paa staaende Fod Titlen af Krigsforbryder, idet han beordrede den nærmest liggende Bondegaard afbrændt som Repressalie. Beboerne fik akkurat Lov til at komme ud. Saa antændte Soldaterne, og da der ikke maatte udføres Slukningsarbejde, nedbrændte Gaarden i Løbet af kort Tid til Grunden. Generalen fortsatte derpaa i Bil.

Det var imidlertid ikke den eneste Gang, der var „Bud“ efter General Lindemanns Tog. Senere afsporedes det ved Frederikshavn. Det var imidlertid ikke værre, end at Sporet hurtigt kunde udbedres, og medens den rasende General spankulerede om med Ridepiskan svirpende mod Ridestøvlerne, sled Arbejderne for at faa Sporet gjort klar. Næppe var Toget imidlertid begyndt at køre, før det sagde „Bum!“ igen, og man kunde begynde forfra. Saa opgav Generalen . . .

Der skulde naturligvis være tyske Tog, helst betydelige Transporter, under Anmarch, før Jernbanesabotage-Ordren blev givet. Man havde Forbindelser paa saa at sige alle Statsbanestationer, der kunde give Praj om anmeldte tyske Transporter og Tidspunktet for deres Ankomst til nærmere betegnede Steder. De paagældende Statsbanefolk havde særlige Muligheder for paa hvilket som helst Tidspunkt af Døgnet at kunne afgive disse Meldinger, og de benyttede sig flittigt deraf.

Naar Sabotageordren kom, gik Gutterne til Aktion. Vilkaarene skærpedes paa Grund af skarp tysk Kontrol, efterhaanden som Sabotagen tog til i Omfang, men det forhindrede ikke den fuldt tilfredsstillende Gennemførelse, og man forstod efterhaanden, at Tyskerne ikke begreb, hvorledes det kunde gaa til. De kendte ikke andre Modforholdsregler end at stille Poster ud ved Baner og Veje, men de Metoder kendte man nøje og kunde forholdsvis let undgaa, saa Maalet: at forhindre eller ihvertfald forsinke de tyske Troppe-, Materiel-, Kul- og Levnedsmiddeltransporter Syd paa blev naaet.

Selve Sprængningerne foretoges i den første lange Tid med „Taage-signaler“, *det vil sige en Tændingsanordning, som fremkaldte Eksplosionen*, naar Lokomotivet berørte den. Saa traf Tyskerne imidlertid det krigsretsstridige Modtræk at hente Fanger ud fra Frøslevlejren og lade dem køre med i den første Vogn i de tyske Transporter som Gidsler. Der maatte derfor udsendes Ordre om ikke længer at anvende denne Fremgangs-

maade undtagen i ganske særlige Tilfælde. Herefter maatte Sprængningerne foretages, lige inden Togene naaede frem, ved Hjælp af „Blyanter“ — tidsindstillelige Tændingsanordninger — eller ved Lunter, hvilket sidste dog naturligvis kun sjældent blev brugt.

Hvad enten man imidlertid benyttede den ene eller anden Fremgangsmaade: Sprængstoffet skulde i alle Tilfælde anbringes paa eller under Sporene, og den Omstændighed, at den jyske Jernbanesabotage blev gennemført i saa vældigt et Omfang saa godt som uden at Frihedskæmpere satte Livet til, siger ikke saa lidt baade om Tyskernes Magtesløshed og den Dygtighed og Rutine, Sabotørerne efterhaanden erhvervede sig.

Privat tysk Alle-mod-alle-Turnering paa Banelinien.

En Tid gik det særlig varmt til med Banesprængninger ved Randers, og Tyskerne gav da — mod deres Vilje — Sabotørerne en stor Kompliment, idet de efter megen sagkyndig Undersøgelse erklærede, at disse Sprængninger *ikke* kunde være udført af Sabotører, men at der maatte være uddannede Minører paa Spil! Det var naturligvis Randers-Sabotørerne, der havde faaet anbragt Sprængladningerne saa at sige mellem Benene paa de tyske Vagtposter. Forklaringen var den, at der paa det paagældende Tidspunkt laa megen Sne, og at den var til uvurderlig Hjælp. Et Sted havde man nemlig en Del hvide Faldskærme, ved Hjælp af hvilke Englænderne havde kastet Vaaben ned, og af disse blev syet regulære Snekapper efter bedste finske Mønster. Sabotørerne trak dem over Tøjet og kunde nu — uden at blive set — kravle op ad de snedækte Baneskraaninger og faa Ladningerne anbragt.

Der var imidlertid ikke Sne hele Tiden, men mange andre Kneb blev taget i Anvendelse for at narre Posterne. Et kosteligt Eksempel i denne Forbindelse fik to Sabotører, som skulde banke Sporene fri for Islag, før der kunde anbringes Ladninger. Skovle var den første Betingelse for at kunne gøre det, og de gik derfor til den nærmeste Gaard for at laane Skovle. Gaardejeren turde ikke, da han anede Formaålet, og der var derfor ikke andet at gøre end at holde ham op og tvinge Skovlene fra ham. Saa gik Turen tilbage til Banelinien, der var bevogtet af to tyske Soldater for hver 50 Meter. Sindigt og roligt spillede Sabotørerne nu Rollen som Banearbejdere. De bankede løs paa Sporene med Skovlene, snakkede med Tyskerne og bankede løs igen. Imedens fik en Kammerat Ladningen placeret.

Et Uheld bevirkede imidlertid, at en af Bomberne eksploderede. Der blev ganske vist ingen saaret, men Tyskerne for i Vejret og begyndte

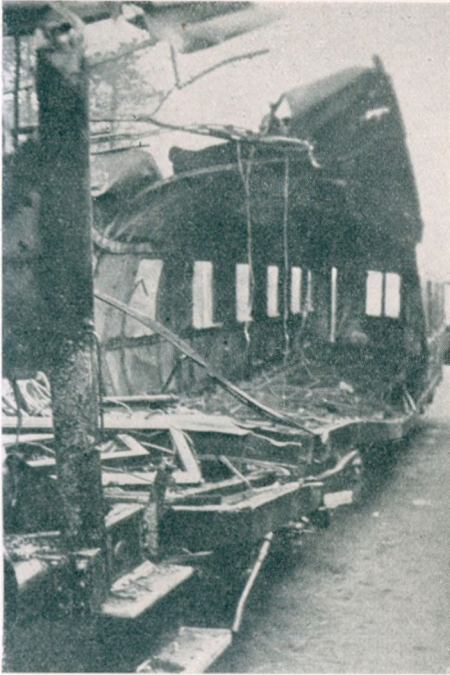
at skyde. De var med eet blevet klar over, hvad det var for Banearbejdere! Sabotørerne var imidlertid kommet i Dækning og besvarede Ilden, hvorpaa Tyskerne reagerede, saaledes som Tyskere altid gjorde det i saadanne Situationer: de gik i Stilling bag den modsatte Baneskraaning. I Mellemtiden saa Sabotørerne deres Snit til at stikke af, og Historien er for saavidt ude. Det morsomste af det hele var imidlertid, at en tysk Patrulje, som var blevet tilkaldt ved Eksplosionen og Skyderiet, gik i Stilling bag den Skraaning, Sabotørerne netop havde forladt, og at de to tyske Hold derefter en Tid fyrede løs mod hinanden tværs over Banelinien, inden Fejltagelsen blev opdaget.

— *Mig fik de, men...*

Esbjergs berømteste Jernbanesabotage blev udført Natten til den 8. November 1944. 10 Sabotører, alle iført Jernbaneuniformer, ankom til Baneterrænet Kl. 4 om Morgen. De erklærede, at de skulde gøre Tjeneste og anbragte derefter i Ro og Mag Sprængladningerne i to Vandtaarne, to Blokposter, 15—20 uerstattelige Sporskifter, de saakaldte „Englændere“, og en Drejeskive, hvor de desuden havde den Dristighed at rangere et Lokomotiv ud paa først. Det hele røg i Luften med voldsomme Brag, og Skaderne beløb sig til Millioner. Det var med Stolthed, man derefter noterede, at Eksporten til Tyskland over Esbjerg var blevet nedsat med ca. 60 Procent.

Slet saa glat gik det imidlertid ikke altid. Det var paa det Tidspunkt, da man endnu „knaldede“ Tog og ikke blot Spor, at tre jydske Sabotører, blandt andet den senere over hele Jylland kendte Læge Ammundsen (Bloch), vilde „ordne“ et Tog, og samtidig skulde han prøve en ny Slags Lunte, der brændte 2000 Meter i Sekundet. De havde kun 100 Meter med, og da man altid lagde en Lunte dobbelt, betød det, at Antændingen skulde ske kun 50 Meter fra, og at Eksplosionen altsaa vilde ske i næsten samme Øjeblik.

Nu var Tyskerne imidlertid af talrige Erfaringer forberedt paa det værste, og da Transporten var vigtig og *skulde* igennem, kørte Lokomotivet kun med 20 km's Fart i Timen og medførte forrest i Toget Vogne med Soldater, som havde Maskinpistoler skudklar, saa de straks kunde springe ud, hvis der skete noget. Desuden var Toget armeret med Maskingeværer paa Fladvogne. En af Sabotørerne sad paa Udkig, og da Toget nærmede sig, gav han Signal. Luntten blev antændt, og Eksplosionen indtraf som den skulde, det vil sige: fordi Toget kørte saa langsomt, skete den, inden det naaede frem, og Lokomotivføreren fik standset.

En af de frygteligt medtagne Togvogne ved
det tyske Attentat mod Jyllandsekspressen
8. Oktbr. 1944 Nord for Hobro.

Hagekorset triumferer over
Aalborg Raadhus.

Fra vellykket jydsk Sabotage-Aktion.

Tyskerne skød som besatte i alle Retninger, sprang af Toget, fik Øje paa de tre flygtende Sabotører og optog Forfølgelsen, skydende vildt omkring sig. Pludselig ser de to Sabotører, at den tredie — „Henrik“ — gav et Spring og faldt om. Han var ramt. De to andre fortsatte den vanvittige Jagt i hver sin Retning, og Ammundsen afsluttede den første Etape med at gaa paa Hovedet i en vandfyldt Grøft. Han kom op, styrtede ind i den nærmeste Gaard og bad om at maatte laane eller købe en Cykle. Han vilde betale, hvad det skulde være. „Tyskerne er efter mig,“ tilføjede han. Bondemanden havde først sagt Nej men trukket paa det. Efter Tilføjelsen var Svaret kort og præcist Nej, og Sabotøren tumlede videre til den næste Gaard. Resultatet var imidlertid det samme. Manden blev saa forskrækket, at han gik ind og laasede Døren efter sig.

Henrik var haardt saaret. Ikke desto mindre lod Tyskerne ham ligge og forbløde paa Landevejen i samfulde tre Timer, i hvilket Tidsrum de ustandselig holdt Forhør. Men Henrik sagde intet. Han vidste, hvor Gruppen holdt til og havde Depot — det blev derfor omgaaende tømt og alle Spor udslettet — men han røbede det ikke, og en Time efter at han omsider var kommet paa Sygehuset døde han. Med et Smil og Ordene „Mig fik de, men de andre fik de ikke“ udaandede han.

Naturligvis var det tit ikke saa lidt af et Problem for Sabotørerne at naa frem til Banelinien med deres Bomber, og ofte maatte man tage Chancen og lade sig undersøge af de tyske Poster eller Patuljer. Klassisk i denne Forbindelse er den Oplevelse, som to Sabotører havde, da de kom gaaende med Bomber i Avispapirpakker og blev stoppet af Tyskerne. „Hände hoch!“ lød Kommandoen, og de efterkom den, rakte Hænderne med Avispapirpakkerne i Vejret og lod sig visitere. Tyskerne fandt intet paa dem, og de fortsatte mod Banelinien, der skulde saboteres.

Endelig kan her afsløres, at man blandt andet Syd for Aalborg havde truffet Forholdsregler for det Tilfælde, at Tyskernes Sikkerhedsforanstaltninger skulde gøre det umuligt for Sabotørerne at nærme sig Banelinien. Allerede før den store „Vinteroffensiv“ satte ind, havde man nedgravet 12 Beholdere med Sprængstof i Banedæmningen og forbundet dem med elektriske Ledninger, saa Sprængningen kunde iværksættes over 200 Meter derfra inde i Rold Skov. Imidlertid lykkedes det ikke Tyskerne at forhindre Sabotørernes direkte Arbejde, og Beholderne er efter Kapitulationen blevet gravet op. Men var de blevet bragt til Sprængning, havde Virkningen mindst været af et saa voldsomt Omfang som General Bennikes Sprængning Syd for Vejle.

Regulær jydsk Lejrscole i Sabotage!

Den faglige Dygtighed, Tyskerne konstaterede, og som de ikke drønte om at tillægge „almindelige“ Sabotører, har sin egen Forklaring, der vil være ukendt for de fleste. I Aarhus, hvor Oberstløjtnant Feddersen sad som Leder med Kommunisten, cand. mag. Niels Aage Nielsen („Bang“) som Sabotageleder, tog den organiserede jydsk Sabotage sin Begyndelse, men trods de hæderligste Anstrengelser blev det i Begyndelsen ikke rigtig til noget. Dels kneb det med Sprængstoffer, dels var der Grænser for, hvad en Gruppe paa otte Mand kunde overkomme, naar dens Medlemmer ogsaa skulde virke som Instruktører rundt om i Jylland. Da var det, man fik Forbindelsen med den tidligere omtalte ungdommelige Aarhusgruppe a la Churchillklubben i Aalborg, og dens Medlemmer opgav snart de mindre Eventyr for at gaa ind i den rigtige Sabotørgerning. Ogsaa i de øvrige jydsk Byer kom det saa smaat i Gang. I Aalborg for Eksempel fik „Jens Lyhne“ (Carl Ivan Andersen) for Alvor sat Liv i Kludene.

Man ønskede imidlertid den jydsk Fabrikssabotage ordentlig organiseret og hentede derfor et tidligere Medlem af „Holger Danske“-Gruppen, Jens Lillelund („Finsen“), hjem fra Sverige. I Juli—August 1944 tog han fat. Han var en stor Sabotør, men havde Vanskelighed med at organisere og fik ikke sin Rejsegruppe ret langt rundt i Jylland. Til Gengæld „knaldede“ han løs især i Aarhus og fik iværksat Værkstedssabotager i et saadant Omfang, at det næsten blev for meget af det gode. Efter at han var vendt tilbage til Sverige — uden Tvivl lidt skuffet over ikke at have fundet større Samarbejdsvilje fra den højeste jydsk Ledelses Side — overtog den engelske Officer Hedegaard („Olaf“) Ledelsen i Aarhus og fortsatte i Lillelunds Fodspor til den store aarhusianske Sabotagegruppe — 5. Kolonne — i Efteraaret 1944 begyndte sin Virksomhed.

Selv om det var vigtigt, var det imidlertid ikke nok at have dygtige Ledere, hvis ikke ogsaa Mandskabet havde Begreb om Tingene. At de fik det, skyldes bl. a. det enestaaende frejdige Arrangement — en veritabel Sabotørskole! — som Toldstrup fik organiseret, og som „holdt“ fra Juni til Oktober 1944, da Pastor Sandbæk blev arresteret.

I Juni stod man overfor at skulle have seks Frihedskæmpere sendt til Sverige. De var kede af det og Ledelsen ikke mindre, da det var gode Folk, som det vilde være af Værdi at bevare for Hjemmefronten. Toldstrup etablerede da en illegal Sommerlejr paa den lille Ø Vænø i Limfjorden, hvor Holstebro FDF havde en Sommerlejr, som man laante. Lejren var her, til der en skønne Dag ankom Tyskere til Øen, hvorefter

man flyttede til et Hus paa Heden ved Flyndersø og derfra i Teltlejr paa Salling.

Det viste sig hurtigt at være en glimrende Foranstaltning. Lejren var til Stadighed belagt med 15—30 Mand og havde som Ledere blandt andet Pastor Sandbæk og den senere Bykommandant i Aalborg, Kaptajn Jørgensen (Aabo). De unge Mennesker fik Instruktioner i Sabotage og Vaabenlære, holdt Skydeøvelser og drev Sport, og naar Sabotageaktioner rundt om i Jylland skulde sættes i Værk, rekvireredes Mandskab fra Lejren, der fremdeles optog flere af de Folk, som ellers havde maattet rejse til Sverige.

Hen paa Eftersommeren 1944 blev det for koldt og for paafaldende at fortsætte i Teltlejr. Man delte Lejrens Mandskab i to Hold og indkvarterede dem henholdsvis i Gjedved og i Klejtrup, Pastor Sandbæks Egn, og begyndte „Højskoleophold for Lærlinge“ paa Hadsten Højskole. Saa fulgte Pastor Sandbæks Arrestation, hvorved der i Starten blev arresteret otte af „Eleverne“, og man fandt det da tilraadeligt at opløse Sabotageskolen.

Denne lige saa enestaaende som dristige Virksomhed i et Land, der var tæt besat med Tyskere og Gestapo, og hvor det vrimlede med Stikkere, havde sin store Andel i den jyske Sabotages virkningsfulde Forløb.

Flyveplads-Vest.

Ser man tilbage paa de større Sabotageaktioner, der bortset fra Jernbanesabotagen gennemførtes i Jylland, er der adskillige gode Kup, som fortjente at blive beskrevet i Detaljer, selv om Omfanget maaske var mindre, fordi der ofte i saadanne Tilfælde fra Sabotørernes Side blev udført det helt eventyrlige. Det vil imidlertid være nødvendigt her kun at fremdrage de helt store Enkeltaktioner, dem, der gav Genlyd ud over den frie Verden.

En af de største og dristigste Sabotagehandlinger i Danmark blev udført i Aalborg i Begyndelsen af November 1944, da Spræng- og Brandbomber, anbragt i Hangarer, Værkstedbygninger med mere i Lufthavnen Aalborg Vest — forøvrigt Europas største — ødelagde 40 tyske Flyve-maskiner, to Hangarer, en Kasernebygning samt Værksteder med uerstateligt Præcisionsværktøj og iøvrigt havde til Resultat, at man i en lang Periode ikke kunde reparere og efterse Flyve- og Radiomateriel paa Aalborg Vest, der var udbygget som en af Luftwaffes største og mest betydningsfulde Baser, navnlig til Indsats paa Nordsøen.

Naturligvis var den paagældende Sabotørgruppe og Regionsledelsen

— Toldstrup og hans Stab, som paa det Tidspunkt havde opslaaet Hovedkvarter i Aalborg — stolte af Resultatet, og selv om det af Security-Grunde var meget beroligende, ærgrede det alligevel Gutterne, at man — og det gjaldt vist ogsaa Tyskerne selv — troede, det var oprørske Tyskere, som havde Æren.

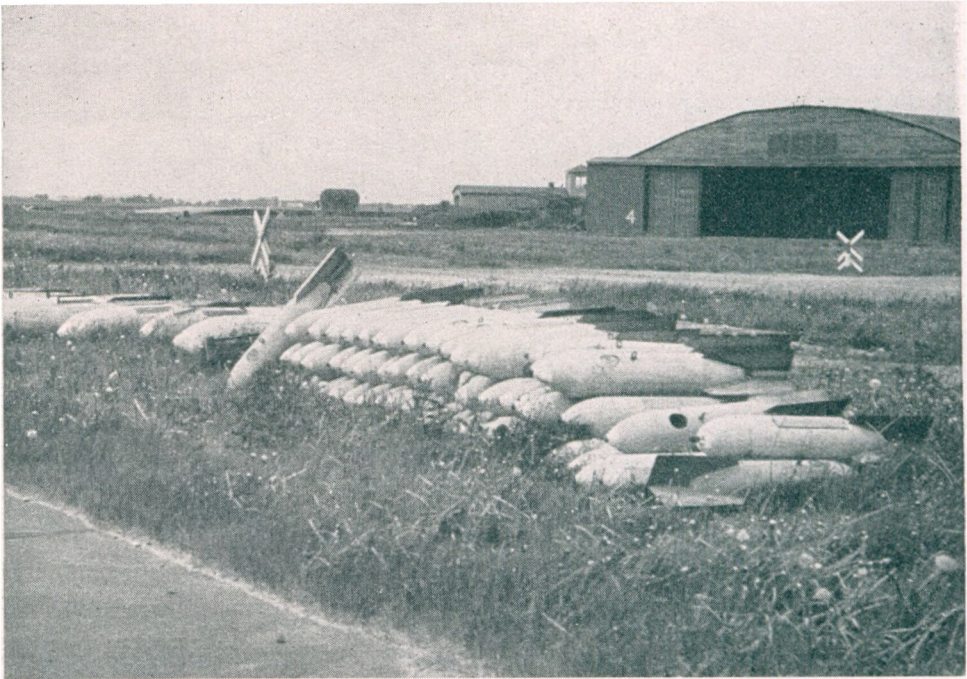
Den allierede Overkommando, som imidlertid vidste Besked, sendte et Takketelegram for den dristige Aktion, hvori det i Oversættelse hed: „Lykønskninger til Dem (Toldstrup) og alle Medarbejdere ved Operationen mod Aalborg Lufthavn. De kunde ikke have vist en bedre Paa-skønnelse til Royal Air Force for Angrebet paa Gestapo, Aarhus“. Og da General Dewing efter Kapitulationen besøgte Aalborg, og Talen faldt paa denne Aktion, understregede Generalen, at Aktioner af den Art gav fuldt saa gode Resultater som et Luftangreb og havde overordentlig Betydning for de allierede Hære.

Alt dette nævnes ikke her for at sætte de paagældende Sabotørers Indsats i Relief, men for — bilagt med Kendsgerninger — endnu engang at understrege, hvilken Betydning man fra allieret Side tillagde den organiserede Sabotage paa et Tidspunkt, da mange Mennesker, som intet kendte til Sagernes Sammenhæng og Organisationens faste Opbygning, endnu betegnede de natlige „Knald“ som Drengestreger eller i bedste Fald karakteriserede dem som nytteløse.

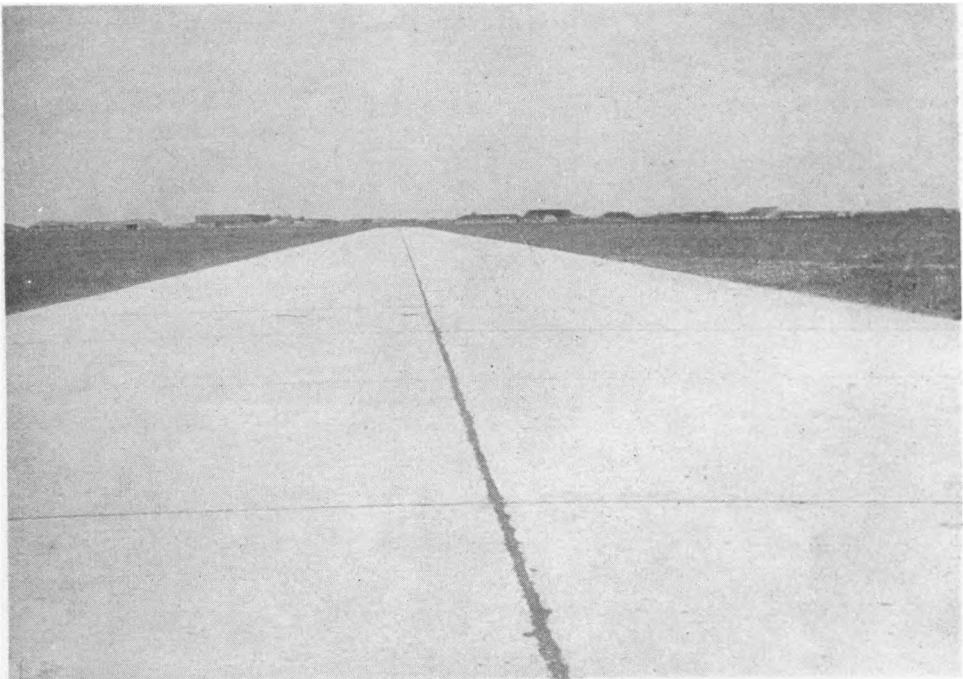
De samme og mange, mange flere forøvrigt kom ved Mobiliseringen af al deres sunde Fornuft til det Resultat, at danske Sabotører umuligt kunde have udført denne Bedrift. Dertil var Kontrollen paa Aalborg Vest alt for effektiv! Det var ogsaa utroligt, ihvertfald betragtet i første Omgang, og dog saare simpelt, naar man hører, at Modstandsbevægelsen havde en Specialarbejder og en 5 Mands Gruppe af paalidelige Folk blandt Flyvepladsarbejderne til Disposition.

Der gik Maaneders omhyggelige Forberedelser forud. Nat efter Nat sad man rundt om i Kældre eller paa smaa Loftsværelser og æltede det plastiske Sprængstof og fabrikerede Bomberne, 55 Sprængbomber og 12 Brandbomber ialt. Kort over Flyvepladsen — med de forskellige Bygninger, Hangarer og saa videre indtegnet — var med stort Besvær blevet udarbejdet, og herpaa udpegedes nu de Steder, hvor Bomberne skulde anbringes.

Omsider holdt Bomberne deres Indtog i Lufthavnen. Det skete i smaa sirligt indpakkede Frokostpakker, som de paagældende Arbejdere medbragte og snart efter gik i Gang med at anbringe. Det var forøvrigt nær gaaet galt. En Vagtmand fik Mistanke, da en af Arbejderne luskede

Fra Lufthavnen „Aalborg Vest“. I Baggrunden en Hangar Mage til dem, der blev sprængt, i Forgrunden en Række Flyvebomber.

En enkelt af de mange Startbaner, som Tyskerne anlagde med dansk Cement. Billedet giver et usædvanligt Indtryk af Flyvepladsens uhyre Omfang.

Kæmpebunkers paa Flyveplads Vest i Aalborg. Den naaede knapt at blive færdig til Kapitulationen.

Nazi-Høgene klar til Start — før Storsabotagen.

om i et Specialværksted. Han blev taget med og kom i et timelangt Forhør, men klarede sig ved stædigt at fastholde, at han blot havde været inde og se efter en Kammerat. Til sidst opgav Tyskerne ham, og i Mellemtiden havde de øvrige sat fuld Fart paa med Udlægningen.

Den 2. November Kl. 12,30 var det hele i Orden. Sprængblyanterne, de 76 Bomber var armeret med, skulde fremkalde Detonationerne samme Nat Kl. 1,30, paa hvilket Tidspunkt Toldstrup og hans Stab som nogen Feltherre med Følge havde taget Opstilling paa et Højdedrag i Nærheden for rigtigt at kunne nyde Skuespillet. Og saa skete der intet! Det vil sige Kl. 2 gik der en enkelt Bombe, men det var ogsaa det hele. Slukørede gik man hver til sit, medens hver eneste Mand spekulerede og grundede. Havde man nu ogsaa husket... ogsaa videre i en Uendelighed.

Og saa havde man husket alt, hvad der var at huske! Resultatet udeblev nemlig ikke. Et Par Dage senere blev alle danske Arbejdere pludselig sendt hjem fra Flyvepladsen, fordi der var sket en Række Eksplosioner. De fortsatte med Mellemrum en Dag, en Nat og en Dag, og først senere fik man Forklaringen paa Forsinkelsen. En Faldskærmsjæger kom med den. Han havde nemlig Erfaring for, at stærk Kulde — og det var meget koldt Natten til den 3. November — kunde nedsætte Sprængblyanternes Reaktionshastighed betydeligt. Det var naturligvis det, der var sket.

Efterhaanden fik man Underretning om de nævnte store Resultater. Dertil kom Detaljer som for Eksempel at en ueksploderet Bombe i en Hangar under Demonteringen eksploderede i Hænderne paa Tyskerne, hvorved en Hauptman og to Minører blev dræbt, og at ogsaa flere andre Eksplosioner, særlig i Kasernebygningens Officersmesse, havde kostet talrige Menneskeliv. Ganske vist var Aktionen ikke direkte rettet mod det tyske Mandskab, men den Omstændighed, at Detonationerne vedvarede i Dage og Nætter, uden at Tyskerne kunde vide sig sikre noget Sted, fik denne Følgevirkning, som heller ikke var ganske uden Betydning.

Fabrikssabotagen.

En af de første og største Fabrikssabotager i Aarhus blev udført den 11. og 13. September 1944, hvor først Universalfabrikenes Kontor brændte, og selve Fabriken derefter blev sprængt i Luften. Det var et fint Stykke Sabotage, som den tidligere nævnte Sabotageleder Jens Lillelund havde Ære af, og nu fulgte indtil Kapitulationen en lang Række større og mindre

Sabotagehandling, som den store Gruppe i Aarhus — „5. Kolonne“ — stod bag. Først og fremmest naturligvis Jernbanesabotage, men ogsaa Fabriks- og den særlige Værnemagersabotage.

Særlig fantasifuld og nervepirrende var Aktionen mod det tyske Kanonreparations- og Søminedepot i „Trianglen“s Bygning i Nordhavnen. Det var Landinspektør Westy Larsen, der ledede den, og som et særligt Raffinement foretoges Sprængningen med tysk Sprængstof. Det var paa Grund af Afspærringer og Vagter umuligt for Sabotørerne at komme i Nærheden af Bygningen, og man besluttede derfor at forcere Vejen under Jorden og anbringe Bomberne i en gammel stensat Kloak under Bygningen.

Fra Kommunens Oplagsplads ved Dollerupvej blev stjaalet en Trækvogn med Paaskriften „Aarhus Kommunes Kloakvæsen“. Det nødvendige Sprængstof kom man i Cementsække, der derefter anbragtes paa Trækvognen sammen med Bjælker og Kloakrensings-Redskaber, og saa var alt klar.

Kloakbrønden laa ca. 70 Meter fra Sprængningsstedet. Man løftede Dækslet af, anbragte et kommunalt Skilt med Tegnet for Kloakarbejde ved Siden af, hvorpaa tre Sabotører med Westy Larsen i Spidsen, iført kommunale Kasketter, kravlede ned i den ca. to Meter dybe Kloak, hver med en Bombe paa ca. 20 kg bundet om Livet. Det skulde imidlertid ikke gaa saa glat som ventet, idet det firkantede Rør, man skulde igennem for at komme ind under Bygningen, var glat som Sæbe, Luften i det frygtelig, og der gik en stærk Vandstrøm paa ca. $\frac{1}{2}$ Meters Dybde igennem. Kunde Affaldsvandet ikke ledes bort ad andre Kloaker, var Opgaven uløselig, men det lykkedes efter gentagne Forsøg i en Kloakbrønd midt paa Kystvejen at finde den rigtige Prop og faa Strømmen ledet bort fra Hovedledningen. Den lange Tur gennem Røret kunde nu begynde. Et nervepirrende Øjeblik indtraadte, da en af Sabotørerne, lige før han naaede Fabriken, tabte sin Bombe. Der skete dog intet, og efter noget Besvær blev Sprængladningen anbragt, og Sabotørerne forsvandt. Der var da gaaet fem Kvarter.

Et Stykke Tid efter indtraf Eksplosionen, hvorved Brønden blev slaet op i 12—15 Meters Længde paa begge Sider af Bygningen og Kørebanen paa det afspærrede Havneterræn gjort ubrugelig et Stykke Tid. Reparationsværkstedet blev saa medtaget, at det i Maaneder var ude af Drift, og desuden blev Østbanen afbrudt, saa Gods herfra maatte føres over Ryomgaard—Randers.

Tyskerne var naturligvis ude af sig selv, og det første, de gjorde, var

at forlange alle Kommunens Kloakplaner udleveret for at hindre Gen-tagelse.

I Esbjerg gennemførte man i Efteraaret 1944 en Værksted-Sabotage, der gik Ry af, nemlig Sprængningen af Bruhns Autoværksted — det niende største i sin Art her i Landet. Det gik saare simpelt til, idet Værkstedets Personale anbragte en 15 Kilo Bombe midt i Værkstedet og forsvandt. Ved Sprængningen blev det kæmpemæssige Værksted totalt ødelagt, hvilket var til stor Gene for den tyske Biltrafik i Vestjylland i lange Tider.

Esbjerg var forøvrigt den eneste By i Landet, der selv skaffede sig af med sin Gestapo-Højborg. I København, Odense og Aarhus var det Englænderne, der løste Opgaven, i Esbjerg var det en enkelt Frihedskæmper, Gasværksarbejder Børge Andersen. Kort før Kapitulationen mødte han en skønne Dag paa Højskolehotellet, hvor Tyskerne havde Hovedkvarter. Han bar paa en Gasmaaler og forklarede Vagten, at Kommunen havde sendt ham for at udskifte Gasmaaleren paa Hotellet. Han fik derfor Lov til at passere og udskiftede virkelig ogsaa Gasmaaleren. Den nye, han satte op, var imidlertid fyldt med Sprængstof, og et Par Timer senere røg hele Højskolehotellet i Luften, og adskillige af de tyske Gestapobøddler blev dræbt.

Skibssabotage blev udført flere Steder, blandt andet i Vejle, hvor Hede-gaard foretog en Skibssænkning, og i Aalborg, hvor man i Foraaret 1945 praktiserede en ny Form for „Raketbombe“ mod et tysk Skib i Havnen. Disse Skibssabotager var iøvrigt enestaaende derved, at de kunde gøres med smaa Midler, og det skete trods den stærkeste Bevogtning.

„Raketbomben“ i Aalborg var saamænd intet ringere end en Værnemager-Lastbil, Sabotørerne stjal og ofrede til Formaålet. Man kørte først lidt rundt i Byen med den, parkerede udenfor Depotet og fik læsset Sprængstoffer paa for derefter at vende tilbage til Havnen, hvor den blev parkeret paa tværs af Kajen lige ud for det tyske Skib. Motoren blev startet, en Lunte til Sprængstoffet antændt og en-to-tre rullede Bilen med god Fart ned mod Kajen, ud over den og ned paa Skibets Dæk. I det samme lød et mægtigt Brag. Ladningen var gaaet og havde bibragt Skibet en mægtig Revne, saa det med det første var færdig med at være Skib. Sabotørerne, der havde taget Flugten, blev beskydt af de tyske Vagtposter, men der skete intet bortset fra, at en af dem blev saaret i Hælen.

Værnemagersabotagen.

En særlig Sabotageform var rettet mod Værnemagere og Arbejdere paa

de tyske Arbejdspladser. Over hele Jylland blev Værnemagerbiler „knalet“, saa det var en Lyst, og det kan som et Kuriosum nævnes, at man i Aalborg havde det Uheld, da der til Slut ikke var flere Biler at bombe, at sprænge en af Modstandsbevægelsens egne Lastvogne, hvilket just ikke indbragte „Gerningsmanden“ Ros, skønt det var, hvad man kunde kalde en „smuk og harmonisk“ Sprængning.

I Grenaa havde Værnemagersabotagen særlig fine Resultater at opvise, og iøvrigt udmærkede man sig her ved megen Opfindsomhed, naar det gjaldt om at skræmme Vognmænd og Arbejdere bort — Metoder, som med Held blev efterlignet mange andre Steder.

Udfor Grenaa Havn havde Tyskerne forberedt et fantastisk Stykke Arbejde, idet de vilde lave et kunstigt, undersøisk Skær. Det blev imidlertid paa alle mulige Maader saboteret lige fra Starten. Det begyndte med, at man henvendte sig til den Mand, som hvervede Arbejdere til dette Arbejde, bragte ham og hans Familie ud af deres Hus og derpaa brændte det af. Saa havde *han* tabt Lysten.

Saa kom Turen til de mange Bønder, som stillede med Heste og Vogne. Deres Heste blev stjaalet ud af Staldene og enten skudt eller simpelthen ført bort, medens Seletøjet blev skaaret i Stumper og Stykker og Vognene splintret. En særlig ondartet „Vognmand“ blev taget med ud i sin Stald og anbragt paa Hakkelseskassen, hvorefter man med Trusler om at ville brænde Gaarden af over Hovedet paa ham, tvang ham til selv at skære sit Seletøj i Stykker. Da det var gjort, fik han Ordre til at blive siddende paa Kassen en halv Time uden at slaa Alarm. Overholdt han ikke det, vilde der ske det forfærdeligste. Saa gik Sabotørerne, men en af dem blev i Nærheden for at se, om der skete noget. Det gjorde der imidlertid ikke. Den „gæve“ Bondemand, skræmt fra Vid og Sans, sad pænt Tiden ud paa sin Hakkelseskasse uden at turde røre sig . . .

Paa lignende Maade blev Arbejdet paa Tirstrup Flyveplads saboteret, og skønt Tyskerne til det sidste prøvede at holde de forskellige Arbejder i Gang, kom man næsten ingen Vegne, da det jo ogsaa var de enkelte Arbejdere, det gik ud over. Hele Danmark lo, da det fra Skørping blev meddelt, hvorledes en Række Hestevogne, der kørte for Tyskerne, var blevet „holdt op“, hvorpaa Arbejderne var blevet tvunget til at tage Bukserne af og springe paa Hestene i Underbukser og bar Skjorte. Den lille By var ved at gaa til af Latter, da dette stolte Optog red ind gennem Hovedgaden.

I samme Stil var Fremgangsmaaden overfor Arbejderne paa Tirstrup Flyveplads den 17. April 1945. Sabotørerne havde taget Opstilling paa

Aarhus—Grenaa Landevej i Nærheden af en Grusgrav, og her blev Bil efter Bil med Arbejdere standset, hvorefter man med Vaaben i Haand tvang Arbejderne til at marchere ned i Grusgraven. Hvor skrækslagne de var, fremgaar af, at en 19-aarig Frihedskæmper, der havde holdt Vagt paa et Tidspunkt, da de andre var optaget i Grusgraven, ene Mand havde standset en Arbejderbil og faaet Flokken til — med Hænderne i Vejret — at vandre ned i Grusgraven. Foruden en Mængde Arbejdere var der ogsaa en ung Dame og to tyske Officerer iblandt. Officererne skyndte sig at erklære, at de ikke var Nazister, men alle de andre blev tvunget til at tage Bukserne af og aflevere deres Tegnebøger. Damen maatte af med Frakke og Kjole.

Alt Tøjet blev nu samlet sammen i en Dynge, Tegnebøgerne smidt ovenpaa, hvorefter man satte Ild paa det hele. Arbejderne stod som forstenede og saa Tøj og Penge brænde. En Chauffør for Eksempel maatte se 5000 Kroner gaa op i Luer.

Flokken blev nu jaget bort, hvorefter Bilerne med Undtagelse af en, som Sabotørerne kørte bort i, blev sprængt.

Glimt af den jydsk Vaabenmodtagelse.

Man kan ikke skrive om den jydsk Modstandsbevægelse og dens Arbejde uden at berøre Dropping-Området, det vil sige Modtagelsen af de Vaaben og Sprængstoffer, som kastedes ned fra allierede Flyvemaskiner. Selve Modtagelsen, Transporten og Opbevaringen af Forsyningerne fra Luften er kort omtalt i selvstændige Afsnit, men smaa Øjebliksbilleder fra Arbejdet specielt i Jylland vil kunne komplettere Billedet, fordi man her modtog en meget væsentlig Del af Danmarks Forsyninger.

Forsyningstjenesten i Jylland var en „Stat i Staten“ saaledes at forstaa, at dens Chef, Toldstrup, direkte var underlagt den danske Sektion i London. Hans Folk modtog Godset og opbevarede det i Depoter, til Fordeelingen fandt Sted, og det dermed var overgivet den militære Ledelse.

Det var ganske bestemte Egne i Jylland, der benyttedes til Nedkastning, i Hovedsagen Nordjylland. Pionererne i det jydsk Modtagelsesarbejde maatte betale derfor med Livet. I August 1942 kastedes tre Faldskærmsjægere ud i Jylland — blandt andet den unge Rottbøll fra Børglum Kloster —, og de omkom alle. I Foraaret 1943 begyndte Vaabenkastningerne, og ogsaa denne gang maatte der betales med Livet. Det var Hvidsten-Spentrup-Gruppen, hvis otte Medlemmer — blandt andet Kroejer Fiil, hans Søn og Svigersøn — senere blev arresteret og henrettet af Tyskerne i Ryvangen. Men nye unge og ældre stod parat til at føre

En uskyldigt udscende dansk Fiskerbåd stævner ind i en jydsk Havn.

Lasten er godt stuvet med Fiskekasser — hver indeholdende fem dejlige svenske Maskinpistoler.

Arbejdet videre. Modtagelseshold blev dannet, og fra Foraaret 1944 satte den regelmæssige Nedkastning ind med op til 10 om Maaneden. I det følgende Aar øgedes Antallet af Nedkastningspladser, der var anmeldt til England, fra 12—13 til 293, og medens der i Begyndelsen af 1944 kunde modtages Vaaben paa 10 Pladser paa een Gang om det skulde være, var dette Tal ved Kapitulationen bragt op til 95. Samtidig havde Englænderne øget Antallet af „containers“, altsaa Vaabenbeholderne, fra 12 til 24, ja, en enkelt Gang kom der endog 32 paa en enkelt Plads paa een Gang.

„Det store Sus“ fra Luften.

I Foraarsperioden 1945 kom „det store Sus“ fra Luften, idet man i dette Tidsrum modtog over 2000 container mod 150 Aaret før. Da Tyskernes Agtpaagivenhed naturligvis ikke var svækket, vil det siges, at de jydskes Modtagelseshold maatte opbyde al deres Energi og Opfindsomhed for at klare Arbejdet og være i Stand til at smutte udenom den tyske Kontrol for at naa ud til Pladserne.

Havde Tyskerne ikke været saa indskrænkede, som de paa mange Maader viste sig at være, var det heller aldrig lykkedes. „Tampen brændte“ saaledes engang i Nordjylland meget alvorligt, og saa skete der dog intet. Tyskerne havde faaet Mistanke om, at der skulde foregaa Nedkastning paa en bestemt Egn og greb til det probate Middel, de altid benyttede: Vagtposter. Hele Omraadet blev indkredset af tyske Soldater. Folkene var kommet ud paa Pladsen, Nedkastningen blev gennemført og Forsyningerne gemt, og saa skulde man ud paa Natten tilbage gennem Kæden af Vagtposter. Mange Veje var der ikke at vælge imellem paa den ret øde Egn, hvor der kun fandtes en Klat Huse med Betegnelsen By. To og to vendte Dropping-Folkene hjem, og hver Gang et nyt Par passerede Vagtposterne ved Vejen, blev de krydsforhørt om deres Ærinde paa den Tid af Natten. De to første havde været til Bryllup i Byen, de to næste til Sølvbryllup, de to næste til Lærerens Fødselsdag og saa videre. Hvor utroligt det end lyder, blev alle Forklaringerne taget for gode Varer, skønt almindelig sund Fornuft dog ellers sagde, at saa meget kunde der umuligt være paa Færde i en lille By med 100 Mennesker den samme Aften.

Højt Spil for Dropping-Mændene.

I det hele taget foregik Nedkastningerne i et evigt Kapløb med Tyskerne. Den jydskes Befolkning mente at vide, at Fjenden opsnappede meget, alt for meget, og saa er Sandheden dog den, at de, den tætte danske

Bebyggelse til Trods, i Danmark havde den mindste, om man saa maa sige, Opsnapningsprocent sammenlignet med andre besatte Lande, hvor lignende Aktioner foregik. Naar det lykkedes at faa fat i noget, skyldtes det som oftest Uheld — f. Eks. Folks daarlige Mørkelægning, som forvirrede Flyverne, saa de kastede forkert, og mindre gode Danske derefter opdagede, hvad der var sket, og ringede til Tyskerne, som naturligvis straks rykkede ud.

De jydsk Nedkastningsfolk saa en betydelig „Sport“ i deres Arbejde. Det var ofte som at lege „Røvere og Soldater“ med Gestapo, omend Baggrunden var dødsens alvorlig. Paa den anden Side løb man aldrig en unødigt Risiko, fordi der ved dette specielle Arbejde stod saa mange Menneskers Liv paa Spil: Mandskabet i Maskinerne og Folkene paa Jorden. Alligevel fornægtede det tørre jydsk Lune sig ikke, og den humoristiske Opfattelse, Frihedskæmperne trods alt var i Stand til at lægge for Dagen, havde sin Andel i de opnaaede Resultater.

Det var tit mærkelige Situationer, Nedkastningsholdene kom ud for. En Gang naaede man frem til en Plads og fandt den optaget af Tyskerne, som holdt Øvelser her. Gode Raad var dyre, men der var ikke andet at gøre end at smide sig i de nærmeste Grøfter og bede til, at Tyskerne trak bort, inden Flyverne kom. Man siger ellers, at Ventetid falder lang. Der var imidlertid ikke en paa Holdet, som ikke fandt, at Klokken alt for hastigt nærmede sig det Tidspunkt, efter hvilket Flyveren kunde ventes naar som helst. Og imedens genlød Luften af de tyske Befalingsmænds Raaben, medens Soldaterne om og om igen foretog Øvelse i Stormløb. Omsider trak de da bort, og kun 10 Minutter efter brummede Maskinen ind over Pladsen og kastede. Alt blev bjerget i god Behold.

Ved en anden Lejlighed var Tyskerne kommet paa Sporet af en Nedkastning, men da man ikke kunde naa at telegrafere Afmelding besluttedes det at prøve alligevel. Til alt Held kørte Tyskerne for langt, hvorfor Holdlederen bestemte, at Kastningen skulde gennemføres. Det skete ogsaa, men aldrig har jydsk Droppingsfolk vist arbejdet saa hurtigt som ved den Lejlighed. De sled, saa Blødet var ved at springe ud af Neglene, og det lykkedes at faa Godset fjernet og Folkene spredt, inden Tyskerne opdagede Fejltagelsen og vendte tilbage.

Det skete ogsaa en Gang, at Tyskerne rykkede ud til en Nedkastningsplads og tog Opstilling fulde af Optimisme. Imidlertid havde Holdet faaet at vide, at Pladsen var blevet kompromitteret, og den blev derfor

aflyst. Døgn efter Døgn stod Tyskerne Vagt, uden at der skete noget, hvad man naturligvis morede sig kosteligt over.

Forøvrigt fik man ved en bestemt Lejlighed ikke en saadan Plads, hvor Tyskerne holdt Vagt, aflyst. Ved særlige Signaler lykkedes det imidlertid at faa Flyveren lokket til en anden Plads kun 5—6 km derfra, og der blev kastet og alt fjernet saa at sige for Næsen af Tyskerne.

Vaabnedkastning paa Havbunden.

Mindre kendt, fordi man aldrig naaede længer end lige paa den anden Side Forsøgsstadiet, da Krigen sluttede, var den saakaldte Waterdropping, som indledtes i Krigens sidste Fase. „Pladserne“ var her nærmere angivne Kyststrækninger, Vige eller Søer og foregik paa den Maade, at Flyveren kastede Forsyningen i vandtætte container, der straks gik til Bunds. I hver container var fastgjort en Wire med en Blikbeholder, som diskret svømmede ovenpaa, og teoretisk skulde Opgaven for Modtagelsesfolkene blot bestaa i at ro ud paa „Fisketur“ og hale containers indenbords, hvor man saa Blikbeholderne svømme. Den jydsk Læge Høegh Guldberg i Gjedved deltog i en af de faa gennemførte Waterdroppinger og maatte sande, at helt saa let, som det lød, var det nu ikke. Nedkastningen fandt Sted i Kuling, og Søen var ikke blevet mere rolig, da „Fisketuren“ næste Dag skulde foregaa. Man roede og ledte og roede igen den udslagne Dag, inden man fandt og fik halet to container med henholdsvis Ammunition og Kanoner indenbords. Men paa det Tidspunkt vidste ogsaa hele Egnen Besked med, hvad der foregik!

Lille Stævnemøde paa Doggerbanken.

Jylland modtog ogsaa Vaaben ad Søvejen, dels fra Sverige med illegale Fiskerbaade, dels direkte fra England. Heller ikke denne sidste Maade naaede at komme til at fungere fuldt saa godt, som man ønskede, idet der paa det Tidspunkt, hvor Baadene skulde sejle ud fra Vestkysten, af Militærledelsen blev udstedt Forbud for Esbjerg-Fiskerne mod at gaa ud, fordi al den Fisk, de fangede, gik til Tyskland. Deres Baade vilde blive saboteret, om de trodsede Forbudet. Under disse Omstændigheder vilde det have været Selvmord at sejle ud fra Esbjerg, som Meningen var, fordi Tyskerne naturligvis ogsaa vidste Besked med Forbudet, og den Baad, der alligevel sejlede ud, derfor maatte være mistænkelig i deres Øjne. Forsøgene med disse Søoperationer begyndte allerede i 1944. Vanskeligheden, der skulde overvindes, var at finde den rigtige Pakkemethode, saa intet blev ødelagt, og da den var fundet i 1945, startede

man fra Thyborøn. Mødet med de engelske Baade fandt Sted paa Doggerbanken, hvor fire Tons Gods blev indladet i de danske Baade og bragt velbeholdne hjem.

Som antydet bød Fordelingen af Forsyningerne til samtlige jyske Distrikter ogsaa paa store Vanskeligheder. Det var nødvendigt at samle dem i Depoter rundt om og saa sende dem afsted, naar Transportmulighederne var de bedst mulige, og for disse Hoveddepoter gjaldt det samme som for de Depoter, hvert eneste af de jyske Distrikter havde, at man maatte ty til alt lige fra Gaarde paa Landet, Lysthuse, Garager o. s. v. til Kirkerne. De sidste blev i vid Udstrækning anvendt og blev saa at sige aldrig afsløret!

Spøttrups Hemmelighed.

Et af de bedste jyske Vaabendepoter havde man i den gamle Fæstning Spøttrup. At den blev afsløret skyldtes en Arrestation med paafølgende „pinligt Forhør“, og Frihedskæmperne kørte formelig Kapløb med Gestapo for at komme først ud og faa Vaabnene fjernet. Det lykkedes imidlertid ikke, og alle havde faktisk ventet, at Spøttrup var blevet sprængt i Luften.

Vaabendepotet her havde Forsyningstjenestens Hovedkvarter anlagt paa et Tidspunkt, hvor man ikke skønnede, der blev Brug for Vaabnene lige med det samme. De blev derfor skjult i Fæstningens Kælderhvelvinger, og der blev muret til for dem med Munkesten. Netop fordi dette Depot var saa ualmindelig godt, blev der skjult flere Vaaben, end man ellers plejede at samle, men af Sikkerhedshensyn vidste kun tre Mænd Besked med Stedet. At de til Gengæld maatte slæbe som Pakæsler for at faa de mange Vaaben skjult, siger sig selv.

En Dag blev en af dem imidlertid arresteret, og man besluttede da at gøre et Forsøg paa at redde de mange Vaaben. Seks Lastbiler blev sendt til Skive, hvorfra man startede mod Spøttrup en tidlig Morgen. Imidlertid havde Gestapo været der en Time forinden og kørt Depotet bort.

Paa Linje med denne sørgelige Tildragelse ligger den Skæbne, som overgik et af de gode Depoter i Randers By. Vaabnene og Sprængstofferne var her gemt under Randers Teater, hvor et vidtforgrenet Kældersystem var som skabt til Formaalet. Skæbnen vilde imidlertid, at Teatret blev schalburgteret i Foraaret 1945. Det skete saa eftertrykkeligt, at Teaterbygningen blev lagt helt i Ruiner, og det maa betragtes som et Under, at Depotet ikke ved samme Lejlighed gik i Luften, hvilket vilde have foraarsaget en uhyggelig Katastrofe i den tætbebyggede Bydel.

Begivenheden betød imidlertid, at Modstandsbevægelsen var afskaaret fra at bjerge sit Depot, som var helt begravet, og da en Arrestation førte Tyskerne paa Sporet af, hvor der var Vaaben, rykkede de omgaaende ud og begyndte at grave i Ruinerne. Randrusianerne var naturligvis interesserede i denne Aktivitet, og mange forbipasserende standsede op med det Resultat, at Tyskerne indfangede dem, trykkede en Skovl eller andet Redskab i Hænderne paa dem og beordrede dem til at grave med. Paa den Maade lykkedes det at faa Depotet frem for Dagens Lys.

Saadanne Episoder kunde der forsaavidt fortælles mange af, for nogle Depoter fik Gestapo i Tidens Løb snuset op eller snarere banket ud af Folk. Gang paa Gang vandt Frihedskæmperne imidlertid Kapløbet, og det var trods alt kun en Brøkdæl af de samlede Mængder, Tyskerne fik Fingre i.

Usædvanlig Molérsten-Transport.

Tilbage er at fortælle om selve Vaabentransporterne, saaledes som de foregik i Jylland. I lange Tider maatte Statsbanerne holde for, og det gik strygende, selv om man ofte var ude for Rysterler. I Aarhus blev en Godsvogn, fuldt læsset med Kasser med Vaaben og Ammunition, saaledes ved en Fejltagelse hængt paa et tysk Tog og kørt ind paa det afspærrede tyske Banegaardsterræn. Man havde forlængst afskrevet denne Ladning, da Vognen — uaabnet — en skønne Dag vendte tilbage til det danske Omraade.

Saa kom i Foraaret 1945 den alvorlige Indskrænkning af Varearter, som maatte forsendes med Tog, og man gik derfor mere og mere over til Lastbiltransport, idet Forsendelserne blev camoufleret paa den mest utrolige Maade. Det var den tidligere omtalte Læge Ammundsen, der da var jydsk Transportchef, og han opererede med Kartoffelsække, Smørdritler, Halmlæs eller Flytteomnibusser i stor Stil. Flytteomnibusser med Møbler og Husgeraad i den første Fjerdedel og Vaaben for Resten gik der mange af gennem Jylland, Smør- og Kartoffelbiler ligeledes.

I Foraaret blev en Beboldning med Specialvaaben afsendt fra Depotet i Molérværket paa Mors. Ganske naturligt blev Lastbilen i dette Tilfælde „fyldt“ med Molersten, efter at Vaabenkasserne var kommet i Bunden, og derpaa skulde den færges over til Fastlandet. Det var med Garanti det tungeste Læs Molersten, der nogensinde er sejlet over, og den lille Færge fik Vand langt op over den sædvanlige Vandlinje, da Bilen var kørt ud paa den. Men da Skipperen var kommet sig over den første Overraskelse, sagde han tørt:

— Det er s tunge Molérsten, I har paa Hvortil Gutterne frækt svarede:

— Ja, saadan er de nu i Aar!

Kaptajnen slugte Tilrettevisningen, vendte sig med et Blink i Øjet og gav Ordre til Afgang.

Bemærkelsesværdig Afslutning paa længere Luftrejse.

Foruden Vaaben kom der som allerede nævnt ogsaa Faldskærmsjægere ned i Jylland. De første kom ned i August 1942 paa Støvringegnen og indkvarteredes paa Støvring Højskole, der i Starten var Midtpunktet i dette Arbejde. Der kom i det følgende Aar flere efter, alle Danske, der tidligere havde levet i England eller Folk, der var sluppet over fra Sverige og faaet engelsk Uddannelse. De kastedes „blindt“ — det vil sige uden at deres Ankomst var meddelt og Modtagerhold stod parat — og det er derfor næsten umuligt at fastslaa, hvem der kom eller hvornaar.

Fra Nytaar 1944 skete imidlertid en Ændring, idet Faldskærmsjægerne da blev modtaget paa den siden sædvanlige Vis, og fra Juli 1944 og Aaret ud kom som Faldskærmsjægere en halv Snes Officerer, som efter at den danske Hær var opløst var kommet til England via Sverige og her havde gennemgaaet en streng Skole. Endelig kom i 1945 nogle ganske unge Civilister, hvis Opgave bestod i at observere og rapportere alt om danske Forhold til England.

Den nævnte Række af danske Officerer, der vendte hjem gennem Luften, indledtes i Jylland af Premierløjtnant F. T. Vang (Kaptajn Bent). Disse Faldskærmsjægere havde til Opgave at være Bindeled mellem Regionerne og England, og endvidere fungerede de som Vaabeninstruktører.

Der er Grund til med Smil at mindes Kaptajn Bents Landing i Jylland. Han havnede nemlig i Toppen af et stort Træ, fra hvilket Folkene paa Jorden havde det største Besvær med at faa ham ned. Ved en Misforstaaelse var Kodeordene ikke korrekte, og Bent troede derfor, han var omgivet af Fjender, ladet som han var fra England med Security-Forskrifter i lange Baner. Han sad med sin Pistol klar, da en af Gutterne fandt det forløsende, lidt kraftige Udtryk, der fik hele Forsamlingen til at briste i Latter. Bent besluttede sig saa til at „tage Chancen“ og var naturligvis ikke længe om at opdage, at det var de rette Hænder, han var kommet i.

„Salut for the brave!“

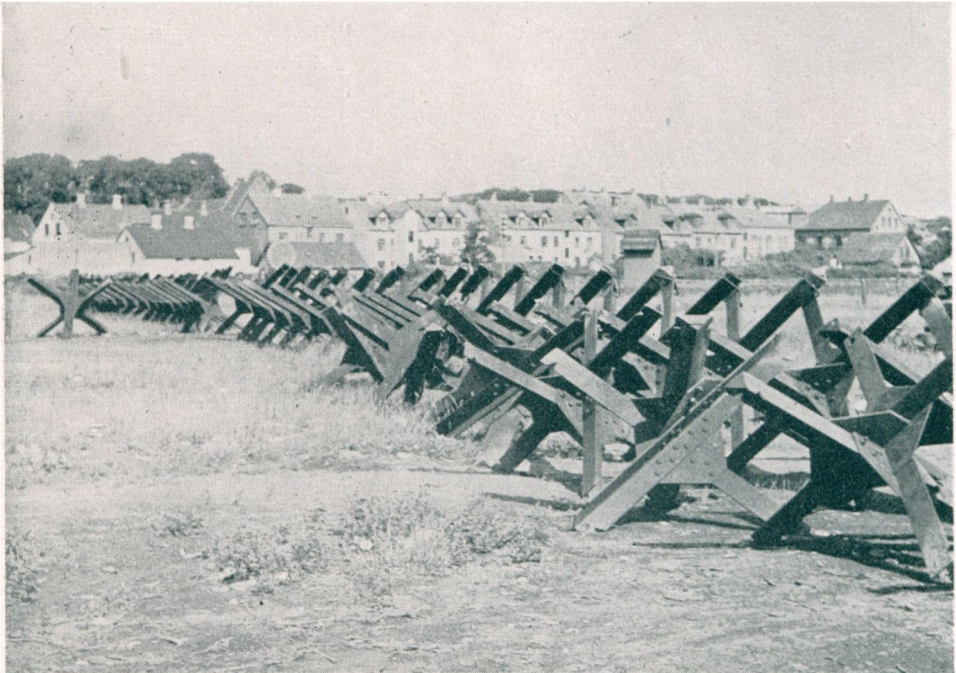
Vil man bedømme de forskellige Modstandsgrenes Farlighed ved at opgøre den forholdsvise Tabsprocent, opdager man hurtigt, at Telegra-

„Kain“, Flyverløjtnant Jørgen Bergh.

Den engelske Faldskærmsjæger, Kaptajn „Bent“ alias Premierløjtnant Vang.

„Spanske Ryttere“ var ogsaa taget i Anvendelse ved Forskansningen af Hobro

fistgruppen rangerer meget højt. Telegrafisternes illegale Afsendelse og Modtagelse af Kodetelegrammer til og fra England var Grundlaget for alt Samarbejde mellem de Allierede og den danske Modstandsbevægelse, og dette farlige Arbejde, som Tyskerne paa alle Maader ved Razziaer og Pejlevogne søgte at stoppe, kostede flere Patrioter Livet eller Friheden.

Den første Telegrafist ankom til Jylland den Aften, Hvidsten Kro blev stormet af Tyskerne i April 1944. Han kom fra København, men blev paa en mærkelig Maade inddraget i Hvidsten-Affæren og allerede arresteret næste Dag. Denne Telegrafist, hvis Dæknavn var „Ingeniør Andersen“, kom saaledes aldrig i Arbejde. I Maj Maaned kom der to til, en til Toldstrup og en til General Bennike. Den sidstnævnte, som kom sidst, var rejst over Aarhus, hvor han „kontaktede“ Toldstrups Hovedkvarter, men da han fortsatte med Toget til Vejle paa Vej til Generalen i Fredericia, blev han arresteret med det Resultat, at ogsaa den anden Telegrafist gik tabt, idet han rejste til Sverige.

I de følgende Maaneder kom nye Telegrafister til, og Navne som Moses, Kain, Hermes, Børge og Noah vil være kendt i Jylland.

Noah var udlaant til Efterretningstjenesten og blev arresteret i Hjørring, hvor han arbejdede. Han blev ført til Aarhus og fandt her Lejlighed til at hænge sig i sin Celle for ikke at komme til at røbe noget, og da Meddelelsen herom blev telegraferet til England, svarede den modtagende Telegrafist straks tilbage „Salut for the brave!“.

Man har efter Befrielsen faaet Oplysninger fra England, hvoraf de danske Telegrafisters Dygtighed fremgaar med stor Tydelighed. Den Telegrafist i alle besatte Lande, der telegraferede flest Ord illegalt til England, var „Moses“, alias Kvartermester Nielsen i Marinen. Som Nr. 2 fulgte „Kain“, Flyverløjtnant Jørgen Bergh, der forøvrigt er udgaaet fra en kendt Assens-Familie.

Takket være Stikkeroplysninger og Pejlevogne var Telegrafisterne ofte i yderste Livsfare, og undertiden gik det som nævnt galt. En af de mest dramatiske Hændelser indtraf i en Ejendom paa Østerbro i Aalborg, hvorfra Kain netop var begyndt at sende, da Gestapo mødte op med stor Udrykning. Vagten fik slaaet Alarm i yderste Øjeblik, og Kain stak ned ad Trapperne. I Gadedøren mødte han Gestapo, der straks antastede ham for at faa at vide, hvor han kom fra. Kain var ganske rolig, omend et særlig fynsk Tonefald for indviede røbede Nervøsiteten. Jo, han havde besøgt sin Kæreste. Om han da ikke maatte det? Tyskerne bandede og skældte og sluttede med at give ham et

Spark bagi, saa han fløj hen ad Fortovet. Nej, han havde ikke noget at gøre i den Gade.

I Mellemtiden havde andre Gestapofolk haft Held til at arrestere en af Vagterne, en lovende ung Polytekniker ved Navn Carl. Han blev belagt med Haandjern og ført ned ad Trappen, da han pludselig rev sig løs og løb op igen. Tyskerne tømte da et Maskinpistolmagasin i Nakken paa ham.

Carl havde altid erklæret, at han for sine Kammeraters og for Arbejdets Skyld aldrig vilde lade sig tage levende. Det var det Ord, han holdt. Han gav sit Liv ikke blot for Fædrelandet, men ogsaa for sine nærmeste Venner.

En anden ung Mand „Max“, der blev arresteret paa Gaden udenfor den Ejendom, man sendte fra, og hvor han holdt Vagt, præsterede det Kunststykke at blive frigivet faa Timer efter. Han havde straks haft en Forklaring paa rede Haand — tilmed en Forklaring, som ikke havde kunnet holde, om Gestapo havde undersøgt den, men det glemte de.

Efterretningstjenesten i Jylland.

Hærens Efterretningstjeneste i Jylland fungerede som i det øvrige Land med Indsamling af alle Oplysninger om Tyskerne fra det Øjeblik, de kom ind i Landet, til de drog ud igen. Den Omstændighed, at Tyskerne benyttede saa megen dansk Arbejdskraft til deres Anlæg, muliggjorde at faa alt nøjagtigt kortlagt og videresendt, saaledes Flyvepladser, der var kendt i alle Detaljer, Broer, Steder, hvor Tyskerne havde gravet Sprængladninger ned o. s. v. Efterretningstjenesten havde en jydsk Centralledelse, for hvilken Premierløjtnant Tillisch, Aarhus, var Chef, og desuden var der Ledere i de forskellige Egne, hvorfra man saa atter havde Kontakt til Efterretningstjenestens enkelte Medlemmer.

DEN MEGET TUNGE PLIGT

Hvor stor en Fare, Tyskerne saa i den danske Modstandsbevægelse, det vil sige i næsten hele det danske Folks Indsats, fremgaar af den Iver, Voldsomhed og til Slut umenneskelige Grusomhed, hvormed de med alle Midler søgte at slaa den ned. Den Bølge af Mord, Vold og Terror, der skyllede ind over det danske Samfund, afholdt imidlertid ikke Modstanden fra at fortsætte *sin* Linje med voksende Styrke, og selv om Schalburgtagerne, der lagde Hovedgaderne i en Række jydsk Byer — først og fremmest Aarhus, Esbjerg, Aalborg, Randers, Grenaa

— i Ruiner, og ødelagde en Række danske Virksomheder var rystende nok, og Mordene paa gode danske Mænd ufattelige i deres Raahed, var Tyskernes, det vil sige Gestapos, farligste Middel i Kampen mod den danske Frihedsbevægelse dog Stikkerne, disse Uslinge blandt danske Kvinder og Mænd, som for lumpen Fordels Skyld solgte deres Landsmænd til umenneskelig tysk Mishandling, som de forøvrigt ofte selv var Deltagere i Udøvelsen af.

Det stod derfor paa et ret tidligt Tidspunkt af Modstandskampen klart, at de farligste af disse Stikkere nødvendigvis maatte likvideres. Helt til Efteraaret 1944 fandtes ingen speciel Likviderings-Organisation. Da var det Gruppemedlemmer af den ene eller anden Slags, der meldte sig frivilligt til Arbejdet og gjorde det i Bevidstheden om derved at skaane mange Kammeraters og Landsmænd Liv og Helbred. Den samme Baggrund bestod naturligvis, efter at Likvidationerne var blevet sat i System. De kom til at sortere direkte under den jyske Hovedledelse, og fuldbyrdedes i Jylland af tre Likvidationsgrupper.

Knud kunde smile til det sidste.

Der skal specielt paa dette Omraade ikke nævnes Navne. Likvidationsfolkene var Frontsoldater, de dræbte Fjender, som Soldater gør det paa given Ordre, og den Tanke, enkelte af disse Likvidatorer i Modstandskampens Dage havde, om engang naar Freden kom, offentligt at ville staa til Regnskab og tage Ansvaret for de Menneskeliv, de tog, er lykkeligvis blevet frafaldet. For Resten af deres Liv vilde disse Handlinger klæbe ved de enkelte — ogsaa længe efter at Baggrunden for dem, og deres uomgængelige Nødvendighed, var blevet udvisket. Hvem vilde kunne bære det?

Mange af de unge, som meldte sig frivilligt til denne specielle Opgave, blev selv „pillet ned af Gelænderet“, som Jargonen lød. Lidt galgenhumoristisk kunde de undertiden spøge dermed, men det blev Alvor for flere. Dæknavne som Kjeld, Knud og Mogens vil leve i den jyske Modstandsbevægelse i taknemlig Erindring om, hvad de ofrede: Liv og Fremtid, og man vil huske, at de mødte deres Skæbne med ukuet Smil. „Der vil *altid* være noget at le af,“ sagde Knud engang, og han understregede Ordet altid. For var alt andet dyster Alvor, vilde Bevidstheden om trods alt i den sidste Ende at have snydt Gestapo ved at fortie Kammeraternes Navne altid kunne tænde et ukuet Smil. Knud blev henrettet. Men han holdt Ord. Han kunde smile til det sidste.

Likvidationerne blev, efter at den særlige Organisation var dannet,

aldrig fuldbyrdet uden forudgaaende Dødsdom, og en lang Række berygtede jyske Stikkeres Død taler sit tydelige Sprog om Likvidatorernes Mod og Beslutsomhed.

Stikkerne var langt fra uvidende om, hvad der ventede dem, og de var til det yderste forsigtige, naar de færdedes paa aaben Gade. Mange havde en hel Livgarde af Folk omkring sig, og flere Stikkere gennemførte konsekvent kun at gaa paa Fortovene paa venstre Side af Gaden. Derved mente de at kunne gardere sig mod, at Cyklister uventet strøg op paa Siden af dem og fyrede deres Pistoler af. En Cyklist, der kørte mod Færdselsretningen, vilde derimod altid kunne bemærkes.

I hvor høj Grad Gestapos Resultater beroede paa Tilfældigheder fremgaar af Beretningen om Kjelds Død. Af den lærer man endvidere tysk Mentalitet i al dens forfærdende Raahed at kende.

Saadan var Gestapo.

Kjeld boede en kort Tid i en Lejlighed i Løkkegade i Aalborg. Han var blevet stukket og fik først Advarslen i yderste Øjeblik, men naaede lige at slippe bort fra sit tidligere Logi. Dette forklarer hans Følelser og Handlemaade, da han en Nat vaagnede op i Lejligheden i Løkkegade og tre Gestapofolk stod i Stuen. Han havde sin Pistol hos sig i Sengen og fyrede uden Varsel løs paa Gestapoerne, hvorved de to blev dræbt og den tredie haardt saaret. Kjeld smuttede ud og løb op paa Loftet, skarpt forfulgt af de tyske Vagtposter, der stod udenfor Ejendommen, og som var blevet hidkaldt ved Skyderiet. Han blev ramt bagfra og var død paa Stedet.

Og saa var det slet ikke Kjeld, men en ung Mand, der boede paa et Loftsværelse i Ejendommen, og som havde delt illegale Blade ud, Gestapo søgte!

Historien om Kjeld er imidlertid ikke afsluttet. Kort efter fandt man i en Plantage i Aalborgs Nærhed det nøgne Lig af en ung Mand, hvis Lemmer var frygteligt radbrækket og med Ansigtet næsten bortsprængt, idet en Sprængladning havde været anbragt i Munden. Falck kørte Liget til Sygehuskapellet. Ved Ankomsten hertil drog en af Redderne Presenningen til Side for om muligt at kunne genkende Liget. Den døde var ingen anden end Kjeld, hvis Lig Tyskerne med ufattelig Raahed havde skændet. Kjeld blev kort efter begravet i al Stilhed.

LIKVIDATOREN FANDT STYRKE VED NADVERBORDET

Naar man tænker tilbage paa Forholdene, som de var, da disse unge Mænd udførte deres dødsens farlige Arbejde, og erindrer de hyppige

Gaderazziaer, som Tyskerne i saa godt som alle jydsk Byer foranstaltede med Visitation af alle Trafikanter, undrer det, at det var muligt for dem at færdes med Pistol paa sig. Den ikke-fanatiske tyske Soldat var imidlertid til Fals, og mangen farlig Situation blev afværget ved Komediespil og Smørmærker. Foruden Pistolen maatte Likvidatøren altid have rigeligt med Smørmærker paa sig.

De jydsk Likvidatører var hverken raa eller forhædede. Tværtimod. Derfor kunde det ske, at en og anden efter fuldbyrdet Gerning fik svære Anfægtelser og Samvittighedskvaler og var paa Nippet til helt at bryde sammen aandeligt set.

Ogsaa i saadanne Tilfælde viste den danske Præstestand sig sin Gerning voksen. I bevægede, timelange Samtaler bedyrede Præsten ud fra sin dybeste Overbevisning, at der ingen Grund var til Anfægtelser, og at han, Præsten, kunde give Absolution.

En jydsk Likvidatør svarede hertil, at han kun kunde føle sig fuldt overbevist, hvis Præsten vilde tage ham til Alters, og det skete kort efter i den paagældendes Kirke.

En mere gribende Stund i den danske Modstandskamp er næppe forekommet end den Dag, da den purunge Mand mødte med Præsten i Kirken, hørte ham tale gribende Ord om David og Filistrene og derefter gik til Nadverbordet. Ingen af de to — den store Dreng, paa hvis Skuldre Fædrelandet havde lagt saa tung en Byrde, og den modne Mand, hvis Sind brændte lige saa varmt for Danmark — vil nogensinde kunne glemme det Øjeblik. For Eftertiden skal det med Styrke vidne om, hvor Trøsten var at finde, da det for Alvor gjaldt.

JYLLANDS STORE MODSTANDS-SKIKKELSER

Det er helt i den jydsk Modstandsbevægelses Aand, naar denne Skildring af Arbejdet under Besættelsen er blevet saa godt som navnløs. Der kunde have været Grund til at nævne mange i hver eneste By i det store jydsk Omraade, men dels vilde det have været umuligt at faa alle med, dels har Frihedskæmperen i Jylland aldrig ønsket at blive draget frem for at faa Tak eller Belønning for den Indsats, han og hans Kammerater gjorde i de svære Aar, da de vovede Livet for Danmarks Sag. Disse mange Unge har bestandig set paa Begrebet Heltedyrkelse med Mishag. Det var Pligten, der havde kaldt dem frem, og Belønningen, de fik derfor, var det straalende Kammeratskab og den Følelse af Hengivenhed og Stolthed, hvormed hver og en omfattede deres gamle Ledere.

Naar der derfor til Afslutning skal gives Karakteristiker af de mest fremtrædende Skikkelser i den jydsk Modstandsbevægelse, er det ikke for deres Personers Skyld, men som Repræsentanter for de mange ukendte Frihedskæmpere. Hver eneste af de „rigtige Frihedskæmpere“ — til Forskel fra mange af dem, der sprang ud med Armbind og Offervilje den 5. Maj — har hver for sig løbet mindst lige saa stor en Risiko, ja, maaske større, og vist det samme Offersind som de øverste Ledere.

Uforglemmelige Toldstrup.

De to store Mænd i Jylland er Forsyningschefen Toldstrup og Generalmajor Vagn Bennike, to Mænd saa forskellige som Dag og Nat, der hver paa sin Maade kom til at præge Arbejdet.

Toldstrup kom fra Skive, hvor han var Toldassistent og med en Fortid blandt andet som Løjtnant i Livgarden. Som Chef for den jydsk Forsyningstjeneste er han den Mand, som har Æren af Modstandsbevægelsens Forsyning med Vaaben fra de allierede, men da han tillige deltog i den jydsk Modstandsorganisations Opbygning, og i den Tid, da det for Alvor gik løs i Nordjylland, var Militærchef for denne Region, rækker hans Indsats langt videre.

Toldstrups Organisationstalent og Evne til at sætte Mod i Folkene, naar Gestapos Høst undertiden var stor, er navnkundig og saa meget mere imponerende, som han kun var sidst i Tyverne. Paa Trods af alle nødvendige Sikkerhedshensyn — og Gestapo jagede ham ivrigt til det sidste — var han ikke den store Chef, der sad saa dybt „under Jorden“, at ingen kunde komme til ham. Tværtimod færdedes han næsten hele Døgnet i Bil i alle mulige Stillinger og Forklædninger rundt i Jylland og holdt personlig Forbindelse med Folkene, der med Tillid og Hengivenhed betragtede ham som det faste Holdepunkt, der kunde klare alt — selv naar det saa sortest ud. Og det var ikke blot blandt de organiserede Frihedskæmpere, Toldstrup var beundret. I talrige Hjem rundt om i Jylland, hvor Toldstrup og hans nærmeste Medarbejdere kom og gik paa alle Tider af Døgnet, boede, spiste, holdt Kontor og telegraferede til England, faldt nervøst bankende Hjerter til Ro, naar Toldstrup med et Smil og et Blink i Øjet forsikrede, at der ganske simpelt hen ikke kunde ske noget.

Utallige er de Historier, der i den underjordiske Tid verserede om „Fætter“, som han kaldtes, og selv om meget maaske nok blev „sat op“, er det i hvert Fald notorisk, at han ved en bestemt Lejlighed havde den Dristighed at indfinde sig paa den stedlige Ortskommandantur, forlange

Toldstrup og en af hans Kurerer, Fru Gertrud Petersen fra Randers, hvis Mand sad fanget i Tyskland.

Ikke blot Jyllands, men hele Danmarks yngste Distriktschef var den 24-aarige Bendt Holm i Hobro, som her ses i Midten ved en Englændermodtagelse kort efter Befrielsen. Bendt Holm (eller Journalist Otto Lippert, som han i Virkeligheden hedder) præsterede det Kunststykke at lede Modstandskampen, derunder Nedkastninger og Vaabentransporter, bestandig iført amerikansk Militærjakke, og iøvrigt færdedes han altid i Bil som enten Læge eller Dyr-læge. Han erklærer selv, at den eneste Gang, han blev chokeret, var, da et Barn blev kørt ned paa Landevejen og han blev standset af Landsbyens Beboere og maatte optræde som Læge, undersøge Barnet og alarmere Ambulance for ikke at afsløre sig.

en Officer i Tale og med retfærdig Harne kræve sin Bil, der var blevet beslaglagt, udleveret. At der var indbygget Batterisender i Tanken, „glemte“ han naturligvis at fortælle, og Tyskerne fandt den aldrig, skønt de beholdt Bilen.

Toldstrups Ungdom i Betragtning af den betydelige Stilling, han beklædte, var utvivlsomt en Torn i Øjet paa andre Ledere, der ikke forstod hans ungdommelige himmelstormende Begejstring og hensynsløse Foragt for Diplomati og Forhandlings-Taktik. Men derfra og til at skyde ham „revolutionære“ Tilbøjeligheder i Skoene, saaledes som det en Overgang saa ud til, at man vilde, var Springet alligevel for stort, og hans specielle Arbejdsmetode og dens Resultater vandt da ogsaa alles Anerkendelse — ikke mindst Englænderne, der jo kunde sammenligne med de tilsvarende Ledere i andre besatte Lande.

General Vagn Bennike.

General Vagn Bennike er 57 Aar og en meget velbegavet Officer, som indenfor sine Omraader: Krigsbygningskunst og Sprængningsteori nyder stor Anseelse for sin Dygtighed. Det var som Sprængningseksper, han kom til Jylland, men da det hurtigt viste sig, at det ikke saa meget var Teorien, Sabotørerne havde Brug for, blev hans Arbejdskraft snart udnyttet paa bredere Basis, og han blev gjort til jydsk Militærchef.

Der var absolut intet fribytter- eller gøngehøvdingeagtigt ved hans Person paa samme Maade, som man fandt den og maatte finde den hos de Folk, der levede Livet farligt Døgnet rundt. Han var Officeren af den gamle Type, venlig og forekommende, naar han blev mødt med den tilbørlige Ærbødighed og Respekt, og der kunde derfor undertiden opstaa visse Gnidninger mellem det frie Kammeratskab, Modstandsbevægelsen repræsenterede, og den stivere Hær-Aand. General Bennike holdt sig uantastet den sidste svære Besættelsestid igennem og præsterede for Eksempel det Kunststykke et halvt Aar i Træk at holde Hovedkvarter paa det samme Gods ca. 20 Kilometer fra Aarhus. Men naturligvis lod dette sig kun gøre, fordi han med Dygtighed havde opbygget et Sikkerheds-System omkring sig, saa man kun vanskeligt kunde komme ham nær. Alle Møder f. Eks. holdt han Sommer som Vinter udendørs — ofte paa afsidesliggende Steder — og Tog eller Bil færdedes han saa godt som aldrig i. Derfor holdt han Skansen til det sidste — omend paa Bekostning af sin fulde Arbejdsfrihed, der undertiden var noget indskrænket, saa Lederne rundt om i saadanne Perioder maatte arbejde paa egen Haand.

Kaptajn Schiøller, Region I.

Den sønderjydske Regionschef, Kaptajn
P. Højland Christensen.

General Bennike.

Oberstløjtnant Feddersen, Aarhus.

„Big boss“.

Godsejer Flemming Juncker til Overgaard eller „Big boss“, som han kaldtes, er Pioneren i den jyske Modstandsorganisation, idet han var Manden, der rejste rundt og fandt de rigtige Folk at bygge den op paa. Juncker er med sine nogle og fyrrer Aar en Mand med betydelige Egenskaber: en stor Menneskekender, enestaende Forhandler og dertil den personificerede Ligevægt og uberørt af alt Snobberi. Da han maatte flygte til Sverige og derfra kom til England, hvor han indtraadte i den danske Sektion, blev dette af den største Betydning for den danske Modstandsbevægelse — ikke mindst den jyske, som var hans Hjertebarn. Han kom til London med sit nøje Kendskab til den jyske Organisation og var utvivlsomt — skønt han ikke vilde indrømme det selv — Drivfjederen i den engelske Forsyningstjeneste til Danmark. Det er ihvertfald en Kendsgerning, at det først var efter hans Ankomst til London, at der for Alvor kom Gang i dette Arbejde.

I det „civile“ Liv er Flemming Juncker Stor-Agrar. Hans Gods er et af de største i Danmark, og alligevel er det drevet som Mønsterbrug og efter de store Linjer, helt i amerikansk Stil, med udstrakt Anvendelse af Traktorer og anden teknisk Hjælp.

Oberstløjtnant Feddersen.

Oberstløjtnant Feddersen, Aarhus, hører ogsaa til Pionerne i det jyske Modstandsarbejde. Han var — skønt en Mand i Halvtredserne — en af dem, der den 9. April holdt længst ud med sit Mandskab i Haab om at faa Assistance fra England, og hans varme Hjerte bankede bestandigt for Danmarks Sag. Han var en ærlig og oprigtig Natur, som ikke egnede sig til Deltagelse i det politiske Spil, som naturligvis gik i Svang indenfor Organisationen, men han gjorde et stort Arbejde for at faa saa mange Officerer som muligt i Gang. Disse arbejdede alle — ihvertfald i den første lange Tid — i Begejstring og med den største Tillid til Feddersen. Han blev af Jyllandsledelsen afsat som Regionschef i Midtjylland i Februar—Marts 1945 — forøvrigt imod General Benrikes Stemme — og havde paa D-Dagen en Funktion i Generalkommandoen.

Kaptajn C. G. Schiøller.

Kaptajn C. G. Schiøller, Chef for 5. Bygningsdistrikt i Viborg, var i to Perioder Regionschef i Nordjylland. Den første Periode var saa kort, at han knap naede andet end at komme rundt og hilse paa de

forskellige Ledere, og da han vendte tilbage efter at have været borte i otte Maaneder, skete det paa en lidt uheldig Maade .— hvori han forøvrigt selv var uden Skyld — saa der ikke opnaaedes et saa godt Forhold til Lederne, som sikkert ellers vilde have været Tilfældet. For Kaptajn Schiøller er en sympatisk og vindende Mand, en Sportsskikkelse, veltalende og med en storartet Facon at tage sit Mandskab paa. Disse Egenskaber var parret med en vis Stivhed, naar det drejede sig om rent praktiske Spørgsmaal, hvad der iøvrigt ikke virkede hæmmende paa Arbejdet i Nordjylland, som var godt lagt til rette og blev udført med solid Dygtighed.

Kaptajn Højland Christensen.

Den sønderjydske Regionschef, Kaptajn Højland Christensen, begyndte sit illegale Arbejde i Jylland inden for „Ringens“. Han blev Sønderjyllands tredje og sidste Regionschef, efter at de to foregaaende var blevet arresteret og Organisationen revet op, men det lykkedes ham at gennemføre et Opbygningsarbejde, saaledes at Sønderjylland trods sine store Tab blev langt stærkere end nogen havde drømt om. Personligt var Højland Christensen en ung, stærk og bestemt udseende Mand, der saa ud til at vide, hvad han vilde og være vant til at faa sin Vilje, og det var et enestaaende dygtigt Arbejde, han udførte i den forholdsvis korte Tid, der blev ham beskaaret.

Læge Ammundsen (Bloch).

Den jydske Transportchef, paa hvem Ansvaret for Vaabnenes Fordeling over hele Landsdelen laa, var Læge Ammundsen. Bloch, som han kaldtes, var en af den jydske Modstandsbevægelses Kælebørn. Den lille venlige, altid fortravlede Bloch var ikke til at staa for. Han havde iøvrigt mange andre Navne, og et af de mest benyttede var „Zig-Zag“ — fordi Bloch, som man sagde, altid var i Zig, naar Gestapo var i Zag. Iøvrigt ofrede han meget paa Forklædningens Alter — evigt paa Rejse Landsdelen rundt, som han var. Snart lignede han Philiass Fogg i storternet Overfrakke, snart en tillidsvækkende Missionspræst i sort og hvidt, og da han mod Slutningen paa sine mange Rejser havde Gestapo lige i Hælene, lagde han uden at blinke Aartier til sin Alder ved at lade sig røntgenbehandle, saa han blev skaldet som et Æg.

Men for sine Venner indenfor Modstandsbevægelsen kunde han ikke camouflere sig. Hans Talestrøm, der flyder med et lynende Tempo, hans undertiden noget ejendommelige Opfattelse af Begrebet „Security“ og

hans humoristiske Sans kunde altid gennemskues. Inden han blev Transportchef, udfoldede han i Aarhus stor Energi og Dygtighed i Organiseringen af Kurértjenesten og blev iøvrigt ofte betroet specielle, ikke altid ufarlige Job.

Saaledes kunde man for saa vidt fortsætte med Beskrivelse af hver eneste Mand i den jydsk Modstandsbevægelse. Ordet Helt, hvis Anvendelse forøvrigt altid har stødt lidt an i en Danskers Øren, blev i Glædens og Festrusens Dage efter Kapitulationen brugt med en Ublufærdighed, der fuldkommen trampede det fladt. Vilde man dengang som nu hefte Helte-Etiketten paa den jydsk Frihedskæmper, var en Afvisning sikker. Vi var ikke Helte, vil enhver Frihedskæmper svare, vi var Mennesker med alle Menneskets Fortrin og Fejl, og hverken de første eller sidste maa glemmes. Men fælles for hver eneste en, ældre som ung, Kvinde som Mand, var dette ene: De gjorde deres Pligt, da Fædrelandet kaldte.

Jørgen Drachmann.

Den jydsk Transportchef, Læge Ammundsen.
(Haaret er fjernet med Røntgen som Led i hans Forklædning).

Aalborg-Hallen som tysk Belægnings-Sal

— og efter Sabotagen.

Fra Esbjergs store Jernbanesabotage:
Vandtaarnet paa Baneterrænet har faaet
en ordentlig en paa Sinkadusen.

HELE FYN IRRITEREDE FJENDEN EFTER BEDSTE EVNE

*Glimt fra en uforglemmelig Kamptid paa Frihedsfrontens
særdeles livlige fynske Afsnit.*

Af Poul Jung-Jensen.

Historien om Fyns uforglemmelige Kamptid burde utvivlsomt fortælles af en ganske anden, muligvis allerhelst af en Herre, der med knipperløst Overblik og en vellugtende Corona mellem Tænderne kunde indtage sin vante Tilskuerplads i første Lænestole-Parket. En anden lille Mand har faktisk knap saa let ved at tænke paa Papirrationering og skrappt beordret Kortfattethed, naar der samtidig skal blades i en Dagbog af dette — undskyld — temmelig personlige Indhold.

Tænker man tilbage, varer det altid altfor længe, før Hukommelsen blænder op for selve Hovednummeret, altsaa de store Linier, alt det, der havde virkelig Betydning. Først rulles uvægerlig hver Gang en særlig lille Forfilm af naturligvis ganske underordnede, men unægtelig temmelig stærke personlige Glimt.... Her tumler ude fra Regn og Nattemørke en Flok Gutter ind, og kendte Stemmer raaber: „Svend blev skudt. Hvem skal sige det til Lillemor!..... Og her Lyden af fjerne Ambulancehorn og samtidig Øjebliksbilledet af en mørk Trappegang, hvor en ellers helt igennem haardkogt Fyr staar og græder hæmningsløst, ude af Stand til andet end at gentage: „De fik ham .. vil du tænke dig, Harry er død...!“

Sentimentalt eller ikke — selv om man hørte til de smaa i Frihedskæmpernes underjordiske Samfund, er Springet ikke helt let fra Besættelsens særlige Atmosfære til den idylliske Udsigt til en flagsmykket Gade, hvor Tilsynekomsten af blot en enkelt Gestapomand paa fri Fod vilde være Dagens ubetingede Sensation. Adskilligt har ligesom efterladt nyt, et helt uløseligt „Hvorfor?“. Uvilkaarligt stopper man et Øjeblik og stirrer undrende paa Jerntæppet, der saa pludselig gik ned.

Naa! — lad os soppe i Land fra det dybe Vand, atter tænke fornuftigt paa Papirrationeringen og — aandelig talt — spænde Livremmen ind. For en Sikkerheds Skyld maa det dog straks i Starten understreges, at her hverken er Lejlighed eller Pladsforhold til en altomfattende, nøgtern historisk Oprulning. Det maa blive ved Glimt, som forhaabentlig alligevel vil genspejle lidt af Helheden.

... Som muligvis andetsteds antydet var Kommunisterne ogsaa paa Fyn de første Mænd i Ringen. Deres efterhaanden virkelig effektive smaa Sabotager var ikke logiske Resultater af velindøvet Teori og første-klasses nedkastet Plastic. Formlerne for de anvendte, i høj Grad hjemmelavede Sprængstoffer blev meget enkelt udarbejdet og tilsendt fra københavnske Ingeniører af helt allright Indstilling, og først efter adskillige, tilsyneladende uskyldige Indkøb i odenseanske Materialbutikker kunde man i den gryende Undergrund begynde at glæde sig til næste Irritation af Fjenden. Efterhaanden gik det dog prisværdigt godt, selv om alle fynske Sabotører naturligvis først rigtig fik Bly i Boksehandskerne med Special Forces-Manden, engelsk Artillericaptain J. P. Carlsen — alias „Ingeniør Knud Larsen“s — Ankomst til Odense i Maj 1943.

Hidtil farligste Turist-Ophold i Odense.

En nu overalt saa almindelig tilstræbt Tilvænnning til Fredstiden og de nærmest forudgaaende Maaneders rivende Udvikling har for de fleste lagt et mærkeligt, nærmest aarelangt Tomrum mellem Øjeblikkets Idyl og det, der dog blot ved et flygtigt Blik paa Kalenderen maa vise sig netop at være overstaaet. Vi har det akkurat som Patienten, der efter en svær Sygdom ligefrem higer efter ganske almindelige, normale Tilstande. Adskillige Odenseanere behøver imidlertid ikke at have noget særlig stærkt Tele-Objektiv i Hukommelsen for at kunne stille ind paa en bevæget, ikke altfor fjern Fortid og tage et typisk Nærbillede af „Ingeniør Knud Larsen“ (se Billedet!), siddende uanfægtet i Frank-A's hyggelige Vinstue eller „Grand“s Bar, i begge Tilfælde utvivlsomt be-
tragtende et af sit Livs Yndlingsproblemer — den uundgaaelige Gin-og-Vermouth. Skønt „Ingeniøren“ blev dansk Løjtnant allerede i 1923 og med sine 44 Aar var Special Forces ældste Mand i „Activ Service“, gjorde denne slanke, altid veloplagte Gentleman et umiddelbart ungdommeligt Indtryk. Alle aandelige og fysiske Fibre syntes i enhver Situation spændt til det yderste.

Fra en vis Inderkreds siges det med Bestemthed, at „Knud Larsen“ blev sendt ned over Nordjylland med adskillige Tusinde Kroner og en særlig Radiotelefon til „Opringning“ af allierede Flyvemaskiner paa sig. Over for mig hævdede han, at det ialt drejede sig om ca. 3.000 Kr. — Maaske talte han dog paa en vis Maade sandt. Jeg hører ham nemlig endnu med sin mærkelige, altid lidt hæse Røst sige: — „Der er en Mand, der „finansierer“ mig under mit Ophold i Odense...“

Under alle Omstændigheder synes Knud Larsen fra England at have

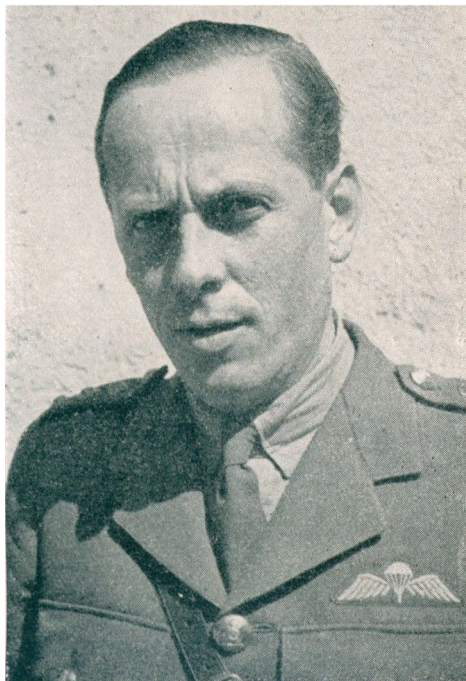
medbragt Instrukser om straks at søge Forbindelse med aktive fynske Kommuniste. Enhver virkelig, ærligt interesseret — som jeg senere skal bevise: ogsaa Tyskerne! — kunde jo allerede dengang faa „Kontakt“. I hvert Fald paastaar omtalte specielle Inderkreds, at Knud Larsen efter vel overstaet Nedkastning og en Frokost-Opmuntring paa den tragisk berømte Hvidsten Kro i Nordjylland hurtigt kom paa Haandslag med Kommunisternes Chef for Fyn og Sydjylland, og at denne ukendte Personlighed derefter skaffede ham et første Ophold hos Landsretssagfører Rud, Odense, en Søn af Biskoppen.

Aabenbart gjaldt det herefter for Manden fra Special Forces at rekruttere Folk fra borgerlige odenseanske Kredse til Sabotagens første Frontlinie. Charmerende, elegant og dog et indlysende „rigtigt Mandfolk“ fandt denne kanadiske Hotelmand her sit naturlige Milieu og knyttede som sin første Opgave Venskabsbaand, der maatte formodes at kunne holde baade til lidt Nervepres og alt i Retning af Dusør-Fristelser fra Husmandsskolen. Eksperimentet blev en overvældende Sukces, et flot „ug“ i Menneskekundskab, eftersom det er Knud Larsens Rekord og forstaaelige personlige Stolthed, at hans tretten Maaneder lange Ophold i Odense ikke kostede andre Fynboer Livet end dem, der bl. a. efter Samraad netop med ham led en fortjent Stikkerdød for Sabotøernes Revolverkugler.

Knud Larsens Adresse i Odense var ikke mere fast end Roulettekuglens under dens Fart over Numrenes brogede Skala. For ham som for hver af Efterfølgerne fra Luften kunde det kun gælde Livet — hvert Sekund! Hans Kollega, den af ham selv altid saa elskeligt omtalte kun 21—22-aarige „Stumpen“s tidligere berørte Tragedie foraarsagede saaledes et Kvarterskifte i Rekordtempo for „Ingeniøren“. Det drejede sig øjeblikkelig om Liv eller Død, maalt i Tid vistnok om højst 10 Minutter!

Knud Larsen var imidlertid en i enhver Situation yderst „vaagen“ Mand. Ellers havde han i Dag ubetinget kun været et Navn paa et simpelt Trækors. At hans mange Restaurationsbesøg heller ikke udelukkende gjaldt Gin-og-Vermouth beviser ogsaa følgende lille betydningsfulde Episode, som jeg har fra hans egen Mund.

Det var endnu, før det første helt store Sabotagebrag chokerede Odenseanerne, men Knud Larsen havde altsaa faaet en paatrængende Fært af, at Akkumulatorfabrikkens betydelige Produktion af gode Grunde nød Tyskernes særlige Bevaagenhed. En Eftermiddag i denne Periode sad han nede paa „Kroghs Vinstue“ ved Tunnellen, da en ukendt Mand kom ind og blev inddraget i Klikens aktuelle Vinstue-Konversation.

„Ingeniør Knud Larsen“.

En af „Ingeniøren“s første Medhjælpere, Forretningsfører Aage Willumsen, der maatte flygte til Sverige. Her fotograferet i Brigadeuniform.

Fra Sabotagen mod Kasernens Gymnastiksal hvor syv unge Sabotører paa Valgafte-
nen i 1943 stak en hel tysk Vognpark i Brand. Dette Billede paastaas at være taget af en
ung tysk Officer, fra hvis Besiddelse det senere skulde være kommet i de rette Hænder.

— Jeg forstaar nu ikke, sagde en Mand med et Glas Øl, at Akkumulatorfabrikken ikke snart bliver bombet.

— Det gør jeg heller ikke, erklærede den nyankomne aabenhjertigt, jeg er nemlig Funktionær paa Fabrikken, og det er helt sikkert, at vi arbejder for Tyskerne....

Knud Larsen havde allerede gennem mange søvnløse Nætter dyrket Problemet, men stadig uden andet Resultat end Mareridt.

— Jamen, det er jo ganske umuligt at komme ind, sagde han.

— Saah! prusted Funktionæren, det vilde jeg vel nok paatage mig. Enhver kan da marchere ugenert frem.... gennem Kældervinduerne!

Faa Dage efter rystedes Byens Nattesøvn af et øresønderrivende Drøn. Næste Morgen lignede hele Akkumulatorfabrikken et af de kendte Prospektkort fra Pompejis Ruiner, og uundgaaeligt maa den omtalte brave Funktionær have faaet et lille Ekstra-Chock. Sabotørerne havde netop anvendt den af ham saa nøjagtigt anviste Fremgangsmaade, faktisk hele Kompleksets eneste ubeskyttede Achilleshæl....

Iøvrigt skiftede Knud Larsen hyppigere Adresse end en upopulær Artist. Selv talte han dog yderst anerkendende om en kvindelig Tegner, i hvis Lejlighed paa Drewsensvej han vistnok fandt det nærmeste i Retning af haardt tiltrængt hjemlig Fred og Hygge. Naturligvis spandt „Ingeniøren“ ogsaa hele Tiden flittigt videre paa det Modstandsnet, som senere kom til at dække de fleste fynske Kystbyer.

Bortset fra taktfuld Forberedelse til Sammenslutningen af alle illegale fynske Kræfter i Foraaret og Sommeren 1944 var det desuden Knud Larsens Job — efter Sigende i en ganske bestemt rød Taxavogn — at bringe nødlandede eller nedskudte engelske Flyvere frelst til København, hvor hans Broder, Direktør Kamillo Carlsen, tog sig uforfærdet og broderligt af Gæsterne. Kamillo („Skipper“) blev selv taget af Gestapo i denne Anledning og ført til Tyskland, hvorfra han efter nogle Maaneders nærmere Bekendtskab med Neuengamme vendte hjem minus 75 Pund og hele sin før saa fagre Haarvækst.

Det konverserende Odense havde paa dette Tidspunkt — ikke mindst takket være „Grand“s altid kammeratligt indforstaaede Bartender „Jørgen“ — forlængst udkaaret „Ingeniør Knud Larsen“ som et forargeligt Emne i Forbindelse med alskens Værnemageri og Flyvepladsvirksomhed. Husk det, naar De f. Eks. nu efter 5. Maj hører nøjagtig de samme intelligente Personligheders fordømmende Udtalelser om Modstandsbevægelsen!! Men paa Husmandsskolen blev alligevel „Hvem er Knud Larsen?“ et stadig hyppigere og mere paagaende Spørgsmaal i næsten alle Forhør.

Selv „Ingeniøren“s usædvanlige Nervesystem belastedes efterhaanden under dette Pres. Til alle andre Bekymringer stødte efterhaanden en pinefuld Mavesygdom, og da det endelige Farvel lød ved en temmelig bemærkelsesværdig Frokost med flere odenseanske Gæster paa det altid fint indforstaaede københavnske „Hotel Nordland“, maatte Festbordets Hædersgæst med en halv Times Mellemlum vandre til og fra Sygesengen. Derefter gik Turen direkte til et Hospital i Stockholm. Han har selv aabenhjertigt betegnet Special Forces Ordre til Afrejse som en Befrielse, da den endelig kom.

Skulde imidlertid denne lidt flotte Ophængning af Knud Larsens Nærbillede vække mindste Mislyd, maa det være mig tilladt at erindre Kritikken om, at Faldskærmsfolk i intimere Belysning stadig er helt ukendte Begreber for saavel Publikum som almindelige Frihedskæmpere.

Borgerskabets unge Sønner gaar i Aktion.

Men har man sagt, at Kommunisterne gjorde et beundringsværdigt Pionerarbejde, maa det i næste Aandedrag fastslaas, at de næste helt store Plastic-Brag paa Fyn skyldtes det odenseanske Borgerskabs unge Sønner. Hurtigt opstod nemlig med Knud Larsen som Centrum en underjordisk Cirkel, bestaaende af ca. 30 unge odenseanske Grosserere, Læger, Sagførere og andre Forretningsfolk og suppleret med flere af Omegnens fremstaaende Landmænd, der paatog sig Jobbet som Lagerforvaltere for de først nedkastede Vaaben og Sprængstoffer.

Spørgsmaal om Navne fra den fynske Sabotages Pionertid sætter imidlertid øjeblikkelig syv Segl for Fynsledelsens Mund. Dog kan det oplyses, at Ingeniørerne Erik Frandsen og K. B. Münster, to hver for sig sjældent sympatiske og handlekraftige unge Mænd, var aktivt med i Modstandskampens første farefulde Linie, da Ordren lød for Pionertidens første Aktioner. Begge voksede forøvrigt senere op til at blive lige fremragende som henholdsvis Leder af Vaaben- og Sprængstofmodtagelsen for hele Fyn og Sabotagechef i den odenseanske Byledelse. Desuden nævnes fra Starten som en særdeles paaskønnet, meget populær Forbindelsesmand, Forretningsfører Aage Willumsen, en ung Grosserer, der maatte udstaa et drøjt Gestapo-Fangenskab, og Læge Svend Astrup, som blev nødt til at flygte til Sverige med Kone og to smaa Børn. Endelig — ikke mindst! — en vis Hr. „Arne“. Han var oprindelig Ingeniør i Odense, men maatte opgive sin Stilling til Fordel for fuldständig Udfoldelse af usædvanlige Anlæg for den helt store, farefulde illegale Aktion. Som et Par enkelte Glimt fra „Arne“s Dagbogs-Roman

kan det saaledes fortælles, at han forestod regelmæssige Vaabentransporter pr. Lastbil ved højlys Dag, ligesom det ogsaa var ham, der engang sænkede et Skib ud for Staalskibsværftet ved at svømme over Kanalen med en magnetisk Specialbombe paa Nakken! Om „Arne“s virkelige Identitet skal søges blandt de førnævnte eller overhovedet hvor, er et Spørgsmaal, jeg ikke skal blande mig nærmere op i. Hans Indsats maa virke lige inspirerende paa det hurraraabende Publikum, selv om den stadig er indkapslet i ubrydelig Anonymitet.

Senere tilsluttedes bl. a. ogsaa Grosserer Hans Muus, en Søn af den odenseanske Storkøbmand og nært beslægtet med Faldskærmsfolkens Landschef, Flemming „Jørgen“ Muus.

Dramaets første Akt blev Sabotagebølgen mod Akkumulatorfabrikken, Fehr & Co. og et Tyskerskib ved Staalskibsværftet, et meget alvorligt Chock for Tyskerne, som her for første Gang blev klar over, at Skæbnen endog i „Mønsterprotektoratet“ havde andre Vinderfarver end grønt paa Rouletten. Forstaelsen heraf uddybedes nu ogsaa hurtigt paa anden Maade. Sabotagebølgen skabte nemlig i selve Folkestemningen Springbrættet til Fyns særligt bevægede August-Dage, en tung Sten i vor dengang ellers saa forbløffende blikstille nationale Overflade, der da ogsaa omgaaende fik Ringe af Sympati- og Generalstrejker til at brede sig ud over Landet.

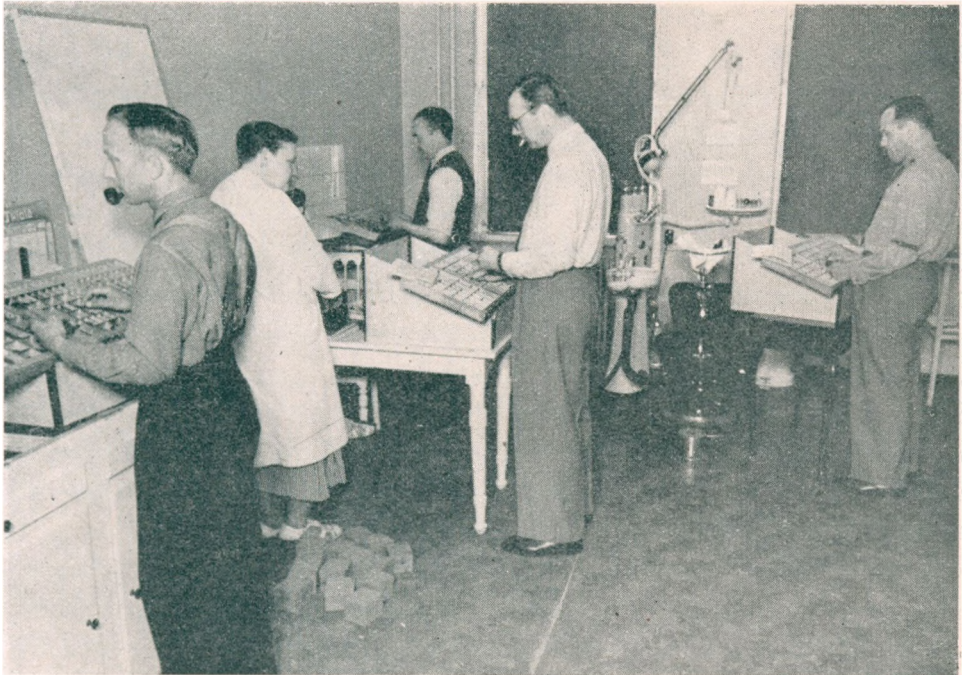
Om „Kontaktmand“, Kurérer og illegal fynsk Sverigesrute.

Selvfølgelig fik ogsaa Kommunerne Andel i den første Tids beskedne Mængder nedkastet Sprængstof, ligesom „et vist Samarbejde“, i hvert Fald en gensidig, overmaade sympatisk Forstaelse eksisterede mellem „K.erne“ og „de engelske Grupper“. Knud Larsen opretholdt bl. a. Forbindelsen gennem saakaldte „Kontaktmand“, det vil sige Folk, han kunde ringe op og med betydningsfuldt Tonefald spørge, om der f. Eks. „var Brev til ham“. Af den Slags paalidelige, stationære Forbindelsesled kender jeg eksempelvis en Cigarbutik paa en Hovedgade og en Hotelportier i Banegaardskvarteret.

Allerede nu begyndte ogsaa de første illegale Kurérer deres farlige Rejseliv, et betroet Job af allerstørste Betydning. Efter Fynsledelsens Dannelse kunde f. Eks. Løjtnant Holger Rasmussen rejse til København og paa et Gadehjørne møde en ukendt Mand, som overrakte ham Beløb til Fortsættelse af Undergrundskampen paa Fyn. Pengene var af ubestemmelig Oprindelse, og Overrækkelsen saavel som Beløbets Afsendelse til Odense foregik helt uden Formaliteter, f. Eks. i en

Ingeniør K. B. Mønster, den senere odenseanske Sabotagechef, der var blandt dem, som tog den første store Pionér-Risiko.

Glimt fra et illegalt odenseansk Bladsæteri, indrettet i en kvindelig Tandlæges Klinik midt paa en af Byens Hovedgader og faktisk Baggrunden for flere Maaneders Udsendelse af „Frit Danmark“. Mandskabet arbejdede under Ledelse af en professionel Faktor, og var desuden suppleret med en meget kendt fynsk Sportsfisker, (forrest til venstre). Efterhaanden tilsluttedes ogsaa „Frit Danmark“'s Nyhedstjeneste, hvorved det illegale Sæteris Arbejdstid kom op paa ca. fire Timers Arbejde paa lige saa mange Aftener ugentlig. Foretagendet var ikke mindst startet paa Initiativ af Overregissøren ved Odense Teater, hvis Stolthed var et af ham selv konstrueret „Tandlægeskab“ med Sættebakker bag falske Paneler. — Sæteriet betjente Bladets omfattende Læsekreds over hele Fyn og næsten Halvdelen af Jylland. Man arbejdede fuldstændig uden Bevogtning eller personlig Bevægning.

Kuffert med gammelt Tøj. Det samme kunde derimod ikke siges om Forspillet.

Naar „Holger“ kom til København, ringede han straks til et eller andet nærmere bestemt „Anløbssted“ og sagde f. Eks. for at bruge en flere Gange heldigt anvendt Kode: — „Goddag, det er Journalisten fra Fyns Tidende. Jeg har Stof til den Artikel, De ved. Skal den være een- eller tospaltet?“

Samtalens Fortsættelse afgang fuldstændig af Modpartens Svar paa Odenseanerens Kontrolspørgsmaal. Men blev der svaret rigtigt — og det gjorde der næsten altid — begav „Holger“ sig til Stedet, fik opgivet Signalement og Kodeord paa en ellers ukendt Mand, som han derefter vekslede nogle Bemærkninger med under en tilfældig Spadseretur, i Reglen i Kvarteret omkring Ørstedsparken. Maaske modtog han ved saadanne Lejligheder en mindre kontant Formue, maaske afleverede han til Videreforsendelse over Sverige et Par Mikrofilm med Optagelser af tyske Anlæg paa Fyn. De smaa Stævnemøder var i hvert Fald altid meget betydningsfulde.

Forøvrigt var det ogsaa „Holger“, som i Rødbyhavn købte Fiskekutteren „Ciamo“, der senere med Station i Kerteminde og under fast Førerskab af en brav Samsø-Fisker indsattes paa en illegal fynsk Sverigerute Kerteminde—Halmstad. Ca. en Snes Fynboer blev paa denne Maade bragt frelst uden for Gestapos Rækkevidde.

Politiet rykker ud!

Hele Tiden havde baade enkelte Politibetjente og unge Befalingsmænd fra Garnisonen tilhørt de illegale Grupper, men først efter Tyskernes lumpne Overfald paa Politiet og Militæret kom herfra et mærkbart Rykind af brugbare Aktivister. Kriminalpolitiet koncentrerede sig om Efterretningsvæsenet og den fynske Registratur, og Ordensbetjentene dannede under Ledelse af Politiassistent Frederiksen en Række Grupper, af hvilke de utvivlsomt mest aktive lededes af Atletik-Helten, den kendte Løber Gunnar Christensen.

Det var allerede saa smaat begyndt med, at bevæbnede Frihedskæmpere, som under Patuljering i Strøggaderne efter Schalburgtage var arresterede af mindre aktuelt indstillede Politikolleger, blev ført gennem Politistationens Fordør og derefter fik Lov til frejdigt, omend diskret at marchere direkte ud gennem Bagdøren. Mange af disse friske Politifolk slap ved Overrumplingen lykkeligt gennem Edderkoppespindet og søgte ud til Landsbyer i den odenseanske Omegn, hvor man holdt sam-

men og fik udleveret Vaaben og Sprængstoffer. Og saa tog det fat med Overtrædelse af Gestapovedtægterne. Det blev gjort grundigt og ofte. De brave Betjente startede saaledes med at tyvstjæle deres egen Politistations Motorcykler og Biler, som i landlige Omgivelser forsvandt i vældige Halmlæs, specielt opbygget til Formaalet og med en Snes løse Knipper som „Indgang“. Iøvrigt sprængte man Sporskifter af Hjertens Lyst — til en enkelt betydningsfuld Jernbanesabotage ved Holmstrup anvendte Gunnar Christensens Folk saaledes en Sprængladning paa 110 Kilo Plastic, der rullede frem paa Hjul! Og da Flyvepladsforetagendet ved Beldringe begyndte at blomstre lidt for hektisk, stoppede Betjentene hele Virksomheden ved en rask lille Spekulation i alle „danske“ Værnemageres velkendte Mangel paa Mod i afgørende Øjeblikke. Man skød simpelthen Hestene foran Værnemagernes Køretøjer! Samtlige 40 Vognmænd indstillede omgaaende Kørslen og turde endog ikke indlade sig paa at gaa over til Tyskerne for at faa afregnet. De sidste Judaspenge afhentedes af en lejet Hjælper...

Men baade ved Sabotager, Vaabenmodtagelser m. m. var det fynske Politi ærefuldt repræsenteret. For blot at tage en enkelt kan saaledes nævnes Betjent Poul Ørsagers modige Indsats i Vaabentransporten samt hans ikke ubetydelige Medvirken ved Aktionen mod Lunde Flyveplads, hvorunder Tyskerne pludselig lod Projektørerne spille og startede en Øvelse, der sandelig ikke kom til at mangle Realisme. Netop som Nazi-Militaristerne nød Krigslegen allerbedst, kom Undergrundens lille velmente Bidrag til Festlighederne... 16—17 Plasticbomber eksploderede, og Gravkøer, Iltbeholdere og Lokomotiver røg i Luften saa at sige om Ørerne paa det rædselsslagne Herrefolk.

Undergrundsarméens brede Masse gør klar til Kamp.

Militæret gik saa at sige lige fra Interneringen paa Hindsgaul ud i aktiv Undergrundsindsats. I Spidsen marcherede Kaptajn Buch, som straks i Starten fik instruerende Assistance fra den jydsk Oberstløjtnant Johnstad Møller. Oberstløjtnanten maatte imidlertid hurtigt rejse hjem til paakrævede Opgaver paa den anden Side Lillebælt. Saa stod Buch alene som Leder — dog med inspirerende Kontakt til den saakaldte „Lille Generalstab“ i København, en Flok raske, illegalt arbejdende Officerer, som fik Ordre direkte fra den kommanderende General. Efterhaanden maatte de fleste ganske vist „under Jorden“, men Kontakten vedligeholdtes alligevel frejdigt til alle Sider.

Med Kaptajn Buch som Chef samledes efterhaanden saakaldte M-Grupper overalt paa Fyn.

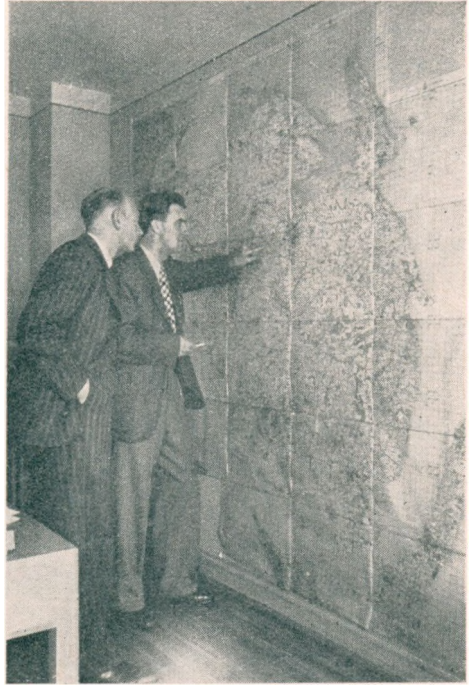
Allerede før Interneringen havde den militære fynske Sprængkommando bistaet Knud Larsens Folk, og ganske naturligt kunde det saaledes heller ikke vare ret længe, før ogsaa Kaptajn Buch og „Ingeniøren“ fik „et vist Samarbejde“. Næste Led i Udviklingen var en Ordre fra den kommanderende General, der via „Lille Generalstab“ dirigerede visse Officerer til Tjeneste ved de aktivt arbejdende illegale Grupper. De tilknyttedes som Rekognoscører og tekniske Hjælpere. I Reglen valgtes hertil Officerer, som tilfældigvis havde fast Adresse indenfor de paa-gældende Grupperes Arbejdsomraade, men ellers „fremsendte“ man simpelthen en brugbar Mand.

I Løbet af Sommeren 1943 paabegyndtes Dannelsen af M-Grupperne, altsaa de saakaldte Modstands- eller Beskyttelsesgrupper, som kom til at udgøre Hovedstyrken i den illegale fynske Armé. Forrest i dette mægtige, yderst risikable Organisationsarbejde gik Odenseaneren, Afdelingsleder Christian „Bro“ („Svend Poulsen“), der senere blev Chef for den odenseanske Byledeelse. Med Chr. Bros Initiativ som Drivfjeder dannedes desuden tilsvarende Grupper i Faaborg, Assens, Kerteminde og Nyborg, mens Middelfart allerede havde sin første lille Styrke staaende kampklar under de illegale Faner.

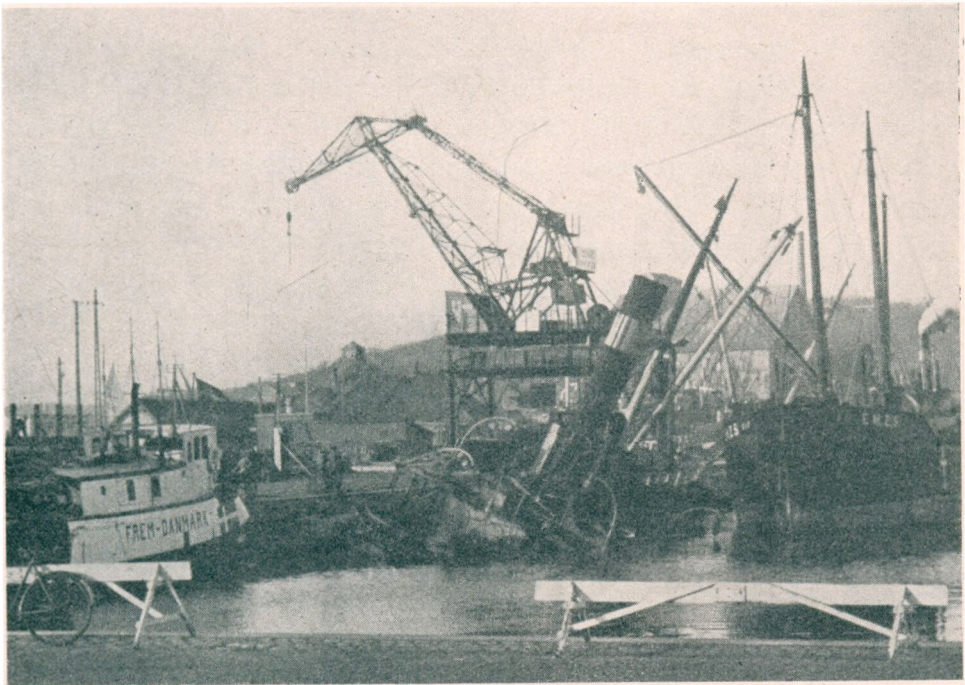
Det blev Kaptajn Buchs Opgave at samle alle disse Grupper i en kampklar, militært opbygget Organisation. Ret hurtigt fik han ogsaa nær Forbindelse med Bro, og allerede ved Juletid talte M-Hæren ca. 400 Fynboer. Gruffeførere valgte man selv, mens Delingsførerne hentedes fra den ved første Varsel helt rigtigt indstillede Forening for hjemsendte Løjtnanter og Kornetter. I Foraaret 1944 skabtes desuden Kontakt med de borgerlige eller „engelske“ Grupper“. Det skete ved en Sammenkomst paa den kendte Odenseaner, Landsretssagfører Sven R. Krogsgaards Kontor, hvor forøvrigt mange andre betydningsfulde Ting foregik i største Stilhed. Landsretssagføreren, der som bekendt senere blev et yderst værdsat Medlem af Fynsledelsen, var saaledes en af de første, som kom i Forbindelse med „Knud Larsen“, hvem han i flere Tilfælde ydede værdifuld Bistand. Men ogsaa paa en lang Række andre Omraader øvede han betydningsfuld illegal Indsats. Uanset Risikoen bad man aldrig forgæves Sv. R. Krogsgaard om en hjælpende Haand. Omtrent samtidig havde M-Ledelsen forøvrigt Møder med Politimester Scaldemose Nielsen og Politikommissær Frost, der begge senere satte Livet til i tyske Koncentrationslejre. Alle- rede dengang forberedtes nemlig paa denne Maade Beskyttelsen af livs-

Kaptajn — nu Oberstløjtnant — Buch, der blev Regionschef.

Fynsledelsens Souschef, Dr. E. Kruse, udpeger paa et specielt Kæmpfynskort i Hø-kvarteret visse vigtige tyske Positioner for sin nære Medarbejder i Ledelsen, Grosserer Hans Muus.

Damperen „Hever“ sænket af Sabotører i Odense Havn.

vigtige odenseanske Virksomheder som Elektricitets- og Gasværk i Tilfælde af et tysk Sammenbrud.

Samarbejdet med Knud Larsens Grupper resulterede Vinteren 1943—44 i Dannelsen af en første Fynsledelse og Byledelser baade i Odense og alle implicerede fynske Kystbyer.

Den første Fynsledelse kom til at bestaa af: Læge Ejnar Kruse, Knud Larsen, Grosserer Hans Muus, Forretningsfører Willumsen og en ung odenseansk Grosserer og som den første odenseanske Byledelse valgtes Ingeniør Erik Frandsen, Cigarhandler Søderberg Jensen og Entreprenør Vildrik Sørensen, der bl. a. bistod Knud Larsen bravt under den første svære Tid paa Fyn.

I Løbet af Sommeren og Efteraaret var M-Grupperne saa veluddannede, at der herfra kunde afgives Folk især til Modtagelse og Transport af Vaaben, Instruktion og regulær Sabotage. Kommunisterne gik allerede ind i den første Sammenslutning, og i Juli 1944 skabtes med M-Gruppernes Tilslutning endelig den helt store Blok.

Kaptajn Buch tiltraadte nu som Regionschef Fyns-Ledelsen, af hvilken Knud Larsen og Aage Willumsen paa Grund af Bortrejse til Udlandet var udtraadt.

Byledelsen i Odense fik som Leder Christian Bro, Ingeniør K. B. Münther blev odenseansk Sabotagechef, mens Kasserer Valdemar Jacobsen paatog sig Ansvaret for Byledelsens tekniske Afdeling, altsaa Ledelsen af den illegale Vognpark, sanitære Problemer m. m. og desuden — efter 5. Maj — hele Modstandsstyrkernes Civiladministration, hvor han med fast Haand forvaltede Millionbeløb, energisk assisteret af Grosserer Thyge Hansen, som forøvrigt gennem lang Tid havde stillet sit Hjem til Raadighed for illegale Ledersammenkomster.

Paa dette Tidspunkt mønstrede M-Grupperne en Styrke paa 18—1900 Mand, og Besættelsens sidste Maaneder bragte Styrken endnu højere op, saaledes at ikke mindre end ca. 4500 Fynboer stod klar og udrustet til hvad som helst, da Signalet lød 5. Maj

Allerede i Vintermaanederne opnaedes desuden Kontakt med Politiasistent Frederiksens („Frederiks“) illegale Grupper af landligt stationerede Betjente, som enten indgik i M-Grupper eller sammen med Landgrupperne gjorde sig særligt gældende ved Jernbanesabotagen, mens f. Eks. Erik Malmose, assisteret af Poul Ørsager og senere hæderfuldt afløst af Mogens Hansen, skabte den illegale fynske Vaabentransports usædvanlige Ry.

Ved Juletid kunde de odenseanske Styrker derefter fordeles over syv

Kompagnier plus et saakaldt Landkompagni og en Forbindelsesdeling med rigeligt rullende Materiel. Desuden var med Henblik paa alle Muligheder forberedt f. Eks. Vejspærringer, Sprængninger af Jernbanelinier, Oprettelse af Lazaretter paa Landet, Sengepladser til saarede i Byerne, Forplejning af tyske Fanger og Flygtninge m. m. m.

Straks efter en yderst beklagelig Arrestation inden for Fynsledelsen troppede Gestapo op hos alle Byledelsens Medlemmer, som følgelig omgaaende maatte gaa under Jorden, skifte Haarfarve o. s. v. Alligevel fortsatte bl. a. Chr. Bro og Ingeniør K. B. Münther frimodigt Virksomheden fra Hovedkvarteret Grundtvigsvej 32, der koldblodigt blev holdt, til Husmandsskolens Repræsentanter i de allersidste Maaneder ligefrem stod og kiggede op og ned ad Ejendommen. Først saa tog Bro og Münther Omstigning til et bestemt Hus i Smedevænget. Her nød man forøvrigt Fordelen ved at have Radiotelefon direkte til Fynsledelsens Hovedkvarter, ligesom henvend 80 Procent af Gadens Beboere (!) paa en eller anden Maade havde betydningsfulde Grunde til at holde Mund med, hvad der af illegale Grunde ikke maatte røbes.

Bro byggede trøstigt videre paa sin odenseanske Modstandsorganisation, og K. B. Münther sørgede som Sabotagechef for, at de direkte Aktioner hele Tiden fuldtud var paa Højde med Udviklingen. Blandt hans mange vellykkede Foretagender skal her blot nævnes Røveriet eller Tilintetgørelsen af 40.000 Liter Benzin ved Odense Havn. Benzinen blev transporteret bort til eget Brug dels paa rigtige Tankvogne, dels af Folk i Lastbiler, som i et enkelt Tilfælde endog bluffedede regulære Gestapo-Patruljer ved i Forvejen at have taget et Par enfoldige tyske Soldater med som Passagerer paa Førersædet! Det var ogsaa under hans Ledelse, at det odenseanske Folkeregister som Landets første blev saboteret og afbrændt, hvorefter Sabotørerne af personlige Sikkerhedshensyn forlod Raadhuset Arm i Arm med Kontorets kvindelige Personale. En af d'Herrer følte sig endog saa tiltalt af sin Kavallerrolle, at han fortsatte Spadsereaturen i næsten en Time uanset alle Gestapoudrykninger, stadig ivrigt konverserende den unge Dame, der saa ufrivilligt — omend absolut ikke modvilligt — havde ladet sig indlægge i Dramaet.

Det hændte, at større Sabotager maatte have Godkendelsens Stempel helt oppe i Fynsledelsen, men Aktionernes succesfulde Gennemførelse skyldtes i Reglen ikke mindst K. B. Münters praktiske Tilrettelægning og uvurderlige Erfaringer som Pionér i første Linie. Hvad Dr. E. Kruse i frugtbart Samarbejde med Hans Muus udrettede i selve Fyns Landsdelsstyrelse modsvares for den odenseanske Byledelses Vedkommende

uden Overdrivelse af Chr. Bros og K. B. Münters fælles, kammeratlige Indsats.

Ægte, men temmelig forgæves „tysk Grundighed“.

Chef for hele den fynske Region blev Kaptajn Buch, skønt det med „Direktøren“ kun fik praktisk Betydning som regulært Dæknavn, helt igennem ikke nogen Cheftilværelse, som maatte friste til Misundelse. Kaptajn Buch, der Gudskelov er en Mand af grundmuret Sindsligevægt og nærmest monumental Fysik, opdagede dog hurtigt, at illegale Regionsledere er Mænd af Betydning, ogsaa i Gestapos Øjne...!

14. Oktober 1944 Kl. 4 Morgen ankom til Buchs Bopæl en yderst repræsentativ Forsamling fra Husmandsskolen for at gøre Kaptajns nærmere Bekendtskab. Deputationens Indsats vil kaste fornyet Glans over den højt besungne germanske Grundighed. Den blev siddende i Lejligheden i 5 (f-e-m!) Døgn. Først saa stod det Personlighederne fra Rugaardsvej helt klart, at Kaptajns Stuer aabenbart var og forblev tomme.

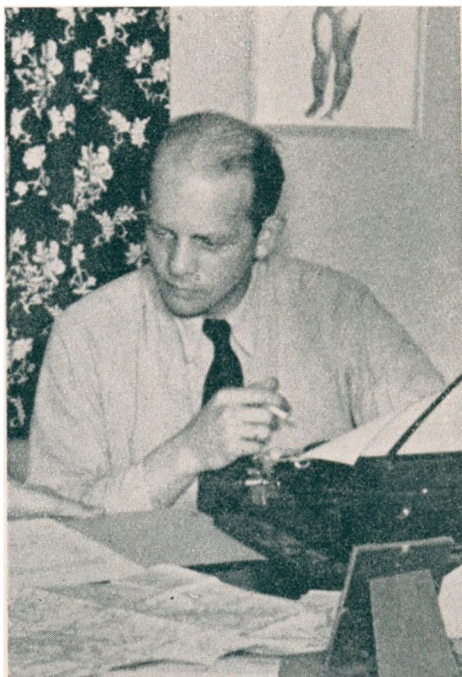
Næppe var Faresignalet taget ned, før Kaptajn Buch sindsroligt marcherede op i Lejligheden, fjernede Tøj og andre Ting af Værdi, sendte Familien til Sjælland og tog ud til nogle gode Venner i Dalum. Herfra foretog „Direktøren“ gennem meget lang Tid sine smaa Udflugter til vigtige underjordiske Leder møder midt i Byen, i Begyndelsen dog kun efter Mørkets Frembrud. Senere tog Kaptajn Buch imidlertid Konsekvensen af Foraaret og de lyse Aftener paa den Maade, at han færdedes ude naar som helst — dog altid paa Cykle og saaledes, at han stillede sin naturlige, meget frodige Skægvækst, suppleret med et Par stærke Brillor, op mod Gestapo- og Stikkerintelligensens Iagttagelses-evne.

Romantisk Bryllup „under Jorden“.

Allerede kort før Knud Larsens Afrejse ilede England imidlertid med at sende fornyet Assistance til Fyns aktive Undergrund. Den kom fra Luften i Skikkelse af Løjtnant Hecht Johansen (Marius). Løjtnanten, som forøvrigt efter 5. Maj forfremmedes til engelsk Captain, var en meget ung Mand af et Naturel, der viste sig i Stand til paa enestaaende Maade at kunne forenes med „Special Forces“ jernhaarde Instruktioner. Hecht Johansen forlod kort før Krigens Udbrud Herlufsholm for som ung Student at hellige sig Sprogstudier i Sydamerika. Her naaede 9. Aprils Ulykkesbudskab ham gennem Højttaleren. Og saa

Udsendingen fra Eisenhowers Hovedkvarter:
Special Forces-Captain Jensen.

Den fynske Modtagelseschef,
Ingeniør Erik Frandsen

Fynsledelsens Souschef Dr. E. Kruse (tilhøjre)
og den odenseanske Byleder Chr. Bro.

Landsretssagfører Sven R. Krogsgaard.

var det øjeblikkelig forbi med Sprogforskningen! Kort Tid efter var han i London, og hen paa Foraaret 1944 landede han med sin Faldskærm paa hjemlig Grund — som Løjtnant i „Special Forces“.

Hecht Johansens første Job paa Fyn var den sædvanlige Instruktion i Anvendelsen af ny Sprængstoffer og Vaaben. Med fremragende radio-telegrafisk Assistance fra en stadig særdeles hemmelighedsfuld illegal Personlighed fra Husby-Eggen blev han imidlertid senere Englands særlige Tillidsmand vedrørende al nedkastet Partisanudrustning paa Fyn. Han fik sin egen fortrolige Radio-Kode, men havde vist ellers ikke mange Hemmeligheder i Forholdet til Landsdelsledelsens højt fortjente Modtagelseschef, Ingeniør Erik Frandsen.

Den unge Special Forces-Løjtnants Arbejde var som antydte meget omfattende, og tilsidst blev det ligefrem nødvendigt at engagere en Privatsekretær. Valget faldt paa en ung fynsk Præstedatter, hvis illegale Rekordliste havde nødvendiggjort hendes hurtigst mulige Afrejse fra København. Det var to unge Mennesker med et betydningsfuldt fælles Interesseomraade, som hurtigt viste sig at blive den frodige Jordbund for noget andet og mere. Deres „illegale“ Bryllup midt under Besættelsen turde blive staaende som en helt igennem speciel Begivenhed. Den unge Dames Fader — en Sognepræst i en fynsk Landsby ikke langt fra Odense — blev saa at sige præsenteret for sin Svigersøn foran Brude-skammelen. Vidnerne var en anden kendt fynsk illegal Personlighed samt den tilfældige Taxachauffør, som havde kørt for Brudeparret.... Jo, selv „under Jorden“ trivedes Romantikken skam udmærket!

Udsending fra General Eisenhowers Hovedkvarter!

Hen paa Efteraaret 1944 nedkastedes desuden Captain Jensen, en ca. 40-aarig dansk Kaptajnløjtnant, der faktisk ankom til Fyn som direkte Udsending fra General Eisenhowers Hovedkvarter! Han blev i Tyskertiden forflyttet til Svendborg sammen med sin jyske Artilleri-afdeling, deltog tidligt i Undergrundens Aktioner og rejste senere illegalt til England via Stockholm for senere at svæve ned i Faldskærm efter at have erhvervet „Special Forces“ Captainsdistinktioner. Han var en førsteklases Instruktør og arbejdede iøvrigt med mange betroede Hverv i nærmeste Tilknytning til den fynske Landsledelse.

Selv førte han i Odense en yderst regelbunden, helt igennem uskyl-digt udseende Tilværelse som „Handelsrejsende“. Næsten hver Morgen rejste han ud fra Hovedbanegaarden, og blev der i Kupeen nævnt noget om „fordømte Sabotører“, kunde man altid regne med ham som en varm-

hjertet Talsmand for Synspunkter i denne Retning. I Virkeligheden rejste Captainen dog naturligvis altid i illegalt Ærinde.

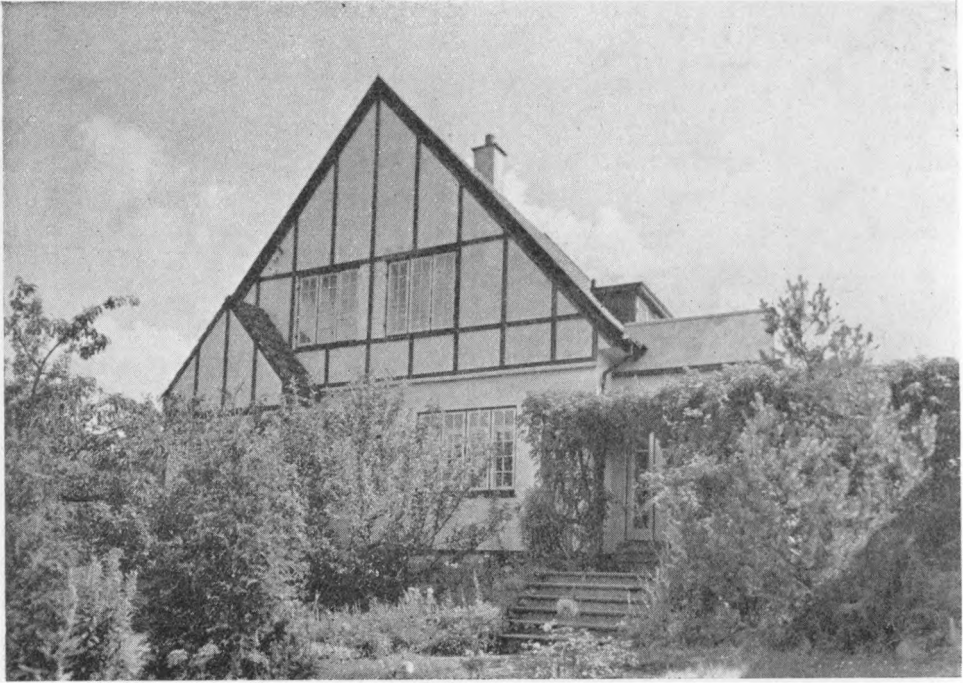
Og hermed turde Tiden vist være inde til at se lidt nærmere paa en af Fyns største illegale Seværdigheder

ODENSEANSK VILLA-IDYL, DER BLEV ALLE TIDERS STØRSTE DISTANCEBLÆNDER

Hvis en Tilhænger af ægte solid dansk Hygge lod udskrive sin egen lille private Arkitektkonkurrence og som første Bidrag modtog et blot nogenlunde vellignende Billede af Ejendommen Langelinie 142, Odense, maatte det i samme Nu staa Manden klart, at Løbet var kørt. Det er Tegninger af netop den Slags Huse, som paa opflammende Vis illustrerer visse Reklamebureauers Henvendelser til Ungdommen om at spare Penge, faa Børn og blive hyggelige, velsituerede Bedsteforældre i Tide. Luften ligefrem dirrer af borgerlig Velstand og Kamin-Hygge. — Kun udprægede Dameromaner har budt paa tilsvarende Kæmpeopbud af lavendelduftende Idyl . . . og saa var Langelinie 142 dog til og med 5. Maj som Torneroseslot betragtet alle Tidens største Distanceblænder. Dressur af sorte Pantere vilde være Rekreation i Sammenligning med et uanmeldt Besøg i dette lille Hyggebo. *Her laa nemlig selve Hovedkvarteret for samtlige aktive fynske Modstandsstyrker!*

Faktisk kunde Villaen uden ringeste Ulejlighed for Instruktøren indlægges som Midtpunkt i en Kriminalfilm, der af menneskelige Grunde maatte undrages Tilskuere med svage Nerver. Det begynder allerede ved de to pompøse Hovedindgange. Baade hvad Laasemekanismer og Træmateriale angaar, er Dørene dobbelt saa svært udrustet som Døre i Almindelighed. Sempelthen umulige at sprænge — med Undtagelse af en lille afsideliggende Verandaindgang, der til Gengæld staar som blivende Erindring om en praktisk Mands geniale Indfald. Ringede man paa her, vilde en kraftig Klokke omgaaende træde i alarmerende og uophørlig Funktion, skønt Hovedbestanddelen i dette hidtil usete Sikringssystem faktisk udgøres af en almindelig lille Haarnaal!

Paa første Etage stod Fynsledelsens vældige Kartoteker, indeholdende bl. a. fotograferede eller tegnede Gengivelser af alle tyske Anlæg paa Fyn, hvoraf Kopier regelmæssigt blev sendt til London. Kartotekerne gav altsaa ikke Grundlag for nogen længere svævende Diskussion med eventuelle Gestapogæster og indeholdt derfor meget fornuftigt ogsaa en smuk Samling mindre Sprængladninger og Brandflasker,

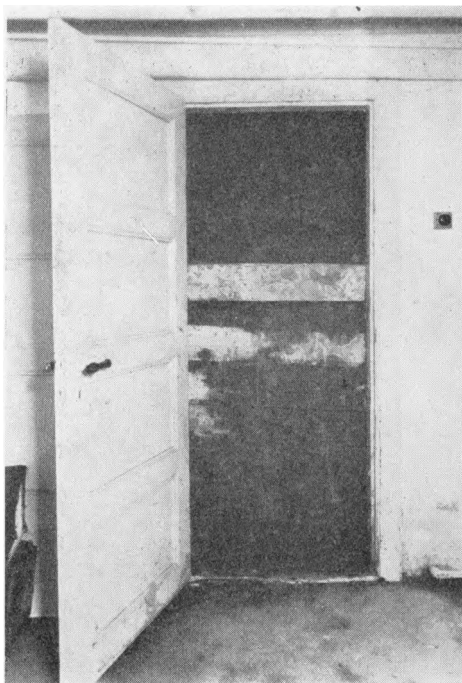

Øverst den falske Idyl paa Langelinie, der i Virkeligheden var Fynsledelsens Hovedkvarter.

Nedenunder ses „Klædeskabet“ og Nedgangen til den 30 Meter lange hemmelige Skakt under Villaens Have.

Jordmassernes forræderiske Vidnesbyrd om den hemmelige Skakts Tilblivelse skjultes i Kælderen.

Nederst Villaens fredsommeligt udseende „Høsehus“, i Virkeligheden en solid underjordisk Bunker, hvorfra der var elektrisk Kontakt til en stor Sprængladning i Hovedbygningens Kælder.

som i Forbindelse med en enkelt Tændsats saa at sige øjeblikkelig kunde faa hele Herligheden til at fordufte i Ild og Røg.

Dagens Kurérpost omfattede desuden en fyldig Rapport over samtlige Odense-Gestapoets Telefonsamtaler, aflyttet paa ganske særlige Apparater forskellige Steder i Byen.

Skulde Gestapo imidlertid endelig trods alle Vedbend- og Rosenranker for Alvor være begyndt at tvivle paa den odenseanske Torneroses Uskyld, havde man ogsaa en sidste, yderst effektiv Udvej. Den gik direkte gennem et Klædeskab gennem en 30 Meter lang Skakt under Haven ud til Villaens Hønseshus, som i Virkeligheden kun var overfladisk Camouflage for en svær underjordisk Bunker. Naar det saa efter en lille vespillet Ildkamp var lykkedes samtlige fremmødte Repræsentanter for Herrefolket at „tiltvinge“ sig Adgang til Villaen, vilde dens uforfærdede Mandskab i fuldstændig Sikkerhed fra Bunkeren kunne trykke paa en elektrisk Kontakt og faa en førsteklases Sprængladning i Kælderen paa ikke mindre end 30 Kilo Plastic til at ryge i Luften! Hvad der efter dette Eksperiment var blevet tilbage baade af Villa og Gestapo, kunde utvivlsomt have ligget i en Bukselomme.

Selve Skakten vil forøvrigt blive staaende som Vidnesbyrd om et ualmindelig propert Stykke Husflid. Den blev — i Døgndrift!! — hakket og gravet ud af Villaens faste Mandskab, suppleret med to eftersøgte Sverriges-Aspiranter fra Assens, som en mørk Nat med Bind for Øjnene førtes til Hovedkvarteret paa Langelinie.

Men saaden set var den daglige Arbejdsro nu ogsaa ganske godt sikret paa anden Maade. Villaen blev nemlig i December 44 købt af en Værnemager, og dens ny Beboere gjorde sig absolut ingen Anstregelser for at forbedre Ejendommens Ry. Tværtimod vidste Gud og Hvermand i det konverserende Nabolag i Løbet af kort Tid, at „Holst & Jørgensen-Ingeniører“ — som det hed sig paa Dørskiltet — utvivlsomt tjente deres mange Penge „paa Nordfyn“, altsaa ved lukrativ Hjælp-somhed paa tyske Flyvepladser og Befæstningsanlæg.

Fynsledelsens Arbejde var iøvrigt meget omfattende.

I flygtigt Perspektiv kan saaledes blot nævnes, at det var Fynsledelsen, som organiserede Oprettelsen af samtlige Byledelser og stadig holdt Møder med dem, ligesom man vedligeholdt personlig Kontakt med Frihedsraadet og dettes Kommandoudvalg samt med København og Kystbyerne. Herfra foregik desuden Tilrettelæggelsen af Sabotage og Efterretningsvæsen, og da V-Dagen og den tyske Kapitulation nærmede sig, udarbejdede Fynsledelsen for hele Undergrundshæren ikke mindre end

fem-seks Slagplaner med Henblik paa Muligheden for, at Tyskerne i den afgørende Stund kunde reagere paa lige saa mange forskellige Maader.

TYSK OVERGIVELSE TIL FYNS FRIHEDSBEVÆGELSE FØR 5. MAJ....!

Bevares.. jeg ved skam godt, hvad De tænker efter at have læst denne Overskrift. Manden er bukket under for Sensationshungeren, ikke sandt... Men De tager fejl! Selv føler jeg mig i Øjeblikket nærmest som en Juveler, der trods Rationeringstider undtagelsesvis kan præsentere udsøgte Kunder for to ægte, matlysende Perler — begge maaske enestaaende i Europa og dog indeholdende Sandhedens, selve Kendsgerningernes utvivlsomme Karat. Det skal være mig en Nydelse at pakke Kostbarhederne ud af Guldsmede-Vattet...

... Den fynske Landsdelsledelses Handlemaade i de afgørende Uger før 5. Majs V-Dag synes først og fremmest at have været prisværdig smidig. Kunde Undergrundshærens Mandskab nu i den tilstundende Regnskabets Stund spares for meningsløse Tab og unødigt Blodsudgydelse, maatte det være Opgave Nr. 1! Skulde nogen i denne Anledning føle Trang til et Par kraftige Hurraraab, kan man roligt regne med min Medvirken. Hvorfor dog lade de faktisk tilintetgjorte, men stadig desperat regerende Nazister trække flere brave Folk med sig i Ulykken end højst nødvendigt?

Efter nogen Tid med flittigt udsendte Løbeseddel-Efterretninger om de Allieredes stadig mere sensationelle militære Fremrykning og hele Situationens Haabløshed for alle Tyskere gjorde Fynsledelsen friskt den helt aktive Begyndelse med at sende Tysker-Garnisonens Kommandant et betydningsfuldt lille Brev. Heri røbede man, at en større væbnet Styrke under allieret Overledelse stod klar over hele Fyn for paa givet Signal at ville falde over Tyskerne og tilintetgøre dem sammen med en overmaade aggressivt indstillet Civilbefolkning. Observatører for Fynsledelsen skulde paa nærmere angivet Klokkeslet kikke efter Kommandanten i Gadekrydset Mageløs-Klaregade. Sabotører lagde i god Tid en skrap „Ruse“ omkring Stedet. Modparten skulde ifølge Planen indfinde sig i Skikkelse af to uniformerede Officerer med henholdsvis en Avis og en Konvolut i Haanden, og fra et nærliggende Førstesalsvindue afventede Fynsledelsens Repræsentanter Begivenhedernes Udvikling.

Der skete imidlertid intet.. absolut intet! Dette maa forekomme saa me-

get mere forbløffende, som det senere fra tysk Side er oplyst, at Kommandantens Overvejelser for og imod tilsidst resulterede i en Henvendelse til Gestapo. Denne prisværdige Institution var da ogsaa ifølge Udsagn talstærkt repræsenteret paa Mødestedet, men selv Gestapo-Folk kunde imidlertid, i hvert Fald, naar den personlige Sikkerhed syntes truet, vise Tegn paa sund Fornuft. d'Hrr. kikkede sig godt omkring — og turde heller ikke!

Hermed var Projektet naturligvis henlagt fra Fynsledelsens Side. Men nu skete det fuldstændig utrolige! Faa Dage efter udartede Situationen sig pludselig sensationelt. Tysker-Garnisonen i Odense søgte og fik! — Forbindelse med Undergrundens fynske Hovedkvarter . . .

To Obergefreitere aflagde en Formiddag uanmeldt Visit hos Redaktør Max Dreyer og bad ham frimodigt bringe sig i Forbindelse med Modstandsbevægelsen. Det var et regulært Skud i Luften, men takket være den brave Max blev det alligevel et Pletskud. Via Medlem af Frihedsraadets odenseanske Lokalkomité, Boghandler *Aage Johansen*, fik Tyskerne virkelig Kontakt med Hovedkvarteret. Et nyt Møde blev aftalt, og efter Lodtrækning afsendtes Souschef Dr. Kruse og Captain Jensen som fynske Forhandlere Samme Forholdsregler som sidst var truffet, og saa indfandt d'Hrr. af Fynsledelsen sig skarpt bevæbnede og paa nærmere fastsat Klokkeslet ved en bestemt Bæk i Fruens Bøges idylliske Omgivelser.

Modparten viste sig ved deres Ankomst allerede at være repræsenteret paa den gode, gamle Stævnemøde-Bæk. De to Obergefreiters indbyrdes Størrelsesforhold var forøvrigt særdeles iøjnefaldende, den ene saa lille og Kammeraten saa himmelraabende lang, at Parret paa Afstand ikke kunde undgaa at vække Mindelser om det verdensberømte Bugtaler-nummer „Charley Mc. Carthy og hans Herre“. Imidlertid indtog begge Tyskere notoriske Nøglestillinger som henholdsvis Sekretær og Chauffør hos Kommandanten. De kendte hele Kasernens Mandskab og erklærede i Munden paa hinanden, at henved 90 Procent af Værnemagten i givet Tilfælde absolut ikke vilde kæmpe(!) Man var villig til paa et givet Signal fra Modstandsbevægelsen dels at indkalde alle Poster — f. Eks. fra Jernbanelinierne — og sende dem til et nærmere aftalt Sted ude paa Landet, hvor ogsaa Kasernens Hovedstyrke vilde indfinde sig efter at have tilintetgjort alle tunge Vaaben saasom „Pansernæver“ og tyske Bazooka-Kanoner. Paa Mødestedet kunde derefter foretages en fredssommelig Afvæbning — altsaa med andre Ord: *en fuldstændig og betingelsesløs Overgivelse paa Forhaand til de fynske Modstandsstyrker!* Blot

ønskede „Mc. Carthy og hans Herre“ meget ivrigt hver sit særlige „Ausweiss“ fra Modstandsbevægelsen med Stempler og Vidnesbyrd om, at de havde ydet Undergrunden Tjenester, der maatte fritage for eventuel senere Internering.

Baade Vidnesbyrd og respektindgydende Stempelaftryk blev overrakt Obergefreiterne ved en senere Sammenkomst i en lille Lejlighed paa Nørrebro. Tyskernes „Kontaktmand“ i den afgørende Stund var forøvrigt allerede udvalgt. Det var en brav Chauffør ved „Grands Lillebiler“, som paa givet Signal skulde køre til Kasernen, under et eller andet Paaskud faa fat i de to Fyre og bringe dem ud til et sidste Møde med Regionsledelsen.

Begge Tyskere var under alle Forhandlinger høflige, nærmest indladende og først og fremmest særdeles beslutsomt opsat paa at faa deres „Ausweiss“ med Modstandsbevægelsens Stempler bragt i Orden. Ved det sidste Møde med dem røbede Forhandlerne fra Fynsledelsen forøvrigt Hemmeligheden om Armbundene — endnu før Frihedskæmperne vidste noget herom. Alle tyske Soldater kunde trygt, erklærede man, overgive sig til Folk, som bar disse Farver.

Nær ved Afbrænding af hele Odense og Henrettelse af Frihedskæmpere 5. Maj...!

Saa meget mere kompliceret maa det fynske 5. Maj-Problem — lige uløseligt for Publikum og Frihedskæmpere — forekomme efter dette. Lad os imidlertid ganske enkelt prøve at løfte den historiske Dags Hovedbegivenheder op til nøgtern Beskuelse over alt Skyderi og anden dramatisk Atmosfære. Faktisk skete i hvert Fald det, at en Styrke Hipofolk under Flugt mod Vest blev stoppet af alarmerede Frihedskæmpere fra Middelfart. Hipoerne maatte retirere, og ca. 17 endte efter Kampene omkring Odinstaarnet som Fanger paa Odense Politistation, ligesom en Hipobil med tre Mand tilintetgjordes ved Salver fra odenseanske Frihedskæmperes Maskinpistoler.

De største af Dagens efterfølgende skæbnesvangre Misforstaaelser skyldtes tilsyneladende den Omstændighed, at Beskydningen af flygtende Hipomænd paa Klosterbakken tilfældigt bragte tyske Vagtposter ind i Ildlinien, hvorefter Tyskerne tilkaldte rullende Forstærkning fra Kasernen. Derefter var de næste Misforstaaelser ikke lette at undgaa. Bl. a. opstod saaledes i Gadekrydset Mageløs-Vestergade-Kongensgade samt i Kvarteret omkring Søndergade meget blodige Ildkampe mellem Frihedskæmpere og regulære tyske Tropper.

Kasernens særdeles voldsomme Reaktion er vistnok stadig kun kendt af enkelte direkte implicerede. Den kom stærkest til Udtryk efter selve Skyderiet, da Fynsledelsen blev ringet op og af en ophidset Kommandorøst fik Ordre til straks at sende to Repræsentanter op paa Flakhaven. Ellers vilde en Række arresterede Frihedskæmpere blive betragtet som Gidsler og skudt inden for et Tidsrum af 10 Minutter! Og ligeledes maatte man tage Ansvar for, at Værnemagten saa hurtigt som muligt brændte hele Odense By ned til Grunden!

Dr. Kruse og Hans Muus kørte naturligvis straks op paa Flakhaven, hvor de traf en tysk Styrke og dens Hauptmann, hvis øjeblikkelige Sinds-tilstand imidlertid udelukkede alt i Retning af formel Forhandling. Nazisten — for det var han! — bød sit i Forvejen bespændte Blodtryk alt, hvad et førsteklasses Raserianfald maatte medføre. Han var fuldstændig vild, hans Strøm af germanske Injurier komplet uforstaaelig, og koldblodigt foreslog de to Mænd fra Fynsledelsen, at hele Selskabet vist hellere maatte køre hen til Kommandanten, Major Greiser, som dog under en Telefonsamtale om Natten havde indvilget i, at „Det ny Missions-hotel“ blev frigivet og indrettet som Hovedkvarter for Modstandsbevægelsen.

Saa kørte man — med stærk Værnemagtseskorte — men midt i Mageløs-Krydset beordrede Hauptmann'en pludselig kort og brutalt sine danske Gæster ud paa Asfalten. Han vilde vise dem baade Blod og gennemhullede Hjelme som Vidnesbyrd om, at her *virkelig var faldet nogle veritable Tyskere!* Modstandsfolkene tog det roligt, selv om de begge et Øjeblik maatte strejfses af den Tanke, at her jo nu efter god gammel, hævdvunden Nazi-Skik netop var Situation og passende Skueplads til et Par raske Revanche-Mord.

Tværtimod, Turen gik dog fredsommeligt videre til Jernbanegades Skole, hvor Major Greiser tilmed fik dysset den stadig vildt regerende Officer ned og derefter i Enrum med Modstandsfolkene paa sin rolige, høflige Maade tilkendegav sin fuldstændige Forstaaelse af, at Aktionerne ikke gjaldt Værnemagten, men udelukkende Hipoer og andre danske Landsforrædere.

Da Frihedskæmperne derefter fik Besked om at holde sig i Kvartererne Natten til 6. Maj, var der altsaa ikke — som saa ærgerligt følt af mange — Tale om en tysk Ordre, men derimod om en gensidig, yderst fornuftig Overenskomst, der ligefuldt ramte Kasernens tyske Soldater og først og fremmest sikrede mod flere blodige Misforstaaelser.

Alt taget i Betragtning er Øjeblikket saaledes vistnok inde til i stiltfærdig Anerkendelse at hæve Glassene for Fynsledelsens koldblodige Forhandlere i et Par yderst afgørende Timer.

FYNSK SABOTAGE-KABARET

Men mon de fleste efter den første Omtale af Sabotagen paa Fyn ikke nærmest har følt sig som Publikum i en Biograf, hvor Filmen pludselig gik i Stykker paa det mest spændende Sted? Jeg kan godt straks tikstaa, at Skaden er ubodelig. Dramaets stigende Linie maa uvægerlig stadig blive brudt, fordi enhver virkelig fynsk Aktivist, blot Situationen i sig selv kaster fjerneste Skær af Helteglorie over Hovedrolleindehaveren, øjeblikkelig vil trække sig tilbage med et undskyldende Smil. Ledelsens Modvilje mod Navns Nævnelser er lige saa ægte som Hovedpersonernes egen naturlige Beskedenhed. Alligevel maa der mellem Brudstykkerne kunne findes et Par Glimt af Interesse, og skruer vi Monoclen en Kende fastere i Øjet, synes selve Overblikket vel faktisk ogsaa at tegne sig lidt skarpere i Omridsene.

Den „borgerlige“ eller „engelske“ Gruppens første dygtige og lige dristige Sabotagechefer var i Rækkefølge Ingeniørerne Erik Frandsen og K. B. Münter. Den første maa som senere Modtagelseschef i Fynsledelsen her nøjes med den uforbeholdne Anerkendelse, at „Modtagelserne“ under hans fremragende Ledelse kom til at byde paa mindst lige saa fine Resultater og spændende Oplevelser som dem, Bogen desværre allerede fra anden Side er blevet temmelig stopfodret med. Paa Posten som odenseansk Sabotagechef efterfulgtes Erik Frandsen ganske naturligt af K. B. Münter („Aksel Berg“), hvis autoritative Indflydelse paa odenseanske Storsabotager kom til at spille en betydningsfuld Rolle. Begge stod i stadig Kantakt med de borgerlige Grupper, mens deres fremragende S-Ledere, Kommunisterne „Walther“ og senere „Tonny“, dog var i Stand til selvstændigt at gennemføre tildelte Opgaver.

„K'erne“, altsaa Kommunisterne, arbejdede selvfølgelig heller ikke saa isoleret, som det senere — utvivlsomt paa meget lang Afstand — menes iagttaget. Det vilde være indlysende unaturligt, og Virkeligheden var da ogsaa i høj Grad tværtimod. Maalene var jo fælles, tilsidst ogsaa rent bogstaveligt, naar det f. Eks. gjaldt større Aktioner.

„Der Walther“ træder til.

Kommunisternes startende Sabotageorganisation havde som Forgrundsfigur først og fremmest „Walther“, ubetinget og ubestridt en Storsabotør af

største fynske Format. Hans frygtløse Færden i allerførste Linie blev omsider saa iøjnefaldende, at Gestapos første Spørgsmaal til det intetanende Publikum efter hver Sabotage ordret lød: „Haver De mon icke set den Walther?“ Tilsidst havde Tyskerne faktisk Opfattelsen af, at man med „Walther“s Arrestation kunde tage selve Drivfjederen ud af al aktiv fynsk Sabotørindsats. En af hans egne Folk lod sig desværre efter et Ophold paa Husmandsskolen overtale til Indrullering i Stikkerkolonnen. Det kostede ham ganske vist ikke Livet, men helt galt blev det alligevel, da Gestapo efter „Poul Tysker“s raa Ildoverfald paa en illegal Kommunistssammenkomst i Geels Kro aflagde Sygebesøg ved en impliceret, haardtsaaret ung „K'er“s Smertensleje paa Amtssygehuset. Uanset Mandens betænkelige Tilstand lod Nazi-Sadisterne ham stirre magtesløst op mod Maskinpistolmundingerne. Da heller ikke det hjalp — og man jo i Forvejen følte sig uhyre overlegne overfor det haardt medtagne Bytte — kunde Gestapos danske Landsförrædere ikke dy sig længere — Patienten skulde i det mindste have at vide, at man baade kendte hans illegale Chefs rigtige Navn, Dæknavn, Privatadresse og øjeblikkelige Bopæl! „Walther“ var aabenbart blevet skygget saa grundigt, at Gestapo følte sig helt sikre paa dette Stykke Størvildt.

Alt taget i Betragtning forstaar man derfor ganske godt det Rekordanfald af ægte Nazi-Raseri, der hilste Meddelelsen om, at „Walther“ og hans Folk netop samme Nat havde „afhentet“ deres saarede Kammerat og altsaa nu kunde nyde godt af Gestapos saa letsindigt røbede Viden. Derimod er Nazisternes Reaktion knap saa letfattelig. Under vældige Støvletramp sprængte de nemlig „Walther“s Hjem i Luften og deporterede hele hans Familie med Undtagelse af de allermindste Børn. Enhver forstaar vel, at „Walther“ efter dette maatte henlægge sine Strøgture til mere diskrete Omgivelser. I Virkeligheden er han en sympatisk ung Familiefader i Trediveerne, ansat som Maskinmester paa Odense Elektricitetsværk.

Imidlertid behøvede man i disse Tider hverken at hedde „Walther“ eller „Tonny“ for at opleve mere end Folk i Almindelighed. Her er et Par Glimt fra Jernbanesabotage i landlige fynske Omgivelser.

Fynsk Sognepræst som Jernbanesabotør.

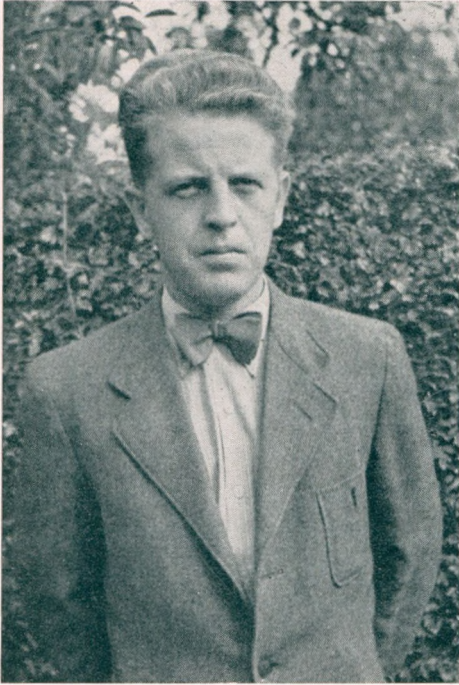
En særdeles aggressiv Gruppe — iøvrigt med en fynsk Sognepræst som Leder! — havde trods nok saa talstærkt opstillede tyske Vagtposter besluttet sig til at sætte foreløbigt Stoppsignal for Tyskernes blomstrende

Udførsel af tiltrængte danske Levnedsmidler. Forsigtigt nærmede Gruppen sig Maalet, et vældigt Træ, der formummede et stort Stykke af Jernbanelinien i uigennemtrængelig sort Skygge. Her skulde det ske! Da Tidspunktet nærmede sig, beordrede Præsten Fremrykning, og Skulder ved Skulder krøb Sabotørerne frem mod Jernbaneskraaning. Da pludselig — pludselig! — fyldtes Luften af sønderrivende Sus og Knitren. Et vældigt Fugletræk var lettet netop fra dette særlige Træ! Hurtigt kommanderede Pastoren sine medsammensvorne i Dækning i Jernbanegrøften, og ganske rigtigt — — kun et Par Sekunder efter sendte tilstrømmende, i høj Grad alarmerede tyske Vagtposter deres elektriske Søgelys ud til alle Sider. Det var spændende Øjeblikke for d'Herrer i Grøften, men om sider lød det ligesom lettet: „Nur Vogeln!“ Nøjagtig ti Minutter efter rystedes imidlertid sikkert ikke mindst denne germanske Talsmand af et Par vældige Drøn. Præsten og hans Kammerater havde gennemført deres Sabotage planmæssigt.

Bøeh!

En anden Gang drejede det sig om Aktion mod selve den fynske Hovedlinie, hvor dengang ikke mindre end fire tyske Vagtfolk stod klar til Skud med blot 50—75 Meters Mellemrum. Gruppen blev opdaget og af Lederen dirigeret i Skjul under et frodigt Buskads ved Jernbaneskraaning. Tyskerne nærmede sig truende, og alle laa musestille. Men saa kunde Gruppens urolige Hoved, en vældig, kæmpestærk Kleppert, alligevel ikke dy sig. Pludselig stak han sit mægtige Fjæs ud fra Buskene og udstødte et slet og ret: „Bøeh!“ Forvirringen i Fjendens Linier skal have været ubeskrivelig. Der blev skudt vildt og ubehersket paa enhver Plantevækst langs Skraaning, ogsaa paa Sabotørernes Buskads, men trods nok saa nærgaaende Kugle-Fløjt forholdt alle sig blikstille, til Vagterne var kommet ganske nær. Saa lød pludseligt et koldblodigt dansk: „Giv Ild!“ Sabotørskuddene knaldede — to Tyskere gik stendøde i Gulvet, og Resten startede uanset Paaklædning og militære Traditioner et hasarderet Forsøg paa at slaa alle eksisterende Sprinterrekorder inden for 500 Meter. Med stor Sindsro lagde Gruppen derefter sine Bomber og gennemførte Sabotagen efter beordret „Timeplan“. Meget fint, helt igennem. . . .

Trods alle Dagblades og tidligt udkomne Bøgers ensidige Svælgen i Sabotagehistorier vil vi dog ikke lade den odenseanske Storsabotage rulle forbi uden at fastholde et enkelt Nærbillede. Og lad det ogsaa i Parentes være sagt, at rigtigt indstillede Fabriksfunktionærer uden Hensyn til Ri-

To fynske Storsabotører, »Walther« (til venstre) og »Tonny«.

Svend Holmsgaard var ganske vist ikke Storsabotør, men maa alligevel siges at være et af hele den fynske Modstandsbevægelses interessanteste Eksempler paa, hvad man kunde faa ud af den illegale Tids spændende Spil, naar Mandfolkemodet og Nerverne ellers var i Orden. Holmsgaard er en 37-aarig selvstændig odenseansk Forretningsmand af Bil- og Sommervilla-Formatet. Om Dagen stod han i sin Butik som en charmerende, ansvarsbevidst ung Forretningsindehaver, der tilmed — naturligvis efter særlig Ordre! — ikke gik af Vejen for en god Forretning, selv om Kunden var iført grøn Gestapouniform. Endog paa Kasernen var hans Nærværelse af forretningsmæssige Grunde af og til nødvendig og endda særdeles velkommen, og Tillidsforholdet uddybedes efterhaanden saa hjerteligt, at Tyskerne forærede ham en Pistol med Vaabentilladelse og privat Ammunition, som tilmed stadig fornyedes, skønt en væsentlig Del forbrugtes mod Tyskerne selv under hans mange natlige Aktioner!! Revolveren — nu indregistreret til Uforglemmelighed i hele 6. Kompagnis Hukommelse som „Jacob“ — anvendtes desuden som Brækjern under Sabotage og repareredes i saadanne Tilfælde pligtskyldigst af Værnemagtens Teknikere! Efter Kl. 22 skiftede „Svend“ hver Aften baade Udseende og Indstilling og udførte derefter anden Del af sin betydningsfulde Dobbeltrolle i „Fæstningen Centrum“, en Atelierlejlighed i Vestergade, hvor han bl. a. boede sammen med „Ras“, et andet af 6. Kompagnis kendte Navne. — Uden at komme nærmere ind paa Enkeltheder kan det nævnes, at Holmsgaard ogsaa engang udelukkende ved Hjælp af to Stykker Sæbe og sit ved denne Lejlighed usædvanlig charmerende Smil fik regulære S. S.-Folk til at slæbe Kasser med tunge engelske Vaaben fra et illegalt Lager ud til den ventende Vogn. Saadan var Svend! Et helt Kapitel for sig . . .

siko, fast Ansættelse og bevæbnede Kolleger med Politihunde faktisk har rullet den røde Løber ud for Sabotørerne ved f. Eks. i Forvejen at afhaspe visse afgørende Kældervinduer og siden ved — simpelthen — at holde Kæft!

Bemærkelsesværdig Begivenhed ved Odense Kanal.

Kun i ganske faa Tilfælde lykkes det helt at bryde Beskedenhedens syv Segl, men selv i Inderkredsen vækker visse Episoder dog berettiget Stolthed. Det drejer sig f. Eks. om det tyske Motorskib „Lindenau“, som denne Vintermorgen ved 8-Tiden for fuld Fart stod ud af Odense Havn, lastet med 380 Tons Svinekroppe til nazistiske Juleborde, med ledsagende tyske Militærpatruljer paa Cykle langs Kanalbredden, skudklare Artillerister ved Skibets svære Luftmaalskanoner og, til yderligere Betryggelse, Kaptajnens sømandsmæssigt understregede Forsikringer om, at „hans Skude skulde Sabotørerne spilleme ikke faa Ram paa“.

Et Stykke ude i Kanalen laa imidlertid en Automobilslange, anbragt af „Walther“ (paa det Tidspunkt forøvrigt „Henning“) og fyldt med 50 Kilo „C. 2“ og „P. E.“ samt udstyret med en særdeles effektiv Tænding, der via elektriske Ledninger stod i Kontakt med fem Sabotører og deres Chef inde paa Kanalbredden.

Skibet sejlede altsaa frem med Artillerister ved Kanonerne og betryggende Udsigt til ledsagende tyske Militærpatruljer armeret med Maskinpistoler, til Overflod endog med lette Maskingeværer. — Og saa lød dog Braget...! En meterhøj Bølge rejste sig langs Skibssiden. I Stedet for med overlegen Kanonild at tilintetgøre de smaa fynske Sabo-Mænd inde paa Bredden, forsvandt Artilleristerne som smaa Lyn under Dækket, og Lodsens paa Kommandobroen maatte alene gøre sin sidste Pligt mod Skuden, der med revnet Skibsside og Hul i Bunden drejedes ind paa nærmeste Grund, mens Lasten fyldtes med Vand. Heller ikke inde paa Land viste Tyskerne sig — trods Overmagten — i Stand til at staalsætte Troen paa Nazismens ny Superman-Ideal. „Henning“ lod de første tyske Cyklister passere, serverede derpaa en udsøgt Salve fra Maskinpistolerne, hvorefter Styrkens overlegne Hovedmasse øjeblikkelig søgte omhyggelig personlig Dækning, mens en velrettet Haandgranat sendte hele Resten paa nærmest forfjamsket Flugt ud over Nabolaget... Heil Hitler!

Tre Sjæle og een Tanke...

Om de flittigt og frygtløst anvendte „Tyreburster“, denne alle Værnemager- og Tyskerbildæks Fjende Nr. 1, gaar i Odense saa mange Histo-

rier, at i hvert Fald en enkelt særlig bemærkelsesværdig ikke bør forholdes det store Publikum.

Scenen er det stærkt befærdede Gadekryds Mageløs—Vestergade i en livlig Eftermiddagstime og Offeret en ældre Chevrolet fra den særligt støvletrampende tyske Politigarnison paa Jernbanegades Skole. En nydelig klædt Ungersvend cykler ind i Krydset, kommer „tilfældigt“ ind i en Færdselsknude og gaar derefter koldblodigt over i nærmeste Gadeport — som Ordren af Hensyn til eventuelle legende Børn altid lød paa, naar der var udlagt „Tyreburster“. Et Øjeblik efter kom en Svajer forbi. Trehjuleren blev øjeblikkelig vendt, men kunde øjensynlig alligevel ikke styres klar af Tyskerbilen, uden at Budet først maatte ned og pille lidt ved et af Vognens Forhjul. Og næsten samtidig traadte en ældre Herre af den distingverede, intetanende Type ind i Gadebilledet. Pludselig gav det et helt Kip i denne Senior-Gentleman! De graa Øjenbryn hævedes, og et Sideblik strejfede diskret Tyskervognens Nummerplader. En ellers helt igennem ulastelig Skosløjfe maatte derpaa absolut bindes om lige paa Stedet, mærkeligt nok ogsaa i paafaldende Nærhed af en ganske bestemt Bils venstre Bagring . . . Og saa luntede endelig Politisoldaten ud fra en vis Kaffebar i mere end een Henseende yderst lumre Atmosfære. Sløvt nærmede Støvletramperen sig Vognen, Motoren startedes — og et øresønderrivende Brag flængede Luften. Tre „Tyreburster“ og lige saa mange Bildek var eksploderet. Politisoldaten røg ud fra Førersædet paa en Maade, der vilde have kastet Glans over et hvilket som helst Artistnummer. Først *to Timer senere* (!) dristede et Par af hans mere staalsatte Kammerater sig til at møde op og tage Skaden i nærmere Øjesyn.

„Tonny“ kommer . . . !

Efterfølgeren i „Walther“s farlige Chefembede blev „Tonny“, et Navn, som utvivlsomt vilde have været Forsidestof hveranden Dag gennem mere end et halvt Aar, hvis Aviserne havde haft frit Slag. Nu efter at Krudtrøgen er drevet væk, maa man faktisk stirre mere end en Gang paa denne lille venlige, lyshaarede og stadig kun 24-aarige Herre, før det blot nogenlunde lykkes at forene Virkeligheden med Tanken om en saa fredssommelig lille Mand i Hovedrollen i nogle af Besættelsens voldsomste, mest blodige fynske Sabotøropgør. Og dog . . . ! „Tonny“s kvikke Bevægelser genspejles i en ikke mindre lynsnar Opfattelseevne. Stærke Glimt i de ellers saa venlige blaa Øjne røber, at en Situation eller et Problem er klarlagt fuldtud i saa at sige fotografisk Lyntempo — og dog under

„Tonny“ fotograferet som „Forbryder“. Det var dette Billede, Gestapo var saa uhyre interesseret i.

Udrykningschef „Tonny“ med Hornbriller og sort Haar.

En dansk Gestapochefs Stempel — der utvivlsomt har besejlet adskillige Danskeres Skæbne. Fundet paa kompromitterende Papirer hos to regulære Hipomænd, som Udrykningsgrupperne overmandede efter en Ildkamp paa Nyborgvej ved Odense først i 1945.

en Koncentration, som har taget alle Muligheder i Betragtning, før der tales eller handles. Alligevel synes det at have passet den lille Mands i Virkeligheden saa fredsommelige Naturel glimrende at ombytte Gangstertilværelsen med den behagelige Lænestol, hvor han nu tilbringer Fritidens bedste Timer med sin lille Datter, som han forøvrigt først præsenteredes for, da hun var over et halvt Aar gammel. Ogsaa „Tonny“s Kone maatte nemlig i Tide fortrække til Sverige.

Man starter ikke Kapitlet om „Tonny“ og hans Gutter uden lidt af denne specielle journalistiske Ærbødighed, der melder sig, naar selv et saa gennemtrawlet Stofomraade viser sig alligevel at rumme enkelte Strimler ukendt Land, endnu højst kun lige strejft af Reportagens Søgelys.

„Tonny“ var med allerede i den kommunistiske Sabotages spændende Pionertid. Næppe havde de første Bombebrag lydt, før han fattede overvældende Sympati for hele Forestillingen. Og jeg skal love for, at han „kom ind med det samme“ — tilsidst helt ind i Nyborg Statsfængsels inderste Separatkabinet. Han blev i Oktober 1942 regulært taget af det danske Politi for „illegal Virksomhed“ og maatte spise af Bliktallerken i ca. ni Maaneder. Næppe var Løsladelsen imidlertid en Kendsgerning, før det nyankomne, arbejdsivrige Gestapo blev saa betaget af „Tonny“s Kontrafej i Forbryderalbum'et, at man øjeblikkelig ønskede at gøre hans personlige Bekendtskab. Lysten var ikke gensidig. „Tonny“ hyggede sig paa dette Tidspunkt svært i M-Grupperne, hvor han vistnok ligefrem naaede at organisere hele to Kompagnier. Herfra foretog han saa ved Aarsskiftet 44—45 Springet lige ind paa Sabotagechefens betydeligt glattere Glidebane.

Første illegale „Udrykningshold“ gaar i Ringen.

Adskillige har vandret hurtigt gennem dette Stof ad en Alfarvej, som nu nærmest er brolagt med kendte Historier. Men allerede nu kan vi et Øjeblik træde lidt ind paa ukendt Grund og oplyse, at „Tonny“s første Opgave blev at organisere tre højt betroede illegale „Udrykningshold“ i Odense, Folk, som med faste Vagter inden for Tidsrummet 8 Morgen—22 Aften naar som helst skulde være klar til f. Eks. at likvidere farlige Stikkere eller sprænge Skinnerne foran et fjendtligt Tog, der maaske kun befandt sig Minutters Kørsel fra Odense. Det sidste foregik i nøje Samarbejde med aktive Modstandsfolk i Svendborg, Nyborg, Middelfart og Ringe. Nyborg kunde f. Eks. ringe op og erklære, at der maatte ventes „en Sending Tandbørster“, hvilket altid betød Troppetransporttog. — „Hvad koster de?“ spurgte „Tonny“ lige saa regelmæssigt. Den op-

givne Pris var i Virkeligheden en nøjagtig Angivelse af Tyskertogenes Afgang fra Nyborg. „Tonny“s Udrykningsgrupper talte tilsammen 21 Mand, fordelt over tre Vagthold, som hver raadede over sin egen hurtige Vogn. D'Herrer sorterede direkte under Fynsledelsen og arbejdede forøvrigt i nær Tilknytning til Centralen for Telefonaflytning, som jo hvert Øjeblik kunde lægge Øre til uanede Sensationer.

Fint lille Indblik i „Forretningsgangen“.

Som et lille Krydderi kan jeg saaledes blot nævne en ung, illegalt arbejdende Kriminalbetjents Oplevelse en Aften, han sad og passede Aflytningsapparaterne. De ringede som bekendt, saa snart der telefoneredes til eller fra Husmandsskolen eller Værnemagtskasernen, og efter nogle stille Timer kimedede det pludselig løs.

Kriminalbetjenten tog Røret og fik straks et lettere Chock. Det var den for Mord og Bombeterror saa frygtede „Peter-Gruppe“, der fra Kolding ringede til Hr. Söhnlein paa Husmandsskolen. Söhnlein var odenseansk Chef for „S. D.“, altsaa „Sicherheitsdienst“, som udover sin Hovedbeskæftigelse med lidt tilsyneladende ufarlig Erhvervsspionage vistnok i Virkeligheden udgjorde selve den ormstukne Kerne i hele Schalburgtage- og Mordsystemet. Samtalen hin Aften fandt Sted umiddelbart efter Likvideringen af en samfundsfarlig odenseansk Stikker og giver saadan set et fint lille Indblik i Forretningsgangen.

— Naa, har du saa fundet én? (altsaa et Clearing-Offer!) lød det raat fra „Peter-Gruppen“s Talsmand.

— Desværre ikke endnu, svarede den odenseanske Gestapomand oprigtigt beklagende.

— Ikke det! Hvad skal det sige? Er du da ikke klar over, at det altid virker bedst lige ovenpaa? Nu kommer vi i Morgen tidlig, og saa har du at have fundet en passende Mand. . . . !

Det blev Skuespiller Bent von Mühlen. Han myrdedes raat, da han efter Aftenforestillingen vilde forlade Odense Teater, uden at det desværre forinden var lykkedes at opspore hverken Bandens odenseanske Adresse eller Navnet paa Offeret.

Om Udrykningsfolk og „Støvere“.

Adressen paa „Tonny“s Udrykningsgrupper var yderst flygtig. Man laante eller lejede Loftsværelser, Kælderrum, Garager og Kontorer over hele Byen. Kun sjældent gik Ønskedrømmen om „Værelse med Telefon“ i Opfyldelse, hvorimod man altid sikkert kunde regne med Nabolagets

Nysgerrighed og hurtigt vakte bange Anelser. Og saa maatte Udrykningsfolkene taalmodigt tage øjeblikkelig Omstigning til næste Kælder eller Loft. Det vagthavende Holds Hovedkvarter var naturligvis altid kendt opefter, og her forefandtes alle Slags Vaaben og færdiglavede Spræng- og Brandbomber for ethvert forekommende Formaal. Man maa endelig heller ikke tro, at Mandskabet tilbragte Frivagterne i Hængekøjer. Saa højt betroede Grupper havde naturligvis altid, hvad man i Sabotørkredse kaldte „Arbejdsfrihed“. De lavede faktisk en Masse helt paa egen Haand.

Alle var selvfølgelig „under Jorden“, selv om alle Gutterne faktisk behandlede Begrebet temmelig uhøjtideligt. Man levede Livet saa lystigt som overkommeligt for alle statsansatte danske Sabotørers faste Gage: 250 Kr. om Maaneden plus Cigaretter. Samme Vilkaar havde tre tilsluttede „Støvere“, en nogle og trediveaarig Arbejdsmand og to unge Teknikum'ere, hvis Opgave langtfra maa underkendes. I Reglen var de udleverede Signalementer paa Stikkere og andre farlige Folk nemlig saa mangelfulde, at „Støverne“ før Henrettelsen maatte vove sig ind paa Livet af den paagældende Mand, aflægge Rapport om hans faste Livsvaner, skaffe Fotografi etc. Fejltagelser paa dette skæbnesvangre Punkt kunde betyde en altfor farlig Belastning af Sabotørernes Samvittighed og det var ikke mindst Gutterne selv klar over. Da et Udrykningshold saaledes engang fik Ordre til omgaaende at likvidere en bestemt Odenseaner, nægtede Gruppen at gaa i Aktion, fordi dens „Liste“ ved en Fejltagelse ikke indeholdt ogsaa denne Mands Navn. Samvittigheds-Hygiejnen var et Hovedproblem overalt i disse Kredse. Her var et Punkt, hvor man aldrig løb ringeste Risiko.

Saadan set skulde Udsigterne til en fredfyldt Alderdom for Mændene i dette underjordiske Første-Linie-Job ikke synes stort lysere end for Selvmordsflyvere. Og dog kan „Tonny“ i Dag med forstaaelig Stolthed tillade sig at nævne en Tabsprocent paa kun tre saarede og en Tilfange-tagelse. Forsynet har aabenbart ikke noget mod Udfoldelsen af lidt Vove-mod, naar det sker paa den rigtige Side af Plankeværket.

Nazisme og Pengeafpresning.

Bl. a. ved „Tonny“s Medhjælp afsløredes en Pengeafpresner som Hipomand. Slyngelen truede skriftligt en Gartner i Stige med Anmeldelse til Gestapo, hvis der ikke paa et nærmere opgivet Tidspunkt henlagdes en Konvolut med 15.000 Kr. ved Kanalen. Kravet understregedes tilmed en Aften med morderisk Beskydning af Gartneriet.

Paa fastsat Tid og Sted indfandt en ung Mand sig og indtog en saa

afventende Holdning, at hans virkelige Ærinde skinnede igennem. En hidtil ivrigt optaget, rigt udstyret Lystfisker, et kurrende Kærestepar og en Mand med en Kikkert fuldendte Idyllen. Men pludselig skiftede den lille Sammenkomst Karakter. Baade Lystfiskeren og Kæresteparret paa-monterede i samme Sekund det kølige Blik og den resolute Optræden. Knægten blev regulært anholdt af „Tonny“s Folk og tilstod omgaaende alt. Hovedmanden fik, saa snart en dansk Dommer atter kunde tale frit fra Leveren en aarelang Fængselsstraf, hvorimod Bandens Forbindelse til Gestapo — kaldet „Sømanden“ — desværre stadig har sin lille Konference med Juryen til Gode.

Som et Kuriosum kan endelig nævnes, at Landsretssagfører Krogs-gaard blev opfordret til at fungere som Forsvarer for Hovedmanden, en Henvendelse, Landsretssagføreren dog af særdeles gode Grunde maatte afslaa. Det var nemlig ham, som først af alle fattede speciel Mistanke og fik alarmeret Undergrundsfolkene!

Det første store Sus. —

Næste Punkt paa Programmet var et djærvt Forsøg paa at befri Gestapofangen Ingeniør Hjorth, Telefonselskabet, der havde ydet Modstandsbevægelsen uvurderlig teknisk Assistance. Forsøget blev gjort, da Ingeniøren en Dag skulde transporteres til Forhør fra Arresten i Albanigade. Trods kraftig Kontrabeskydning fra Fængslets tyske Afdeling opretholdt Sabotørerne en Maskinpistol-Ild, som imidlertid var saa voldsom, at selv Ingeniør Hjorth misforstod Situationen og søgte Dækning — i Fængselsgaarden. . . .

Det helt store Sus kom med Ordren til „Tonny“ om fra Nyborg Statsfængsel at befri 20 Sabotører og andre politiske Fanger, der truedes med snarlig Overflytning til tyske Koncentrationslejre. En Henvendelse gennem Nyborgs Modstandsorganisation afslørede imidlertid baade Fængslets Viceinspektør og Vagtkommandør som to brave Mænd. De tilsagde omgaaende velvilligste Medvirken, skønt det for begge automatisk betød fremtidig Adresse „under Jorden“.

Begivenhederne begyndte at tage Fart med en M-Vogns Ankomst til Fængslet en Søndag Eftermiddag ved 17-Tiden. Kl. 17.30 startedes Virkeliggørelsen af en i alle Enkeltheder pragtfuld Slagplan. Netop paa dette Tidspunkt opstilledes i Fængslets ene Fløj samtlige 20 politiske Fanger „tilfældigvis“ til Parade for Viceinspektøren. Samtidig blev „Tonny“ og en af hans Gutter lige saa „tilfældigt“ modtaget ved Porten af den velkomststraalende Vagtkommandør. Næppe var Selskabet imidlertid kom-

met op paa Vagtkommandørens Kontor, før Alarmklokkerne traadte i Funktion. De øvrige Sabotørers Hold-up af Vagten uden for Fængselsporten var uberegneligt blevet observeret indefra, og nu fulgte et Intermezzo, hvis dramatiske Højdepunkt naaedes omkring selve Porten. Langsomt, men sikkert lod Betjentene sig dog overtale af Maskinpistolmunddingernes tavse Sprog, selv om en enkelt, særlig energisk Mand, der stadig ikke kunde holde Fingrene fra en bestemt Skrivebordsskuffe, kom ud for en Knockout, som vilde have begejstret Forums Boksepublikum. Vagtkommandørens Distinktioner og Nøgler banede Vejen videre frem til Fangeparaden. Ogsaa her blev samtlige tilstedeværende Betjente stillet over for Maskinpistolernes lille Kompromis og valgte fornuftigt at lade sig genne ind i en af Cellerne. Særlig ivrig var forøvrigt „Tonny“s særligt gode Bekendt fra hans eget politiske Fangenskab, et Stykke nazistisk Udskud i dansk Polituniform, som nu hæmningsløst dækkede sig bag Kammeraternes Rygstykker og i stor Hast opsøgte Cellens mørkeste Skammekrog. Nazisten havde det ikke ret godt.

Og med Hensyn til selve Fangerne . . . ja, ~~sa~~ skal ingen Filmsinstruktør til Dato have haft Held til at fremmane saadanne Udtryk fra begyndende Rædsel til ellevild Glæde som dem, disse hærgede Ansigter genspejlede. Fangerne ligefrem stormede ud, bare ud i Friheden — mens Tonny koldblodigt fulgte efter og laasede alle Døre udefra, saaledes at eventuelle Lyster indefra i Retning af Alarmering af Gestapo i hvert Fald maatte styres foreløbig. Foran Fængselsporten ventede en særlig Bil til de implicerede Fængselsfunktionærer, mens samtlige tyve Fanger i Hold paa fire dirigeredes til fem andre Vogne, hvor hver Mand fik en særlig udvalgt Frakke og Hat — som passede nøjagtig! — samt et Halstørklæde og . . . en Pakke Cigaretter.

Det pompøse gik af Optoget, da Kortegen skiltes for ad to Veje at rulle mod Odense. Man maatte regne med, at Gestapo allerede havde omringet Byen, hvorfor Bilerne stoppede op ca. 5 km fra Bygrænsen, og ad plørede Markveje fortsatte Flokkene til Fods. Fangernes Fodbeklædning stod jo ikke helt hverken til det flotte Overtøj eller Vinterpløret, men fremad gik det dog — endog paa Strømpesokker. To og to og hvert Par kun ledsaget af en enkelt Mand begav de befriede sig til en Række odenseanske Gadehjørner, hvor hvert Sted to hidtil udenforstaaende Mænd ventede for at føre hver sin Fange til hver sin Adresse. Udrykningsfolkene kunde jo blive taget naar som helst og viste paa denne intilligente Maade deres befriede Kammerater det menneskelige Hensyn kun at ville kende noget til deres egen Del af Programmet.

Fangerne spredtes forøvrigt senere til betryggende Opholdssteder over hele Landet. Tre Mand fortsatte dog Sabotør-Karrieren i Odense.

Travl Dag for „Tonny“.

En autentisk Film med Titlen „En Dag med „Tonny“ vilde utvivlsomt blive forbudt for Børn, ikke mindst, hvis den var blevet optaget en ganske bestemt Dag, da Udrykningsgrupperne pludselig fik Meddelelse om, at en hel Gestapoudrykning afventende havde lejret sig i en Kammerats Lejlighed i Ejendommen Lahnsgade 17, Odense. „Tonny“ og hans vagthavende Mandskab afgik øjeblikkelig til Aktion, parkerede Vognen etsteds paa Hjallesevej og marcherede uhyre veloplagte lige frem til Stedet. Med hensynsfuld Haand blev nogle Gasværksarbejdere og andre ufrivillige Statister i Dramaet dirigeret ud af Scenen. Dette fik imidlertid øjeblikkelig to meget fine Gestaponæser til at vibrere. Et Par af Nazisterne traskede ud fra Huset og begyndte paa det mest arrogante at tage Forholdene op til nærmere Undersøgelse. Det skulde de nu ikke have gjort. Den ene blev straks skudt ned, og Kammeraten naaede kun lige i sidste Øjeblik at slippe indendørs. Saa tog det fat — en Slags Allemod-alle-Turning paa Haandgranater og hvinende Maskinpistolprojektiler. Hvor meget af Nazikrammet, som overlevede dette usædvanlig glatte Lag, vil næppe nogensinde blive opklaret, men i hvert Fald var der pludselig kun et Hold paa Banen. Indefra Lejligheden synes alt Initiativ udsukt, og efter syv Minutters sejrrig, regulær Ildkamp midt i Besættelsens Odense var „Tonny“ og hans Folk allerede i besindigt Tempo paa Vej til den ventende Vogn, da en af Sabotørerne pludselig fik Øje paa en bevægelig, yderst mistænkelig Forekomst midt paa Lahnsgade 17's flade Funkistag. Haandgranaterne havde simpelthen slaaet Hul opefter og hermed givet et Par enkelte overlevende Gestapohelte altfor fristende Udsigt til Frihed og friskere Luftlag. Uden Betænkning vandrede Sabotørerne tilbage, tog omhyggeligt Sigte og pillede koldblodigt d'Herrer ned, efterhaanden som de kom til Syne i fuld Figur paa Taget.

Netop nu ankom imidlertid en Kurér med Melding om, at Over tjeneren i en Nørrebro-Restaurations, en vis Hr. „Store Peter“, allerede samme Middag agtede sig til Husmandsskolen for at delagtiggøre sine tysktalende Meningsfæller i visse betydningsfulde Iagttagelser. Sjældent har et Speedometer vist midt i Odense været oppe paa saadanne Højder! Med hvinende Bremses stoppede Udrykningsholdets Vogn op foran det paagældende Forlystelsesetablisement, og to Mand glattede paa Skilningen, marcherede lige ind og spurgte høfligt efter Tjeneren. En pompøs

Skikkelse aabenbarede sig i forekommende Atmosfære. Senere blev Stikkeren dog mistænksom og anlagde en brøsig truende Undertone af Nazisme og Enevælde. Det blev hans sidste Bemærkninger paa denne Side Evigheden. Endnu engang havde „Tonny“ bragt Forvirring i Husmandsskolens daglige Timeplan over „betydningsfulde Konferencer“.

Men selv efter dette bemærkelsesværdige Dagværk var „Tonny“-Folkene „friske“ nok til omgaaende at køre tilbage til Skuepladsen for Lahns-gade-Dramaet, alle optændt af Haabet om en Gentagelse af Ildkamp-Sukcesen mod en eventuelt fremsendt Gestapoforstærkning. Denne Gang gik den imidlertid ikke, Vognen kørte ligefrem fast i Publikumsmasserne.

ILLEGALE STIKKERFÆNGSLER MIDT I ODENSE!

Og saa træder vi atter ganske stille lidt udenfor det Omraade, som hidtil har kunnet indfanges af Reportagens Søgelys efter de store Overskrifter.

Vidste De f. Eks., at man ogsaa før 5. Maj arresterede Stikkere, ligefrem anbragte dem som Fanger i illegale Fængsler midt i Odense, lod dem forhøre af Fagfolk, henrettede enkelte efter regulær Dødsdom og overgav Resten til fortsat Fangenskab i et særligt Internat et Sted ude paa Fyn?

Det tog rigtig fat, da Gestapo var rykket ind paa „Grand Hotel“, og „Tonny“s Folk af Fynsledelsen fik anvist et Værelse lige overfor i Graabrødre Kloster med ligefrem pragtfuld Udsigt til den nyindviede Gestapo-Centrals Hovedindgang. De tyske Radioprogrammers paafaldende Mangel paa stimulerende Særmeldinger havde ikke undladt at skabe en vis Uro indenfor Nazi-Sagkundskabens Ældste, og Lysten til Arrestationer, i hvert Fald blandt saa farlige Folk som „Tonny“-Grupperne, var faktisk tydeligt nok i Aftagende. Det var Sabotørernes Energi derimod ikke. Nu... netop nu... gjaldt det jo om at afskære visse Landsmænds Flugt fra regulær, velindbringende Stikkervirksomhed til et Fristed i det tredie Rige eller den kendte, her i Landet altid medynkvækkende Sukcesrolle som forfulgte Uskyldigheder. Siden Marts havde Udrykningsgrupperne ganske vist likvideret ikke mindre end seksten farlige Stikkere. Men hvorfor dog gøre Fangstnettets Masker mere elastiske, fordi bedre Tider omsider virkelig var paa Vej? Besættelsestidens Landsforrædere er og bliver dog Indehavere af alle Tidens kriminelle danske Rekord.

En „Støver“ og fire andre „Tonny“-Folk nød til Stadighed den gode Udsigt fra Klostersværelsets velbeliggende Vindue. Ordren lød iøvrigt

nu paa saavidt muligt at tage Forræderne levende. Det skete! Og langt udenfor Grænserne for germansk Fantasiudfoldelse valgte Grupperne som foreløbigt Stikkerfængsel netop den granathærgede, mennesketomme Lejlighed i Lahngade 17. Som de første Fanger indbragtes et yndigt ungt Kærestepar, Manden var tidligere tilknyttet tysk S. A., og begge blev taget undervejs til „Grand“, hvor Parret havde til Hensigt at underholde Gestapo-Kliken med et helt Causeri af skæbnesvangre Oplysninger. Lige-frem rekreerende frisk var Atmosfæren i Lahngade dog naturligvis ikke, og efter Fynsledelsens nærmere Anvisning flyttede man ret omgaaende til en bestemt lille Bungalow i Hjallesøvejens Nybyggerkvarter. Hertil indbragtes efterhaanden en halv Snes samfundsfarlige Individider. De fik Ophold i Husets Kælder og hentedes efter Tur op til Forhør i Stueetagen, foretaget af regulære fynske Kriminalbetjente og i Reglen med Naziper-sonlighedernes hidsigt bedyrede Uskyld som Programmets Hovednum-mer.

Kældrens Beboere beværtedes med almindelig dansk Fangekost, til-lavet og udbragt fra et særligt Sted i Byen. Ved Sengetid fik Stikkerne udleveret Tæpper, ligesom der vistes dem en Række andre menneske-lige Hensyn, som vilde have været Sensationer for samtidige danske Fanger i tyske Koncentrationslejre. Alligevel var hele Banden meget langt nede. Ikke en eneste kunde tage Tørnen med oprejst Pande.

Vi aabner visse Breve — med helt anden Adresse.

I Forbindelse med Besættelsens sidste Stikkerarrestationer maa man ikke glemme det odenseanske Postvæsens frygtløse Funktion som et endog meget snævert Naaleøje for alle mistænkelige Breve til og fra Gestapo. Jeg har selv haft stort menneskeligt Udbytte af at nyde f. Eks. Indholdet af et Stikkerbrev fra en Dame med øjensynligt meget alvor-lige Hensigter. Fra sin Bopæl paa Horne-Egnen sendte Fruen Hus-mandsskolens Gestapo en regulær Angivelse af en stedlig Jernbane-sabotør og truede samtidig Postvæsenet med Død og Djævel, hvis „heller ikke dette Brev“ naaede frem til Bestemmelsesstedet. Ligeledes fik jeg til Viderebefordring en Dag overrakt et skrappt lille Budskab til Hus-mandsskolen fra en sølle Landmand i den odenseanske Omegn. Han og Damen fra Horne havde aabenbart beslægtede Erfaringer, idet Fyrens Stikkerbulletin forelaa i ikke mindre end fire Eksemplarer, afsendt af ham selv fra lige saa mange fynske Landstationer. Men mens Roden til Damens Ondskab fortabte sig paa de helt store Dybder, kunde hans Motiver dog lade sig udtrykke rent kontant. Med stor Barneskrift slut-

tede Brevet saaledes ordret: „Je faarvender, at I efter dette senner mig en kontant Sum, saa je kan rejse en Tuhr. I faarstaar jo nok, at je nu ressekerer mit Rygte ved det, at je hermed har fortalt jer, hvem at der ligger inde med de Illegales Vaabenlager her paa Egnen.“

Og saaledes gik det ogsaa til, at en anden menneskekærlig Sjæl i et Stikkerbrev røbede sit Kendskab til, at „20—30 Sabotører og vistnok nogen af vores, som de haver tagen til Fange, opholder sig i Ingeniør X's Hus.“

Heldigvis blev dette Vidnesbyrd om trofast dansk-tysk Nazikammeratskab naturligvis opsnappet.

ILLEGALE FYNske TRIUMFER I ÆTEREN

Modstandskrigen var mindst lige saa bitter, dramatisk og risikabel i Æteren som paa Landjorden. Begyndelsen blev gjort med Faldskærmsfolkenes særlige smaa Apparater, der paa 90 miles Afstand kunne formidle Modtagelse og Afsendelse af Nyt, naar allierede Flyvemaskiner befandt sig inden for traadløs Hørevidde. Modtager og Sender fyldte ikke mere end en almindelig Patrontaske. De blev sammen med Batterier, Hovedtelefon og Mikrofon transporteret i et særligt Bælte og kunde betjenes af enhver, fungerede nærmest som almindelig Hustelefon.

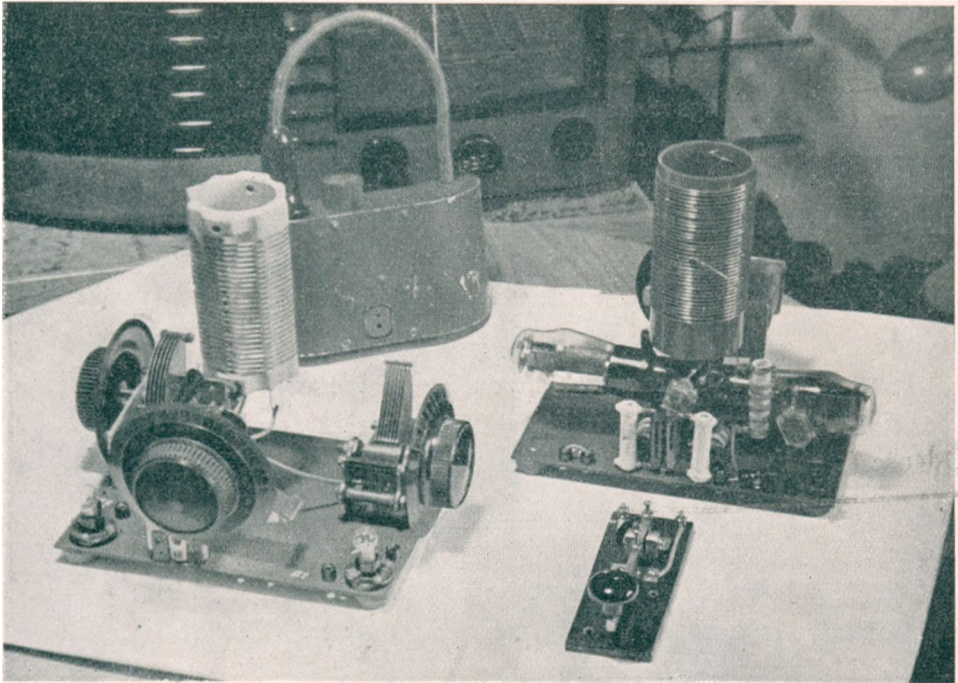
Den illegale fynske Radioverden havde faktisk sin egen store, forøvrigt stadig lige hemmelighedsfulde Personlighed. Jeg har sporet ham til Husby-Egnen, hvor han skal eje en større Landejendom, ligesom vi utvivlsomt her befinder os lige i Nabolaget af et betydningsfuldt stationært Sende anlæg. Nærmere personlig Indkredsning betragter jeg imidlertid som taktløs, naar Manden nu engang efter fremragende Indsats har ønsket at trække sig tilbage i en hel Sky af Anonymitet. End ikke Knud Larsen syntes at kende ham uden gennem Kontaktmand, men det skal fra meget højt Sted være udtalt, at denne telegraferende fynske Landmand vistnok var Danmarks allerførste og senere en af hele Underkrigens dygtigste danske Radio-Aktivister.

„*Telefonbøger*“ og *Kaldesignaler pr. Mikrofotografi*.

Gennemførelsen af fastere illegal Organisation i Begyndelsen af 1944 omfattede naturligvis ogsaa Radiokrigens Folk.

Forbindelsen til England varetoges af en professionel Mand med fast illegal Ansættelse. Han lød Dæknavnet „Bøgh“ og indtog formelt en Stilling som Repræsentant for Gasværkskompagniet i Odense.

Som andre illegale Englandstelegrafister betjente „Bøgh“ sig af en saakaldt „Telefonbog“, et yderst effektivt Sender- og Modtageranlæg,

I Baggrunden til venstre: Det første, helt miniaturagtige Sende- og Modtagerapparat, som ikke fyldte mere end en Patrontaske og kunde transporteres i et Bælte. Foran de særligt konstruerede Apparater, der brugtes ved Radioforbindelsen mellem Kystbyerne og Hovedkvarteret. Tilvenstre Antenne-Indstilleren.

Fyns-Telegrafisten Gunnar Wørmer (tilhøjre) ved en af det overrumplede danske Militærs Radiostationer, som illegalt blev et af Fynsledelsens traadløse Hovedkvarterer. Til venstre Telefonmekaniker Viggo Rasmussen, der bl. a. assisterede med de dansk konstruerede Apparaters Fremstilling.

hvis fantastisk ringe Omfang faktisk gav hele Konstruktionen en vis Lighed med en almindelig Statstelefonbog. I Virkeligheden er Anlægget herhjemme beundringsværdigt konstrueret af en Civilingeniør ved Stats-telegrafren. Det kunde transporteres i en almindelig Dokumentmappe og lod sig med lige straalende Resultat koble baade til Lysnet med Jævn- eller Vekselstrøm. Af Sikkerhedshensyn arbejdedes med særlige, stadigt skiftende Kaldesignaler. Dem fik Telegrafisterne regelmæssigt nærmere Besked om hver Maaned gennem Mikrofotografier, som ankom via Sverige.

Allerede ved Tyskernes Overrumpling af Hæren havde man desuden sikret sig et større dansk militært Radioanlæg, der nu stationeredes i Odense som Fynsledelsens traadløse Hovedkvarter.

Det skulde gaa stærkt!

Paa denne Maade stod man i regelmæssig Forbindelse med London samt naturligvis med de fynske Anlæg i Faaborg, Svendborg, Middelfart og Nyborg. Alle Apparater kunde i Tilfælde af eventuel tysk Afbrydelse af Strømtilførslen arbejde paa almindeligt Startbatteri. Til England sendtes paa 35—40 Meter, til Fyn paa 150 Meter, mens Ultrakortbølge-Konversationen foregik paa 5 Meter-Baandet, og under Sending bevogtedes alle illegale Stationer af svært bevæbnede Sabotører. Tyskerne var nemlig i saa høj Grad klar over Betydningen af denne Form for Radiounderholdning, at de f. Eks. et enkelt Sted flere Gange i Løbet af ca. 10 Minutter viste sig i Stand til at pejle Senderen op. Det gjaldt altsaa for Telegrafisterne at bruge Fingrene i en Fart, skønt man ogsaa anvendte en saakaldt „automatisk Transmitter“ med en Tophastighed paa ikke mindre end 800 Bogstaver i Minuttet! Hvorledes Englænderne kunde følge med i den Fart, stod som en fuldstændig utilnærmelig Gaade for alle danske Afsendere, lige til det senere opklaredes, at Folkene i London ligefrem „indspillede“ Morse-Piftene paa Grammofonplade og bagefter rullede det hele som da Capo-Nummer i ganske langsomt Tempo.

Forrædderi pr. Kortbølge.

Mærkeligt nok forblev tyske Pejlevogne et Særsyn paa Fyn, skønt der en Overgang alene fra Odense illegalt kabledes op til flere Tusinde Bogstaver om Dagen. Gestapo aflagde ganske vist en enkelt uanmeldt Visit paa Fyns-Telegrafisten Gunnar Wørmers private Bopæl, men saavel han som de øvrige Radiofolk blev kolblodigt paa Posterne. Tilsidst var Dri-

stigheden endog saa ubændig, at Gutterne notorisk sad og sendte til London i en Ejendom lige over for Tyskernes Politikaserne i Jernbanegade!

Parterne generede forøvrigt rent traadløst hinanden af Hjertens Lyst, og dansk-tyske Sammenstød i Æteren skal hverken have været sjældne eller uinteressante. Da en illegal Radiotelegrafist saaledes en Dag søgte Forbindelse med Londen og forlangte Dagens bestemte Kaldesignal, fik han som Svar Signalet fra Dagen før. Englænderen maatte øjensynlig huske mindre godt, mente Telegrafisten, men da Svaret paa hans fornyede Opfordring blev et endnu ældre Kodeord, var Danskeren ikke længere i Tvivl om, i hvilket traadløst Selskab han befandt sig.

„Hold Kæft! Og hils Hitler!“ telegraferede han friskt. „Sorry, sorry,“ svarede Tyskeren sagtmodigt.

ALTFOR HASTIGT FYNSK STREJFTOG

Og saa følger vi den elendige Samvittigheds Røst, skuer ud over Fyn og erkender, at endnu et afsluttende lille Strejftog er uundgaeligt, hvis Kapitlet blot saa nogenlunde skal indfri Forventningerne om et fynsk Helhedsbillede. Især strejffes Erindringen paagaende af en yderst bemærkelsesværdig Begivenhed paa Faaborgegnen i Begyndelsen af sidste Besættelsesaar.

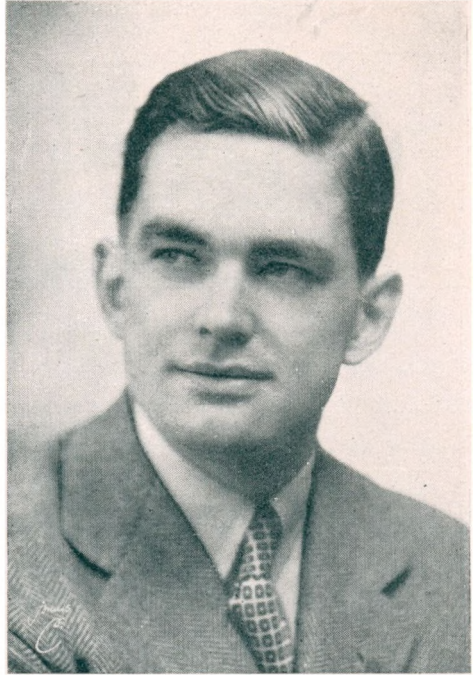
Hvad der egentlig foregik i visse mystiske tyske Anlæg ude ved Bojden, bliver sikkert ikke opklaret, i hvert Fald næppe offentliggjort, selv efter fuldendt Undersøgelse af nogle efterladte, yderst mysteriøse tyske Apparater, som engelske Teknikere straks efter Kapitulationen fjernede sig med under alle Tegn paa ophidset Interesse. Mulighederne for en regulær V. II-Forsøgsstation i idylliske fynske Omgivelser forekom dog allerede tidligt saa nærliggende, at Faaborgs Byleder, Lærer og Løjtnant Toftager Hansen traf en dristig Beslutning om at skride til direkte Aktion, da et større Transformatoranlæg med Adresse „Bojden“ ankom til Faaborg Havn. Vanskelighederne var ikke smaa. For det første stod det straks Bylederen klart, at en Bombe for at faa nogen rigtig Virkning maatte bringes til Eksplosion ca. to Meter oppe paa Transformatoraaet i Bojden. Dernæst formodedes hele Anlægets nærmeste Omegn at være saa at sige brolagt med tyske Miner. Problem Nr. 1 klarede Toftager Hansen imidlertid uforfærdet med Fremstillingen af et solidt Stillads, hvori Bomben kunde anbringes i forønsket Højde, og det sidste lille personlige Risikomoment besluttede han sig simpelthen at ignorere. Sammen med to brave Mænd fra Dyreborg og sin gode Ven, Grev Lennart Ahlefeldt,

Hvidkilde, startede han en sen Aften det usædvanlige Foretagende „medbringende“ bl. a. hele Stilladset.

Faren for at vække skæbnesvanger Opmærksomhed tiltog, da Selskabet fra Sinebjerg frejdigt fortsatte langs Stranden. Omtrent 500 Meter fra den høje Trappe, som fra Havet fører direkte op til Transformator-taarnet, gjorde man Holdt. Dyreborgerne blev ladet tilbage, og alene fortsatte Toftager Hansen og unge Lennart Ahlefeldt mod Maalet, ganske roligt slæbende paa Stilladset, i hvis Top en forsvarlig Ladning „Plastic“ dinglede aabenlyst med allerede „klemte“ Sprængblyant. Risikoen voksede for hvert Sekund. Med ganske korte Mellemrum passeredes Transformator-taarnet af svært bevæbnede tyske Vagtpatruljer, men ogsaa denne Biomstændighed besluttede d'Herrer sig til at se stort paa. Et tilsyneladende gunstigt Øjeblik blev grebet i Luften — hurtigt op ad Trappen med Stillads, Bombe og det hele! Og virkelig... netop i disse Sekunder stod Taarnet ubevogtet! Stilladset anbragtes møjsommeligt, Sæbotørene naaede usete ned, og ikke længe efter fik hele Anlæggets Vagtmandskab et Chock for Livet! Taarnet blev med Indhold saa uigenkaldelig ødelagt, at Tyskerne Dagen efter egenhændigt med en ny Eksplosion fuldendte Pulveriseringen. Fortsættelsen af de sandsynligvis temmelig skæbnesvangre militære Eksperimenter naaede aldrig at blive iscenesat.

Desværre skulde unge Grev Lennart Ahlefeldt kort efter komme ud for et nyt Tilfældighedernes Spil med ganske anden Udgang. I nogle Orlovsdage havde han under sin ældre Broders Navn indlogeret sig paa et Missionshotel i Odense. En særlig meddelsom Stikker bemærkede Navnet „Ahlefeldt“ paa Gæstetavlen og ringede inspireret ud til Husmandsskolen, bare saadan for lige at spørge, om det „havde nogen Interesse“. Det havde det desværre! Ahlefeldt blev indsat i tysk Arrest, og da der faa Dage efter tilfældigt indtraf en Clearing-Situation i tysk Disfavør, ankom fra København en eller anden stor Nazi-Kanon for at udsøge Materiale til en ny skrækindjagende Henrettelsesliste. Det kendte Navn fristede straks Storforsbryderen — og saa var Lennart Ahlefeldts Skæbne beseglet. En af hans illegale Kammerater fortalte mig senere, at han havde Grev Lennarts Navn indgraveret i sit Cigaretetui. Jeg kunde høre paa Stemmen, at det stod mindst lige saa uudsletteligt prentet andetsteds. Den unge fynske Adelsmand var en prægtig, helt uforglemmelig Kammerat.

Men videre glider Blikket ud over Fyn. Overalt lyser Navne som sande Hæderstegn for hele Øens Modstandsbevægelse, fra Faaborg foruden de nævnte i høj Grad ogsaa Løjtnant Thorsen, fra Nyborg: Mogens

Fra V.II-Sabotagen ved Faaborg. Øverst tilvenstre Løjtnant og Lærer Toftager Hansen, tilhøjre Grev Lennart Ahlefeldt, som endte paa en af Gestapos Henrettelseslister. Nederst selve Transformator-tårnet, som nærmere omtalt tegnet af en sydfynsk Kunstmaler, der allerede udsendtes Morgen efter i denne særlige Mission.

Nielsen, Thuesen, Peter Sørensen, Officiant Berthelsen og Kaptajnløjtnant Lunn.

I Middelfartafsnittet var Premierløjtnant Justesen („Ole“) en glimrende Leder.

Nyborgs Undergrundshær gjorde sig især bemærket ved fremragende Indsats i Jernbanesabotagen. Ganske særlig bemærkelsesværdigt var saaledes Angrebet paa Ullerslev Jernbanestation, hvor Sabotørerne ødelagde alt i Retning af Sporskifter, Blokposter m. m.

Middelfartfolkene var ogsaa godt med i Jernbanesabotagen og indlagde sig desuden særlig Fortjeneste ved den Holdning, et Modtagelsehold indtog under et Gestapo-Angreb. Man bevarede Fatningen over hele Linien og banede sig kolblodigt Vej ved regulær Ildkamp.

Bogenses Undergrundsbevægelse lededes bl. a. af en Overlærer, en Politibetjent, en Gasværksarbejder og en Greve. Foruden sin Indsats ved Vaabenmodtagelsen udviklede man heroppe paa imponerende Vis et betydningsfuldt Speciale. Bogensefolkene viste nemlig hurtig særlige Evner, naar det drejede sig om illegal Tilegnelse af tyske Biler, og tilsidst var det faktisk saadan, at f. Eks. Fynsledelsen ligefrem kunde „bestille“ Vogne af en hvilken som helst Størrelse og være sikker paa prompt Levering. Desuden sørgede man fra Bogense altid for, at Bilerne skiftede Farve og Udseende til Ukendelighed.

Og fra Sydfyn genlyder endnu Navne som Stærmosé, LRS Bent Poulsen, Sekretær Stis Hansen, Svend A. Petersen, Gartner Jacobsen, Helge Christensen og mange flere.

Gennem Erindingens Roderi lyder herfra bl. a. ogsaa Kæmpedrønet, hvormed Svendborg Kraiberg-Grupper satte Rekord i Skibssabotage: fire Fartøjer uskadeliggjort paa mindre end en Time, tilmed i Overværelse af et tusindtalligt Publikum! Heller ikke maa det glemmes, at Løjtnant Kraibergs Søn, Per Kraiberg, blev stukket af en vistnok meget rød-blond Odenseanerinde og faldt under voldsom Ildkamp med Gestapo, og næppe havde Byen som Bremse paa Schalburgtagen faaet sit eget frygtløst patruljerende illegale Politi, før en talstærk Gestapoudrykning fra Husmandsskolen overfaldt disse brave Folks Vagtstation midt i Byen. Kun en enkelt Sabotør naaede ikke at slaa sig igennem, men til Gengæld spredte Gestapokuglerne rigelig Død og Ulykke blandt Tilskuere og andre Nonkombattanter. Blev bl. a. ikke en gammel Mand eller Kone fundet myrdet i sin Seng ved denne Lejlighed...?

Dette fører imidlertid klart nok for vidt. Perspektiverne bliver brogede til det uoverskuelige. Vi maa trække os ud af denne erindrings-

mættede Atmosfære, som for et større Publikum utvivlsomt alligevel rummer altfor mange Gentagelser. Desuden var her jo aldrig Tale om efter bestemt Maalestok at trække enkelte frem foran Fronten og lade hele Resten af Bedrifter og Navne svømme hen og gaa tabt i de brede Geledders Utydelighed.

Pladsforholdene tillod kun to Muligheder, enten en fuldstændig skematisk Oprensning med mindste og tætteste Sats eller ogsaa spredte Glimt, som maaske alligevel nok saa levende kunde genspejle Fyns uforglemmelige Kamptid. Jeg valgte det sidste.

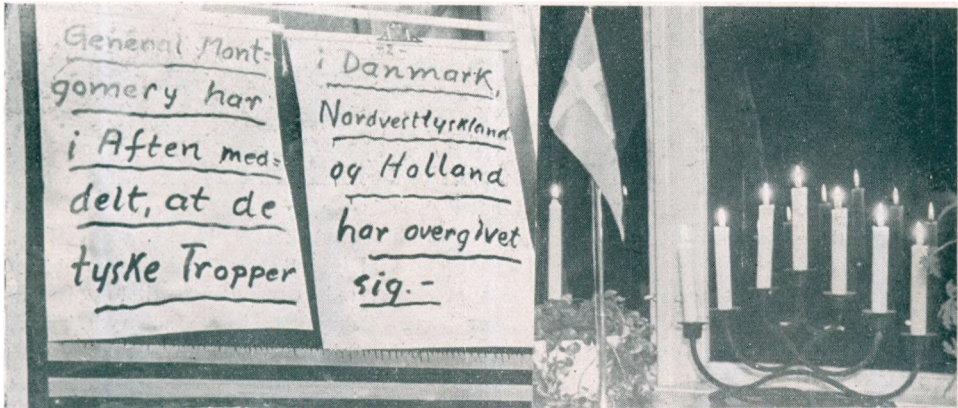

Endelig 5. Maj oprandt Befrielsesdagen, naturligvis en historisk Dato, men trods alt alligevel ikke noget mod Besættelsesårenes underjordiske Kamptid. Her er en Billedrevues ganske gode Helhedsindtryk af den bevægede Dags typiske Begivenheder.

Straks efter Højttalernes Meddelelse om Nazi-Tysklands betingelsesløse Kapitulation i Londons Aftenudsendelser 4. Maj gik den »illegale« danske Undergrundshær aabenlyst i Kampberedskab. Frihedskæmpere og Betjente, der havde

været helt »under Jorden«, dukkede ved Daggry op med Armbind og engelske Vaaben — en helt igennem ny Fornemmelse! Lastbilernes Morgentur gennem tætpakkede Masser af jublende danske Borgere blev det helt store Sus af national Feststemning, og den hurtige Nedkæmpelse af Hipoernes sidste smaa lumske OVERRASKELSER formaaede intetsteds at kaste Skygge over Dagen, selv om adskillige Frihedskæmpere faldt eller maatte køres paa Hospitalerne med svære Saar efter Træffere af Landsforrædernes Dum-Dum-Kugler (anvendt selv i Pistoler!)

Montagen viser bl. a. en lang Række Nazivenner af begge Køn i særdeles pinlige Situationer paa Regnskabets Dag, bl. a. den landskendte Landsretssagfører Bryld og — nederst til venstre — en af dansk professionel Boksning's største Berømtheder. Desuden Frihedsbevægelsens Segl, der klæbedes over Landsforrædernes Dørsprækker for senere i mange Tilfælde til røbe, om eftersøgte danske Nazister havde „været hjemme“. — Øverst i Midten desuden en uforbederlig Hipoknægt. Hans sidste Hilsen inden Fængsel og Dom er ikke til at tage Fejl af. Nazi-Hypnosens var saa fuldkommen, at Fanatikerne overhovedet ikke fattede, hvad Kapitulationserklæringen betød.

Husker De Stemningen efter Radioens befriende Kapitulationserklæring i 4. Majs sidste engelske Aftenudsendelse . . .

Fra Befrielsedagens blodige Kampe med Hipo: Til venstre ses paa en Mur og en solid Port Resultaterne af nogle Kast med Haandgranater. Til højre: Huller i Udstillingsvinduerne efter fløjtede Kugler blev af gode Grunde nogle af de senest bevarede Vidnesbyrd om den blodige Del af „Regnskabets Dag“.

Frihedskæmpere under Ildkamp 5. Maj. Manden til højre er forøvrigt Danmarks mesteren i Welttervægtsboksning, den kendte Allround-Idrætsmand Knud Andersen. Nedenunder en Hipobils Endeligt. Vognens Besætning — tre Mand høj — var Hipofolk, der forklædt som Marinevægttere i rasende Fart kørte rundt paa V-Dagen og leverede deres Bidrag til Festglæden i Form af smaa, skarpe Maskinpistolsalver, hver Gang Bilen passerede et Gadekryds. Tilsidst afsluttedes d'Hrr's sidste Terror-Udflugt med nogle velrettede Maskinpistolsalver fra Frihedskæmperne. To Mand naaede ikke levende ud af Vognen. Det tredje, ualmindeligt stygge Hipo-Eksemplar betragtedes allerede som undsluppet, da den 49-aarige odenseanske Sergent Samms, som forøvrigt havde to voksne Sønner med i Frihedskampen, pludselig traadte frem fra en Gadeport og koldblodigt stoppede Landsforræderen med et Revolverskud. Dagen efter modtog „gamle“ Samms forøvrigt fra et ukendt Øjenvidne en dannebrogfarvet Buket og et Brev med Indledningen: Tak, fordi De hævnede min Bedstefar. Han faldt for en tysk Kugle i 1848

Svensk Røde Kors-Omnibus vender hjem med danske Politibetjente fra tyske Konzentrationslejre. Foroven: De hjemvendte Betjentes første bevægede Gensyn med Hustruer og Mødre.

Frihedskæmpere paa Stillestedet ved Daggry 5. Maj — klar til hvad som helst.

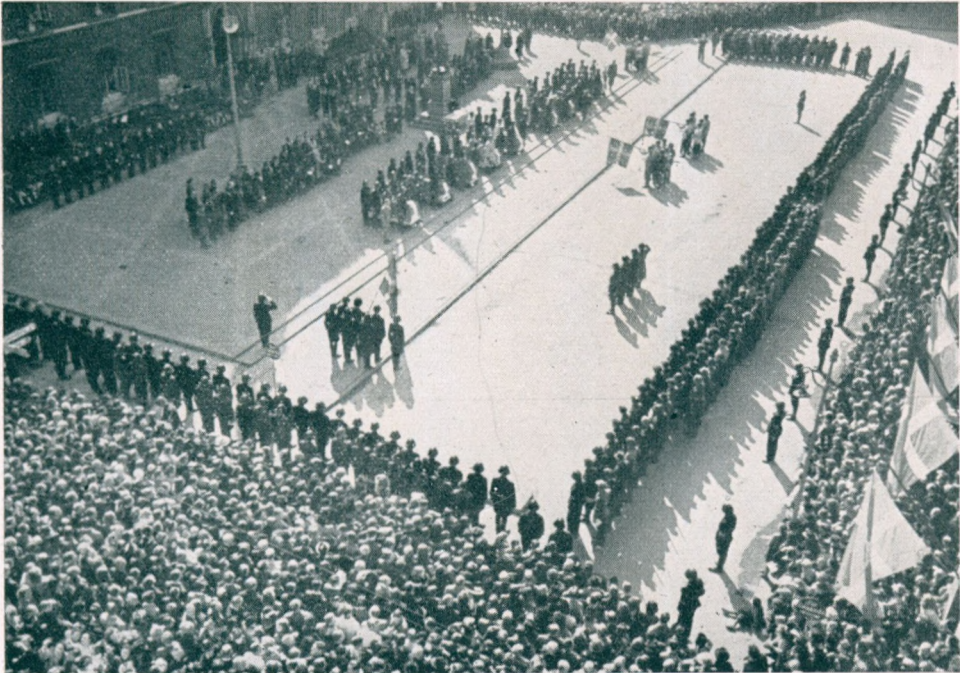
Situationens Alvor er ved at gaa op for en Bande Landsforrædere.

Wehrmachts-Bil har faaet en ordentlig Maskinpistolsalve. Hullerne i Karrosseriet er indrammet med Kridtstreger.

Et Kompagni rykker op gennem flagsmykkede Gader.

Stor Parade i Armbindets Tegn for faldne fra 5. Maj-Kampene.

Pressesekretær Harald Skodshøj, Hedeselskabet (lige løsladt fra Koncentrationslejren), Kaptajn Jebson, Dr. Jens Kruse Askov modtager Korvettenkapitajn von Foerslev, der paa General Bullows Vegne meddeler at Kontrollen ved Grænsen er overdraget til de danske Modstandsstyrker.

Danske Journalister afventer sammen med andre lige saa spændte Landsmænd de første Englænderes Ankomst til Grænsen.

De første Patrioter paa Vej ud til Friheden fra Frøslevlejrens Barak-Tilværelse.

Udsigt over den store Lejr.

